

Etsivä nuorisotyö – minkälaista osaamista työ tekijältään vaatii?

Haastattelututkimus asiantuntijoiden omista näkemyksistä

Kasvatustieteiden tutkinto-ohjelma (KM)

Pro gradu -tutkielma

Laatija:

Siru-Liina Leppimäki

Ohjaaja:

Professori Tero Järvinen

10.5.2023

Turku

Pro gradu -tutkielma

Oppiaine: Aikuiskasvatustiede

Tekijä: Siru-Liina Leppimäki

Otsikko: Etsivä nuorisotyö – minkälaista osaamista työ tekijältään vaatii? Haastattelututkimus asiantuntijoiden omista näkemyksistä.

Ohjaaja: Professori Tero Järvinen

Sivumäärä: 185 sivua, 8 liitesivua

Päivämäärä: 10.5.2023

Etsivä nuorisotyö on erityisnuorisotyötä, jonka tarkoituksena on tarjota alle 29-vuotiaille työn ja koulutuksen ulkopuolella oleville tai tukea tarvitseville nuorille mahdollisuus turvalliseen ja luottamukselliseen aikuiskontaktiin. Etsivät nuorisotyöntekijät tarjoavat nuorille tukea heitä askarruttavien kysymyksien pohtimisessa ja auttavat nuoria saavuttamaan tarvitsemansa palvelut.

Tämän tutkimuksen tarkoituksena oli selvittää, minkälaisia tietoja, taitoja ja muuta osaamista etsivän nuorisotyön tekeminen vaatii. Etsivä nuorisotyö on melko tuore ammattiala ja ehkä osin tästä syystä, vaikka suomalaisissa tutkimuksissa etsivässä nuorisotyössä tarvittavaa osaamista käsitellään, niissä ei kuitenkaan ole nostettu keskiöön juuri työn osaamisvaatimuksia syventyen laadullisella tutkimusmenetelmällä nimenomaan niihin. Tämän tutkimuksen tarkoituksena on siis paneutua asiaan hieman perusteellisemmin ja tarkastella tarvittavaa osaamista aiempaa tarkemmalla tasolla niin, että kuvataan käytännön esimerkeillä sitä, mitä kunkin osaamisen vaatimus juuri etsivässä nuorisotyössä tarkoittaa.

Haastattelin tutkielmaani varten yhdeksää asiantuntijaa – henkilöitä, joilla on erityistä tietoa tutkittavasta asiasta – eli etsiviä nuorisotyöntekijöitä. Haastattelut olivat puolistrukturoituja teemahaastatteluita, jotka toteutin yksilöhaastatteluina. Aineiston analyysin toteutin teoriaohjaavana sisällönanalyysinä yhdistäen siihen ajattelu teorian kanssa -analyysia.

Tulokset osoittavat, että etsivät nuorisotyöntekijät tarvitsevat työssään lukuisia erilaisia tietoja, taitoja, muuta osaamista sekä kykyjä ja ominaisuuksia. Etsivä nuorisotyö on vaativaa ihmissuhdetyötä ja osaaminen ilmenee lähes aina vuorovaikutuksessa. Näin ollen nostaisinkin tärkeimmäksi osaamiseksi vuorovaikutus- ja yhteistyötaidot sekä ohjausosaamisen, kohtaamisen ja luottamussuhteen rakentamisen taidot. Vaikka näen nämä keskeisimpinä taitoina, yksin nekin eivät vielä riitä etsivän nuorisotyöntekijän työstä selviytymiseen. Näiden lisäksi esimerkiksi laaja-alaiset tiedot erilaisista nuorten elämään kytkeytyvistä teemoista, palvelujärjestelmän tuntemus sekä erityisesti tiedonhakutaidot ovat myös ammattitaidon ytimessä. Lisäksi työssä menestyäkseen tarvitaan muun muassa tilannetajua, ennakkoluulottomuutta, empatiakykyä, tunneälyä, sinnikkyyttä ja joustavuutta sekä oppimishalua.

Tulosten pohjalta etsivässä nuorisotyössä tarvittava osaaminen näyttäytyy hyvin laajana ja työn vaativuus ilmeisenä. Työn haasteet liittyivät pääasiassa muuhun, kuin osaamisen kehittämistarpeisiin. Iso osa työtä hankaloittavista tekijöistä on sellaisia, joihin olisi mahdollista vaikuttaa hyvällä johtamisella. Lisäksi monessa yhteydessä haasteiden taustalla näyttäisi vaikuttavan se, että Nuorisolaissa etsivän nuorisotyön määrittely on hyvin väljä eikä rahoittajatahona Aluehallintovirastokkaan tarjoa tarkempaa määritelmää tai selkeää ja yhtenäistä tehtäväkuvaa, johon olisi mahdollisuus nojata, perustella sen avulla yhteistyötahoille, organisaation muille toimijoille ja tarvittaessa myös omalle esihenkilölle etsivän nuorisotyön työmuotoja ja työn rajauksia. Työn haasteet liittyvät usein huonoon johtamiseen ja siihen, että omaa työtä ja työtapoja joutuu perustelemaan eri tahoille. Tämä ja se, että etsivät kertovat jaksamisen haasteista, uupumisesta ja työntekijöiden vaihtuvuudesta alalla, viittaa siihen, että monien etsivien nuorisotyöntekijöiden työympäristössä on paljon sellaista, mikä ei tue työssä jaksamista ja työhyvinvointia ja näin työkykyisyyttä.

Avainsanat: etsivä nuorisotyö, erityisnuorisotyö, osaaminen, syrjäytyminen, ohjaus, tuki, kohtaaminen

Sisällysluettelo

1 Johdanto	6
2 Syrjäytyminen	9
2.1 Syrjäytymisen käsitteen historiaa	10
2.2 Syrjäytymisen käsitteen ymmärtämisen tapoja	11
2.3 Syrjäytymisilmiön tarkastelun tasot	13
2.4 Syrjäytyminen nähtävä ytimeltään yhteiskunnallisena prosessina	15
2.5 Työelämän ja koulutuksen ulkopuolella olevat nuoret sekä nuorten oma käsitys syrjäytymisen syistä	17
2.6 Syrjäytyminen erilaisissa poliittisissa ohjelmapapereissa	18
3 Etsivä nuorisotyö	27
3.1 Suomen etsivän nuorisotyön historia	27
3.2 Etsivän nuorisotyön keskeiset taustatoimijat ja etsivä nuorisotyö osana suomalaisen nuorisotyön kenttää	28
3.3 Etsivän nuorisotyön määrittely	31
3.3.1 Etsivä nuorisotyö laissa ja nuorisotyön ammattieettinen ohjeistus	32
3.3.2 Etsivän nuorisotyön erityisyys suhteessa perusnuorisotyöhön	33
3.3.3 Raportointi ja asiakaspalautteen kerääminen osana etsivän nuorisotyöntekijän työtä	36
3.4 Etsivät nuorisotyöntekijät	37
3.5 Etsivän nuorisotyön asiakkaana olevat nuoret	38
3.6 Etsivän nuorisotyön työmuoto ja prosessi	41
3.7 Etsivän nuorisotyöntekijän osaamisesta aiemman tiedon valossa	44
3.7.1 Osaamisen käsitteestä	45
3.7.2 Ohjaustyö ja ohjausosaaminen	46
3.7.3 Hyvät ammatilliset vuorovaikutustaidot, kohtaaminen ja myönteinen tunnistaminen sekä virheiden välttämättömyys ja niistä oppiminen	52
3.7.4 Omien voimavarojen tunnistaminen ja työn rajaaminen	57
3.7.5 Palveluiden tuntemus, verkostotyötaidot ja markkinointiosaaminen	57
3.7.6 Muu työelämässä tarvittava osaaminen sekä laaja-alaisten tietojen ja taitojen tarve	58
4 Tutkimustehtävä ja tutkimuskysymykset	60
5 Tutkimuksen toteuttaminen	62

5.1 Tieteenfilosofiset ja metodologiset lähtökohdat tutkimuksen toteuttamisen taustalla	62
5.2 Tutkimuksen kohderyhmä ja haastateltavien hankinta	65
5.3 Tutkimukseen osallistujat	67
5.4 Aineiston keruu teemahaastatteluin	69
5.5 Aineiston analyysi teoriaohjaavana sisällönanalyysina yhdistyen ajattelu teorian kanssa -analyysiin	72
6 Tulokset	81
6.1 Etsivä nuorisotyö ja sen tavoitteet haastateltavien kuvaamana	82
6.2 Etsivän nuorisotyöntekijän työtä mahdollistavia ja sitä hankaloittavia tekijöitä	86
6.3 Palautteet etsivästä nuorisotyöstä	99
6.3.1 Asiakkailta saatu palaute	99
6.3.2 Muilta tahoilta saatu palaute	104
6.4 Näkemykset tarkemman koulutus- ja työkokemusvaatimuksen tarpeellisuudesta	106
6.5 Työssä tarvittava osaaminen	107
6.5.1 Tiedot	110
6.5.2 Taidot	121
6.5.3 Muu osaaminen	138
6.5.5 Miksi esiintuodut osaamiset, kyvyt ja ominaisuudet ovat tärkeitä?	146
7 Tulosten yhteenvetoa, johtopäätökset ja pohdinta	147
7.1 Tulosten yhteenvetoa	147
7.2 Johtopäätökset ja pohdinta	151
8 Tutkimuksen luotettavuus ja tutkimuseettisten kysymysten pohdinta	161
LÄHTEET	166
LIITTEET	178
Liite 1. Haastattelurunko	178
Liite 2. Keskivertoversio lisätietosähköpostista	181
Liite 3. Tietosuojailmoitus	183

KUVIOT:

Kuvio 1. Etsivä nuorisotyö ja siihen liittyvät keskeiset taustatoimijat.

Kuvio 2. Kuntien nuorisopalvelut Suomessa ja etsivässä nuorisotyössä ohjaaminen palveluun tai toimenpiteeseen. (Mukaiillen Suomen nuorisotyön tilastot 2021.)

Kuvio 3. Haastateltavien työkokemus.

Kuvio 4. Teorialähtöisen sisällönanalyysin eteneminen yhdistyksen ajattelu teorian kanssa -analyysiin. (Muokattu Tuomi & Sarajärvi 2018, 92 kuvion pohjalta.)

Kuvio 5. Etsivän nuorisotyön yhteistyötahoja.

Kuvio 6. Esimerkkejä palautteista, joita etsivät nuorisotyöntekijät ovat asiakkailtaan saaneet.

Kuvio 7. Esimerkkejä palautteista, joita etsivät nuorisotyöntekijät ovat muilta tahoilta saaneet.

Kuvio 8. Etsivässä nuorisotyössä tarvittava osaaminen, kyvyt ja ominaisuudet.

TAULUKOT:

Taulukko 1. Etsivän nuorisotyön päätehtävät ja vaiheet. (Männikkö 2011, 10.)

Taulukko 2. Haastateltavien ikäjakauma.

Taulukko 3. Haastateltavien työkokemus etsivästä nuorisotyöstä.

Taulukko 4. Esimerkki merkityksellisten ilmausten erottamisesta haastatteluaineistosta ja niiden pelkistämisestä.

Taulukko 5. Esimerkki alaluokkien muodostamisesta pelkistettyjen ilmauksien pohjalta ja alaluokkien yhdistämisestä yläluokiksi.

Taulukko 6. Etsivien nuorisotyöntekijöiden onnistunutta ja laadukasta asiakastyötä mahdollistavia ja hankaloittavia tekijöitä.

Taulukko 7. Etsivien nuorisotyöntekijöiden onnistunutta ja laadukasta asiakastyötä mahdollistavia tekijöitä, joille ei mainittu vastinparia.

Taulukko 8. Etsivien nuorisotyöntekijöiden onnistunutta ja laadukasta asiakastyötä hankaloittavia tekijöitä, joille ei mainittu vastinparia.

Taulukko 9. Etsivien nuorisotyöntekijöiden onnistuneeseen ja laadukkaaseen asiakastyöhön vaikuttavia tekijöitä, jotka voivat olla sekä mahdollistavia että hankaloittavia.

1 Johdanto

Tämän tutkimuksen tarkoituksena on selvittää, minkälaista osaamista etsivän nuorisotyön tekeminen vaatii. Lähestyn asiaa haastattelemalla etsiviä nuorisotyöntekijöitä aiheesta. Tarkoitukseni on tällä tutkimuksella pureutua siihen, millä tavalla etsivät nuorisotyöntekijät työtään tekevät ja minkälaisia tietoja, taitoja ja muuta osaamista laadukkaan ja onnistuneen asiakastyön tekeminen vaatii.

Etsivän nuorisotyön tekemiseen liittyvän osaamisen tarkempi selvittäminen on tärkeää, sillä kyseessä on valtakunnanlaajuisena lähipalveluna melko tuore palvelu ja siten melko tuore ammattiala. Suomessa etsivää työtä on tehty 1960-luvulta alkaen, jolloin työtä tehtiin erityisesti jengien parissa. Varsinaista etsivää nuorisotyötä on tehty 1990-luvulta alkaen ja vuonna 2008 opetus- ja kulttuuriministeriö alkoi rahoittaa etsivän nuorisotyön kokeiluja. Nuorisolakiin etsivä nuorisotyö kirjattiin ensimmäisen kerran vuonna 2011. Tuolloin opetus- ja kulttuuriministeriö alkoi myös myöntää kunnille säännöllisempää valtionavustusta etsivän nuorisotyön järjestämiseksi. (Vilén 2018, 5.)

Suurin osa etsivistä nuorisotyöntekijöistä eli lyhyemmin etsivistä on suorittanut alemman ammattikorkeakoulututkinnon, toiseksi suoritetuin tutkinto on toisen asteen ammatillinen perustutkinto. Yleisimpiä koulutusaloja ovat sosiaali- ja nuorisoalan koulutukset, mutta koulutustausta voi olla myös esimerkiksi terveys-, kasvatus-, kulttuuri-, media- tai markkinointialalta. (Bamming & Hilpinen 2020, Bamming & Walldèn 2019.) Etsivää nuorisotyötä tehdään siis hyvin erilaisilla koulutustaustoilla eikä ammattilaisten koulutukselle tai työkokemukselle ole asetettu tarkkaa vähimmäisvaatimusta.

Valtioneuvoston vuoden 2017 sisäisen turvallisuuden strategiassa todetaan, että eriarvoistuminen ja syrjäytyminen ovat suurimpia turvallisuushkien taustatekijöitä. Syrjäytymisilmiössä erilaiset ongelmat, kuten sosioekonomiset, päihde- ja mielenterveysongelmat kasautuvat usein samoille henkilöille. (Sisäministeriö 2017, 30.) Syrjäytymisen hinta on yhteiskunnalle kallis, esimerkiksi peruskoulun varaan jäävien on arvioitu aiheuttavan elinaikanaan riskitekijöistä riippuen keskimäärin 230 000–370 000 euron menetyksen julkishallinnolle (Hilli, Ståhl, Merikukka & Ristikari 2017, 673.), ja inhimilliselle kärsimykselle ei voi hintalappua edes laittaa. Etsivällä nuorisotyöllä pyritään tavoittamaan syrjäytyneitä ja auttamaan heitä elämässä eteenpäin. Mitä parempi työntekijä on työssään, sitä paremmin hän kykenee tukemaan ja ohjaamaan apua tarvitsevaa nuorta oikea-aikaisesti juuri

hänelle sopivalla tavalla. Jotta syrjäytymisvaarassa olevien nuorten ja jo syrjäytyneiden nuorten saattaminen kohti parempaa elämää sekä aktiivista toimijuutta osana yhteiskuntaa voisi onnistua mahdollisimman tehokkaasti – niin inhimillisen kärsimyksen vähentämiseksi kuin yhteiskunnallisen hyödynkin kannalta – on työtä tekevillä etsivällä nuorisotyöntekijällä oltava työhön vaadittava ammattitaito.

Etsivä nuorisotyö on erityisnuorisotyötä, joka tarjoaa yksilöllistä tukea ja ohjausta alle 29-vuotiaille nuorille, jotka ovat koulutuksen tai työmarkkinoiden ulkopuolella tai jotka tarvitsevat tukea saavuttaakseen tarvitsemansa palvelut. Etsivä nuorisotyö perustuu aina vapaaehtoisuuteen eli asiakkuus on nuorelle aina vapaaehtoista ja hän voi päättää sen koska tahansa. Keskeisintä etsivässä nuorisotyössä on kohtaaminen, kokonaisvaltaisuus ja luottamus. (Bamming & Walldèn 2019, 8.) Etsivien työ onkin vaativaa ihmissuhdetyötä tai vaativaa kasvatus- ja kohtaamistyötä, kuten Etsivän nuorisotyön käsikirjassa kuvataan (Kiesiläinen 2004; Paananen, Piironen & Uustalo 2022, 7; Vehviläinen 2014, 6). Tuen ja ohjauksen tavoitteena on löytää tuen tarpeessa oleva nuori ja auttaa häntä sellaisten palveluiden ja muun tuen piiriin, jolla edistetään hänen kasvuaan, itsenäistymistään, osallisuuttaan yhteiskuntaan ja muuta elämänhallintaansa sekä pääsyään koulutukseen ja työmarkkinoille (Nuorisolaki 2016, 10§). Muun muassa asiakkaan elämäntilanteesta, valmiuksista ja motivaatiosta riippuu se, kuinka pitkän ajan kuluessa yksilöllisiä tavoitteita on mahdollista saavuttaa. Voidaan päätellä, että tavoitteen saavuttamiseen vaikuttaa tämän lisäksi tukea ja ohjausta antavan etsivän nuorisotyöntekijän ammattitaito.

Etsivää nuorisotyötä koskevissa suomalaisissa tutkimuksissa käsitellään useimmiten etsivän nuorisotyön tehtävää, sisältöjä ja työmuotoon ja etsivän nuorisotyön prosessiin liittyviä asioita, joista toki on mahdollista tehdä päätelmiä siitä, minkälaisia tietoja, taitoja ja muuta osaamista työssä todennäköisesti tarvitaan. Jos osaamisvaatimuksia sivutaan, yksittäisiin tarvittaviin osaamisiin ei välttämättä varsinaisesti syvennyttä. (esim. Puuronen 2014.) Käsikirjatyypisissä julkaisuissa etsivän nuorisotyön osaamisvaatimukset on esitelty esimerkiksi listoina vaadittavista luonteenpiirteistä, ominaisuuksista tai tiedoista ja taidoista. Etsivää työtä käsitelläänkin osaamisvaatimusten näkökulman sijaan kuvaamalla sitä, miten etsivää työtä käytännössä tehdään. Osaamisvaatimuksia toki mainitaan, pääasiassa luettelemalla lyhyesti, minkälaisia ominaisuuksia tai osaamista jokin toiminta etsivältä nuorisotyöntekijältä vaatii, mutta harvemmin syvennyttään siihen, mitä tämä osaaminen on käytännössä ja mitä kyseinen osaaminen juuri etsivässä nuorisotyössä tarkoittaa ja miten se tulee asiakastilanteesta esiin. (Alanen & Kotkavuori 2014; Mikkonen, Kauppinen, Huovinen

& Aalto 2007; Paananen, Piironen, Uustalo 2022; Vilén 2018.) Männikön (2011) tutkimuksessa ”Etsivän nuorisotyön ja työotteen pika-analyysi. Kaupunki-innovaatiot -hanke Kesäkuu 2011” on lyhyesti esitelty etsivän nuorisotyön tekemisessä tarvittavaa ja sitä hyödyttävää kokemusta, osaamista sekä kykyjä ja ominaisuuksia.

Etsivä nuorisotyö kiinnostaa ammattikorkeakoulututkinnon (amk ja yamk) suorittajia opinnäytteen aiheena. Viime vuosina on julkaistu useita etsivään nuorisotyöhön liittyviä opinnäytteitä, joiden aiheina on ollut esimerkiksi etsivän nuorisotyön johtaminen (Mäkinen 2020.), asiakkaiden elämäntilanne ja palvelupolut (Al-Saedi & Annala 2020.), yksinyöskentelevien etsivien työhyvinvointi (Hakulinen 2020.), etsivän työn markkinointi (Lankila 2021.), työturvallisuus (Kaukonen 2021.), yhteistyötahojen näkemykset etsivännuorisotyön toiminnasta (Ojala 2021.), oppivelvollisuuden laajentuminen (Miettinen 2022), työnohjaus (Villman & Väisänen 2022.), asiakkaiden sitoutuminen pienryhmätoimintaan (Henttinen 2022.) sekä etsivän kanssa työskentely koronapandemian aikana (Venejärvi & Tikka 2022.). Samaan aikaan, kun olen tehnyt Pro Gradu -tutkielmani, Katajisto (2020) on tehnyt omaa opinnäytetyötään – Etsivän nuorisotyöntekijän osaamisperusta – mutta määrällisellä menetelmällä, työntekijöille suunnattuna kyselytutkimuksena. Alan kirjallisuuteen ja omaan kokemukseensa perustuen hän on etukäteen valinnut etsivän osaamisperustaan kuuluvat keskeisimmät asiat ja taidot. Tuloksissa osaamisperustaan liitetyt asiat on järjestetty keskiarvon mukaan tärkeimmästä vähiten tärkeään, ja lisäksi Katajisto on tehnyt eri työntekijäryhmien välistä vertailua. (Katajisto 2020, 28–29, 37, 41.) Vaikka Katajisto käsittelee etsivien nuorisotyöntekijöiden osaamista, kuten minäkin Pro Gradu -tutkielmassani, hänen aiemmin valmistunut opinnäytetyönsä ei kuitenkaan tee tyhjäksi oman tutkielmani antia, sillä lähestymistapamme ja kiinnostuksen kohteemme eroavat siinä määrin toisistaan.

Vaikka etsivässä nuorisotyössä tarvittavaa osaamista käsitellään suomalaisissa tutkimuksissa, niissä ei kuitenkaan ole nostettu keskiöön juuri työn osaamisvaatimuksia syventyen laadullisella tutkimusmenetelmällä nimenomaan niihin. Tämän tutkimuksen tarkoituksena on siis paneutua asiaan hieman perusteellisemmin ja tarkastella tarvittavia taitoja, tietoja ja muuta osaamista listaamisen, lyhyen tiivistämisen tai isomman kokonaisuuden osana olemisen sijaan tarkemmalla tasolla niin, että kuvataan käytännön esimerkeillä sitä, mitä kunkin osaamisen vaatimus juuri etsivässä nuorisotyössä tarkoittaa.

2 Syrjäytyminen

Tässä luvussa tarkastelen tutkimukseni kannalta keskeisiä käsitteitä ja asiaintiloja. Monesti puhutaan syrjäytyneistä nuorista, kun he ovat jääneet työelämän ja koulutuksen ulkopuolelle eivätkä ole muidenkaan palveluiden piirissä. Syrjäytymisilmiössä erilaiset ongelmat, kuten sosioekonomiset, päihde- ja mielenterveysongelmat kasautuvat usein samoille henkilöille (Sisäministeriö 2017, 30). Etsivän nuorisotyön asiakkaat ovatkin näin määriteltyinä usein syrjäytyneitä. Niinpä tämän luvun aluksi käsittelen syrjäytymisen käsitettä ja syrjäytymisilmiötä.

Tarkastelen myös NEET-nuoret käsitettä, jolla viitataan työelämän ja koulutuksen ulkopuolella oleviin nuoriin (OECD 2019, 11.), sillä iso osa etsivän nuorisotyön asiakkaista on NEET-nuoria. Näen NEET-nuoret käsitteen olevan syrjäytymisen alakäsite. Olenkin valinnut tarkempaan tarkasteluun syrjäytymisen käsitteen myös siitä syystä, että NEET-nuorten käsite ei yksin riitä kuvaamaan etsivän nuorisotyön asiakaskuntaa, sillä osa etsivän nuorisotyön asiakkaista on koulutuksen tai työmarkkinoiden piirissä, mutta silti heillä saattaa olla puutetta muista hyvinvoinnille merkityksellisistä tekijöistä, jolloin he voivat olla syrjäytymisvaarassa. Esimerkiksi mielenterveysongelmat ja ystävien puute ovat tällaisia hyvinvointiin vaikuttavia tekijöitä. Lisäksi etsivän nuorisotyön tavoitteena on saattaa nuoria koulutuksen, työmarkkinoiden tai muun tarvittavan palvelun piiriin ja näin pyrkiä ehkäisemään nuorten palveluverkon ulkopuolelle tippumista ja syrjäytymistä. On siis perusteltua käsitellä tässä syrjäytymistä sen ollessa asiaintila, jota etsivä nuorisotyöntekijä omalta osaltaan pyrkii ehkäisemään tai korjaamaan.

Syrjäytymisen ja NEET-nuorten käsitteiden jälkeen tarkastelen nuorten omaa käsitystä syrjäytymisen syistä. Lisäksi tuon esiin, että syrjäytyminen ja sen ehkäisy nousevat toistuvasti esille erilaisissa poliittisissa ohjelmapapereissa, joka on myös yksi peruste sille, miksi olen juuri syrjäytymisen käsitettä tässä tarkastellut. Huomionarvoista toki on, että syrjäytymisen käsitteen määrittely on vaikeaa ja on useita käsitteitä, jotka tulevat lähelle sitä – kuten syrjäytymisriski, syrjäyttäminen, huono-osaisuus, segregatio, marginalisoituminen, köyhyys – mutta olen tässä valinnut tarkasteluun syrjäytymisen ja NEET-nuorten käsitteet myös siksi, että etsivästä nuorisotyöstä puhuttaessa törmää useimmin juuri näihin. Yleisemminkin nuorten syrjäytyminen on yksi julkisen keskustelun vakioaiheita ja nuorisopoliittisen diskurssin ytimessä (Järvinen 2020, 181).

2.1 Syrjäytymisen käsitteen historiaa

Huutolaislapset, nälkävuosien kerjäläisarmeijat, ruotiukot ja pakolaiset ovat esimerkkejä varhaisemmista syrjäytyneistä ihmisryhmistä. Nämä ryhmät määriteltäisiin tänä päivänä sosiaalihuollon tarjoaman viimesijaisen tuen kohteiksi. Syrjäytymisilmiö ei ole uusi. Kaikkina aikoina on elänyt myös ihmisiä, joiden voidaan katsoa olleen syrjäytyneitä. (Lämsä 2009, 24.)

Kun työmarkkinatutkimuksissa Ruotsissa alettiin käyttää 1970-alkupuolella käsitettä *utslagning*, sai pohjoismainen syrjäytymiskeskustelu alkunsa. Käsitteen *utslagning* merkityksiä ovat karsinta, karsiutuminen, syrjintä ja syrjäytyminen sekä sopeutumattomuus. Suomalaisen syrjäytymiskeskustelun käynnisti työttömyyden laadussa ja laajuudessa tapahtuneet muutokset 1970-luvulla (Lämsä 2009, 27.) ja yhteiskuntapoliittiseen keskusteluun syrjäytymisen käsite tuli tuolloin ruotsalaisesta työmarkkinatutkimuksesta. Syrjäytymisen käsite tuli korvaamaan vieraantumisen käsitettä. Aluksi syrjäytymisen käsitettä käytettiin Suomessa muodossa *uloslyönti* (*utslagning*), jolla tarkoitettiin ennen muuta työelämän ulkopuolelle jäämistä tai joutumista. Pian kyseinen käsite korvattiin syrjäytyminen -käsitteellä ja se sai työelämästä putoamisen lisäksi muitakin merkityksiä. (Lämsä 2009, 25–26.)

1980-luvulla syrjäytymiskysymystä määriteltiin muun muassa syrjäytyneiden ja ei-syrjäytyneiden ns. välimatkan pitenemisen kautta. Osalla ihmisistä siteet yhteiskuntaan siis löyhenivät entisestään, eli huono-osaisista tuli entistä huono-osaisempia. Syrjäytyminen nähtiin kokonaisvaltaisena syrjäytymisenä sosiaalisesti ja kulttuurisesti arvostetusta elämäntavasta, jossa syrjäytymisen katsotaan olevan sitä täysimittaisempaa ja syvempää, mitä useammalta elämän kentältä ihminen joutuu samanaikaisesti väistymään. Syrjäytyneet olivat siis ihmisten välisen yhteisyyden erilaisista instituutioista, kuten työ- ja perhe-elämästä, ulos joutuneita. (Sandberg 2015, 68–70.) Syrjäytymisen käsite liittyy ennen kaikkea yhteiskunnallisiin muutosprosesseihin, minkä vuoksi ymmärrettävää on se, miksi syrjäytymiskeskustelu jälleen lisääntyi 1990-luvun alun taloudellisen laman jälkeisessä Suomessa (Lämsä 2009, 28).

Vielä nykypäivänäkään syrjäytymiselle ei ole yleisesti hyväksyttyä määritelmää vaan se on monitahoinen termi. Kun syrjäytymistä yritetään määritellä, syrjäytymisen syyt ja seuraukset menevät helposti sekaisin. Esimerkiksi onko pitkäaikaistyötön syrjäytynyt vai onko pitkäaikaistyöttömyys syrjäytymisen syy. Käsitteellisesti syrjäytymiseen liittyy ulkopuolisuus jostakin eli osallisuuden kääntöpuoli. (Gretschel & Myllyniemi 2017, 35–36.)

2.2 Syrjäytymisen käsitteen ymmärtämisen tapoja

Syrjäytyminen voidaan ymmärtää suhdekäsitteenä. Syrjäytymisen käsitettä käytetään Suomessa hyvin erilaistenkin hyvinvoinnin ongelmien ja sosiaalisista yhteisöistä ulos jäämisen muodoista puhuttaessa. Samaisen käsitteen puitteissa on kannettu huolta niin työttömistä ja köyhistä, päihteitä käyttävistä, mielenterveysongelmaisista kuin asunnottomistakin sekä lapsista ja nuorista, jotka eivät saa tarpeeksi hoivaa ja huolenpitoa aikuisilta. Syrjäytymiskäsitettä onkin kritisoitu laaja-alaisuudesta. Vaikka yhden käsitteen erottelukyky on keho, kun sen alle sijoitetaan suuri ilmiöjoukko, laaja-alainen käsite osoittaa silti samaan aikaan sen, että erilaisten ongelmien väliltä löytyy rakenneyhtäläisyyksiä. Syrjäytymisessä on aina kyse joutumisesta tai jäämisestä yhteiskunnan keskeisten toiminta-alueiden sekä sosiaalisesti ja kulttuurisesti arvostetun elämän valtavirran tai keskiön ulkopuolelle. (Lämsä 2009, 28–29.) Syrjäytymisellä voidaan viitata paitsi yksilöiden mutta myös perheiden tai yhteisöjen ulkopuolisuuteen ajautumiseen (Kivivuori 2009, 3). Suomessa muut syrjäytymisen ohella käytössä olevat käsitteet, kuten huono-osaisuus, alaluokka ja toiseus, kuvaavat syrjäytyneiden asemaa suhteessa muuhun väestöön. Syrjäytymisen siis määritty erojen tekemisen kautta ja edellyttää sitä, että on olemassa yhteisö, jolle syrjäytyneet ovat ryhmään kuulumattomia eli toisia. Syrjäytyminen siis määritty olosuhteena tai tilana, jossa tietyt yksilöt tai ihmisryhmät ovat. (Lämsä 2009, 28–29.)

Sen lisäksi, että syrjäytymisellä voidaan edellä kuvattuun tapaan viitata syrjäytymiseen suhdekäsitteenä, on lisäksi mahdollista tarkastella syrjäytymistä muutosprosessina, joka tuottaa syrjäytyneisyyttä. Köyhyys ja huono-osaisuus esimerkiksi ovat staattisia tiloja, syrjäytyminen taas on dynaaminen prosessi, jossa erilaiset hyvinvoinnin ongelmat kasautuvat ja kietoutuvat. Syrjäytymisessä, ulkopuolelle jäämisessä ja ongelmien kasautumisessa on aina kyse muutoksista, jotka voivat koskea elämänhallintaresurssien määrää sekä niiden riittävyttä uusissa tilanteissa. Yhteiskunnallisia muutosvaiheita ovat esimerkiksi työmarkkinoiden muutokset. Yksilötasolla tapahtuvia muutoksia taas ovat esimerkiksi työttömäksi jääminen, ja siihen liittyvä tulojen pieneneminen, tai avioero. (Lämsä 2009, 35.) Esimerkiksi koulumaailman ulkopuolelle ei syrjäydytä hetkessä eli koulupudokkaaksi ei tulla tuosta vain. Sen sijaan tilanne kehittyy hiljalleen ja useimmiten haasteita ilmenee jo peruskoulun alkupuolella. Alkuun syynä voivat olla esimerkiksi puutteet oppimisen edellytyksissä, joiden vuoksi tulee kasautuvia haasteita, jos tukea ei saada nopeasti järjestettyä. Negatiiviseen kierteeseen lukeutuu lisääntyviä oppimisvaikeuksia, sosio-emotionaalisia haasteita, heikentyvä itsearvostus ja koulumotivaatio sekä koulupelkoa,

psykosomaattista oireilua, koulusta pinnaamista ja koulun keskeyttämistä. (Lehtonen 2012, 137.)

Sen lisäksi, että syrjäytymistä voidaan tarkastella suhdekäsitteenä ja muutosprosessina, voidaan syrjäytymistä tarkastella myös hyvinvoinnin ongelmina. Sosiaalityössä syrjäytymisessä on kyse ennen kaikkea kasautuneista hyvinvoinnin ongelmista. Tähän vaikuttaa sosiaalityön viimesijaisuus, se on hyvinvointivaltion palvelu- ja tukijärjestelmän turvaverkko. Perusteena asiakkuudelle ovat erilaiset, yleensä jo vaikeat ongelmat hyvinvoinnissa, joiden myötä asiakas on oikeutettu hakemaan ja saamaan tukea, ja samalla ongelmat oikeuttavat myös sosiaalityöntekijän puuttumisen perheen tai yksilön elämään. Syrjäytymisessä materiaaliset ja immateriaaliset hyvinvoinnin ongelmat kasautuvat samoille yksilöille ja ihmisryhmille. Syrjäytymisen todelliset ulottuvuudet koostuvat yksilön tarpeiden ja resurssien yhdistelmästä, joka huomioi sekä ihmisen perustarpeet ja yksilöiden toimintaedellytykset että ne ulkoiset edellytykset, joissa toiminta tapahtuu. Siinä voi olla kyse hyvin monimuotoisesta huono-osaisuudesta, joka koskettaa useita eri elämäalueita: taloudellinen huono-osaisuus, sosiaalinen huono-osaisuus, vallankäytöstä ja osallistumisesta syrjäytyminen, huono-osaisuus terveyden suhteen, työmarkkinoilta syrjäytyminen, asuntomarkkinoilta syrjäytyminen ja koulutuksesta syrjäytyminen. Edellä luetellut syrjäytymisen ulottuvuudet ovat palautettavissa syrjäytymisen kolmeen keskeiseen ulottuvuuteen, jotka ovat 1) syrjäytyminen tuotannosta, 2) syrjäytyminen työvoiman uusintamisesta ja 3) syrjäytyminen vallankäytöstä. (Lämsä 2009, 41–45.)

Syrjäytymistä voidaan tarkastella siis suhdekäsitteenä, muutosprosessina ja hyvinvoinnin ongelmina. Näiden lisäksi syrjäytyminen on mahdollista nähdä myös köyhyyden jälkimodernina ja kehittyneenä muotona eli eräänlaisena usköhyytenä. Kun hyvinvointivaltio näytti osin peitonneen perinteisen köyhyyden, syrjäytyminen tarkoitti eräänlaista köyhyyden muotoutumista uudelleen. Köyhyyteen voidaan aiempaa laajemmin – absoluuttisen köyhyyden ja materiaalsen puutteen lisäksi – nähdä kuuluvaksi köyhyyteen kytkeytyviä huono-osaisuustekijöitä kuten fyysisiä ja psyykkisiä sairauksia ja työttömyyttä. (Sandberg 2015, 109.) Lisäksi syrjäytymiskeskusteluissa on nostettu esiin syrjäytyminen elämänhallinnan puutteena. Syrjäytyminen on nähty myös yksilöpsykologisenä ongelmana, jolloin esimerkiksi työttömyys nähdään henkilökohtaisena epäonnistumisena. Syrjäytyminen on määrittynyt myös hallinnollisten kategorioiden kautta, sillä usein yhteiskunnasta syrjäytymisen ja erilaisista institutionaalisista rekistereistä syrjäytymisen voidaan nähdä olevan sama asia. (Sandberg 2015, 112–113.)

2.3 Syrjäytymisilmiön tarkastelun tasot

Yksinkertaistaen voidaan sanoa, että syrjäytymisilmiötä on tarkasteltu 1) yhteiskunnan, 2) sosiaalisten ryhmien ja 3) yksilön tasolta. Huomionarvoista on, että näiden kolmen tarkastelutason väliset rajat ovat häilyviä, ja jaottelun ideana onkin jäsenellä kokonaisuutta selkeämmin hahmotettavaan muotoon. Syrjäytymisilmiön eri tasoilta tarkastelu eroaa toisistaan, mutta niitä kuitenkin yhdistää se, että syrjäytymisen katsotaan olevan negatiivinen, epätoivottu ilmiö. (Järvinen & Jahnukainen 2001, 127.)

Kun syrjäytymistä pohditaan yhteiskunnan tarkastelutasolta käsin, on yleensä kyse erilaisten tuotanto- ja uusintamisprosessien sekä poliittisten tai kulttuuristen muutostendenssien eli muutoksen suuntien tai virtauksien ja niiden seuraamusten erittelystä. Tutkimuksella pyritään selvittämään, mitkä yhteiskunnalliset muutokset saavat aikaan elinolojen heikentymistä sekä väestön polarisaatiota eli kahtiajakautumista hyvä- ja huono-osaisiin. Lisäksi voidaan eritellä sosiaalipoliittiseen toimintajärjestelmään liittyviä haasteita, joiden nähdään kytkeytyvän yksilöiden tai tiettyjen väestöryhmien yhteiskunnallisten toimintaresurssien kaventumiseen. Tavallisesti köyhyys ja siihen johtavat tekijät ovat keskustelun keskiössä. Köyhyys nähdään suhteellisena ilmiönä, joka on seurausta yhteiskunnassa vallitsevasta taloudellisesta eriarvoisuudesta. Syrjäytyminen nähdään tällöin siten, että ihminen ei pysty rahan puutteen vuoksi olemaan aktiivinen toimija osana yhteiskuntaamme. Tulonjakoa tasaavien toimien rooli nähdäänkin tärkeänä syrjäytymisen ehkäisemisessä. (Järvinen & Jahnukainen 2001, 127–128.)

Syrjäytymisen tai oikeammin syrjäyttämisen tarkastelu keskittämällä huomio yhteiskunnan syrjäyttäviin rakenteisiin on syrjäytymisilmiön yhteiskuntatason tarkastelua. Rakenteellisella syrjinnällä tarkoitetaan

”... organisaation tai yhteiskunnan rakenteissa, kuten sopimuksissa, lainsäädännössä ja palveluissa, piilevää syrjintää, joka asettaa jonkin väestöryhmän muita huonompaan asemaan” (Yhdenvertaisuusvaltuutettu 2020, 5).

Esimerkiksi rasismi näkyy

”... rakenteissa kuten työelämässä, koulutuksessa ja palveluissa olevina syrjivinä toimintatapoina ja prosesseina, joissa organisaatiot, yritykset, laitokset ja virastot syrjivät joko välittömästi tai välillisesti tiettyjä ihmisryhmiä” (Yhdenvertaisuusvaltuutettu 2020, 5).

Käytännön esimerkkejä rakenteellisesta rasismista on esimerkiksi se, että elinkeinonharjoittaja kieltäytyy päästämästä tummaihoista henkilöä liiketiloihinsa, työhönotossa edellytetään täydellistä suomen kielen taitoa, vaikka se ei työn tekemisen kannalta ole välttämätöntä, häirintä kuten työpaikalla loukkaustarkoituksessa esitetyt rasistiset vitsit sekä se, että vartija tai poliisi pysäyttää laukkujen tarkastukseen henkilön oletetun etnisen alkuperän perusteella. Rakenteellisen syrjinnän ilmenemismuotoja ovat myös se, että naisoletetut kohtaavat syrjintää työhaussa sukupuolensa perusteella sekä se, että työnhakijat kohtaavat syrjintää työhaussa vammaisuuden perusteella. (Yhdenvertaisuusvaltuutettu 2020, 4–5.)

Sosiaalisten ryhmien tarkastelutasolta syrjäytymistä käsitellään usein sellaisten ihmisryhmien kautta, jotka elävät vaikeuksissa eli syrjäytyneet määritellään hallinnollisin kriteerein – sosiaalihuollon asiakkuuden kautta. Tällaisia ihmisryhmiä ovat esimerkiksi pitkäaikaistyöttömät ja alkoholistit. Syrjäytyneet voidaan määritellä myös ryhmäksi sosiaalisesti sopeutumattomia yksilöitä. Syrjäytymiseen kytkeytyviä tekijöitä ei tässä tapauksessa etsitä juurikaan yhteiskunnallisista, syrjäytyneisyyttä lisäävistä prosesseista, vaan ihmisten elin- ja kulttuuriympäristöistä sekä ihmisten omasta toiminnasta. Yhteiskunnallinen tarkastelutaso huomioidaan lähinnä siten, että etuoksien ja tukien uskotaan edistävän syrjäytymistä synnyttämällä passiivisuutta ja riippuvuutta järjestelmästä. Tämän nähdään johtavan vähitellen niin kutsuttuun alaluokkaistumiseen eli valtavirrasta poikkeavan alakulttuurisen elämäntavan muodostumiseen. Toisaalta syrjäytyneet on sosiaalisten ryhmien tasolta katsoen nähty myös usköyhinä. Tämä katsontakanta perustuu ajatukseen, jonka mukaan köyhyys ei käsitteenä voi enää olla pätevä yhteiskunnissa, joissa kurjistuminen on yksilöiden kannalta sekä nopeaa että yllättävää ja myös ennustamatonta. Perinteisellä köyhyydellä viitataan staattiseen normaalitilaan. Syrjäytymisellä usköyhyiden merkityksessä taas tarkoitetaan nimenomaan muutosta tuossa normaalitilassa. (Järvinen & Jahnukainen 2001, 128.)

Syrjäytymisen yksilötason tarkastelussa syrjäytymistä käsitellään yksittäisten ihmisten kohdalla ilmenevinä sosiaalisina ongelmina ja niiden kasaantumisena, joiden yhteydessä saatetaan puhua lisäksi huono-osaisuudesta tai moniongelmaisuuudesta. Syrjäytymisen on nähty ilmenevän eri ulottuvuuksilla: syrjäytyminen tuotannosta eli palkkatyöstä, syrjäytyminen sosiaalisista suhteista kuten perhe- ja ystäväsuhteista sekä syrjäytyminen vallasta eli politiikasta. Sitä syrjäytyneemmäksi yksilö nähdään, mitä useammalla ulottuvuudella hänellä on haasteita. Yksinkertaistaen voidaan sanoa, että kyse on ulkoisten rajoitusten aiheuttamista yksilöllisten toimintamahdollisuuksien kaventumisesta, mikä johtaa

edelleen siihen, että yksilöä ja yhteiskuntaa yhdistävät siteet heikkenevät. (Järvinen & Jahnukainen 2001, 129.)

”Nyky-yhteiskunnassa palkkatyö ja perhe sekä enenevässä määrin myös opiskelu ja erilaiset kulutuksen muodot ovat ihmisten välisen yhteisyyden tärkeimmät instituutiot. Samalla ne ovat myös tärkeimmät siteet yksilön ja yhteiskunnan välillä. Tämän perusteella voisi ajatella, että suurimmassa vaarassa syrjäytyä ovat ne yksilöt, joilla ei ole työtä, koulutusta ja perhettä eikä myöskään rahaa kulutukseen.” (Järvinen & Jahnukainen 2001, 129.)

2.4 Syrjäytyminen nähtävä ytimeltään yhteiskunnallisena prosessina

Yksimielisyyttä siitä, mitä syrjäytymisen käsitteellä tarkoitetaan, ei ole saavutettu. Näin ollen siitä, minkälaisilla toimilla syrjäytymistä tulisi ehkäistä on erilaisia ja ristiriitaisia näkemyksiä. Yhteistä eri näkemyksille on, että koulutuksen merkitys syrjäytymisen ehkäisemisessä on korostunut. Syrjäytymisen ehkäisemiseksi koulutuspoliittinen huomio on Euroopassa pitkään kohdistunut erityisesti siirtymään perusasteelta toisen asteen koulutukseen. Tavoitteena on ollut kasvattaa toisen asteen koulutuksen suorittaneiden määrää, ehkäistä koulupudokkuutta ja keskeyttämistä. (Järvinen 2020, 181, 183.)

Euroopassa huoli nuorten syrjäytymisestä on johtanut siirtymäpolitiikan syntyyn. Siirtymäpolitiikalla tarkoitetaan koulutus-, työvoima-, sosiaali- ja nuorisopoliittisten politiikkatoimien kokonaisuutta, jonka tavoitteena on tukea nuorten ja nuorten aikuisten siirtymistä koulutusasteelta toiselle ja lopulta työelämään. Eurooppalaisen siirtymäpolitiikan haasteita – jotka yhä ovat vailla ratkaisua – ovat politiikkasektoreiden erillisyys ja suhteellinen autonomia, normaalielämäkulun oletuksessa pitäytyminen sekä tulkinnalliset erot syrjäytymisen syistä ja poliittisesti tarkoituksenmukaisiksi katsotuista ratkaisukeinoista. Nämä haasteet ovat ensinnäkin vaikeuttaneet integroidun siirtymäpolitiikan muodostumista, kun politiikkatoimet ovat heikosti koordinoituja yli politiikkarajojen. Toisekseen politiikkatoimet eivät täysin vastaa todellisuuden tarpeita, kun elämäkulut ovat monimuotoistuneet ja silti nuorten siirtymien hallinnointiin keskittyvä politiikka perustuu edelleen vahvasti normaalielämäkulun ideaaliin, johon sisältyy oletus kronologisen iän ja institutionaalisten siirtymien välisestä yhteydestä eli siirtymien niin kutsutusta oikea-aikaisuudesta. Kolmanneksi siirtymäpolitiikat eroavat siinä, nähdäänkö nuorten koulutus- ja työmarkkinasiirtymiin liittyvät ongelmat rakenteellisiksi vai yksilöistä johtuviksi. Poliitikassa painopiste on siirtynyt yhä enemmän yksilön vastuun ja velvollisuuden korostamiseen, jolloin

myös ratkaistut kohdistuvat yksilöihin siitäkkin huolimatta, että ymmärrettäisiin, että syrjäytymiseen vaikuttaa makrotason kehityskulut. (Järvinen 2020, 183–185.)

Syrjäytymisen ehkäisyyn liittyvät toimet ovat perustuneet pitkälti aktivoinnin logiikalle, jolloin vastuu syrjäytymisestä siirretään yksilölle itselleen. Tällöin keskiössä on kontrolli, sanktiot ja halu saada nuoret osaksi työelämään nopeasti, eikä nuorille jätetä mahdollisuutta löytää omaa paikkaansa yrityksen ja erehdyksen kautta. Nuorten näkemyksiä ja heidän tarpeitaan ei huomioida riittävästi heitä koskevia toimenpiteitä suunniteltaessa ja niitä toteutettaessa. Työvoimapolitiikan lähtökohtana Suomessakin on näkemys, jonka mukaan etuuksien saaminen edellyttää vastikkeellista toimintaa silloinkin, kun se ei ole nuorten senhetkisen elämäntilanteen kannalta tarkoituksenmukaista tai sovitettavissa nuoren omien kiinnostusten kanssa yhteen. (Järvinen 2020, 185) Järvisen mukaan

”- - syrjäytyminen olisi ymmärrettävä ytimeltään yhteiskunnalliseksi prosessiksi, yksilön elämänhistoriassa todentuvaksi kumulatiiviseksi kehityskuluksi, jossa yksilön ja yhteiskunnan väliset siteet heikkenevät, minkä seurauksena yksilö vähitellen ajautuu keskeisten sosiaalisten yhteisöjen ja yhteiskunnallisten instituutioiden ulkopuolelle.” (Järvinen 2020, 185).

Politiikalta syrjäytymisen näkeminen yhteiskunnallisena prosessina edellyttää sitä, että huomio pitää kiinnittää yhteiskunnan syrjiviin ja syrjäyttäviin rakenteisiin. Lähtökohdaksi on nostettava näiden rakenteiden purkaminen, nuorten elinolojen kohentaminen ja toimijuuden vahvistaminen niin, että nuorten henkilökohtaiset elämänprojektit saadaan luontevasti asettumaan osaksi yhteiskunnan mahdollisuuksien rakennetta. (Järvinen 2020, 185.) Yhdenvertaisuusvaltuutetun suosituksia rakenteellisen syrjinnän kitkemiseksi ovat esimerkiksi se, että syrjintää valvovien viranomaisten tulee pyrkiä vähentämään syrjinnän aliraportointia, yhdenvertaisuussuunnitteluvuorituksen tulisi koskea koko koulutusjärjestelmää aina varhaiskasvatuksesta korkeakoulutukseen asti, työnantajien tietoisuutta ja osaamista syrjintäkiellosta ja yhdenvertaisuudesta pitää lisätä sekä yhdenvertaisuusvaltuutetun toimivaltaa laajentaa yksittäisten syrjintätilanteiden selvittämiseen ja edistämisvelvollisuuden valvontaan työsuojeluviranomaisten ohella. (Yhdenvertaisuusvaltuutettu 2020, 19, 27, 33.)

2.5 Työelämän ja koulutuksen ulkopuolella olevat nuoret sekä nuorten oma käsitys syrjäytymisen syistä

Yksilötason syrjäytymistarkastelussa työ, perhe ja opiskelun erilaiset muodot nähdään tärkeimmiksi siteiksi yksilön ja yhteiskunnan välillä. Niinpä voidaan ajatella, että yksilöt, joilla ei ole työtä, koulutusta ja perhettä eikä rahaa kuluttamiseen, olisivat suuressa vaarassa syrjäytyä. (Järvinen & Jahnukainen 2001, 129.) Yleensä syrjäytymisen tilastollisissa määritelmässä lähdetäänkin liikkeelle palkkatyön ja opiskelun ulkopuolelle joutumisesta. (Gretschel ja Myllyniemi 2017, 35–36.) NEET-nuorilla viitataan nimenomaan koulutuksen ja työelämän ulkopuolella oleviin nuoriin: not in employment, education or training. Vuonna 2017 Suomessa 15–29-vuotiaista nuorista NEET-nuoria oli 11,9 % (OECD 2019, 11.) 15–29-vuotiaita nuoria oli Suomessa vuonna 2017 yhteensä 978 132 (Valtion nuorisoneuvosto 2019.), josta NEET-nuorien määrä, 11,9 prosenttia on 116 398 nuorta.

Suomessa nuorten työllisyysaste on selvästi heikompi kuin muiden Pohjoismaiden. Nuoret, joilla on alhainen osaamistaso, kohtaavat erityisiä vaikeuksia työmarkkinoilla. Korkean osaamistason työntekijöille on paljon kysyntää ja tehtävissä, jotka edellyttävät korkeaa osaamistasoa, on jatkuva työntekijäpula. Melkein puolet kaikista NEET-nuorista eivät ole suorittaneet toisen asteen tutkintoa. (Opetus- ja kulttuuriministeriö 2019, 10.)

Vuonna 2018 etsivät nuorisotyöntekijät tavoittivat 19 762 nuorta. (Bamming & Walldén 2019, 10.) Lähes puolet (nuorten määrä ilman ”ei tietoa”) (47,7%) etsivän nuorisotyön vuonna 2018 tavoittamista nuorista oli työttömiä. Peruskoulussa opiskeli 7,2% ja muussa oppilaitoksessa 27,6%. Työssäkäyviä nuoria oli 5,3%. Sairaana oli 5,5% ja muussa tilanteessa 6,7%. Tavoitetuista nuorista 59,9% oli siis koulutuksen ja työelämän ulkopuolella olevia NEET-nuoria. (Bamming & Walldén 2019, 19.)

Suomessa NEET-nuoren asemaan joutumiseen vaikuttaakin eniten matala koulutustaso. Lähes puolet kaikista NEET-nuorista ovat toisen asteen koulutuksen kesken jättäneitä nuoria. Näistä keskeyttäjiä tulee kolme kertaa todennäköisempiin NEET-nuoria kuin korkeakoulutuksen suorittaneista nuorista. Nuorilla naisilla ja miehillä on yhtä suuri todennäköisyys päätyä NEET-nuoren asemaan, mutta syyt tähän poikkeavat toisistaan. NEET-naiset kertovat perheen hoidon olevan ensisijainen syy passiivisuuteen työmarkkinoilla (50%). Työmarkkinoilla passiiviset NEET-miehet sen sijaan ilmoittavat passiivisuutensa ensisijaiseksi syyksi sairauden ja työkyvyttömyyden (37%). Lisäksi NEET-nuorten keskuudessa (mielen)terveysongelmat ja päihteiden väärinkäyttö ovat yleistä. Tilanne tältä osin onkin

Suomessa huonompi kuin monissa muissa OECD:n maissa. NEET-nuoret ovat todennäköisemmin masentuneita kuin muut nuoret. Myös erikoissairaanhoidon mielenterveyspalvelut sairaala- ja avohoidossa sekä psykiatristen lääkkeiden käyttö ovat yleisiä. Lisäksi NEET-kausien pitkittyessä näiden palveluiden käyttö lisääntyy merkittävästi. Heikompaan asemaan joutumisen ja syrjäytymisen riski kasvaakin NEET-kausien pitkittymisen myötä. Vaikka monien nuorten elämässä jossain vaiheessa onkin NEET-kausi, (mielen)terveysongelmia ja sosiaalisia ongelmia esiintyy erityisesti niillä nuorilla, joiden NEET-kaudet ovat pitkiä. Pitkäaikaisille NEET-nuorille erityisen tunnusomaista on vanhempien heikon aseman siirtyminen ja (matala) sosioekonominen tausta. (Opetus- ja kulttuuriministeriö 2019, 13–14.)

Nuorisobarometrin 2017 erillisotoksessa selvitettiin syrjäytymisen syitä ja saatiin samalla kuvaa siitä, mitä nuoret itse syrjäytymisellä tarkoittavat, eli mistä he kokevat syrjäytyneiden syrjäytyvän. Nuorten näkemyksiä syrjäytymisen syistä on Nuorisobarometrissa seurattu jo 20 vuoden ajan ja jatkuvasti ystävien puute on noussut keskeisimmäksi tekijäksi. Syrjäytyminen siis näyttää olevan nuorten mielestä ennen kaikkea sosiaalisen elämän ulkopuolelle jäämistä. Nuorisobarometrin 2017 erillisotoksessakin syrjäytymistason selityksissä korostuu sosiaaliset verkostot. Tämä on huomionarvoista, sillä tilastollisissa syrjäytymisen määritelmässä lähdetään yleensä palkkatyön ja opiskelun ulkopuolisuudesta. Työn tai koulutuksen puute eivät kuitenkaan nouse kärkeen nuorten omissa käsityksissä syrjäytymisen syistä. (Gretschel ja Myllyniemi 2017, 35–36.) Toisen asteen koulutuksen puuttuminen, huono koulumenestys ja työttömyyden kokeminen eivät siis vielä tarkoita sitä, että tällöin kyse on täysin syrjäytyneestä nuoresta, mutta merkittävänä huono-osaisuuden tai syrjäytymisriskin kasvuna sitä voidaan jo pitää (Savioja 2007, 142).

2.6 Syrjäytyminen erilaisissa poliittisissa ohjelmapapereissa

Syrjäytyminen ja sen ehkäiseminen nousevat toistuvasti esiin erilaisissa poliittisissa ohjelmapapereissa. Pääministeri Sanna Marinin hallitusohjelmassa (2019) syrjäytyminen nousee esiin useissa eri kohdissa. Lisäksi hallitusohjelmassa esitellään erilaisia keinoja syrjäytymisen ehkäisemiseksi. Myös OECD:n ”Investing In Youth – Finland” -raportissa, jossa keskiössä on nuorten työllistyminen, syrjäytyminen – erityisesti työmarkkinoilta – nousee esiin. OECD antaa Suomelle myös käytännön suosituksia nuorten työllistymisen edistämisestä. Yhtenä suosituksena on antaa enemmän resursseja tukipalveluille. (OECD

2019) Lisäksi syrjäytyminen nostetaan esiin muun muassa EU 2020 -strategiassa ja Euroopan Unionin nuorisostrategiassa sekä Valtakunnallisessa nuorisotyön ja -politiikan ohjelmassa 2020–2023.

Syrjäytyminen pääministeri Marinin hallitusohjelmassa

Pääministeri Sanna Marinin hallituksen ohjelma 2019 sisältää seitsemän strategista kokonaisuutta. Syrjäytyminen nostetaan esiin useamman strategisen kokonaisuuden yhteydessä. Turvallinen oikeusvaltio Suomi -strategisen kokonaisuuden tilannekuvassa nostetaan esiin se, että hallituskauden keskeisenä haasteena oikeusvaltion näkökulmasta on muun muassa eriarvoisuuden kasvu ja syrjäytymisen lisääntyminen. Luottamuksen ja tasa-arvoisten työmarkkinoiden Suomi -strategiakokonaisuudessa yhtenä tavoitteena on: ”Aktiivisilla toimilla kohti korkeaa työllisyyttä”. Tämän tavoitteen toteuttamisen yhtenä keinona muun muassa työllisyyspalveluiden kehittämisen lisäksi mainitaan omanaan nuorten työllisyyden tukeminen. (Valtioneuvosto 2019.)

Hallitusohjelmassa eriarvoistumis- ja syrjäytymisongelmat siis tunnistetaan. Edellisessä hallitusohjelman kohdassa syrjäytymistä tarkastellaan pohjimmiltaan yksilötason näkökulmasta ja voidaan nähdä, että siinä työn sekä erilaisten koulutuksen muotojen katsotaan olevan tärkeimmät siteet yksilön ja yhteiskunnan välillä. (ks. Järvinen & Jahnukainen 2001, 129) Näin ollen syrjäytymistä pyritään ehkäisemään takaamalla nuorille ja nuorille valmistuneille työtä tai muuta työtoimintaa. Lisäksi Ohjaamo palvelulla pyritään osaltaan tukemaan nuorten opiskelu- tai työpaikan löytämistä (Ohjaamot 2020.) ja työpajapalveluilla myös valmiuksia opiskeluun ja työhön (INTO ry 2023b.).

Hallitusohjelman Oikeudenmukainen, yhdenvertainen ja mukaan ottava Suomi -strategiakokonaisuuden tilannekuvassa nostetaan esiin muun muassa se, että köyhyys alistaa laajemmalle syrjäytymiselle. Vaikka suuri osa suomalaisista voikin hyvin ovat hallitusohjelmankin mukaan hyvinvointi- ja terveyserot merkittäviä. Suurimpien haasteiden katsotaan liittyvän perustason palveluiden vahvistamiseen, ennaltaehkäisevään työhön ja kuntoutukseen. Edellä mainitun strategiakokonaisuuden yhtenä tavoitteena on hyvinvoinnin edistäminen ja eriarvoisuuden vähentäminen. Keinoina tavoitteen saavuttamiseksi mainitaan muun muassa köyhyyden ja osattomuuden vähentäminen. Köyhyys- ja syrjäytymisriski koskettaa ihmisiä entistä laajemmin ja hallitus lupaakin puuttua tähän määrätietoisesti. (Valtioneuvosto 2019.)

Hallitusohjelmassa siis tunnistetaan huono-osaisuuden kasautuminen ja sen ylisukupolvisuus, köyhyys syrjäytymisen riskitekijänä sekä sosiaalisten ongelmien yhteys heikkoon hyvinvointiin, terveyteen ja kansantalouteen. Edellisen kappaleen hallitusohjelman kohdissa syrjäytymistä tarkastellaan pitkälti yhteiskunnan näkökulmasta. (Valtioneuvosto 2019.) Yhteiskuntatason tarkastelussa köyhyys on yleensä keskiössä ja tulojaon nähdään olevan keskeisessä roolissa syrjäytymisen ehkäisyssä (Järvinen & Jahnukainen 2001, 127–128). Hallitusohjelmassa keinona hyvinvoinnin edistämiseen ja eriarvoisuuden vähentämiseen mainitaankin muun muassa köyhyyden ja osattomuuden vähentäminen ja palveluiden kohdentaminen riskiryhmille (Valtioneuvosto 2019).

Hallitusohjelman Oikeudenmukainen, yhdenvertainen ja mukaan ottava Suomi -strategiakokonaisuuden tavoitteita ovat myös ikäystävällisyyden edistäminen sekä lapsi- ja perheystävällisyyden edistäminen muun muassa lapsiperhestrategian avulla ja palveluita parantamalla ja toimeentuloa turvaamalla. Lisäksi tavoitteena on sosiaali- ja terveydenhuollon palveluiden parantaminen. Keinoina tähän mainitaan muun muassa perustason palveluiden saatavuuden parantaminen sekä palvelujärjestelmän kehittäminen, joka pitää sisällään mm. sen, että Kelan hallintoa ja sen järjestämien palveluiden toimivuutta selvitetään. Lisäksi talouspolitiikan päämääränä on hyvinvoinnin lisääminen. Tavoitteena on esimerkiksi työllistämiseen ja yrittämiseen kannustava verotus, jonka toteuttamisessa yhtenä keinona mainitaan työtulotuki, jonka käyttöönottomahdollisuutta selvitetään. Työtulotuki tarkoittaisi siis sitä, että ansiotulovero voi olla negatiivinen pienituloisilla palkansaajilla, eläkeläisillä ja yrittäjillä. Näin ulotettaisiin tuloverotuksen progressio myös pienimpiin ansiotuloihin. Työtulotuen nähtäisiin kannustavan työllistymään muun muassa osa-aika- ja keikkatyöhön. (Valtioneuvosto 2019.) Myös edellä esitetyillä toimilla pyritään siis kehittämään oikeudenmukaisempaa, yhdenvertaisempaa ja mukaan ottavaa Suomea ja näin ollen todennäköisesti myös osaltaan ennaltaehkäisemään kaikenlaista huono-osaisuutta erityisesti köyhyyttä ja syrjäytymistä.

Syrjäytyminen OECD:n Investing In Youth: Finland -raportissa

OECD:n raportissa todetaan, että Suomen koulutusjärjestelmä on jatkuvasti OECD:n parhaiden joukossa, mutta tehottomuus työllisyys- ja sosiaalipolitiikassa haittaa nuorista huomattavan osan sujuvaa siirtymistä työmarkkinoille. Suomen nuorten työllisyysaste on merkittävästi huonompi verrattuna muiden Pohjoismaiden työllisyysasteeseen. Erityisesti vähäisen osaamistason nuorilla on vaikeuksia työmarkkinoilla ja nuorista, jotka ovat

koulutuksen ja työelämän ulkopuolella (NEET-nuoret), melkein puolella ei ole suoritettuna toisen asteen tutkintoa. Suomessa koulutuksen ja työelämän ulkopuolelle jäämiseen eli NEET-nuorten asemaan joutumiseen vaikuttaa eniten matala koulutustaso. Todennäköisyys NEET-nuoreksi tulemiselle on yhtä suuri nuorilla naisilla ja miehillä. NEET-nuorten keskuudessa (mielen)terveysongelmat ja huumausaineiden väärinkäyttö on yleistä ja tilanne on Suomessa huonompi, kuin monissa muissa OECD maissa. Erilaisten sairaanhoidon palveluiden käyttö lisääntyy merkittävästi, kun NEET-nuoren asemassa ollaan pitkään. Lisäksi pitkään NEET-nuoren asemassa olevilla riski heikompaan asemaan joutumiseen ja syrjäytymiseen kasvaa. Haasteita on erityisesti nuorilla, joiden NEET-kaudet ovat pitkiä. Pitkäaikaisille NEET-nuorille hyvin tyypillistä on vanhempien heikon aseman ja matalan sosioekonomisen taustan siirtyminen. (OECD 2019.)

OECD antaakin Suomelle erilaisia suosituksia, esimerkiksi koulun keskeytysten ehkäiseminen tarjoamalla riittävästi tukea. Lisäksi Suomea kehoitetaan varmistamaan, että nuorten tukiverkostot palvelevat kaikkien alueiden nuoria. Siirtymistä toiselta asteelta korkeakoulutukseen tulisi helpottaa ja siirtymistä ammatillisesta koulutuksesta työelämään parantaa sekä puuttua sosiaaliturvajärjestelmän hajanaisuuteen yksinkertaistamalla sitä. Lisäksi tuensaajien aktivointia tulisi vahvistaa. Myös integroitujen palvelujen tarjoamista pitäisi vahvistaa esimerkiksi lisäämällä Ohjaamo-keskusten resursseja ja vaikutusta sekä tarjoamalla mielenterveyskoulutusta sosiaalityöntekijöille. Aluehallinnon uudistuksen muoto tulee miettiä uudelleen hajanaisuuteen ja aktivointiin liittyvien haasteiden ratkaisemiseksi. (OECD 2019.)

OECD:n raportin mukaan toiselta asteelta valmistuvien määrää on mahdollista vielä nostaa, erityisesti ammatillisen koulutuksen puolella. Tärkeää olisi sitouttaa työnantajat paremmin ja tukea heitä työpaikalla tapahtuvan oppimisen järjestämisessä. Lisäksi Suomea kehoitetaan uudistamaan erittäin valikoivaa korkeakoulujen pääsykoejärjestelmää sekä laajentaa korkeakoulutuksen kapasiteettia, jotta siirtymä toiselta asteelta korkeakoulutukseen helpottuu ja työmarkkinoille saadaan tarvittavaa osaamista. (OECD 2019.)

Suomen järjestelmä on OECD maiden yksi eniten nuoria tukeva. Tukijärjestelmä helpottaa taloudellisten ja työllistymisen haasteiden kohtaamista, mutta samalla se estää työnetsintää ja luopumista tuista. Tukijärjestelmä on monimutkainen ja sekava. Huono yhteys tukien ja työvoimapalvelujen välillä estää vahvemman aktivoinnin. Suomen tulisikin yksinkertaistaa tukijärjestelmää ja vahvistaa nuorten työnhakijoiden aktivointia. (OECD 2019.)

Syrjäytyminen Eurooppa 2020 -strategiassa

Vuonna 2010 julkaistussa Eurooppa 2020 -strategiassa Euroopan komissio määrittelee kolme keskeistä kasvun veturia, jotka ovat älykäs kasvu (osaamisen, innovoinnin, koulutuksen ja digitaalisen yhteiskunnan tukeminen), kestävä kasvu (resurssitehokkaampi tuotanto ja kilpailukyvyn lisääminen) ja osallistava kasvu (työmarkkinoille osallistumisen lisääminen, koulutuksen hankkiminen ja köyhyyden torjunta). Jäsenvaltioiden on tarkoitus muuntaa EU-tasolla annetut Eurooppa 2020 -strategian yleistavoitteet edelleen kansallisiksi tavoitteiksi. Yleistavoitteet ovat 1) työllisten osuus 20–64-vuotiaista pitäisi olla 75 prosenttia, 2) EU:n BKT:sta 3 prosenttia pitäisi investoida tutkimus- ja kehitysmenoihin, 3) 20/20/20-ilmasto/energiatavoitteet pitäisi saavuttaa, 4) koulunkäynnin keskeyttävien osuus pitäisi olla alle 10 prosenttia, ja nuoremasta sukupolvesta vähintään 40 prosentilla pitäisi olla loppututkinto sekä 5) köyhyysuhan alla eläviä pitäisi olla 20 miljoonaa vähemmän. Tavoitteiden saavuttamiseksi komissio ehdotti Eurooppa 2020 -ohjelmaa, joka koostuu lippulaivahankkeista: 1) Innovaatiounioni, 2) Youth on the move (Nuoret liikkeellä), 3) Eurooppalainen digitaalistrategia, 4) Resurssitehokas Eurooppa, 5) Vihreän kasvun elinkeinopolitiikka, 6) Uuden osaamisen ja työllisyyden ohjelma sekä 7) Euroopan köyhydentorjuntafoorumi, johon kuuluu taloudellisesta, sosiaalisesta sekä alueellisesta yhteenkuuluvuudesta huolehtiminen tukemalla köyhiä ja sosiaalisesti syrjäytyneitä ja auttamalla heitä toimimaan aktiivisesti yhteiskunnassa. (Euroopan komissio 2010)

Kansalliset tavoitteet Suomessa ovat olleet, että vuoteen 2020 mennessä 1) 78 prosenttia 20–64-vuotiaista suomalaisista käy töissä, 2) 4 prosenttia bruttokansantuotteesta käytetään tutkimus- ja kehitysmenoihin, 3) 42 prosenttia 30–34-vuotiaista suomalaisista suorittaa korkeakoulututkinnon ja koulupudokkaiden osuus vähennetään 8 prosenttiin, 4) vähentää köyhyys ja syrjäytymisriskissä olevien ihmisten määrää ja 5) EU:n energia- ja ilmastotavoitteet saavutetaan. (Valtiovarainministeriö 2020) Kevään 2020 raportin mukaan Suomi on saavuttanut Eurooppa 2020 -strategian kansallisista tavoitteistaan uusiutuvaa energiaa ja korkea-asteen koulutusta koskevat tavoitteet. Työllisyystavoitteen osalta ollaan vielä keväällä 2020 oltu matkalla kohti tavoitetasoa. Tavoitetta köyhyyden vähentämisestä ei oltu vielä saavutettu. Pitkittyneen taantuman aikana tutkimus- ja kehitystoiminnan investointien määrä laski huomattavasti. Tämän vuoksi, monista politiikkatoimista huolimatta, keväällä 2020 arvioitiin, että vuoden 2020 tavoitetta tutkimus- ja kehitystoiminnan menojen 4 prosentin BKT-osuudesta ei tulla todennäköisesti loppuvuoden aikana saavuttamaan. (Valtiovarainministeriö 2020, 9.)

Syrjäytyminen EU:n nuorisostrategiassa 2019-2027

EU:n nuorisostrategian mukaan monet nuoret ovat epävarmoja tulevaisuudestaan ja syitä tähän voi olla monia kuten ilmastonmuutos, teknologinen muutos, väestön- ja sosioekonominen kehitys, populismi, syrjintä, valeuutiset, joiden vaikutuksia työhön, osaamiseen tai demokratian toimintaan ei vielä tunneta sekä sosiaalinen syrjäytyminen. Nuorisostrategiassa tuodaan esiin, että nuoriin, jotka ovat vaarassa marginalisoitua mahdollisen syrjinnän vuoksi, olisi kiinnitettävä erityistä huomiota. Lisäksi todetaan sosioekonomisen syrjäytymisen ja demokraattisen järjestelmän ulkopuolelle jäämisen kulkevan käsi kädessä. Muita heikommassa asemassa olevat nuoret ovat useimmiten myös vähemmän aktiivisia kansalaisia ja luottavat instituutioihin vähemmän kuin muut. Nuorisostrategian mukaan Euroopalla ei ole varaa haaskata lahjakkuutta tai menettää nuoriaan sosiaaliselle syrjäytymiselle tai passiivisuudelle. Nuorten pitäisi olla oman elämänsä arkkitehteja sekä vaikuttaa yhteiskunnan positiiviseen muutokseen. EU:n toimissa täytyy ottaa huomioon nuorten tavoitteet, luovuus ja lahjakkuus ja vastata heidän tarpeisiinsa, jotta nuoret voisivat kaikilta osin hyötyä EU:n toimista. (Euroopan unionin virallinen lehti 2018.)

Euroopan unionin nuorisokonferenssissa luotiin Nuorisotavoitteet (YouthGoals). Ne ovat nuoriin liittyvän Jäsennellyn Vuoropuhelun 2017-18 lopputuloksia ja edustavat nuorten mielipiteitä kaikkialta Euroopasta. Nuorisotavoitteina ovat muun muassa rakentaa siltaa EU:n ja nuorten välille luottamuksen ja osallistumisen lisäämiseksi, varmistaa kaikkien sukupuolten välinen yhdenvertaisuus ja kaikkien nuorten pääsy yhteiskunnan jäseniksi. Lisäksi tavoitteena on varmistaa nuorille entistä paremmat mahdollisuudet luotettavan tiedon saantiin, edistää henkistä hyvinvointia, mahdollistaa nuorille kykyjensä toteuttaminen maaseutualueilla ja taata helppopääsyiset työmarkkinat, jotka mahdollistavat kaikille nuorille laadukkaat työpaikat. Tavoitteena on myös parantaa oppimisen muotoja, vahvistaa nuorten demokraattista osallistumista ja itsenäisyyttä sekä tarjota nuorille tiloja kaikilla yhteiskunnan osa-alueilla. Myöskin ympäristöasioissa aktiiviset ja tiedostavat nuoret sekä nuorten yhtäläinen pääsy nuorisojärjestöihin ja eurooppalaisiin nuoriso-ohjelmiin ovat nuorisostrategian tavoitteita. (European Youth Forum 2018.)

Syrjäytyminen valtakunnallisessa nuorisotyön ja -politiikan ohjelmassa

Valtakunnallisen nuorisotyön ja -politiikan ohjelman (VANUPOn) tavoite on edistää nuorten kasvu- ja elinoloja sekä juurruttaa nuorisopoliittinen näkökulma osaksi julkisen sektorin päätöksentekoa. Lisäksi tavoitteena on asettaa kansalliset tavoitteet nuorisoalan

eurooppalaiselle ja kansainväliselle toiminnalle. Kolmas tavoite koskee nuorisotyön kehittämistä. (Opetus- ja kulttuuriministeriö 2020, 7–8)

Ohjelma pohjaa pääministeri Sanna Marinin hallitusohjelmaan ”Osallistava ja osaava Suomi” ja VANUPOssa pääteemoina ovat syrjäytymisen ehkäisy ja osallisuuden vahvistaminen. Ohjelman lähtökohtana on, että syrjäytymistä pystytään tehokkaimmin ehkäisemään siten, että varmistetaan jokaiselle nuorelle merkityksellisen elämän edellytykset. Ohjelma sisältää kolme tavoitekokonaisuutta, joiden avulla tavoitellaan päämääriä. Tavoitekokonaisuudet ovat:

- Nuorella on edellytykset sujuvaan arkeen – syrjäytyminen vähenee
- Nuorella on keinot ja taidot osallistumiseen ja vaikuttamiseen
- Nuori luottaa yhteiskuntaan – yhdenvertaisuus ja turvallisuus vahvistuvat. (Opetus- ja kulttuuriministeriö 2020, 7–8)

Yksi nuorisopoliittinen toimenpide, jolla pyritään takaamaan nuorelle edellytykset sujuvaan arkeen ja ehkäisemään syrjäytymistä, on nuorisotakuu, jonka mukaisesti turvataan jokaiselle alle 25-vuotiaalle tai alle 30-vuotiaalle valmistuneelle pääsy koulutukseen tai työhön tai työkokeiluun, työpajalle tai kuntoutuspaikkaan. Toinen nuorisopoliittinen toimenpide on nuorten tarpeiden, palveluiden ja etuuksien tunnistaminen ja huomioon ottaminen sosiaaliturvan kokonaisuudistuksessa, jonka tavoitteena on nivoa etuudet ja palvelut paremmin yhteen ja saada ne toimimaan joustavasti ja oikea-aikaisesti. Kolmas nuorisopoliittinen toimenpide on vahvistaa nuorten mielenterveyttä varmistamalla, että lasten ja nuorten kasvu- ja opiskeluympäristöt tukevat mielenterveyttä ja nämä ympäristöt antavat mahdollisuuden psyykkisten voimavarojen kehittymiselle. Neljäntenä nuorisopoliittisena toimenpiteenä ohjelmassa esitetään lastensuojelun jälkihuollon kehittäminen antamalla nuorelle riittävä ja tarpeenmukainen tuki hänen matkallaan aikuisuuteen. Lisäksi ohjelmassa tuodaan esiin vielä seuraavat nuorisopoliittiset toimenpiteet liittyen ensimmäiseen tavoitekokonaisuuteen eli pyrkimykseen taata nuorelle edellytykset sujuvaan arkeen ja ehkäisemään syrjäytymistä: moniammatillisen yhteistyön ja nuorisotyön vahvistaminen perus- ja ammatillisessa opetuksessa, parannetaan nuorten edellytyksiä itsenäiseen asumiseen ja asunnottomuus vähenee, tarjotaan nuorelle mahdollisuus mieluisaan harrastukseen sekä autetaan nuoria saamaan taloudenhallinta haltuun ennakoivalla talousneuvonnalla. (Opetus- ja kulttuuriministeriö 2020, 11–19)

Myös toiseen tavoitekokonaisuuteen – nuorella on keinot ja taidot osallistumiseen ja vaikuttamiseen – liittyen esitetään nuorisopoliittisia toimenpiteitä. Ensinnä nuorille

suunnattuja yhteiskunnallisen osallistumisen välineitä halutaan kehittää, toiseksi halutaan vahvistaa koulujen ja oppilaitosten demokratia- ja ihmisoikeuskasvatusta ja kolmanneksi saada nuorten ääni kuuluviin ilmastonmuutoskeskustelussa. (Opetus- ja kulttuuriministeriö 2020, 20–23)

Kolmanteen tavoitekokonaisuuteen – nuori luottaa yhteiskuntaan – yhdenvertaisuus ja turvallisuus vahvistuvat – liittyen esitetään nuorisopoliittisiksi toimenpiteiksi nuorten ihmissuhde- ja vuorovaikutustaitojen vahvistaminen ja kiusaamiseen puuttuminen, syrjivien rakenteiden tunnistaminen ja nuorten valmiuksien lisääminen syrjintätilanteissa toimimiseen, moniammatillisen yhteistyön vahvistaminen rikoksilla oireilevien nuorten hyvinvoinnin edistämiseksi ja nuorten tekemien rikosten ehkäisemiseksi sekä vahvistetaan koordinaatiota nuoriin kohdistuvan some-houkuttelun (”grooming”) ehkäisemiseksi. (Opetus- ja kulttuuriministeriö 2020, 24–28)

Yhteenvetoa

Syrjäytyminen ja sen ehkäiseminen nostetaan esiin useissa erilaisissa poliittisissa ohjelmapapereissa niin kansallisella kuin EU:n tasolla. Tämän voidaan katsoa kertovan siitä, että syrjäytymiseen kytkeytyviä haasteita ja ongelmia tunnistetaan ja niihin halutaan vaikuttaa sekä ennaltaehkäisevin että korjaavin toimin.

Aiemmin esitettyjen poliittisten ohjelmapaperien syrjäytymisen ehkäisemiseksi valittuihin tai ehdotettuihin keinoihin kuuluvat muun muassa erilaiset työllisyyden tukemiseen ja parantamiseen liittyvät toimenpiteet (kuten Ohjaamo ja työpajapalveluiden tarjoaminen sekä työttömien aktivoimisen lisääminen), erilaiset koulutukseen kytkeytyvät toimenpiteet (kuten koulun keskeytysten ehkäisy tarjoamalla riittävästi tukea sekä toiselta asteelta korkeakoulutukseen siirtymisen helpottaminen), erilaiset toimeentuloon liittyvät toimenpiteet (kuten köyhyyden vähentäminen sekä talousneuvonnan tarjoaminen ennakoivasti) ja erilaiset terveyteen ja hyvinvointiin kytkeytyvät toimenpiteet (kuten mielenterveyden vahvistaminen mielenterveyttä tukevilla kasvu- ja oppimisympäristöillä ja tarjoamalla mielenterveyskoulutusta sosiaalityöntekijöille). Esiteltyihin syrjäytymisen ehkäisemisen keinoihin kuuluu lisäksi muun muassa monimutkaisen sosiaaliturvajärjestelmän yksinkertaistaminen, palveluiden saatavuuden parantaminen, palveluiden kohdentaminen riskiryhmille sekä nuorten itsenäisen asumisen tukeminen ja harrastusmahdollisuuksien tarjoaminen. Tämän katsauksen perusteella vaikuttaisi siltä, että erityisesti työllistyminen ja sen lisäksi koulutus nähdään keskeisimpinä asioina syrjäytymisen ehkäisemisessä, mutta

tunnistetaan myös muun muassa toimeentulon sekä terveyden ja hyvinvoinnin tukeminen tärkeiksi syrjäytymisen ehkäisemisen keinoiksi.

3 Etsivä nuorisotyö

Tämä luku käsittelee etsivää nuorisotyötä, joka nähdään tärkeänä työmuotona nuorten syrjäytymisen ehkäisyssä. Kuten edellisessä luvussa toin esiin, muun muassa EU:n nuorisostrategian mukaan nuoriin, jotka ovat vaarassa marginalisoitua mahdollisen syrjinnän vuoksi, olisi kiinnitettävä erityistä huomiota. Syrjäytyneet ja syrjäytymisvaarassa olevat nuoret ovatkin juuri etsivän nuorisotyön kohderyhmää.

Tämän luvun sisältö perustuu aiempaan tutkimukseen, käsikirja -tyyppisiin julkaisuihin sekä eri toimijoiden nettisivuilla julkaistuun tietoon. Esittelen ensin suomalaisen etsivän nuorisotyön historian pähkinänkuoressa. Tämän jälkeen tarkastelen etsivän nuorisotyön nykytilaa eli etsivän nuorisotyön keskeisiä taustatoimijoita sekä etsivää nuorisotyötä osana suomalaisen nuorisotyön kenttää. Seuraavaksi siirryn käsittelemään etsivän nuorisotyön määrittelyä, jonka jälkeen kerron Suomen etsivistä nuorisotyöntekijöistä, heidän koulutustaustastaan ja työkokemuksestaan. Tämän jälkeen käsittelen etsivän nuorisotyön työmuotoa ja prosessia. Lisäksi kirjoitan ohjaustyöstä yleisesti, kuten sen määrittelystä ja ohjauskeskustelun välineistä, sillä ohjausosaaminen on keskeisintä etsivän nuorisotyöntekijän ammattitaitoa. Lopuksi tarkastelen muita etsivän nuorisotyön tekemiseen liitettäviä tietoja ja taitoja kuten vuorovaikutustaitoja.

3.1 Suomen etsivän nuorisotyön historia

Etsivän nuorisotyön juuret ovat etsivässä työssä, jota on tehty eri muodoissaan syrjäytyneiden väestönosien parissa vuosikymmeniä. Suomen etsivä työ on saanut vaikutteita muista Pohjoismaista ja Euroopasta. Etsivään nuorisotyöhön on vaikuttanut erityisesti norjalainen nuoriin suunnattu sosiaalityö, jossa etsivä työ on merkittävässä osassa. Lisäksi etsivän nuorisotyön taustalla ovat vahvasti myös (perus)nuorisotyön eetos, arvot ja toimintatavat, esimerkiksi kasvun tukeminen, rinnalla kulkeminen sekä osallisuuden ja toimijuuden vahvistaminen. (Vilén 2018, 5.)

Suomessa etsivää työtä on tehty 1960-luvulta alkaen, jolloin työtä tehtiin erityisesti jengien parissa uudella etsivällä työotteella, menemällä sinne, missä nuoret ovat. Etsivää työtä tehtiin norjalaisen mallin mukaan niiden nuorten parissa, joiden katsottiin elävän riskioloissa. Työ profiloitui katutyöksi, jossa keskiössä oli palvelujen ulkopuolella, vaikeassa tilanteessa

olevien erityisryhmien, kuten narkomaanien ja prostituoitujen, tukeminen. (Alanen & Kotkavuori 2014, 13–14.)

Etsivää nuorisotyötä on tehty Suomessa 1990-luvulta alkaen ja vuonna 2008 opetus- ja kulttuuriministeriö alkoi rahoittaa etsivän nuorisotyön kokeiluja. Nuorisolakiin etsivä nuorisotyö kirjattiin ensimmäisen kerran vuonna 2011. Tuolloin opetus- ja kulttuuriministeriö alkoi myös myöntää kunnille säännöllisempää valtionavustusta etsivän nuorisotyön järjestämiseksi. (Vilen 2018, 5.) Valtakunnanlaajuisena lähipalveluna etsivä nuorisotyö on siis melko tuore palvelu.

3.2 Etsivän nuorisotyön keskeiset taustatoimijat ja etsivä nuorisotyö osana suomalaisen nuorisotyön kenttää

Nuorisotyön osa-alueita ovat nuorten osallisuus ja osallistuminen, nuorisojärjestöt, kuntien nuorisotyö, työpajat ja etsivä nuorisotyö, nuorisoalan osaamiskeskukset ja nuorisokeskukset, nuorisotutkimus ja elinolojen seuranta sekä nuorisotyön koulutus. Nuorisotyöllä ja -politiikalla valtio ja kunnat pyrkivät parantamaan nuorten elinoloja ja luomaan edellytyksiä nuorten kansalaistoiminnalle. Opetus- ja kulttuuriministeriö valmistelee nuorisotyöhön ja -politiikkaan liittyviä asioita sekä vastaa valtakunnallisesta nuorisotyön ja -politiikan ohjelman valmistelusta ja nuorisopoliittisesta koordinaatiosta valtionhallinnossa. Opetus- ja kulttuuriministeriö tukee valtionosuuksin tai -avustuksin kuntien ja järjestöjen nuorisotyötä sekä tulosojaa ja tukee alueellista nuorisotyötä. (Opetus- ja kulttuuriministeriö 2021a)

Aluehallintovirastot ovat ministeriöiden edustajia alueilla ja toteuttavat ministeriöiltä saamiaan tehtäviä (Aluehallintovirasto 2021a). Nuorisotyön kehittäminen ja valtakunnallisten nuorisotyön -sekä politiikan tavoitteiden toteuttaminen kuuluu aluehallintoviraston nuorisotoimen vastuulle. Lisäksi aluehallintovirastot jakavat avustuksia nuorisotyöhön. (Aluehallintovirasto 2021b.) Manner-Suomessa on kuusi aluehallintovirastoa, Etelä-Suomen, Itä-Suomen, Lapin, Lounais-Suomen, Länsi- ja Sisä-Suomen sekä Pohjois-Suomen aluehallintovirastot (Aluehallintovirasto 2021a).

Paikallisesta nuorisotyöstä, kuten nuorisotilojen ylläpidosta, nuorten yhdistysten avustamisesta ja erityisnuorisotyöstä, vastaavat kunnat. Kunnissa toimii lisäksi nuorisotyötä tekeviä yhdistyksiä ja yhteisöjä. (Opetus- ja kulttuuriministeriö 2021a) Suomessa kunnat ovat merkittäviä nuorisopalveluiden tuottajia ja toimintaedellytysten luoja. Kunnissa on noin 1

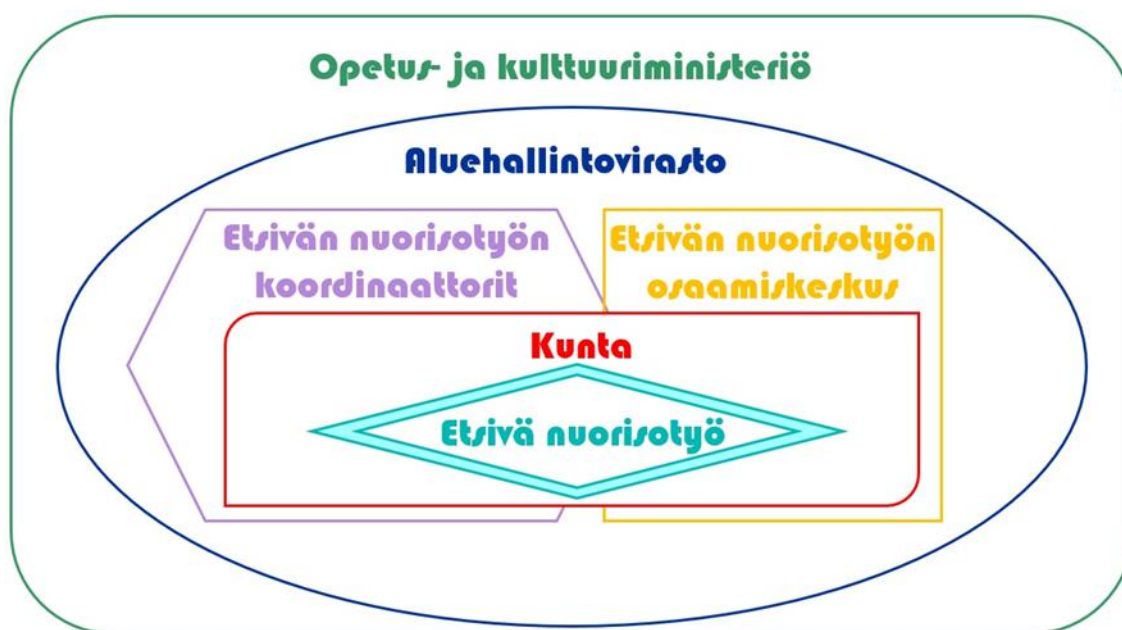
000 nuorisotilaa ja noin 240 nuorten työpajaa. Noin 250 kunnassa on saatavilla nuorten tieto- ja neuvontapalvelua. Nuorten ohjaus- ja palveluverkosto toimii jo lähes kaikissa kunnissa ja etsivää nuorisotyötä tekee noin 500 työntekijää eri puolilla Suomea. Kuntien nuorisotoimi työllistää lähes 3 400 työntekijää ja kunnat käyttävät nuorisotyöhön vuosittain yli 200 miljoonaa euroa. Kuntien tehtävänä on luoda edellytykset nuorisotyölle ja -toiminnalle järjestämällä nuorille palveluja, tiloja, tukemalla nuorten kansalaistoimintaa ja ottaen kaikessa tässä huomioon paikalliset olosuhteet. Kunnissa nuorisotyötä ja -politiikkaa toteutetaan moniammatillisena ja monialaisena yhteistyönä. Kuntalain (53 §) mukaan kunnat ja kuntayhtymät voivat halutessaan perustaa yhteisen viran. Viranhaltija on tällöin virkasuhteessa kaikkiin kyseisiin kuntiin ja kuntayhtymiin. (Kuntaliitto 2019.) Etsivä nuorisotyö tarjoaa palvelujaan yleensä oman kunnan alueella, mutta joskus myös naapurikunnassa/kunnissa (Bamming & Walldèn 2019, 28). Näin ollen joillakin kunnilla saattaakin olla yksi tai useampi yhteinen etsivä nuorisotyöntekijä. Perinteisesti perusnuorisotyö on liitetty nuorten vapaa-aikaan ja työ käsitetään avoimeksi ryhmä- ja yksilöohjaukseksi (Cederlöf 2007, Puuronen 2014 mukaan). Etsivä nuorisotyö taas painottuu nimenomaan yksilöohjaukseen, sillä etsivän nuorisotyön tarkoituksena on auttaa nuorta juuri niissä asioissa, joihin hän apua kaipaa (INTO ry 2021a). Nykyisissä hallinnollisissa linjauksissa etsivä nuorisotyö, kuullessaan kunnan nuorisotoimeen, sijoittuu usein vapaa-aikatoimen tai sen ja sivistystoimen välisen yhdistelmän alaisuuteen (Puuronen 2014, 98–99).

Suomessa toimii 17 etsivän nuorisotyön koordinaattoria, jotka tukevat oman alueensa etsiviä nuorisotyöntekijöitä ja toimivat myös itse etsivinä. Koordinaattorien tehtävänä on lisäksi tiedottaa etsiville nuorisotyöntekijöille ja heidän esihenkilöilleen ajankohtaisista asioista sekä ylläpitää viestintää alueen kesken. He myös välittävät tietoa ja ilmiöitä valtakunnalliseen keskusteluun. Uusien etsivien perehdyttäminen kuuluu myös koordinaattorien työnkuvaan. He tutustuttavat uuden työntekijän alueelliseen ja valtakunnalliseen toimintaan. Koordinaattorit järjestävät omalla alueellaan tapaamisia säännöllisesti etsivien nuorisotyöntekijöiden kesken ja vuosittain työstetään yhteinen suunnitelma. (INTO ry 2021b.)

Nuorisoalan osaamiskeskukset muodostavat valtakunnallisen nuorisotyön ja -politiikan tavoitteiden toimeenpanoa tukevan kokonaisuuden. Ne kehittävät ja edistävät osaamista, asiantuntijuutta ja tiedonkulkua. Opetus- ja kulttuuriministeriö hyväksyi valtionavustuskelpoisia nuorisoalan osaamiskeskuksia vuosille 2020–2023 kuusi: 1) Nuorisotyö kunnassa, 2) Nuorisoalalla toimivien järjestöjen tilannekuva ja vaikuttavuus, 3) Osallisuus ja vaikuttaminen, 4) Kohdennettu nuorisotyö, 5) Digitaalinen nuorisotyö ja 6)

Nuorisotyö kouluissa ja oppilaitoksissa. (Opetus- ja kulttuuriministeriö 2021b.) Etsivää nuorisotyötä kehitettiin vuosina 2018–2019 etsivän nuorisotyön osaamiskeskuksen toimesta, jolloin keskus muodostui neljästä organisaatiosta; Espoon kaupungista, Valtakunnallisesta työpajayhdistyksestä, Juveniasta ja Humanistisesta ammattikorkeakoulusta (Humak). Maaliskuussa 2020 alkoi toimia kohdennetun nuorisotyön osaamiskeskus, jossa päävastuullisena vetäjänä toimii Into – etsivä nuorisotyö ja työpajatoiminta ry. (INTO ry 2021c.)

Kuvioon 1 on koottu edellä käsitellyt etsivän nuorisotyön taustalla vaikuttavat keskeiset tahot ja tekijät.

Kuvio 1. Etsivä nuorisotyö ja siihen liittyvät keskeiset taustatoimijat.

Lisäksi etsivää nuorisotyötäkin koskettavia toimijoita nuorisosalalla ovat nuorten työpajat ja nuorisokeskukset, joiden kanssa etsivä nuorisotyö voi tehdä yhteistyötä. Nuorten työpajat tarjoavat tukea alle 29-vuotiaille nuorille koulutukseen, työelämään ja elämänhallintaan liittyvissä kysymyksissä. Työpajalle hakeudutaan suoraan tai esimerkiksi TE-toimiston tai sosiaalitoimiston kautta. Työpajatoiminta pohjautuu valmennuksen ja työn kautta tapahtuvalle tekemällä oppimiselle. Oppimisympäristöinä työpajat ovat työvaltaisia ja yhteisöllisiä. (Opetus- ja kulttuuriministeriö 2021c.) Nuorisosalalla toimii lisäksi nuorisokeskuksia, joita löytyy Suomesta yhdeksän kappaletta. Niissä järjestetään leiri- ja luontokouluja, kurssitoimintaa, sosiaalista nuorisotyötä sekä kansainvälistä toimintaa. Nuorisokeskukset ovat

toimineet myös nuorisotyön metodologisina kehittämiskeskuksina, erityisesti seikkailu- ja elämyspedagogiikan ja Nuotta -valmennuksen sarjoilla. Toiminnot kestävät tavallisesti useita päiviä, jolloin osallistujat yöpyvät keskuksessa. (Opetus- ja kulttuuriministeriö 2021b.) Nuorisokeskukset tarjoavat esimerkiksi leirimuotoista jo mainittua Nuotta -valmennusta syrjäytymisvaarassa oleville nuorille. Sitä tarjotaan etsivän nuorisotyön ja nuorten työpajojen nuorille. (Suomen nuorisokeskusyhdistys ry 2021.)

3.3 Etsivän nuorisotyön määrittely

Etsivä nuorisotyö on erityisnuorisotyötä, joka tarjoaa yksilöllistä tukea ja ohjausta alle 29-vuotiaille nuorille, jotka ovat koulutuksen tai työmarkkinoiden ulkopuolella tai jotka tarvitsevat tukea saavuttaakseen tarvitsemansa palvelut. Etsivä nuorisotyö perustuu aina vapaaehtoisuuteen ja nuori voi päättää asiakkuuden milloin vain. Keskeisintä etsivässä nuorisotyössä on kohtaaminen, kokonaisvaltaisuus ja luottamus. (Bamming & Walldén 2019, 8)

Ruotsalainen sosiaalityön tutkija Björn Andersson on Puurosen (2014) mukaan määritellyt etsivän työn seuraavasti:

”Etsivä työ on verkostoituvaa ja resursseja välittävää toimintaa, joka kohdistuu ryhmiin, jotka on yleensä vaikea tavoittaa muilla keinoilla ja jotka tarvitsevat tukea helposti saatavissa olevassa muodossa sellaisessa ympäristössä ja yhteydessä, jota etsivä työntekijä ei voi kontrolloida” (Puuronen 2014, 22).

Jyväskylässä vuonna 2013 järjestetyillä Nuori2013 -päivillä noin seitsemänkymmentä etsivää nuorisotyöntekijää päätyi seuraavaan määritelmään omasta työstään:

”Etsivä nuorisotyö on yhtä kuin hankalasti tavoitettavan nuoren tavoittaminen vaivaa nähden. Etsivä nuorisotyö ”fanittaa” nuorta, kysyy tyhmiä kysymyksiä ja etsii oikeat ihmiset” (Puuronen 2014, 22).

Kun etsivät nuorisotyöntekijät puhuvat työstään, he puhuvat yleisesti etsivästä työstä, ammatillisesta etsivästä työstä, etsivästä nuorisotyöstä ja etsivästä työotteesta. (Männikkö 2011, 10). Tässä tutkimuksessa virallisesta etsivä nuorisotyö termistä käytetään myös lyhennettä etsivä työ ja etsivän työn asiakas ja nuori -nimityksiä käytetään tässä tutkimuksessa, kun puhutaan etsivän työn kohderyhmästä. Virallisesta etsivä nuorisotyöntekijä nimikkeestä voidaan käyttää myös vain lyhennettä etsivä.

3.3.1 Etsivä nuorisotyö laissa ja nuorisotyön ammattieettinen ohjeistus

Nuorisolaissa etsivä nuorisotyö ja sen tehtävät kuvataan seuraavasti:

”Etsivän nuorisotyön tehtävänä on tavoittaa tuen tarpeessa oleva nuori ja auttaa häntä sellaisten palvelujen ja muun tuen piiriin, joilla edistetään hänen kasvuaan, itsenäistymistään, osallisuuttaan yhteiskuntaan ja muuta elämänhallintaansa sekä pääsyään koulutukseen ja työmarkkinoille. Etsivä nuorisotyö perustuu nuoren vapaaehtoisuuteen ja nuoren kanssa tehtävään yhteistyöhön.

Kun kunta järjestää etsivää nuorisotyötä, sen tulee nimetä etsivän nuorisotyön toimeenpanosta vastaava kunnan viranhaltija tai kuntaan työsopimussuhteessa oleva henkilö. Etsivällä nuorisotyöntekijällä on oltava riittävä koulutus ja kokemus nuorten kanssa tehtävästä työstä. Etsivää nuorisotyötä voivat järjestää kunta tai useat kunnat yhdessä. Kunta voi järjestää etsivää nuorisotyötä hankkimalla palveluja myös nuorten palveluja tuottavalta yhteisöltä, jolloin kunta vastaa siitä, että sen hankkimat palvelut järjestetään tämän lain mukaisesti.

Etsivä nuorisotyö aloitetaan ensisijaisesti perustuen nuoren itsensä antamiin tietoihin ja hänen omaan arvioonsa tuen tarpeesta. Etsivä nuorisotyö voidaan aloittaa myös muiden viranomaisten luovuttamien tietojen perusteella.”
(Nuorisolaki 2016, 10§.)

Etsivää nuorisotyötä – ja kaikkea muutakin nuorisotyötä – ohjaa nuorisolain periaatteiden lisäksi ammattieettinen ohjeistus (Rauas 2014), jossa todetaan seuraavaa:

”Nuorisotyön tavoitteena on, että jokainen nuori saavuttaa omien voimavarojensa ja näkemyksensä mukaisen paikkansa yksilönä ja yhteiskunnan jäsenenä. Nuorisotyössä tuetaan ja mahdollistetaan nuorten omaehtoista toimintaa ja tarjotaan mielekkäitä vaihtoehtoja vapaa-aikaan. Nuorisotyö tarjoaa toimintoja, joissa on mahdollista olla aidosti ja vapaasti oma itsensä ilman pelkoa nolatuksi tai hylätyksi tulemisesta. Nuorisotyössä nähdään nuoret yksilöinä ja ryhmän jäseninä, ohjataan nuoria ratkaisemaan myönteisesti ristiriitoja sekä välttämään asenteellisuutta ja ennakkoluuloja. Nuorisotyöntekijä valaa omalla toiminnallaan ja olemuksellaan uskoa tulevaan.” (Rauas 2014, 23.)

Lisäksi ammattieettisessä ohjeistuksessa (Rauas 2014, 23) nuorisotyötä kuvataan seuraavasti:

- Nuorisotyö on kohtaamista, kannustavaa kasvatusta ja yhdessä tekemistä
- Nuorisotyö vahvistaa nuoren osallisuutta lähiyhteisöissä, eri kulttuureissa ja yhteiskunnassa
- Nuorisotyöntekijä arvostaa omaa työtään, toimii rakentavasti ja avoimesti työyhteisössä ja yhteistyöverkostossa
- Nuorisotyöntekijä arvostaa omaa työtään, toimii rakentavasti ja avoimesti työyhteisössä ja yhteistyöverkostossa
- Nuorisotyöntekijä toimii nuoruuden ja nuorten elinolojen tulkkina

- Nuorisotyössä kunnioitetaan luontoa ja elämää
- Nuorisotyöntekijä huolehtii omasta hyvinvoinnistaan

Ammattieettisellä ohjeistuksella halutaan ilmaista asennetta, vastuuta ja suhtautumistapaa työhön. Sen avulla kerrotaan työn tarkoituksesta ja annetaan perustaa pohdinnalle oikeasta ja väärästä. Nuorisotyön ammattilaiset voivat hyödyntää ohjeistusta pohtiessaan työn sisältöjä, sekä sitä voidaan lisäksi käyttää työvälineenä nuorisotyön arjessa ja kehittämisessä.

Työyhteisössä ammattieettistä ohjeistusta voi käyttää koulutuksessa, perehdyttämisessä ja ongelmatilanteiden ratkaisemisessa. Ohjeistus kertoo myös sidosryhmille ja muille toimijoille, miksi nuorisotyö on olennaista ja merkityksellistä. (Rauas 2014, 23)

3.3.2 Etsivän nuorisotyön erityisyys suhteessa perusnuorisotyöhön

Perusnuorisotyön asiakkailta on yleensä luonnollinen ryhmä, johon he kuuluvat (Puuronen 2014, 31). Etsivän nuorisotyön kohderyhmänä taas ovat nuoret, jotka ovat koulutuksen tai työelämän ulkopuolella tai tarvitsevat tukea saavuttaakseen tarvitsemansa palvelut (Vilén 2018, 4). Etsivien nuorisotyöntekijöiden haasteena ovat usein myös nuorten mielenterveys- ja päihdeongelmat (Bamming & Walldén 2019, 18).

Sekä etsivän nuorisotyön että perusnuorisotyön nuorille voidaan järjestää erilaisia tapoja osallistua esimerkiksi harrastus- tai liikuntatoimintaan. Avoin perusnuorisotyö ei kuitenkaan parhaalla tavalla tavoita etsivän nuorisotyön kohderyhmään kuuluvien nuorten vapaa-ajan toiminnan tarjoamiseen liittyviä erityiskysymyksiä. Erilaisten elämäntilanteiden vuoksi etsivän nuorisotyön nuorelle kynnyksellä lähtä mukaan on korkeampi kuin perusnuorisotyön nuorelle. (Puuronen 2014, 99.) Etsivään nuorisotyöhön sisältyykin myös yhteistyö. Etsivän nuorisotyöntekijän ensisijaisena tehtävänä yhteistyössä onkin saada asiakas osaksi ylipäätään jotakin ryhmää. On siis ensin rakennettava (uudelleen) suhde yhteisöllisyyteen, jotta nuoren ylipäätään olisi mahdollista kokea jossakin ryhmässä toimiminen itselleen mielekkäänä. (Puuronen 2014, 99.)

Suomen nuorisotyön tilastot kerää ja visualisoi tilastotietoa nuorista ja nuorisotyöstä ympäri Suomen. Ne on tarkoitettu sekä käytännön nuorisotyön kuin päätöksenteonkin tueksi. (Suomen nuorisotyön tilastot 2021.) Olen koontanut seuraavaan kuvioon kuntien tarjoamat nuorisopalvelut sekä tarkemmin etsivän nuorisotyön palvelun osalta, minkälaisiin palveluihin ja toimenpiteisiin nuoria on ohjattu. Kun katsoo kuntien perusnuorisotyön palveluita ja listaa

etsivien nuorisotyöntekijöiden nuorten käyttämistä palveluista, voi hahmottaa paremmin perusnuorisotyön ja etsivän nuorisotyön eroa. Vuonna 2019 etsivät nuorisotyöntekijät ovat tavoittaneet yhteensä 20 924 nuorta.

Kuntien nuorisotyö

Palvelut

Avoim nuorisotyö / yhteisöllinen nuorisotyö / perunuorisotyö

- ❖ Nuorisotalot tai muut nuorille avoimet tilat
- ❖ Nuorisotilojen ”avoimet nuorten illat” -toiminta
- ❖ Digitaalinen nuorisotyö / verkkonuorisotyö
- ❖ Nuorten tieto- ja neuvontatyö
- ❖ Nuorille järjestetyt koulutukset ja tiedotustilaisuudet
- ❖ Kansainvälinen nuorisotyö
- ❖ Koulunuorisotyö
- ❖ Leiritoiminta

Kohdennettu ja erityisnuorisotyö

- ❖ Etsivä nuorisotyö
- ❖ Katutyö tai jalkautuva nuorisotyö
- ❖ Ohjaamon palvelut
- ❖ Nuorten työpajat
- ❖ Pienryhmätoiminta
- ❖ Monikulttuurinen nuorisotyö
- ❖ Yksilöohjaus

Osallisuustoiminta ja yhteiskunnallinen nuorisotyö

- ❖ Nuorisojärjestöjen tukipalvelut
- ❖ Vapaiden nuorten toimijaryhmien tukipalvelut
- ❖ Nuorten vaikuttajaryhmän toiminta (esim. Nuorisovaltuusto)

Harrastusmahdollisuudet ja kirjastopalvelut

- ❖ Ohjatut liikuntaharrastusmahdollisuudet
- ❖ Muut ohjatut harrastusmahdollisuudet
- ❖ Omaehtoiset harrastusmahdollisuudet
- ❖ Kirjastopalvelut

Etsivä nuorisotyö → Erilaiset palvelut ja toimenpiteet, joihin nuoria on ohjattu

Etsivän nuorisotyön asiakkuus

Etsivien tuki ja tsemppaus 50,68%
Sovari teetetty
Tulevaisuustyöskentely 20, 46%
Ryhmämuotoinen toiminta
Nuotta –valmennus
Starttivalmennus
Palveluohjaus
Viranomaisverkon luominen nuorelle
Asumiseen liittyvät palvelut
Ohjaus toiselle etsivälle

Sosiaali- ja terveystoimen palvelut

Mielenterveyspalvelut 10,78%
Päihdekuntoutus
Muu mielenterveyskuntoutus
Kuntouttava työtoiminta
Toimeentuloon liittyvät palvelut 15,89%
Velkaneuvonta
Lastensuojelutoimenpide
Muu sosiaalinen palvelu

Liikunta, nuorisotoimen ja vapaa-ajan palvelut

Nuorisotoimen palvelut 3,82%
Liikuntatoimen palvelut
Järjestöjen palvelut
Muut vapaa-ajan palvelut 3,12%

Opinnot

Peruskoulun opinnot
Ohjaava ja valmistava ammatillinen koulutus / valma-koulutus
Muut nivelvaiheen opinnot
Lukio-opinnot
Aloittanut ammatilliset perusopinnot 4,35%
Jatkanut ammatillisia perusopintoja
Hakenut opiskelemaan / ohjattu koulupaikan haussa 10,71%
Oppisopimuskoulutus
Muu opiskelu

Työhön liittyvät toimenpiteet

Työvoimapolitiiset toimenpiteet
Ilmoittautuminen työttömäksi työnhakijaksi 10,54%
Te-toimiston toimiston ammatinvalinnan ohjaus
Te-toimiston työkokeilu
Te-toimiston muu palvelu
Työpajaan 8,03%
Työhön

Muut toimenpiteet

Ohjaamo 3,23%
Ohjaaminen ryhmätoimintaan
Ohjaaminen kuntouttamistoimenpiteisiin
Varusmiespalvelu
Siviilipalvelu
Poliisi
Muut toimenpiteet 12,72%

(Kustakin osa-alueesta kaksi yleisintä merkittyä sinisellä, yleisin vielä lihavoitu. Prosenttiluku osa-alueiden yleisimpien kohdalla kertoo, kuinka monta prosenttia Suomessa vuonna 2019 tavoitetuista nuorista (n = 20 924) on ohjattu kyseiseen palveluun tai toimenpiteeseen.)

Kuvio 2. Kuntien nuorisopalvelut Suomessa ja etsivässä nuorisotyössä ohjaaminen palveluun tai toimenpiteeseen. (Mukailien Suomen nuorisotyön tilastot 2021.)

3.3.3 Raportointi ja asiakaspalautteen kerääminen osana etsivän nuorisotyöntekijän työtä

Varsinaisen nuoren kanssa tehtävän työn lisäksi nuorisotyöntekijöiden tulee dokumentoida muun muassa asiakasmäärät ja eri toimenpiteisiin ohjaamiset. Opetus- ja kulttuuriministeriö toteuttaa vuosittain valtakunnallisen etsivän nuorisotyön kyselyn. Kyselyn avulla kootaan tietokokonaisuus, joka pitää sisällään etsivän nuorisotyön asiakastilastot, työntekijätilastot ja tietoja organisaatioista. Kyselyn tuloksista kootaan ja julkaistaan raportti vuosittain. PAR-järjestelmä on työkalu etsivän nuorisotyön tilastointiin, asiakasseurantaan ja raportointiin. PAR-järjestelmät on luotu vuonna 2009 opetus- ja kulttuuriministeriön rahoittamassa hankkeessa ja järjestelmä on käyttäjille maksuton. Aluehallintovirastojen ylläpitämän PAR-järjestelmän avulla organisaatiot lähettävät osan vastauksista vuosittaiseen valtakunnalliseen etsivän nuorisotyön kyselyyn automaattisesti, mikä helpottaa vastaamista ja vähentää siihen käytettävää aikaa. (Bamming & Walldén 2018, 3, 37.)

Vuoden 2019 valtakunnallisen kyselyn vastaajista 95 prosenttia ilmoitti käyttävänsä PAR asiakashallinta- tai tilastointijärjestelmään. Lisäksi yksittäisissä kommentteissa on nostettu esiin PAR-järjestelmän käytön hankaluus ja aikaa vievyys, mutta toisaalta viimevuosien kehittämistyötä on myös kiitetty. (Bamming & Hilpinen 2020, 37.)

Lisäksi etsivässä nuorisotyössä usein hyödynnetään Sovari-vaikutusmittaria (Bamming & Hilpinen 2020, 38; INTO ry 2023a). Valtakunnalliseen etsivän nuorisotyön kyselyyn vastanneista 63,9 % ilmoitti, että käytössä oleva asiakaspalauttejärjestelmä on Sovari. 2,5 prosentilla oli käytössä oma järjestelmä, 15,5 % muu tarjolla oleva järjestelmä, 26,1% ei ollut käytössä palautejärjestelmää ja 0,8 prosentin osalta ei ole tietoa (Bamming & Hilpinen 2020, 38).

Sovari on sosiaalisen vahvistumisen mittari ja se tuottaa tietoa etsivän nuorisotyön – sekä työpajatoiminnan, jossa Sovaria myös hyödynnetään – toteutuksen laadusta ja elämäntaitoja vahvistavista vaikutuksista. Sovaria ylläpitää kohdennetun nuorisotyön osaamiskeskuksessa Into – etsivä nuorisotyö ja työpajatoiminta. Lisäksi mittari on maksuton. Sovari siis mittaa sosiaalista vahvistumista ja sillä tarkastellaan nuoren sosiaalista vahvistumista eri osa-alueilla, jotka ovat itsetuntemus, sosiaaliset taidot, arjen hallinta, opiskelu- ja työelämävalmiudet sekä elämänhallinta. Sovarin avulla saadaan selville, missä määrin sosiaalinen vahvistuminen ilmenee eri osa-alueilla nuorten kokemuksissa etsivän nuorisotyön myötä. (INTO ry 2023)

3.4 Etsivät nuorisotyöntekijät

Vuonna 2019 etsivänä nuorisotyöntekijänä työskenteli yhteensä 687 henkilöä. Noin puolet työntekijöistä työskenteli etsivänä koko vuoden kokopäiväisesti (1 henkilötyövuosi) ja yhteensä henkilötyövuosia kertyi 512. Osa työntekijöistä on ollut osa-aikaisia etsiviä, ja osa on vaihtanut työpaikkaa vuoden aikana. Lisäksi erilaiset vapaat, esimerkiksi vanhempainvapaa, aiheuttavat henkilöstön vaihtuvuutta vuoden aikana. Vaihtuvuus näyttäisi kasvaneen viimeisimpien kolmen vuoden aikana, mutta tämä voi johtua osittain tarkemmasta tiedon keräämisestä, sillä tietoja siirretään aina vain useammin vuosittain toteutettavaan valtakunnalliseen kyselyyn suoraan koko vuoden ajan päivitettävästä rekisteristä (PAR-järjestelmä). (Bamming & Hilpinen 2020, 23, 37.)

Vuonna 2019 etsivistä nuorisotyöntekijöistä 76 % oli naisia. Naisten osuus on melkein sama kuin aiempinakin vuosina. (Bamming & Hilpinen 2020, 23.)

Vuonna 2019 suurimmalla osalla etsivistä nuorisotyöntekijöistä on suoritettuna alempi ammattikorkeakoulututkinto (59,2 %) tai toisen asteen ammatillinen perustutkinto (20,4 %). 9,2 % on suorittanut yliopistotutkinnon ja 4,1 % ylemmän ammattikorkeakoulututkinnon. Muun ammattitutkinnon on suorittanut 1,9 %, muun koulutuksen on käynyt 1,2 %, vain muutamalla ei ole lainkaan ammatillista koulutusta (0,1 %). 3,9 %:n koulutustausta ei ole tiedossa. (Bamming & Hilpinen 2020, 25.)

Etsivien nuorisotyöntekijöiden keskuudessa vuonna 2019 yleisin ammattinimike oli sosionomi (29,5 %), toiseksi yleisin nimike yhteisöpedagogi (23,7 %) ja kolmanneksi yleisin nuoriso- ja vapaa-ajan ohjaaja (19,8 %). 9,6 prosentilla etsivistä oli terveydenhoitoalan tutkinto, he ovat esimerkiksi lähihoitajia, sairaanhoitajia tai mielenterveyshoitajia (Bamming & Hilpinen 2020, 25). Vuoden 2019 osalta jäljelle jäävän osuuden ammattinimikkeitä ei raportoida, mutta vuonna 2018 aiemmin mainittujen nimikkeiden lisäksi etsivien joukossa on ollut henkilöitä, joilla on muu sosiaalityön/ ohjaajan/ psykologin/ opettajan tutkinto sekä henkilöitä, joiden koulutustausta on valtiotieteissä/yhteiskuntatieteissä sekä henkilöitä, jotka ovat kasvatustieteen maistereita tai kandidaatteja. Lisäksi osa on koulutautunut kulttuurin, median tai markkinoinnin alalle. (Bamming & Walldén 2019, 27.)

Vuonna 2019 etsivistä nuorisotyöntekijöistä 28,4 % on työskennellyt vähintään viisi vuotta organisaatiossaan. Etsivistä 46,4 % oli työskennellyt organisaatiossa alle kaksi vuotta. Vuonna 2012 noin 70 % etsivistä oli työskennellyt organisaatiossa alle kaksi vuotta. Näin

ollen työntekijöiden työkokemus etsivinä nuorisotyöntekijöinä on lisääntynyt paljon. (Bamming & Hilpinen 2020, 23–24.)

Vuonna 2019 etsivistä nuorisotyöntekijöistä 43,8 prosentilla oli vähintään 10 vuotta työkokemusta nuorten parissa työskentelystä. 26,5 prosentilla kokemusta oli vähintään viisi vuotta (<10) ja 27,1 prosentilla alle 5 vuotta työkokemusta. Keskimäärin etsivien työkokemus nuorten kanssa työskentelystä oli lähes 10 vuotta. (Bamming & Hilpinen 2020, 23–24.)

Etsivät nuorisotyöntekijät toimivat yleensä oman paikkakunnan alueella, mutta joskus tarjoavat palveluja myös naapurikunnassa/kunnissa. Etsivät nuorisotyöntekijät työskentelevät hyvin monipuolisesti erilaisissa ympäristöissä. Työhuoneen lisäksi työtä tehdään esimerkiksi kouluissa, nuorisotaloilla, julkisilla paikoilla ja työpajoilla sekä usein myös nuoren kotona. Yhteydessä nuoriin etsivät nuorisotyöntekijät ovat eniten kutsunnoissa, eri oppilaitoksissa, nuorisotaloilla ja sosiaalisessa mediassa. (Bamming & Hilpinen 2020, 26–28.)

Suomessa 17 etsivää nuorisotyöntekijää toimii aluekoordinaattoreina. He rakentavat toimintasuunnitelman alueen etsivien nuorisotyöntekijöiden kanssa ja vastaavat alueensa tapaamisten ja koulutusten järjestämisestä sekä tekevät yhteistyötä Aluehallintovirastojen ja INTO:n alueellisen työn kansallisen koordinaattorin kanssa. Alueellisten tapaamisten tavoitteena on etsivien nuorisotyöntekijöiden tutustuminen toisiinsa, hyvien käytäntöjen jakaminen ja toisilta oppiminen. Koordinaation tarkoituksena on tukea kehittämistä ja tarjota mahdollisuuksia yhteistyöhön koko maassa ja eri alueiden välillä. Valtakunnallisen etsivän nuorisotyön kyselyn mukaan vastaajista yli 90 % on sitä mieltä, että alueellisia tapaamisia on sopivan usein. Siitä, kuinka hyödyllisiksi tapaamiset koetaan tai mikä on niiden paras anti, ei valtakunnallisen kyselyn tuloksissa raportoida. (Bamming & Hilpinen 2020, 29.)

3.5 Etsivän nuorisotyön asiakkaana olevat nuoret

Etsivät nuorisotyöntekijät olivat vuonna 2018 yhteydessä yhteensä 27 466 nuoreen. Yhteydenoton onnistuminen ei vielä tarkoita, että yhteistyö jatkuu. Tavoitetuista nuorista puhutaan silloin, kun etsivä on käynyt nuoren kanssa keskustelua henkilökohtaisella tasolla, esimerkiksi keskustellut nuoren kanssa hänen elämäntilanteestaan ja selvittänyt yhdessä nuoren kanssa hänen tuen tarpeitaan. Tavoitetuista 19 762 nuoresta noin 87,5 % (17 300) oli toimenpiteissä. Toimenpiteillä tarkoitetaan palveluja, joihin etsivät nuorisotyöntekijät nuoria

ohjaavat, sekä muita toimenpiteitä kuten neuvontaa, ohjausta ja tulevaisuuden suunnittelua sekä tsemppausta. (Bamming & Walldén 2019, 10.)

Kun etsivän nuorisotyön raportissa kerrotaan nuorten tavoittamisesta sukupuolen mukaan, puhutaan vain nais- ja miessukupuolesta. Vuonna 2018 tavoitetuista nuorista 43 % oli naisia ja 57 % miehiä. (Bamming & Walldén 2019, 13.) Tämän binäärin eli kaksinapaisen sukupuoli-jakotilan ulkopuolelle jää sukupuoli-identiteetiltään ei-binääriset henkilöt eli heidät, joiden sukupuoli-identiteetti ei sovi tähän kaksinapaiseen nais-mies-jakoon. He voivat olla esimerkiksi muunsukupuolisia, sukupuolettomia tai intersukupuolisia. (Seta ry 2023.) Tavoitetuista nuorista 35 % käy joko peruskoulua tai opiskelee muussa oppilaitoksessa ja lähes puolet tavoitetuista nuorista on työttömiä. Nuorista 55 % on suorittanut vain peruskoulun. Tavoitettujen nuorten koulutustaustoissa korostuu se, että moni (25 %) on keskeyttänyt ammatillisen perustutkinnon. (Bamming & Walldén 2019, 15.)

Suurin osa tavoitetuista nuorista tarvitsee taloudellista tukea, sillä vain 6 %:lle palkka on pääasiallinen tulonlähde. Vanhemmilta toimeentulonsa saavat nuoret, 28,7 %, muodostaa suurimman ryhmän etsivän nuorisotyön asiakkaista. Suurin osa nuorista asui vuonna 2018 vanhempiansa luona 45,3 % ja toiseksi suurin osa, 44,5 %, asui vuokra-asunnossa. (Bamming & Walldén 2019, 18.)

Tavoitetuilla nuorilla on monesti mielenterveys- ja päihdeongelmia. Osa etsivistä kokee, että yhä useammalla nuorella ongelmat kasaantuvat ja luottamuksen syntyminen on haastavaa. Haastavana koetaan myös tilanne, jolloin nuori putoaa palveluverkosta ja jää kotiin pitkäksi aikaa. Vuonna 2018 haasteissa nousi lisäksi aiempaa vahvemmin esille yli sukupolvien kestäneet ongelmat. (Bamming & Walldén 2019, 18.)

Etsivät nuorisotyöntekijät ohjaavat nuoria erilaisiin palveluihin ja toimenpiteisiin hyvin monipuolisesti. Nuoria ei ohjattu vain muiden tuottamiin palveluihin. Neuvonta, ohjaus ja tulevaisuuden suunnittelu sekä tsemppaus ovat olleet tärkeässä osassa asiakassuhteessa, eli suoraan etsivän nuorisotyön asiakkuudesta saatava palvelu. Toimenpiteitä, joihin nuoria on eniten ohjattu, ovat olleet etsivän tsemppaus ja tuki (54 %), tulevaisuustyöskentely etsivän kanssa (23 %), palveluohjaus (16 %), toimeentuloon liittyvät palvelut (15 %), asumiseen liittyvät palvelut (11 %) ja mielenterveyspalvelut (10 %) sekä ilmoittautuminen työttömäksi työnhakijaksi (10 %) ja opiskelupaikan haussa ohjaaminen (10 %). (Bamming & Walldén 2019, 22–23.)

Aiemmin (luvussa 3.3.3 Raportointi ja asiakaspalautteen kerääminen osana etsivän nuorisotyöntekijän työtä) esiintuodulla sosiaalisen vahvistumisen mittarilla Sovarilla siis tuotetaan tietoa etsivän nuorisotyön toteutuksen laadusta ja elämäntaitoja vahvistavista vaikutuksista. Vuonna 2021 Sovarilla saatujen tulosten mukaan asiakasnuorten mielestä etsivässä nuorisotyössä työn periaatteet toteutuvat yleisesti erittäin hyvin eli etsivään saa sujuvasti yhteyden, luottamussuhde saadaan rakennettua ja nuoret kokevat tulevansa kuulluiksi. Lisäksi 79 prosenttia vastanneista on erittäin tyytyväisiä ja 95 prosenttia vähintään melko tyytyväisiä etsivältä saatuun tukeen. Etsivän nuorisotyön toteutuksen kokonaisuuden arvosanaksi tuli 4,6 (asteikolla 1–5). (Kinnunen 2022, 6.) Etsivän nuorisotyön laadukkuudesta kertoo asiakkaiden kuvaukset siitä, että etsivä nuorisotyöntekijä on kohdannut heidät aidosti, kuunnellut ja ollut oikeasti kiinnostunut, sekä nuori on kokenut tulleen hyväksytyksi sellaisena kuin on. Kiitosta sai myös etsivän nuorisotyön järjestämä ryhmätoiminta, tapahtumat ja harrastukset. (Kinnunen 2022, 11 ja 13.)

Sovari-kyselyyn vastanneista 92 prosenttia on kokenut sosiaalista vahvistumista etsivän nuorisotyön ajanjaksollaan ja selkeää muutosta elämäntilanteessaan on kokenut 59 prosenttia. Sosiaalisesti vahvistava vaikutus näkyy kaikilla tarkastelluilla osa-alueilla eli arjen asioiden hoidossa, itsetuntemuksessa, sosiaalisissa taidoissa, opiskelu- ja työelämävalmiuksissa sekä elämänhallinnassa. (Kinnunen 2022, 14.) Lisäksi etsivällä on merkittävä rooli mielenterveyden tukijana, etsivä on kannatellut ja neuvonut nuorta selviämään vaikeissa elämäntilanteissa. Keskustelut etsivän kanssa ovat helpottaneet nuorten kokemaa yksinäisyyttä ja ahdistusta. (Kinnunen 2022, 20.)

Vuoden 2021 Sovari-kyselyssä, kun nuoria pyydettiin kertomaan, miten he kehittäisivät etsivää nuorisotyötä, eniten toivottiin, että etsiviä olisi enemmän ja että heillä olisi enemmän aikaa nuoren kanssa. Lisäksi työntekijöiden vaihtuvuus nähtiin ongelmana, sillä se lisää epäyhtenäisyyttä palveluun ja uuden työntekijän kanssa aloittaminen voi olla haastavaa. Lisäksi monen mielestä etsivän nuorisotyön tunnettuutta pitäisi parantaa, jotta palveluun osattaisiin hakeutua ja ohjata paremmin. Lisäksi mainittiin ryhmätoiminnan, tapahtumien ja kahviloiden kehittäminen etsivän nuorisotyön osaksi tai sen rinnalle. Osalla nuorista on ollut haasteita kanssakäymisessä etsivän kanssa, etsivä on voinut painostaa liikaa tekemään asioita. Muutamat nuoret kertoivat vaikeudesta tulla palveluun ja toivottiin kynnyksen madaltamista. Etsivän työn konseptin ymmärrys ja luottamaan oppiminen voi viedä aikaa ja nämä asiat olisi hyvä tunnistaa ja miettiä, miten ne voidaan ottaa huomioon kynnyksen madaltamisessa.

Tokihan etsivä nuorisotyö saa erittäin myönteiset arviot ja yleisesti siihen ollaan hyvin tyytyväisiä. (Kinnunen 2022, 29, 31, 33–34.)

3.6 Etsivän nuorisotyön työmuoto ja prosessi

Tutkimuksen mukaan etsivälle nuorisotyölle ei ole olemassa yhtä mallia, josta kaikissa erikokoisissa kunnissa tehtävä etsivä nuorisotyö olisi tunnistettavissa. Tarkat määritelmät siitä, mitä etsivään nuorisotyöhön katsotaan kuuluvan, ovat usein liukuvia. Puurosen (2014) mukaan rajanvetojen venyttäminen on paikkakuntakohtaista erityisyyttä kuvattaessa välttämätöntä. Paikallisista eroista johtuen voi jossakin kunnassa olla tilanne, jossa alalla yleisesti toisistaan selkeästi erillisinä pidetyt nuorisotyön muodot nähdään paikallisista tarpeista johtuen kuuluvan etsivään nuorisotyöhön. (Puuronen 2014, 23.) Suomessa etsivän nuorisotyön toteuttamismallit ja käytännöt ovat siis kirjavia ja paikallisiin tarpeisiin sovitettuja. Yhteistä erilaisissa tavoissa kuitenkin on apua tarvitsevan etsiminen, avun tarjoaminen ja se, että avun vastaanottaminen perustuu vapaaehtoisuuteen (Männikkö 2011, 10.) Suomessa tehtävän etsivän nuorisotyön päätehtävät ja vaiheet voidaan tiivistää seuraavan taulukon mukaisella tavalla:

Taulukko 1. Etsivän nuorisotyön päätehtävät ja vaiheet. (Männikkö 2011, 10.)

Etsiä ja löytää apua tarvitseva
Solmia kontakti ja rakentaa luottamus (kuunnella ja antaa aikaa)
Kartoittaa nuoren tilanne ja voimavarat
Selvittää tarvittavat palvelut ja toimia monialaisessa yhteistyössä
Luoda nuorelle tuki- ja palveluverkosto
Motivoida, tukea ja saattaa palveluun, kulkea rinnalla
Vahvistaa nuorta omien voimavarojensa käytössä
Opettaa hyödyntämään palveluita
Seurata nuoren kiinnittymistä palveluun sekä hänen voimaantumista
Luopua ja lopettaa työ
Kehittää toimintaa: havaitusta epäkohdista ja tarpeista tiedottaminen
Huolehtia omasta ammattitaidosta ja jaksamisesta

Brittiläinen kansanterveystieteilijä Tim Rhodes kuvaa etsivän nuorisotyön tekemistä kolmen päätyypin kautta, joihin etsivän työ voidaan jakaa työskentely-ympäristön perusteella. Nämä kolme päätyyppiä ovat detached outreach (riippumaton työ), peripatetic outreach (kiertävä

työ) sekä domiciliary outreach (kotona tehtävä työ). Detached outreach work viittaa työhön, jota tehdään kadulla, kahviloissa, toreilla ja muilla julkisilla paikoilla, ja jonka kohderyhmänä ovat yksittäiset henkilöt tai ryhmät. Peripatetic outreach -käsitteellä taas tarkoitetaan työtä, jossa yhteyksiä kohderyhmien kanssa luodaan eri laitoksissa, esimerkiksi kouluissa, vankiloissa ja vapaa-ajan keskuksissa. Domiciliary outreach taas tarkoittaa työtä, joka tehdään asiakkaan kotiympäristössä. (Rhodes 1996, 25–26.) Etsivän nuorisotyön kentällä vallitsee yksimielisyys siitä, että yksilöohjaus muodostaa etsivän nuorisotyön ydinalueen (Puuronen 2014, 17). Suomessa yksityisellä alueella tehtävä nuorisotyö, domiciliary, sijoittuu enemmän maaseutumaisiin ja pieniin kuntiin. Detached-työmuotoa kutsutaan Suomessa katutyöksi. Katutyössä nuoria etsitään kontaktiin eli kontaktoidaan etsivän nuorisotyön piiriin heidän omissa ympäristöissään. Etsivän nuorisotyöntekijän käveleminen kaduilla kiteyttää nuorten kanssa työskentelemisen tavan alalle erityisenä sosiaalisena palvelumuotona. Myös ryhmiin kohdistuvaa, peripatetic, etsivää nuorisotyötä pidetään Suomessa tärkeänä ja sitä tehdään yhteistyössä muun muassa koulujen ja oppilaitosten kanssa. Tutkimuksessa on käynyt ilmi etsivien kriittinen keskustelu siitä, missä laajuudessaan ryhmät kuuluvat etsivään nuorisotyöhön. Huolena oli, että muuttaako nuorten lisääntyvä ohjautuminen instituutiotasolta etsivään nuorisotyöhön sitä suuntaa, joka vie resursseja etsivän nuorisotyön keskeisimpänä pidetyltä työskentelytavalta eli katutyöltä. (Puuronen 2014, 17–20.)

Nuorilähtöisyys ja vapaaehtoisuus

Puurosen (2014) tutkimuksen mukaan etsivien nuorisotyöntekijöiden rakentaessa yksilösuhteita kulmakivi vaikuttaa olevan työntekijän oman, (viranomais)auttajan merkityksen vähentäminen ja asiakasprosessissa olevan nuoren omien vahvuuksien ja selviytymistaitojen yhteinen etsiminen. Tavoitteena on tukea ja edistää nuoren omaehtoisesti määräytyviä ongelmanratkaisutaitoja. Etsivän nuorisotyön ideologiassa korostuu ajatus rinnalla kulkemisesta ja hierarkisuutta kaihtava ihminen ihmiselle -periaate. Etsivän työn kantaviin periaatteisiin kuuluu holistinen ihmiskäsitys sekä ajatus siitä, että jokainen on oman elämänsä paras asiantuntija ja vastuunkantaja. (Puuronen 2014, 25.)

Persoonan käyttö työssä

Etsivässä nuorisotyössä työntekijä on nuorta varten, mutta ei rajatta hänen ehdoillaan. Etsivät ovat tuoneet esille, että työntekijän rooli on sekä kyettävä että uskallettava rakentaa nuoren ehdoilla, mutta myös niistä erillisenä omaa personallista elämää edustavana olemisena ja toimimisena. Tukijan asema ei etsivän nuorisotyön asiakasprosessissa ole sen enempää kaveri

kuin auktoriteettikaan. Etsivää nuorisotyöntekijän asema perustuu viimekädessä sellaiseen ammatilliseen tilanteeseen, jossa työntekijä edustaa nuoren tilanteeseen nähden jotakin muuta. Samalla nuoren tilanteen edistämiseen on voitava sitoutua tinkimättä omasta persoonallisuudestaan. (Puuronen 2014, 28.) Tästä huolimatta tulee toki muistaa, että mikäli toimii vastoin oman työnsä tavoitteita – vaikka kuinka toimisi oman persoonan mukaisesti – on tehtävänä arvioida, tai ottaa vastaan arviointia, tavasta toimia ja muutettava se vastaamaan työn vaatimuksia. (Kiesiläinen 2004, 22–23.)

Seinättömyys

Etsivässä nuorisotyössä korostuu työntekijän aktiivisuus ja liikkuvuus verrattuna perinteiseen viranomaistyöhön. Etsivä nuorisotyöntekijä ei ole sidottu määrättyyn tilaan eikä toimintatapaan. Etsivän toimintakenttä on laaja, jolloin myös osaamiskentän on oltava laaja. Etsivä nuorisotyöntekijä liikkuu eri etsivän työn ”tiloissa” ja verkostojen eri palveluissa tehden sekä yksilökohtaista ohjaustyötä että monialaista yhteistyötä (Männikkö 2011). Etsivä nuorisotyö yrittää tavoittaa nuoret sieltä, missä nuoret ovat. Myös sosiaalinen media on etsivän nuorisotyön ”tilaa”. Toisin sanoen tietoverkkojen käyttö etsivässä nuorisotyössä on paitsi työmenetelmä myös työn tekemisen paikka. (Puuronen 2014, 29.) Tänä päivänä tällaisia ”tiloja” ovat esimerkiksi Facebook, Instagram, Snapchat ja WhatsApp sekä TikTok.

Yhteisötyö

Puurosen (2014, 31) tutkimuksen mukaan etsivän nuorisotyön ensisijaisena tehtävänä yhteisötyössä on saada asiakas osaksi ylipäättään jotakin ryhmää. Tässä keskeistä on työntekijän tekemä kartoitus, taju siitä, minkälainen yhteisöllisyyden tarve kohderyhmään kuuluvalla nuorella on, minkälainen yhteisö ja kokemus yhteisöllisyydestä, ryhmään kuulumisesta parhaiten sopisi tukemaan juuri kyseessä olevan nuoren tilannetta.

Asiakasprosessi

Etsivän nuorisotyön asiakasprosessi voidaan käsittää yhteensä kahdeksaksi vaiheeksi: kartoitus, kontakti, motivointi, työskentely, ohjaaminen/poluttaminen, vieroitus, asiakastyön lopetus ja ”lopetus” (Puuronen 2014, 33).

Jotta etsivässä nuorisotyössä rakentuva asiakassuhde voi toimia, on sen perustuttava kaikilla tasoilla luottamukseen. Vastuuta jaetaan nuoren ja työntekijän välillä. (Puuronen 2014, 35.) Vastuu kontaktin ylläpitämisestä on viimekädessä etsivällä nuorisotyöntekijällä. Auttamis- tai

tukisuhteen käynnistyminen johtaa usein monitahoisiin prosesseihin ja pitkäjänteisen työn tekemiseen (Männikkö 2011). Puurosen (2014, 36) mukaan ohjausprosessin sisältöä, sitä minkälaista tukea etsivään nuorisotyöhön kuuluva seurantatyövaihe antaa asiakkaalle, voidaan Suomessakin jäsentää etsivän nuorisotyön norjalaisen vaikuttajan Hennig Pedersenin sisältöluokituksen mukaan. Pedersen tiivistää seurantatyön eli ohjausprosessin sisällön viiteen päätukimuotoon, jotka ovat: materiaallinen tuki, sosiaalinen tuki, käytäntöön suuntautunut tuki, informaatiotuki ja arviointituki.

Asiakkaille annetaan materiaalista tukea auttamalla heitä sellaisten hyvinvointietujen piiriin, joita he eivät ole saaneet aikaisemmin, mutta joihin he ovat oikeutettuja. Asiakkaille myös tarjotaan sosiaalista tukea keskustelujen ja aktiviteettien kautta. Tällöin työntekijöillä on mahdollisuus pitkällä aikavälillä tarjota emotionaalista tukea kuuntelemalla ja tutkimalla asiakkaan kokemuksia omasta tilanteestaan. Lisäksi asiakkaalle tarjotaan instrumentaalista tukea. Näissä tapauksissa kenttätyöntekijät omaksuvat usein roolimallitoiminnan, jossa he esimerkiksi harjoittelevat asiakkaiden kanssa työhaastattelua tai auttavat asunnon etsimisessä. Toisinaan instrumentaalinen tuki oli enemmän käytäntösuuntautunutta, jolloin työntekijät opettivat nuoria maksamaan laskuja, ostamaan ruokaa, laittamaan ruokaa tai ylösnousurutiineja aamuisin. Nuorisotyöntekijät tarjoavat asiakkailleen informaatiotukea, mikä tapahtuu keskustelujen ja yhteistoiminnan kautta. Tällöin pyritään ratkaisemaan enemmän tai vähemmän haastavia jokapäiväisiä ongelmia. Keskustelemalla siitä, miten yksilö voisi ratkaista erilaisia ongelmia ja haastamalla asiakkaita reflektioon koskien erilaisia toimintavaihtoehtoja, voidaan luoda epämuodollisia oppimisprosesseja, jotka lisäävät asiakkaiden osaamisperustaa. Työntekijät tarjoavat myös arviointitukea. Arviointituesta puhutaan kahdessa merkityksessä. Ensimmäisessä variaatiossa arviointitukea annetaan siten, että lähtökohtana on asiakkaan arviointien ja kokemusten asettaminen keskustelun aiheeksi. Työntekijät haastavat refleктоimaan näitä asioita. Toisessa muodossa keskustelu perustuu työntekijän arviointeihin ja sen voidaan sanoa olevan aktiivista rajojen asettamista asiakkaan riskiarvioinneista riippumatta. (Pedersen 2013 Puurosen 2014, 36–38 mukaan.)

3.7 Etsivän nuorisotyöntekijän osaamisesta aiemman tiedon valossa

Siitä, minkälaisia osaamisia etsivät nuorisotyöntekijät työssään tarvitsevat, ei löydy valmista mallia. Eri käsikirjoissa ja tutkimuksissa saatetaan puhua samoista asioista hieman eri käsitteillä ja osaamisvaatimukset jäävätkin usein listoiksi. Pyrin tässä kappaleessa

muodostamaan jonkinlaista kokonaiskuvaa siitä, mitä kaikkea aikaisemmissa tutkimuksissa on esitetty etsivien nuorisotyöntekijöiden osaamisvaatimuksiksi ja toisaalta olen poiminut asioita lähteistä, joissa puhutaan laajemmin ihmissuhdetyötä ja ohjaustyötä tekevien asiantuntijoiden osaamisvaatimuksista.

Aluksi tarkastelen osaamisen käsitettä ja lyhyesti erilaisia osaamisen jäsentämisen tapoja. Koska etsivä nuorisotyö tarjoaa tukea ja ohjausta, käyn seuraavaksi läpi sitä, miten ohjausta yleisesti voidaan määritellä ja minkälaisia lähestymistapoja ja menetelmiä yleisesti ohjaustyössä voidaan käyttää. Keskitynkkin käsittelemään erityisesti ohjausta ja vuorovaikutusta, sillä näen niiden olevan etsivän nuorisotyön keskeisimmät elementit. Tiedän, että on keinotekoista tarkastella ohjausta ja vuorovaikutustaitoja erikseen, sillä kuten Vehviläinen (2014, 7) toteaa, ohjaus on vuorovaikutusta. Näkemykseni kuitenkin on, että ohjaustyön ja ohjausosaamisen sekä vuorovaikutustaitojen tarkasteleminen onnistuu tällä tavalla helpommin. Niitä on ensin helpompi tarkastella omina kokonaisuuksinaan ja tehdä sitten se huomio, että ne limittyvät ja kietoutuvat erottamattomasti toisiinsa. Ohjauksen ja vuorovaikutuksen lisäksi tuon esiin muita etsivään nuorisotyöhön kytkettyjä osaamisasia: kohtaaminen, myönteinen tunnistaminen, virheiden välttämättömyys ja niistä oppiminen, omien voimavarojen tunnistaminen ja työn rajaaminen, palveluiden tuntemus, verkostotyötaitot ja markkinointiosaaminen, muu työelämässä tarvittava osaaminen sekä laaja-alainen tietojen ja taitojen tarve.

3.7.1 Osaamisen käsitteestä

On olemassa useita tapoja jäsentää osaamista ja käsitteen määrittely on haastavaa. Suomessa käytetään vaihtelevasti käsitteitä kompetenssi, kvalifikaatio, pätevyys, osaaminen, tiedot ja taidot. (Kinos 2020, 63.)

Kvalifikaatiolla ja kompetenssilla voidaan viitata vaihtelevasti yksilön ominaisuuksiin ja pätevyyteen tai työtehtävien asettamiin pätevyysvaatimuksiin (Kinos 2020, 63). Usein puhutaan kompetenssista eli pätevydestä, johon voidaan lukea kuuluvaksi tiedot, taidot, kokemus, ihmissuhdeverkot, arvot ja asenteet, motivaatio ja ihmisen oma henkinen ja fyysinen energia sekä henkilökohtaiset ominaisuudet (Kauhanen 2012, 145–146).

Usein osaamisen käsite ymmärretään hyvin laajasti siten, että se ei sisällä pelkästään vahvuuksia, jotka syntyvät harjoittelun tai oppimisen tuloksena, vaan osaamisen käsitteeseen on sisällytetty myös esimerkiksi temperamenttipiirteitä ja luontevahvuuksia eli luontaisia

kyvykkyyksiä, jotka ovat pitkälti synnynnäisiä, vahvasti perinnöllisiä ja melko pysyviä läpi elämän (Wenström 2022, 60, 105). Osaamisella voidaan viitata työssä suoriutumisen olennaiseen perustaan, jonka katsotaan koostuvan tiedoista, taidoista asenteista ja henkilökohtaisista ominaisuuksista, ja joka näkyy sujuvana työskentelynä ja hyvinä työsuorituksina (Viitala & Jylhä 2019, 245). Osaamisen voidaan katsoa tarkoittavan kykyä suoriutua jostakin tehtävästä tai osaamisella voidaan tarkoittaa työn vaatimien tietojen ja taitojen hallintaa sekä soveltamista käytäntöön, jolloin taidot liittyvät erityisesti suoritukseen, joka voi olla fyysistä, psyykkistä tai sosiaalista, ja taidot edellyttävät harjaantumisen ja tekemisen lisäksi myös tietoja (Wenström 2022, 105).

Lähtökohtana tämän tutkimuksen haastattelurungon muodostamisessa oli, että pyrin kysymään kysymykset siten, että vältän johdattelemasta haastateltavan ajattelua liikaa. Niinpä halusin puhua mahdollisimman arkisesti ja käytännönläheisesti työn tekemiseen liittyvistä tiedoista ja taidoista, ja myös osaamisesta.

3.7.2 Ohjaustyö ja ohjausosaaminen

Ohjaustyöstä yleisesti

Onnismaan (2007, 7) mukaan ohjaus on työmenetelmä – ammatillisen keskustelun muoto – jota sovelletaan useissa eri ammateissa. Ohjaustyötä tekevän muun muassa opettajat, opinnäytteiden ohjaajat, ohjaavat kouluttajat, työharjoitteluohjaajat, opinto-ohjaajat, työnohjaajat, valmentajat, uraohjaajat, mentorit ja tuutorit (Vehviläinen 2014, 4). Ohjaus- ja neuvontatyötä tehdään useissa organisaatioissa riippumatta siitä, esiintyvätkö sanat ohjaus ja neuvonta työntekijöiden ammattinimikkeissä (Onnismaa 2007, 21).

Ohjaus ja neuvontatilanteet ovat ainutkertaisia aivan kuin muutkin inhimilliset vuorovaikutustilanteet. Ammattimaisessa ohjauksessa ja neuvonnassa muun muassa tavoitteiden asettelu ja kuuntelemisen tapa eroavat spontaaneista arkipäivän keskusteluista – ammattimaisen ohjauksen ja neuvonnan tulee olla selkeämpää ja jäsentyneempää. (Onnismaa 2007, 21.) Ohjausta voi kuvata laaja-alaiseksi elämänsuunnittelun menetelmäksi, jonka tavoitteena on auttaa ohjattavaa elämään aiempaa tasapainoisempaa elämää ympäristönsä kanssa sekä käyttämään omia mahdollisuuksiaan tavoitteellisesti hyväkseen (Onnismaa 2007, 7). Vehviläinen (2014, 6) määrittelee ohjauksen inhimillisiin oppimis- ja työprosesseihin kohdistuvaksi toiminnaksi, joka on vahvasti kiinni vuorovaikutuksesta eli siitä löytyykö riittävä yhteisymmärrys, ja jota voi ratkaisevasti parantaa pienilläkin muutoksilla. Ohjaaja

kohtaa ihmiset erilaisine taitoineen, tietoineen, tunteineen ja reaktioineen, jonka vuoksi ohjaus on vaativaa ihmissuhdetyötä, joskus raskastakin. Vaikka ohjaus on haastavaa, Vehviläisen mukaan ei kuitenkaan tarvitse olla ihmissuhdevelho osatakseen ohjata ja ohjauskeinot eivät ole monimutkaisia ja niissä voi harjaantua harjoittelemalla. Ohjauksen käytännön ratkaisuja voi kehittää yhdessä. Vehviläinen painottaakin, että ohjausta tehdään yhdessä, eikä turhaan kannata yrittää yksin. (Vehviläinen 2014, 7.)

Vaikka ohjausalalla ei ollakaan täysin yksimielisiä siitä, mitkä ovat välttämättömiä tai riittäviä taitoja ohjauksessa ja neuvonnassa ja miten nämä taidot eroavat yleisistä vuorovaikutustaidoista (Onnismaa 2007, 21–22.) esittelen seuraavaksi tässä luvussa joitakin aikaisempaan tutkimukseen ja opaskirjallisuuteen perustuvia lähestymistapoja ohjaukseen, sekä ohjauskeskustelumenetelmän ja sen välineitä, jotka voidaan nähdä keskeisenä osana ohjausosaamista. Tämän jälkeen nostan esiin ohjaukseen kytkeytyvän kasvattajanparadoksin, ja kirjoitan hieman siitä, kuinka ohjaustyö ja etsivä nuorisotyö menevät lähelle toisiaan.

Erilaisia lähestymistapoja ohjaukseen

Ohjaustyön kuvauksissa on eroja toisiinsa verrattuna sen mukaan, korostetaanko niissä menetelmää, ohjaajan ja ohjattavan välistä vuorovaikutusta vai prosesseja, johon ohjauksella pyritään vaikuttamaan (Onnismaa 2007, 7). Vehviläinen (2014, 6) on ohjausta koskevien tutkimustensa ja niiden keskinäisen vertailun pohjalta havainnut, että ohjauksen eri muodoilla on enemmän yhtäläisyyksiä kuin eroavaisuuksia. Esittelen seuraavaksi joitakin näkökulmia ohjaukseen.

Sosiodynaaminen ohjaus on paitsi ohjausfilosofia mutta myös tapa harjoittaa ohjausta. Tavoite on, että ohjauksesta on hyötyä apua hakeville, jotka huomaavat elävänsä yhä vaikeammin hahmotettavissa maailmoissa. (Peavy 2004, 44.) Kanadalainen Victorian yliopiston Professori R. Vance Peavy oli sosiodynaamisen ohjauksen kehittäjä. Hänen ohjauksellinen lähestymistapansa perustuu siihen, että ohjaaja kunnioittaa asiakastaan ehdottomasti ja pyrkii ymmärtämään asiakkaan elämää koko kokonaisuudessaan. Peavyn mukaan ohjaajan tehtävänä on olla kanssaeläjä ja herkkä kuuntelija. Ohjaajan tehtävään kuuluu inhimillisellä viisaudella ja asiakkaan elämään eläytymällä sen arviointi, mistä asiakkaan elämässä kulloinkin on kyse. Ohjaajan tulee yhteistyössä asiakkaan kanssa rakentaa seuraavia askeleita asiakkaan elämän jatkumisen mahdollistamiseksi. Nämä ratkaisut voivat liittyä esimerkiksi työelämään tai muihin elämän osa-alueisiin. (Onnismaa, Pasanen & Spangar 2004, 9.)

Sosiodynaaminen ohjaus ei ole parantamis- tai hoitomenetelmä vaan elämän suunnittelemisen yleismenetelmä. Ohjaus perustuu oletukseen ihmisen kyvystä tutkia todellisuutta, jossa he elävät, sekä kykyyn omaksua uusia ja erilaisia ajattelu-, päätöksenteko- ja toimintatapoja. Toinen sosiodynaamisen ohjauksen taustalla oleva oletus on, että ihminen kykenee käsitteidensä, huoltensa ja valintojensa tarkasteluun ja analysointiin paremmin sellaisessa ympäristössä, jossa korostetaan yhteistyötä, joka on toivorikas ja joka tukee selventämistä. Sosiodynaamiset ohjaajat pyrkivät luomaan tällaisen viestintä- ja vuorovaikutusympäristön asiakkaidensa kanssa. Ohjauksen tavoitteena on luoda oppimista ja kehittymistä tukevat olosuhteet ja sellaiset olot, joissa asiakas voi löytää näkökulmia siihen, miten päästä elämässä eteenpäin omien valintojensa pohjalta. (Peavy 2004, 23)

Sosiodynaamisessa ohjaussuhteessa kysymys on kumppanuuteen perustuvasta projektista. Ohjaaja ja asiakas ovat tilanteessa yhdessä, tutkivat käsillä olevaa ongelmaa yhdessä ja etsivät ratkaisuja yhdessä. Kummatkin ovat tutkivan roolissa, ei niin että toinen on auttaja ja toinen avuton. Ohjaajan ja hänen asiakkaansa pyrkimyksenä on sen sijaan turvautua yhdistettyyn älykkyyteensä, luovuuteensa ja elämänkokemukseensa. Ensisijainen viestinnän laji sosiodynaamisessa auttamisessa on dialoginen viestintä. Siinä tieto virtaa molempiin suuntiin. Dialogisuudessa sekä puhujan että kuuntelijan on antauduttava avoimeen, vuorovaikutukselliseen viestintään. Dialogisessa keskustelussa kummankin osapuolen on oltava valmis muuttamaan näkemystään kuulemansa perusteella. Keskustelu on kaksisuuntaista ja puhumien ja kuuntelu vuorottelevat, kysymyksillä selvennetään asioita ja osapuolilla on kuva omasta panoksestaan keskusteluun. Aito dialogi on harvinaista. Moni asiakas tulee ohjaustilanteeseen haluttomana dialogiseen keskusteluun. Oletuksena sosiodynaamisessa ohjauksessa kuitenkin on, että mikäli ohjaaja arvostaa ja käyttää dialogia, pystyy hän omalla esimerkillään ohjaamaan asiakastakin dialogisempaan suhteeseen. (Peavy 2004, 32–33)

Ohjausta voidaan tarkastella tiedottamisena, neuvontana ja ohjauksena. Asiantuntijan rooli voi siis olla antaa asiakkaalle hänen tarvitsemaansa tietoa, neuvoja johonkin pulmaan tai ohjata asiakasta siten, että hän aktiivisesti osallistuu esittämiensä ongelmien ratkaisemiseen. Samalla pyritään keskustellen vahvistamaan ohjattavan toimintakykyä ja välttämään valmiiden ratkaisumallien tarjoamista. (Onnismaa 2007, 26.)

Ohjaus voidaan Onnismaan mukaan nähdä ajan ja huomion sekä kunnioituksen antamisena ohjattavalle. Parhaimmillaan ohjaustyö on neuvottelua ohjaajan ja ohjattavan välillä. Sillä

edistetään keskustelun keinoin ohjattavan kykyjä parantaa elämäänsä haluamallaan tavalla. (Onnismaa 2007, 7.) Ojaukseen tulee varata riittävästi aikaa sillä tunne kiireestä nakertaa ohjausprosessin uskottavuutta. Huomion antaminen on välittämistä ja huomio on ennen kaikkea asiakkaan kuuntelemista ja sen varmistamista, että hän myös kokee tulevansa kuulluksi. Ohjaajan osoittama aito kunnioitus voimavaraistaa sitä enemmän mitä vähemmän asiakasta kunnioitetaan omassa arkiympäristössään. Kunnioitus ei tarkoita kohteliaisuutta vaan kunnioitus ja empatia ovat ohjausvuorovaikutuksen ja ohjaussuhteen lähtökohtia, joita voi osoittaa kuuntelemalla ja olemalla läsnä ohjattavaa varten. (Onnismaa 2007, 39–42.)

Vehviläisen (2014) mukaan ohjausta voidaan tarkastella yhteistoimintana, erilaisten prosessien ohjaamisena sekä ohjattavan toimijuuden vahvistamisena. Ohjaus on siis yhteistoimintaa, jossa tuetaan ja edistetään asiakkaan oppimis-, kasvu-, työ- tai ongelmanratkaisuprosesseja sellaisilla tavoilla, että asiakkaan oma toimijuus vahvistuu. Hyvä ohjaus toteutetaan kunnioittavassa, rakentavassa kohtaamisessa ja dialogisessa vuorovaikutuksessa. (Vehviläinen 2014, 10.) Prosessilla tarkoitetaan siis suuntautunutta ja vaiheistuvaa yhteistoimintaa. Kun huomiota kiinnitetään prosessiin, tarkastellaan etenevää toimintaa, jota määrittelee tavoitteellisuus ja yhteisen kohteen äärellä työskentely. (Vehviläinen 2014, 11–13.) Ohjausprosessi on pohjimmiltaan oppimisprosessi, jonka aikana ohjattava siis oppii, kasvaa tai harjaantuu jossain asiassa tai jollain toimintakentällä. Ohjauksen voikin nähdä ytimeltään pedagogisena toimintana. (Vehviläinen 2014, 34.) Ohjauksen keinot valitaan siten, että etsitään tai vahvistetaan ohjattavan omaa toimijuutta. Etsitään siis keinoja, jotka auttavat ohjattavaa tunnistamaan omat tietonsa, taitonsa ja voimavaransa sekä arvioimaan toimintatapojensa toimivuutta, harjoittelemaan uusia tapoja ja osallisuutta. Tarkoituksena on, että ohjattavan toimintamahdollisuudet laajenevat. Toimijuuden vahvistuminen voi tuoda tunteen rauhoittumisesta, varmuudesta, kykenemisestä, omasta paikasta tai kuulumisesta jonnekin. (Vehviläinen 2014, 23.)

Ohjauskeskustelu ja sen välineet

Ohjausvuorovaikutusta ei toki voi tarkalleen ennakoita eikä hyvää vuorovaikutusta täysin taata työvälineillä tai tekniikoilla, mutta ne voivat silti selkiyttää tilannetta.

Ohjausammattilaisten työvälineet eivät ole yleispäteviä tekniikoita, vaan jokaisen ammattilaisen henkilökohtaiseen ohjaustyyliinsä sovittamia toimintatapoja, joiden tarkoituksena on edistää ohjausvuorovaikutusta tavoitteiden ja tehtävän suuntaisesti niin, että

otetaan samalla huomioon ainutkertaisen tilanteen suomat mahdollisuudet. (Onnismaa 2007, 29.)

Ohjauskeskustelun välineitä ovat:

- Sopiminen, jolla selvennetään tapaamisen tavoitteita, kestoja ja ajoitusta. Tavoitteen asettaminen ja toiminnan suunnittelu ovat ohjaajan taitoja. Tavoitteita ja toimintaa kannattaa suunnitella konkreettisesti.
- Kysyminen, selventäminen ja tarkentaminen ovat keskustelun välineitä, joiden avulla ohjaaja pyrkii ymmärtämään ohjattavan tilannetta ja toimintaa. Tavoitteena, että tilanne, tunne tai käsitys tulee ymmärretyksi samalla tavalla sekä ohjaajan että asiakkaan puolesta.
- Keskustelua kohdentamalla kiinnitetään huomiota johonkin yksityiskohtaan tai uuteen asiaan. Kysymyksillä voidaan auttaa ohjattavaa tarkentamaan omaa tilannettaan. Rajoittamalla voidaan lykätä jostakin asiasta keskustelua myöhempään, jotta päästään sillä hetkellä keskeisessä asiassa eteenpäin
- Konkretisoinnilla ohjaaja muuttaa yleisiä tunteita, uskomuksia ja ajatuksia esimerkkien avulla ymmärrettävämmiksi.
- Kannustamisella tuetaan havaitsemaan vahvuuksia epäonnistumisten sijaan, tuetaan ohjattavan kykyä itse alkaa huomata omia vahvuuksiaan.
- Konfrontointi eli erilaisten näkemysten, sanojen ja tekojen asettaminen vastakkain sopii sellaisiin tilanteisiin, joissa arvioidaan yhdessä ohjattavan toimintaa hänen tavoitteisiinsa nähden. Konfrontaatiolla ei kuitenkaan saa nolata ohjattavaa, jottei hän jäisi pysyvästi puolustuskannalle.
- Poikkeustilanteissa ohjaaja voi käyttää määräävää otetta, jolloin ohjaaja määrittelee ongelman ja antaa toimintaohjeita. Poikkeustilanne on esimerkiksi silloin, kun ohjattava ei itse voi tai halua tehdä päätöksiä tai kun on estettävä harkitsematon tai itsetuhoisin toiminta tai kun ohjaaja ei voi auttaa ohjattavaa auttamaan itse itseään.
- Ohjaajan tulee kiinnittää huomiota sanattoman ja sanallisen viestinnän yhteensopivuuteen, jotta voidaan välttää epäselvien ja ristiriitaisten viestien antamista.
- Hiljaisuus ja tauot kuuluvat ohjaukseen, sillä luottamuksellisessa vuorovaikutuksessa hiljaisuutta ei tarvitse täyttää aina puheella vaan se voi antaa osapuolille aikaa pohtia keskusteltua.
- Ohjauskeskustelussa voi käyttää huumoria. Vakavuus ja hauskuus eivät sulje toisiaan pois. Huumori voi taiten käytettynä palvella tavoitetta kohti menemisessä. Ohjaajan pitää tunnustella, minkälainen huumori sopii kuhunkin tilanteeseen.
- Havainnollistamalla prosessia ohjaaja voi tuoda esiin, että asiat etenevät vaikkei ohjattavasta välttämättä jossain kohtaa siltä tuntuisikaan. Konkreettisilla esimerkeillä voi osoittaa, kuinka paljon tilanne on kehittynyt. (Onnismaa 2007, 29–33.)

Huomion arvoista on, että vaikka ohjaus- ja neuvontatyön kanava on keskustelu, ohjaustyön välineet eivät silti rajoitu vain keskusteluun vaan paljon on käytettävissä myös toiminnallisempia välineitä, kuten draamalliset ryhmäharjoitukset, luova kirjoittaminen, piirtäminen ja musiikki. Näiden käyttäminen ei tietenkään sulje puhuttua kieltä pois. (Onnismaa 2007, 38.)

Kasvattajan paradoksi ohjauksen ytimessä

Ohjauksen ytimestä on löydettävissä kasvatustilfilosofiasta tuttu kasvattajan paradoksi, eli miten tukea toisen ihmisen itsenäistä toimintaa, kun hän on riippuvainen ohjauksesta. Filosofi Immanuel Kant muotoili asian seuraavasti: miten pystymme kasvattamaan ihmisistä itsenäisiä sekä kulttuuria uudistavia, kun heidät samalla kuitenkin sosiaalistetaan kulloisellakin ajan hetkellä vallitsevaan kulttuuriin ja kasvattaja itsekin on kyseisen kulttuurin tuote. Ohjauksessa pohditaan tätä samaista haastetta, eli miten voisi toimia niin, että ohjattava sosiaalistuu riittävästi, jotta hänen prosessinsa etenee ja toisaalta toimii itsenäisesti niin, että prosessin nähdään olevan hänen toteuttamansa ja hänen omaa panostaan ilmentävä. Kasvattajan paradoksille tyypillinen tasapainoilu on ohjausta olennaisesti määrittelevä tekijä. Ohjausprosessi on ohjattavan itsekse tulemisen prosessi eikä ohjausta voi olla ilman sitä. Vehviläisen mukaan ohjaajana kehittyminen ja ohjauksen kehittäminen edellyttää, että ohjauksen ytimeen hyväksytään tämä kasvattajan paradoksi ja jaksetaan elää sen kanssa. Tällöin on otettava vakavasti myös ohjauksen luonne kumppanuuteen ja dialogisuuteen perustuvana työskentelynä. (Vehviläinen 2014, 36–40.)

Ohjaus ja etsivä nuorisotyö

Ohjauksesta esiin tuodun perusteella voi havaita, että ohjaustyö ja sen tarkoitus menevät lähelle etsivää nuorisotyötä ja sen tarkoitusta. Ohjauksen tavoitteena on siis edistää keskustelun keinoin ohjattavan kykyjä parantaa elämäänsä haluamallaan tavalla (Onnismaa 2007, 7). Etsivän nuorisotyön tavoitteena on löytää tuen tarpeessa oleva nuori, tukea häntä ja ohjata ja auttaa sellaisten palveluiden ja muun tuen piiriin, jolla edistetään hänen kasvuaan, itsenäistymistään, osallisuuttaan yhteiskuntaan ja muuta elämänhallintaansa sekä pääsyään koulutukseen ja työmarkkinoille (Nuorisolaki 2016, 10§). Jotta voidaan ymmärtää etsivien nuorisotyöntekijöiden työtä kokonaisuudessaan, näkisin, että yleisesti ohjaustyön vaatiman osaamisen, menetelmien ja lähestymistapojen tarkastelu ei riitä, sillä etsivä nuorisotyö poikkeaa olennaisesti monesta muusta ohjaustyöstä, ensinnä siksi, että se on nuorisotyötä ja

toiseksi, koska kohderyhmä on erityinen ja usein vaikeasti tavoitettava. Lisäksi etsivä nuorisotyö on täysin vapaaehtoista.

3.7.3 Hyvät ammatilliset vuorovaikutustaidot, kohtaaminen ja myönteinen tunnistaminen sekä virheiden välttämättömyys ja niistä oppiminen

Etsivien mielestä työssä tarvitaan hyviä vuorovaikutustaitoja, ihmistuntemusta ja ihmisläheistä tapaa tehdä työtä. Tämä tarkoittaa esimerkiksi empaattisuutta ja avarakatseisuutta sekä taitoa kohdata erilaisia ihmisiä, niin asiakkaissa kuin yhteistyöverkostoissa. (Männikkö 2011, 21.)

Ihmissuhdetyötä tekevän ammattitaito koostuu paitsi tiedoista ja taidoista, mutta lisäksi tulisi olla vuorovaikutuksen ammattilainen, sillä vuorovaikutustaidot ovat lähes täydellisesti se ammattitaito, jota ihmissuhdetyötä tekeviltä vaaditaan. Muukin osaaminen ja tietämys ilmenee lähes aina vuorovaikutustilanteessa. Opetus- ja kasvatustyötä kuten myös tuki- ja ohjaustyötä tehdään tavoitteellisesti, siksi toiminnan, myös vuorovaikutuksen on oltava tavoitteen suuntaista. Vuorovaikutuksella ei pidä sabotoida tavoitteen saavuttamista. Lisäksi täytyy myös muistaa, että nuoret kasvavat aina kulttuurissa ja siksi kulttuurin muodostuminen ja sen laadukkaana pitäminen on työntekijöiden tehtävä. (Kiesiläinen 2004, 14–15.)

Hyvän ammattilaisen vuorovaikutuksen edellytykset

Ajatuksen, tunteen ja toiminnan tasoilla seuraavia asioita voidaan pitää hyvän ammattilaisen vuorovaikutuksen edellytyksinä: 1) vuorovaikutusvastuu, 2) hyvä tahto – välittäminen, 3) ihmisen kunnioitus, 4) vastuu omista ajatuksista, tunteista ja teoista, 5) oikein kuuleminen – ymmärtäminen ja 6) tärkeiden asioiden sanominen – rehellisyys. Kun noudattaa ammatillisuuden periaatteita eli kantaa vastuun vuorovaikutuksesta, toimii aktiivisella hyvän tahdon periaatteella, suhtautuu kunnioittavasti, kantaa vastuun omista ajatuksista, tunteista ja teoista sekä yrittää todella kuulla ja ymmärtää toisen viestejä, ei tällöin mikään tärkeä asia voi jäädä puhumatta. Ammatti-ihminen ei myöskään pelkää vastapuolen puolustavia tunteita, niiden tavanomaiset ilmenemismuodot ovat tuttuja yksityiseltä alueelta ammattilaisellekin. (Kiesiläinen 2004, 90.)

Vaikka ihmisinä olemme kaikki tasa-arvoisia, tulee kuitenkin muistaa, että vastuu vuorovaikutuksesta on aina ammatti-ihmisellä ja se on edellytys vuorovaikutusammattitaidon

kehittymiselle. Mitä heikkomat vuorovaikutustaidot yksityisellä henkilöllä on, sitä vaativampi on ammatti-ihmisen tehtävä. Vastaavasti mitä ammattitaitoisempi on, sitä paremmin selviää vaativistakin vuorovaikutustilanteista. Tärkeää olisi ymmärtää se, että mikäli ammatti-ihmisenä ei hyväksy vuorovaikutusvastuutaan, joutuu silloin hyväksymään sen, että asiakkaan vuorovaikutustaidot määrittelevät onnistumista omassa ammatissa. (Kiesiläinen 2004, 20.)

Ihmissuhteiden hoitamisessa käytetään usein kliseitä – kuten ”olla aito oma itsensä” ja ”saada olla vain ihminen” – joilla halutaan luoda positiivista kuvaa ihmisyydestä ja ajatellaan, että kun näiden kliseiden mukaan toimitaan, toimitaan asiakkaan hyväksi ja tavoitteiden suuntaisesti. Lisäksi hankalissa vuorovaikutustilanteissa omaa huonoa tai epäsopivaa käyttäytymistä selitetään samoin, ”olen tällainen” ja ”on tärkeää olla aito” tai ”minäkin olen vain ihminen”. Tavallista onkin, että vastuu omasta käyttäytymisestä siirretään jollekin toiselle, esimerkiksi huonosti käyttäytyvälle asiakkaalle. Tai se yhdistetään epämääräiseen ”ihmisluonto”-käsitteeseen, joka on vain olemassa ja johon ei voi itse vaikuttaa.

Huomionarvoista on se, että vuorovaikutustyössä vaarallinen henkilö on sellainen, joka ei koe voivansa kantaa vastuuta omista teoistaan, ajatuksistaan ja tunteistaan. Kiesiläisen (2004) mukaan tällainen henkilö ajattelee toimintansa kumpuavan jostakin itselleen tavoittamattomasta, jolloin hänen ja muiden on vain opittava hyväksymään se, mitä sieltä sattuu tulemaan. (Kiesiläinen 2004.)

Tärkeää on muistaa, että on olemassa monia hyviä ja oikeita tapoja vuorovaikuttaa ja jokaiselle löytyy varmasti itselle hyvä tapa toimia tavoitteiden suunnassa. Vastuu kehittymisen näkökulmasta on suuri, kun ulkopuoliset eivät pysty määrittelemään toisen persoonaan parhaiten sopivaa ammatillista toimintatapaa vaan jokaisen on ratkottava asia itse. Omasta yksilöllisyydestä ei siis tarvitse luopua, mutta siitä huolimatta on kyettävä ottamaan vastaan palautetta ja muutettava omaa toimintaa tarvittaessa, jos toimii vastoin työn tavoitteita, vaikka kuinka toimisi oman persoonan mukaisesti. (Kiesiläinen 2004, 22–23.)

Vastuu vuorovaikutuksesta on siis aina vuorovaikutuksen ammattilaisella ja se tarkoittaakin aktiivista huolenpitoa omasta vuorovaikutuskanavasta. Kiesiläisen (2004) esimerkin mukaan eräs ammatti-ihminen oli todennut asiakkaan käyttäytyttyä huonosti, että ei anna asiakkaiden ”hyppiä silmille” ja että hän keskustelee vain silloin, kun toinen kykenee siihen asiallisesti. Tällaisessa asenteessa pahin ongelma on se, että ei ole tarkoituskaan kehittyä. Pitäisikin

ymmärtää, että ei ole ongelma, jos epäonnistuu, vaan ongelma on se, ettei näe, mihin pitäisi kehittyä. (Kiesiläinen 2004, 81.)

Vuorovaikutusvastuun lisäksi toinen hyvän ammattilaisen vuorovaikutuksen edellytys on hyvä tahto – välittäminen. Kiesiläinen (2004) puhuu välittämisestä vuorovaikutuksen välittäjäaineena. On myös muistettava, että työn tekeminen ei voi olla riippuvaista satunnaisista tykkäämisistä, vaan ammatillisen välittämisen on kuuluttava työntekijän peruseväisiin. Hyvä tahto taas voidaan nähdä aktiivisena pyrkimyksenä kohti niitä tavoitteita, jotka on yhdessä asetettu. (Kiesiläinen 2004) Nuorten kuvauksissa etsivästä nuorisotyöstä nouseekin yhtenä asiana selkeästi esiin se, että asiakasnuoret ovat kokeneet aidon välittämisen tärkeänä (Kinnunen 2022).

Kolmas hyvän ammattilaisen vuorovaikutuksen edellytys on ihmisen kunnioitus.

Vuorovaikutustyötä tekevän ammattietikkaan on kuuluttava yleisesti hyväksytty ja sisäistetty ajatus tai idea ihmisen arvosta ihmisenä ja oikeudesta tulla aina kunnioitavasti kohdelluksi ammatti-ihmisen taholta. Lisäksi, jos kollega käyttäytyy epäammattimaisesti, tulee siihen puuttua, minkä ammatti-ihminen tekee yhtä lailla kunnioitavasti. (Kiesiläinen 2004.)

Nuorisotyön ammattieettisessä ohjeessa nostetaankin esiin muun muassa se, että nuorisotyöntekijän tulee toimia tasapuolisesti, oikeudenmukaisesti ja erilaisuutta kunnioittaen (Raus 2014, 23). Puurosen (2014, 101) tutkimuksen mukaan keskeisintä etsivän nuorisotyön työotteessa vaikuttaakin olevan kunnioittava ja välittävä asenne nuorta ja hänen tuentarpeitaan kohtaan. Tällainen asenne tuottaa nähdyn tulemistä, joka vahvistaa nuoren valmiuksia ottaa itsenäisempiä askeleita yhteiskunnassa (Puuronen 2014, 101).

Neljäs hyvän ammattilaisen vuorovaikutuksen edellytys on vastuu omista tunteista, ajatuksista ja teoista. Vuorovaikutusta tekevien ihmisten reaktiot maailmaan ovat usein hyvin tunnevaltaisia. Lisäksi työn kohde vaikuttaa yhteisöllisiin piirteisiin, sekä positiivisessa että negatiivisessa mielessä. Esimerkiksi lasten kanssa työskentelevät suhtautuvat asioihin yleensä hyvin tunnevaltaisesti ja ristiriitojen selvittely on vaikeaa. Toisaalta innostuneisuus, spontaanius, ilo ja toimeliaisuus nousevat yhteisöön lapsista. Tällaiset siirtymät on hyvä tunnistaa, jotta on helpompi kantaa vastuuta omista ajatuksistaan tunteistaan ja teoistaan. Ammatillisuutta on säännöllisesti tarkastella omia tavoitteita ja toimia sekä perustella niitä. Vetoa on moneen suuntaan, ja jos se ohjaa pois tietoisista pyrkimyksistä ja tavoitteista, on ammatillisuus tällöin vaarassa. (Kiesiläinen 2004.)

Oikein kuuleminen – ymmärtäminen – on viides hyvän ammattilaisen vuorovaikutuksen edellytys. Ammatti-ihmisen on osattava kuunnella keskittyneesti huomioiden toisen ihmisen lähtökohdat. Lisäksi on osattava tarkistaa, mitä luulee ymmärtäneensä. Moni arkinen vuorovaikutus on helposti ymmärrettävää, mutta on asioita, joiden mahdollisimman oikein ymmärtäminen on hyvin tärkeää. Silloin ammatti-ihmisen on oltava valppaana. Vuorovaikutuksen ei pidä kulkea vain itsestä pois päin (esim. ”En tarkoittanut sitä, vaan..”) vaan myös toiseen suuntaan, on kysyttävä tarkennusta tarvittaessa (esim. ”Mitä tarkoittit kun sanoit..”). (Kiesiläinen 2004.) Etsivän nuorisotyön asiakkaana olevat nuoret ovatkin kokeneet muun muassa juuri kuulluksi tulemisen tärkeäksi (Bamming & Hilpinen 2020, 7).

Hyvän ammattilaisen vuorovaikutuksen kuudentena edellytyksenä on tärkeiden asioiden sanominen – rehellisyys. Vaikka rehellisyys on vuorovaikutuksen kulmakiviä, se ei kuitenkaan tarkoita sellaista suoruutta, että ladellaan toiselle omia mielipiteitä ja totuuksia eri asioista. Tulee ymmärtää hienotunteisuuden ihanne, joka on yhtä tärkeää kuin suoruus. Todellisuudessa viisas on se, joka osaa sanoa asioita hienotunteisesti suoraan. Ammatti-ihminen osaakin sanoa sen, mikä pitää sanoa. (Kiesiläinen 2004.)

Kohtaaminen ja myönteinen tunnistaminen

Nuoren kohtaaminen ja hänen kanssaan toimiminen ovat etsivän nuorisotyön keskiössä. Tähän liittyen tärkeinä tietoina ja taitoina etsivät pitivät nuoren ja nuoruuden ymmärtämistä, nuorten erityistarpeiden tunnistamista sekä taitoa ”laskeutua nuoren elämän tasolle”. Etsivät tarjoavat nuoren käyttöön laajempaa näköalaa ja abstraktia ajattelukykyä antamalla nuorille aikuisen aikaa. (Männikkö 2011, 21.) Puurosen (2014, 101) tutkimuksen mukaan etsivässä nuorisotyössä keskeisenä työvälteenä on se, että asiakasprosessissa olevan nuoren niin kutsuttu repaleisuus hyväksytään ja kohdataan. Tällainen suhde saa nuoressa aikaan arvokkuuden kokemuksen, mikä taas näkyy nuoressa kiinnostumisena itsestä ja omien asioiden hoitamisesta. Vaikuttavuudessaan etsivän nuorisotyön kohtaamisissa on siten usein kysymys nuoren loppuelämästä. (Puuronen 2014, 101.) Etsivän nuorisotyön käsikirjan mukaan kunnioittava kohtaaminen on työn keskeinen ja vaikuttavin elementti. Etsivän tulisi kohdata asiakas ilman ennako-oletuksia ja -asenteita, mikä vaatii itsereflektiota, sensitiivisyyttä sekä asettumista tasavertaiseen asemaan suhteessa nuoreen. Tarkoituksena on saada luotua yhteinen ymmärrys kulloisestakin hetkestä ja todellisuudesta, jossa nuori kohdataan. Tärkeää on luottamus, läsnä oleminen ja toimiminen yhdessä nuoren tavoitteiden saavuttamiseksi. (Paananen, Piironen & Uustalo 2022, 26.)

Näkisin, että hyvä ja ammattitaitoinen kohtaaminen itseasiassa sisältääkin pitkälti hyvin samoja asioita, kuin aiemmin esiteltyt hyvän ammatillisten vuorovaikutustaitojen edellytykset. Lisäksi myönteisen tunnistamisen käsite tulee myös osittain lähelle sitä, mitä kohtaamisesta puhuttaessa kuvataan.

Aktiivisena ammatillisena toimintana myönteinen tunnistaminen toimii keskeisenä luottamuksen rakentamisen välineenä. Kun ammattilainen antaa tunnustusta nuorelle henkilökohtaisesti tärkeästä asiasta, ilmaisee hän aina kiinnostusta ja arvostusta, mikä taas luo edellytykset vastavuoroiselle arvostamiselle. Arvostamiltaan aikuisilta nuoret ottavat vastaan neuvoja, tukea ja apua huomattavasti helpommin kuin sellaisilta ammattilaisilta, jotka lähestyvät ammatillisen pätevyyden kautta. Tunnustamisen kautta annettu tuki onkin ammattilaisille helpompaa ja samaan aikaan nuorelle uskottavampaa. (Häkli, Kallio & Korkiamäki 2015, 128)

Vuorovaikutustyön ammattilaisten mukaan myönteistä, osallistavaa ja kunnioittavaa lähestymistapaa eli myönteistä tunnistamista ei työyhteisössä tai hallinnossa aina arvosteta. Sanattomia välittämisen ilmaisuja – kuten kuulemista ja huomioimista – luottamuksellisia keskusteluja tai tuen ja avun tarjoamista nuorelle tärkeässä asiassa ei nähdä aktiivisena syrjäytymistä ehkäisevänä toimintana samaan tapaan kuin esimerkiksi terapiaan ohjaaminen, opiskelupolun suunnittelu tai kasvatustilanteiden järjestäminen. Tämän vuoksi näiden ”ei-tekosten” seurauksia ei myöskään noteerata samalla tavalla kuin näkyvämmän puuttumisen tuloksia. Silloin sekä nuoren että aikuisen aktiivisuus jää vaille tunnustusta. (Häkli, Kallio & Korkiamäki 2015, 25.)

Virheiden välttämättömyys ja niistä oppiminen

Vastassa on aina toinen ihminen, joka voi omalta osaltaan estää yhteistyön ja tämän vuoksi epäonnistuminen vuorovaikutustilanteessa on usein jopa todennäköistä (Kiesiläinen 2004, 25–26). Tärkeää olisi ymmärtää myös se, että epäonnistuminen ei ole pahasta vuorovaikutukseen perustuvassa työssä, vaan nimenomaan työssä kehittymisen kannalta välttämätöntä. Kuitenkin vastuu siitä on kannettava ja epäonnistuminen myönnettävä. Tilanteen analysoiminen yhdessä kollegoiden kanssa on parasta koulutusta ihmissuhdetyössä. Vuorovaikutustyötekevien tulisi muodostaa yhteisöjä, joissa keskusteluja voidaan käydä säännöllisesti ilman syyllisyyden tunnetta epäonnistumisista. Valitettavasti kulttuurimme on hyvin virhekielteinen. Sen vuoksi virheitä peitellään ja vältetään tilanteita, jotka ovat vaikeita. Tällä tavalla myös tullaan varmistaneeksi, että kehittymistä ei tapahdu. Asenteiden muuttamista kuitenkin

voidaan harjoitella työyhteisössä esimerkiksi nostamalla esiin ”viikon tai kuukauden moka”. Yhteisesti käydään läpi koettuja epäonnistumisia ja valitaan niistä kerrallaan yksi, joka käydään yhdessä tarkemmin läpi. Tavoitteena on, että saadaan epäonnistumisesta kaikki irti yhteisön ammattitaidon kehittämiseksi. Samalla kokija pääsee selvittämään asiaa ilman syyllisyyttä ja auttaa muitakin omalla case`llään. Asenteiden muuttuminen pois virhekielteisyydestä tapahtuu vähitellen. Vuorovaikutustyössä kehittyminen tapahtuu siten, että oppii tunnistamaan ja tunnustamaan ne virheet, joita välttämättä joutuu tekemään. Siitä on lyhyt matka uuden oppimiseen. (Kiesiläinen 2004, 25–26.)

3.7.4 Omien voimavarojen tunnistaminen ja työn rajaaminen

Etsivien mukaan on myös osattava tunnistaa omat voimavaransa ja vetää raja itsen ja työn välille. Etsivät nuorisotyöntekijät kokevat, että asioita ei saa ottaa liian henkilökohtaisesti ja omista tavoitteista ja rajoista on oltava selkeä käsitys. Näiden nähtiin edesauttavan työssä jaksamista. (Männikkö 2011, 22.)

Vaikka etsivän nuorisotyöntekijän työssä auttamishalu on tärkeä nuoren todellisen kohtaamisen edellytys, ei ammatissa toimiminen voi kuitenkaan rakentua kestäväällä tavalla auttamishalun varaan. Auttamishalu tulee pystyä muuntamaan niin, että tunteesta tulee ammatillista taitoa nähdä nuori nuorena. Tämä on etsivän nuorisotyöntekijän jaksamisen edellytys ja ammatillisen etsivän katseen laadun tae. Tämä korostuu sellaisissa tilanteissa, joissa etsivä useamman yrityksen jälkeen ei halustaan riippumatta onnistu auttamistehtävässään. Etsivän ammatissa, jossa oma jaksaminen vaikuttaa työn jokaisessa hetkessä, työn rajaamisen merkitys on erityisen suuri. Kun puhutaan työn rajauksen osatekijöistä, nousee tutkimuksessa esiin työkokemuksen ja työparin hyödyntäminen sekä luotettava esimies, tukeva työyhteisö ja mahdollisuus työohjaukseen. (Puuronen 2014, 101.)

3.7.5 Palveluiden tuntemus, verkostotyötaidot ja markkinointiosaaminen

Etsivät pitivät palveluiden tuntemista sekä verkostotyötaitoja tarpeellisina oman työnsä kannalta, koska työtä tehdään palveluverkostoissa. Verkostoissa toimivat ihmiset ja heidän toimintatapansa tulee tuntea ja osata hyödyntää niitä. (Männikkö 2011, 21.)

Etsivien nuorisotyöntekijöiden työssä tarvittava osaaminen painottuu sosiaali-, terveys- ja humanistiseen alaan, mutta myös myynnin ja markkinoinnin osaamisesta etsivät kokevat olevan hyötyä sekä asiakaspalvelussa että toiminnan ”myynnissä” verkostoille. (Männikkö 2011, 21.)

3.7.6 Muu työelämässä tarvittava osaaminen sekä laaja-alaisten tietojen ja taitojen tarve

Etsivä nuorisotyöntekijä tarvitsee työssään lisäksi yleisempiäkin taitoja, joita ovat Männikön (2011) tutkimuksessa listatut: organisointikyky, kokonaisuuden hahmottaminen, epävarmuuden ja paineensietokyky, ongelmanratkaisu ja päätöksentekotaidot, uusiin tilanteisiin sopeutuminen sekä luovuus.

Lisäksi etsivälle työssään hyödyksi on seuraavat Männikön listaamat (2011), ehkä monesti ominaisuuksina pidetyt asiat, mutta ainakin joitakin näistä voi myös oppia: rohkeus, huumorintaju, suvaitsevaisuus, ennakkoluulottomuus, omistautuminen, sinnikkyys, nöyryys, itsenäisyys ja uskottavuus.

Laaja-alaisten tietojen ja taitojen tarvetta kuvaa se, että etsivien nuorisotyöntekijöiden mielestä etsivän koulutustaustan tulisi sisältää muun muassa ohjaus- ja nuorisotyön tuntemusta, yhteiskunnallista ja pedagogista osaamista, sosiaali- ja terveysalan osaamista sekä psykologista ja sosiaalipsykologista osaamista. Etsivien mielestä koulutukseen tulisi liittää myös työharjoittelua ja itse työelämässä etsivään työhön perehdyttämistä. (Männikkö 2011, 21.)

Männikön (2011) tutkimuksessa onkin listattu tarvittavaa osaamista: kriisityö, päihde- ja mielenterveystyö, psyykkisten ja neuropsykiatristen häiriöiden tuntemus, kehitysvammatyö, lastensuojelutyö, sosiaalipalvelut, työvoimapalvelut, varhaiskasvatus, oppilaitos- ja koulutyö, myyntityö ja asiakaspalvelutehtävät.

Männikön (2011, 21) tutkimuksen mukaan etsivien nuorisotyöntekijöiden osaamishaasteet koskettivat yhtä lailla sosiaali-, terveys- ja humanistisen alan osaamista, esimerkiksi mielenterveys-, päihde- ja erityisnuorisotyötä. Lisäosaamista koettiin tarvittavan myös salassapitosäädösten tuntemiseen sekä taulukko-ohjelmointiin ja tilastojen tekemiseen.

Männikön (2011) tutkimuksen mukaan etsivät nuorisotyöntekijät kokevat työnsä tekemisessä eniten olevan hyötyä elämäkokemuksesta, työkokemuksesta ja monipuolisesta osaamisesta.

4 Tutkimustehtävä ja tutkimuskysymykset

Tämän tutkimuksen tarkoituksena oli selvittää, minkälaisia tietoja, taitoja ja muuta osaamista etsivän nuorisotyön tekeminen vaatii eli näkökulma on työntekijöiden osaamisvaatimuksissa. Tässä tutkimuksessa nostan etsivässä nuorisotyössä tarvittavat osaamiset keskiöön ja tarkastelen niitä tarkemmalla tasolla niin, että kuvaan käytännön esimerkeillä sitä, mitä kunkin tiedon, taidon tai muun osaamisen vaatimus juuri etsivässä nuorisotyössä tarkoittaa. Lähestyin asiaa haastatteleamalla etsiviä nuorisotyöntekijöitä haastattelurungon viiden teeman kautta, jotka ovat 1) Etsivä nuorisotyö yleisellä tasolla, 2) Laadukkaan ja onnistuneen asiakastyön tekeminen sekä siihen vaadittava osaaminen, 3) Etsivän nuorisotyön reunaehdot ja haasteet, 4) Palautteet etsivästä nuorisotyöstä ja 5) Taustakysymykset, koulutus ja työkokemus.

Päätutkimuskysymys on:

- Minkälaisia tietoja, taitoja ja muuta osaamista etsivä nuorisotyö tekijöiltään vaatii asiantuntijoiden omien näkemysten mukaan?

Alatutkimuskysymykset ovat:

- Millä tavalla etsivät nuorisotyöntekijät yleisesti näkevät etsivän nuorisotyön ja sen tavoitteet?
- Mitkä tekijät mahdollistavat ja mitkä hankaloittavat etsivien nuorisotyöntekijöiden laadukkaan ja onnistuneen asiakastyön tekemistä?
- Minkälaista palautetta etsivät nuorisotyöntekijät ovat saaneet?
- Minkälaisia näkemyksiä etsivillä nuorisotyöntekijöillä on siitä, pitäisikö etsivän nuorisotyön tekemiseen asettaa jokin tarkempi koulutusvaatimus ja työkokemusvaatimus?

Katsoin ensimmäisen alatutkimuskysymyksen tarpeelliseksi, sillä oletuksenani oli, että mikäli käsitykset etsivän nuorisotyön kokonaisuudesta poikkeavat toisistaan, voi sillä olla vaikutusta siihen, minkälainen osaaminen koetaan tarpeelliseksi työn tekemisessä. Toinen alatutkimuskysymys koskee työn reunaehtoja ja haasteita. Kysyin etsiviltä laadukkaan ja onnistuneen asiakastyön tekemisen mahdollistavia tekijöitä ja sitä hankaloittavia tekijöitä, sekä sitä, minkälaisia haasteita he ovat työssään kohdanneet. Näiden asioiden kautta tarkoituksenani oli saada hieman erilaista näkökulmaa siihen, minkälainen osaaminen haasteiden kannalta katsottuna voisivat olla tarpeen. Lisäksi kiinnostavaa tämän teeman vastauksissa on se, kertooko hankaloittavat tekijät ja haasteet kenties enemmän etsivän

nuorisotyön kehittämistarpeesta, johon voitaisiin vastata vaikkapa rahoituksella ja esihenkilön toimilla, vai kertovatko ne enemmän etsivien nuorisotyöntekijöiden osaamisen kehittämistarpeista. Kolmas alatutkimuskysymys on mielestäni hyödyllinen siinä mielessä, että etsivien nuorisotyöntekijöiden saamasta palautteesta voi olla pääteltävissä, että jokin toiminta tai toimintatapa on ollut hyvä ja onnistunut. Lisäksi minua kiinnosti, minkälaista palautetta etsivät ovat saaneet asiakkailta ja minkälaista yhteistyötahoilta. Neljännen alatutkimuskysymyksen mukaan ottamisen syynä oli oletukseni, jonka mukaan mielipiteet tarvittavan koulutuksen vaativuudesta ja työkokemuksen tarpeellisuudesta antavat viitteitä siitä, miten vaativana etsivät nuorisotyöntekijät omaa työtään pitävät. Pää- ja alatutkimuskysymyksiin liittyvien kysymysten lisäksi kysyin haastatteluissa myös joitakin taustakysymyksiä kuten ikää, koulutustaustaa ja työkokemusta sekä työnohjauksessa käynnin mahdollisuutta ja hyödyllisyyttä.

5 Tutkimuksen toteuttaminen

Tässä luvussa käsittelen ensin tutkimuksen toteuttamisen taustalla vaikuttavia lähtökohtia. Seuraavaksi kuvaan tutkimuksen kohderyhmää ja sitä, miten ja miksi olen päätenyt tekemään tietynlaisen rajauksen. Tämän jälkeen avaan haastateltavien hankintaa sekä kerron taustatietoja haastatelluista etsivistä nuorisotyöntekijöistä. Luvun loppuosassa käsittelen aineistonkeruuta, joka tapahtui teemahaastatteluilla, ja kerron aineiston analysoinnista. Analyysimenetelmänä käytin teoriaohjaavaa sisällönanalyysia kuitenkin siten, että yhdistin siihen ajattelu teorian kanssa -analyysia.

5.1 Tieteenfilosofiset ja metodologiset lähtökohdat tutkimuksen toteuttamisen taustalla

Tutkimuksen taustalla olevan epistemologian (eli tietoteorian) ja ontologian (eli todellisuuskäsityksen) pohtiminen on tärkeää (Heikkinen, Huttunen, Niglas & Tynjälä 2005, 341). Tutkijan taustasitoumukset raamittavat sitä, millä tavalla tutkija kohtaa tutkittavansa, minkälaisena hän tutkimuksen kohteena olevat ilmiöt näkee ja miten hän raportoi tuloksiaan ja tulkitsee niitä (Syrjäläinen, Eronen & Värri 2007, 8.). Vaikka erilaiset uskomusjärjestelmät on hyvä tuntea, niin voidakseen tehdä tutkimusta, ei tarvitse ratkaista, mikä ääripää tai välimuoto olisi hyvä tai oikein. Tämän lohdullisen neuvon on antanut yliopistonlehtori R. Huttunen Laadullinen tutkimus kasvatustieteissä -kurssin luennolla. (Henkilökohtainen tiedonanto 2019). Itseni sijoitan kuitenkin johonkin kohtaan lähemmäs konstruktivistista puolta. Tämän tutkimuksen taustalla oleva ontologia on siis ainakin osittain konstruktivismin mukainen, jossa todellisuuden katsotaan rakentuvan ihmisille sosiaalisesti ja psykologisesti eri tavoin riippuen paikasta, kielestä, kulttuurista, sosiaalisesta asemasta ja aikaisemmista käsityksistä sekä elämäkokemuksista. Todellisuus ei siis ole yksi ja sama kaikille, kuten realismissa katsotaan olevan. (Heikkinen ym. 2005, 341–342.) Oletan siis esimerkiksi, että siihen, minkälaisena kukin etsivä nuorisotyöntekijä työnsä todellisuuden hahmottaa, vaikuttaa muun muassa heidän omat aiemmat käsityksensä ja elämäkokemuksensa, todennäköisesti siis myös heidän koulutuksensa ja aiempi työkokemuksensa.

Konstruktivismia mukaillen tämän tutkimuksen taustalla vaikuttava epistemologia on subjektivismin ja nondualismin mukainen eli tutkijana näen olevani osa tutkimaani todellisuutta. En siis näe realismin tapaan, että tutkijana olisin ainoastaan todellisuuden

ulkopuolinen tarkkailija. (Heikkinen ym. 2005, 341–342.) Silti koen tämän näkemyksen huomioonottamisen haastattelujen analysoinnin kannalta haastavana. Voin vain todeta, että on siis mahdollista, että oma toimintani esimerkiksi haastattelutilanteessa on saattanut vaikuttaa siihen, miten tai mitä haastateltava kysyttävästä aiheesta päättää kertoa. Pysin osaltani olemaan ja vuorovaikuttamaan jokaisessa haastattelussa niin, että tunnelma olisi rento ja haastattelu muodostuisi keskustelunomaiseksi. Toivon, että tällä on ollut positiivinen vaikutus ja haastateltavat ovat pystyneet rentoutumaan ja puhumaan avoimesti. Ainakin oma kokemukseni on, että haastattelut ovat sujuneet oikein hyvin. Lisäksi olen saanut usealta haastateltavalta positiivista palautetta haastattelutilanteesta ja haastattelusta, sekä kaikilta kiitosta tärkeästä tutkimusaiheesta. Siitä huolimatta voi olla, että jonkun muun haastattelijan johdolla vastauksia olisi voinut saada vaikka enemmän tai vähemmän, tai esimerkit, joita kerrottiin, olisivat voineet valikoitua eri tavalla. Lisäksi se, miten vuorovaikutin haastattelutilanteessa sekä sanallisesti että sanattomasti on voinut vaikuttaa haastateltavan tulkintaan siitä, mikä minua kiinnostaa, joka taas edelleen on voinut vaikuttaa siihen, minkä kertomiseen haastateltava keskittyy. Toki minulla oli haastattelurunko tukena ja sain vastauksia siinä esitettyihin kysymyksiin.

Metodologian eli menetelmäopin peruskysymys on: mitä keinoja meillä on käytettävissä tiedon saamiseksi? Konstruktivismiin mukainen vastaus tähän on, että tutkijana etsin ja luon tulkintoja todellisuudesta. Ajattelen, että en pysty toteuttamaan tutkimuksen tekoa täysin realismiin lähtökohdasta, jonka mukaan pyrkimyksenä on löytää todellisuus sellaisena kuin se on. Konstruktivistin mukaisesti oletuksena onkin, että todellisuus ei ole objektiivinen tosiasioiden tila, jota kieli peilin tavoin heijastaa. Enemmänkin niin, että se, mitä pidämme todellisuutena, tuotetaan kielen ja kommunikaation kautta. Asioille annetaan nimiä ja merkityksiä. Näin todellisuus rakentuu jatkuvina merkitysneuvotteluina, diskursseina ja alati uusiutuvina kertomuksina. Emme siis pääse käsiksi todellisuuteen sellaisenaan, vaan siihen, miten sitä konstruoidaan, dekonstruoidaan ja rekonstruoidaan. (Heikkinen ym. 2005, 341–343.) Tästä huolimatta en tutkimuskohteeni hahmottamisessa osaa sitoutua täysin puhtaasti konstruktivismiin. Silti näen, että esimerkiksi tutkimukseni tulokset siitä, minkälaisia tietoja, taitoja ja muuta osaamista etsivät nuorisotyöntekijät työssään tarvitsevat eivät voi olla täysin objektiivinen fakta, jonka voi ulottaa koskemaan jokaista etsivää nuorisotyöntekijää. Tulokset ovat tiettyjen, haastateltujen etsivien omiin näkemyksiin ja kokemuksiin perustuva tulkinta etsivän nuorisotyön todellisuudesta. Tästä huolimatta haluaisin ajatella, että on

mahdollista olettaa, että oman alansa asiantuntijoiden haastatteluilla on mahdollista saada käsitystä siitä, mitä työ tekijöiltään vaatii ja tehdä saadun tiedon perusteella johtopäätöksiä.

Kun pohditaan sitä, mitä laadullisella tutkimuksella tarkoitetaan, peruskysymyksenä on tällöin tutkimuksen suhde teoriaan ja teoreettiseen: tarvitseeko laadullinen tutkimus teoriaa ja edustaako laadullinen tutkimus teoreettista vai empiiristä analyysia. Sekä teoreettinen että empiirinen tutkimustyyppi voivat perehtyä samaan tutkittavaan ilmiöön. Niiden välinen ero liittyy ilmiön tarkastelun näkökulmaan. Tämä ero on pelkistettävissä tutkimuksen aineiston ja argumentaation eroiksi. Voidaan siis perustellusti puhua eri tutkimustyyppihin sisältyvistä erilaisista analyysimuodoista eli teoreettisesta ja empiirisestä analyysistä. (Tuomi & Sarajärvi 2018, 18–21.)

Tutkimuksen aineiston tarkastelu ja argumentointi eroavat teoreettisessa ja empiirisessä analyysissa kahdella eri tavalla. Teoreettiseen analyysiin ei ole varsinaista metodologiaa eikä teoreettisen analyysin oppikirjoja ole helppoa löytää. Teoreettisessa analyysissä onkin kyse niin kutsutusta ongelmanratkaisuesseestä ja tutkimuksen uskottavuus kulminoituu siihen, miten argumentointi suoritetaan eli kuinka uskottavasti ja pätevästi lähdeaineistoa käytetään. Empiirisessä analyysissa taas korostuvat aineiston keräämis- ja analyysimetodit. Näiden kuvailu tarjoaa lukijalle mahdollisuuden arvioida tutkimusta, ja ne ovat oleellinen osa tulosten uskottavuutta. Tutkimusraportissa metodit tulee argumentoida, mistä johtuen empiirisen tutkimuksen metodioppaille on laajat markkinat. Empiirisessä analyysissä aineistoa tuottavien tiedonantajien tunnistettavuus häivytetään, kun taas teoreettisessa analyysissä argumentointi nojaa juuri yksittäisen väitteen ja sen esittäjän tunnistamiseen. Tutkimustyyppiltään laadullinen tutkimus on empiiristä. Laadullisessa tutkimuksessa on siis kyse empiirisen analyysin tavasta tarkastella havaintoaineistoa ja argumentoida. (Tuomi & Sarajärvi 2018, 18–21.) Niinpä tässä luvussa tutkimuksen kohderyhmän lisäksi kuvaan aineiston hankinta- ja analyysimenetelmiä.

Laadullisessa tutkimuksessa ei pyritä tilastollisiin yleistyksiin vaan kuvaamaan tutkimuksen kohteena olevaa ilmiötä tai tapahtumaa, ymmärtämään jotakin tiettyä toimintaa tai antamaan teoreettisesti mielekäs tulkinta jollekin ilmiölle (Tuomi & Sarajärvi 2018, 73.). Etsivän nuorisotyön ammattilaisten koulutukselle tai työkokemukselle ei ole asetettu tarkkaa vähimmäisvaatimusta. Etsiväksi nuorisotyöntekijäksi ei siis voi kouluttautua mitään virallista tutkinto-ohjelmaa suorittamalla, eikä etsiville nuorisotyöntekijöille näin ollen ole määritelty ammattitaitovaatimuksia.

Tutkimukseni tarkoituksena on selvittää, minkälaisia tietoja, taitoja ja muuta osaamista etsivän nuorisotyöntekijän työ vaatii etsivien omien näkemysten mukaan. Haluan ymmärtää etsivän nuorisotyön sisältöjä ja haasteita ja sitä kautta sen tekemiseen liittyviä vaatimuksia. Näin ollen laadullinen tutkimus, jossa haastattelen etsiviä nuorisotyöntekijöitä, soveltuu parhaiten tutkimusongelman selvittämiseen.

5.2 Tutkimuksen kohderyhmä ja haastateltavien hankinta

Laadullisessa tutkimuksessa tiedonantajat valitaan harkinnanvaraisesti. On tärkeää, että henkilöt, joilta tietoa kerätään, tietävät tutkimuksen kohteena olevasta ilmiöstä paljon tai heillä on kokemusta asiasta. Niinpä tiedonantajien valinnan tulee olla harkittua ja tarkoitukseen sopivaa. (Tuomi & Sarajärvi 2018, 72–73.)

Tämän tutkimuksen kohderyhmänä olivat etsivät nuorisotyöntekijät, jotka tekevät lakisääteistä etsivää nuorisotyötä, tekevät tai ovat tehneet sitä kokopäiväisesti ja ammattinimikkeenä heillä on etsivä nuorisotyöntekijä. Tämä rajausta perustuu etsivän nuorisotyön erityisyyteen suhteessa perusnuorisotyöhön. Tutkimuksen kohderyhmän ulkopuolelle siis jää perusnuorisotyötä tekevät nuorisotyöntekijät, jotka tekevät osa-aikaisesti myös etsivän nuorisotyöntekijän tehtäviä sekä nuorisotyöntekijät, jotka saattavat omassa työssään käyttää etsivää työtettä.

Tutkimukseen valitsin etsiviä nuorisotyöntekijöitä, jotka olivat olleet työssä vähintään puolitoista vuotta. Tällä pyrin varmistamaan, että työntekijällä on jo kokemusta erilaisista ja eripituisista asiakassuhteista. Lisäksi pidempään työssä olleilla on todennäköisesti jo hyvä käsitys työn sisällöistä ja sen vaatimuksista, siis siitä, minkälaista osaamista etsivän nuorisotyöntekijän työ vaatii. Oletuksenani onkin, että pidempään työtä tehneet ovat ehtineet muodostaa – tai ainakin muodostuminen on hyvässä vauhdissa – ammatillisen identiteetin, joka toki on kehittyvä, mutta jollaista ei välttämättä kaikille vasta työhön tulleille ole vielä ehtinyt rakentua. Ammatillisella identiteetillä tarkoitetaan elämänsisällönsä perustuvaa käsitystä itsestä ammatillisena toimijana (Eteläpelto & Vähäsantanen 2010, 46).

Ammatillinen identiteetti sisältää sen, millaiseksi ihminen ymmärtää itsensä tarkasteluhetkellä suhteessa työhönsä ja ammatillisuuteen sekä millaiseksi hän työssään ja ammatissaan tahtoo tulla. Ammatilliseen identiteettiin kuuluvat myös käsitykset siitä, mihin ihminen kokee kuuluvansa ja samaistuvansa, mitä hän pitää tärkeänä sekä mihin hän sitoutuu työssään ja

ammattissaan. Siihen sisältyvät myös työtä koskevat arvot ja eettiset ulottuvuudet sekä tavoitteet ja uskomukset. (Eteläpelto & Vähäsantanen 2010, 46.) Lisäksi perusteena sille, että haastattelin vähintään puolitoista vuotta etsivää nuorisotyötä tehneitä, näen myös sen, että etsivän nuorisotyöntekijän ammatillinen identiteetti alkaa rakentua vasta työssä. Toisin on esimerkiksi sairaanhoitajien kohdalla, jotka opiskelevat nimenomaan sairaanhoitajan työtä ja tekevät myös useita työharjoitteluja opintojen aikana. Tämä mahdollistaa siis sen, että heidän ammatillinen identiteettinsä alkaa rakentua jo opintojen aikana. Etsivillä nuorisotyöntekijöillä taas voi olla taustalla hyvin erilaisia pohjakoulutuksia ja työkokemuksia. Myös siis tästä syystä oli perusteltua haastatella pidempään työssä olleita, joilla ammatillinen identiteetti on todennäköisemmin ehtinyt rakentua. En kuitenkaan asettanut minimi työssäolovaatimukseksi tässä useampaa vuotta, sillä etsiviltä nuorisotyöntekijöiltä vaaditaan jo työnhakuvaiheessa kokemusta nuorten parissa työskentelystä.

Haastattelin vuoden 2020 helmikuun ja vuoden 2021 tammikuun välisenä aikana yhdeksää etsivää nuorisotyöntekijää eripuolilta Suomea niin, että jokaisen Aluehallintoviraston alueelta on vähintään yksi haastateltava. Tarkoituksena oli kerätä mahdollisimman monipuolinen joukko haastateltavia. Sillä, että hankin haastateltavia eri puolilta Suomea, halusin varmistaa, ettei tutkimukseni anna kuvaa vain jonkin tietyn alueen etsivästä nuorisotyöstä, ja samaan aikaan pyrin varmistamaan näin myös haastateltavien anonymiteettia.

Hain etsivien yhteystietoja kaikille avoimen entit.fi-palvelun kautta. Varmistin yhteystietojen oikeellisuuden myös kyseisen kunnan tai kaupungin nettisivuilta ja olin suoraan yhteydessä etsiviin nuorisotyöntekijöihin. Testihaastateltavalle laitoin puhelimella viestiä, infoa ja suostumuslomakkeen ja sovimme haastattelusta viestein. Muille haastateltavaehdokkaille soitin tai laitoin sähköpostiviestiä ja kysyin, olisivatko he mahdollisesti kiinnostuneita osallistumaan haastatteluun ja varmistin, kuuluuko kyseinen etsivä tutkimukseni kohderyhmään.

Lähetin kohderyhmään kuuluville haastattelusta kiinnostuneille lisätietoa sähköpostitse, jonka jälkeen sovimme haastatteluajan. Lisätietosähköpostissa kerroin vielä tutkimuksen tarkoituksesta ja haastatteluaineiston anonymisoinnista, sekä siitä, että haastattelunauhoitukset tullaan hävittämään jälkikäteen. Anonymisoin litteroinnin yhteydessä tekstimuotoisen aineiston siten, että poistin aineistosta mahdolliset henkilön tunnistettavuuteen viittaavat asiat, esimerkiksi kaupungin/kunnan nimet ja työpaikan nimi. Lisätietosähköpostin keskivertoversio löytyy liitteistä (Liite 3). Sähköposti poikkesi eri haastateltavien kohdalla hieman riippuen

siitä, mitä olimme jo puhuneet puhelimesta tai aiemmissa sähköposteissa viestitelleet. Kyseisen sähköpostin liitteenä toimitin lisäksi suostumuslomakkeen, jonka tarkoituksena oli varmistaa haastateltavan suostumus ja ymmärrys siitä, mitä tutkimukseen osallistuminen hänen kannaltaan tarkoittaa. Lomakkeeseen listasin seikat, jotka haastateltavan tuli vahvistaa. Näitä seikkoja olivat se, että suostumus koskee yhtä tutkimushaastattelua ja ennen sitä tutkimuksesta ja sen tarkoituksesta on informoitu ja annettu mahdollisuus kysyä lisätietoja. Lisäksi varmistin ymmärryksen siitä, että tutkimukseen osallistuminen on vapaaehtoista ja mikäli haastateltava käyttää osallistumiseensa työaika, huolehtii hän itse siitä, että tähän on työnantajan lupa. Lisäksi haastattelun nauhoitus tuli hyväksyä sekä ymmärtää se, että osallistumisen tutkimukseen voi perua milloin tahansa ilman mitään seuraamuksia.

Alun alkaen tarkoituksena oli, että kerään haastateltavilta allekirjoitukset suostumuslomakkeisiin haastattelujen alussa. Koronaviruspandemian puhkeamisen jälkeen hallituksen suositusten mukaisesti pyrin välttämään kontakteja muihin ihmisiin tartuntojen ehkäisemiseksi, ja ennen tätä ehdin toteuttaa ainoastaan kolme haastattelua kasvotusten, loput haastatteluista toteutin etäyhteydellä. Kävin kaikkien haastattelujen alussa suostumuslomakkeen asiat läpi yhdessä haastateltavien kanssa. Lisäksi informoin jo sähköpostilla etukäteen, että etähaastatteluiden kohdalla suullinen suostumus haastattelun alussa riittää. Koska en saanut kaikilta haastateltavilta fyysistä suostumuslomaketta allekirjoitettuna, hävitin jo saadut allekirjoitetut lomakkeet, sillä en katsonut tarpeelliseksi säilyttää niitä, kun myös heidän kohdallaan suostumuslomakkeen asiat on käyty yhtä lailla suullisesti läpi ennen haastattelun alkua.

5.3 Tutkimukseen osallistujat

Tutkimukseen osallistui yhdeksän etsivää nuorisotyöntekijää eri puolilta Suomea. Haastateltavilta ei kysytty sukupuolta. Haastateltavista 7 oli naisoletettuja ja 2 miesoletettuja. Seuraavista taulukoista käy ilmi haastateltavien ikäjakauma ja työkokemuksen määrä etsivästä nuorisotyöstä.

Taulukko 2. Haastateltavien ikäjakauma.

Ikä	Haastateltavien määrä
25–30	1
31–35	4
36–40	2
41–45	2

Taulukko 3. Haastateltavien työkokemus etsivästä nuorisotyöstä.

Työkokemus etsivästä nuorisotyöstä (vuosina)	Haastateltavien määrä
n. 1,5–3	4
n. 4–6	2
n. 7 tai enemmän	3

Haastateltavien koulutustausta on monipuolinen. Haastateltavat etsivät nuorisotyöntekijät olivat suorittaneet seuraavia tutkintoja: filosofian maisteri, kasvatustieteen kandidaatti, sosionomi (amk), yhteisöpedagogi (amk), yhteisöpedagogi (yamk), sairaanhoitaja (amk), ohjelmistotekniikan insinööri (amk) ja nuoriso- ja vapaa-ajanohjaaja (ammattillinen perustutkinto). Haastateltavista neljällä oli kaksi korkeakoulututkintoa. Lisäksi haastateltavista viisi mainitsi muita lisäkoulutuksia, joita olivat ratkaisukeskeisen neuropsykiatrisen valmentajan koulutus, ehkäisevään päihdetyöhön ja mielenterveyteen liittyvä koulutus, nuorten ihmissuhdetaitojen kurssi, erilaiset muut koulutukset ja seminaarit. Huomionarvoista on, että haastattelussa kysyin koulutustaustasta suoritettuja tutkintoja, eli on mahdollista, että haastateltavat ovat käyneet muitakin lisäkoulutuksia tai kursseja, jotka ovat jääneet mainitsematta.

Haastatteluun osallistuneiden etsivien nuorisotyöntekijöiden aiempi työkokemus ja työurat ennen etsivää työtä ovat moninaiset. Tämä käy hyvin ilmi seuraavasta kuviosta.

Kuvio 3. Haastateltavien työkokemus.

Haastatelluilta etsiviltä nuorisotyöntekijöiltä löytyy kokemusta nuorten ja lasten parissa työskentelystä. Lisäksi kokemusta löytyy myös aivan muilta ammattialoilta. Aiempaan työkokemukseen ei ole tässä tarkoituksenmukaista lähteä hirmu syvällisesti pureutumaan. Halusin kuitenkin tuoda esiin haastateltavien erilaisia työkokemuksia, sillä ne kuvaavat erilaisten tutkintojen ohella etsivien nuorisotyöntekijöiden taustan moninaisuutta. Lisäksi on hyvä ymmärtää, että aiempi työkokemus muun muassa koulutustaustan lisäksi on osaltaan selittämässä etsivän nuorisotyön asiantuntijoiden näkemyksiä ja osaamista.

5.4 Aineiston keruu teemahaastatteluin

Haastattelulla pystytään hakemaan vastauksia erilaisiin ongelmiin sekä tutkimaan erilaisia ilmiöitä. Lomakehaastattelun, teemahaastattelun ja syvähaastattelun ero perustuu haastattelun

pohjana olevan kyselyn ja tutkimuksen toteutuksen strukturoinnin asteeseen.

Lomakehaastattelu on ääripäässään täysin strukturoitu, jolloin halutaan vastaus jokaiseen kysymykseen annettujen vaihtoehtojen sisällä haastattelijan määräämässä järjestyksessä.

(Tuomi & Sarajärvi 2018, 64.) Syvähaastattelu puolestaan on ääripäässään täysin strukturoimaton, jolloin siinä ei ole mitään ennalta määrättyä rakennetta ja haastattelussa käytetään avoimia kysymyksiä. Ainoastaan ilmiö, joka on keskustelun aiheena, on määritelty ja haastattelijä rakentaa haastattelun jatkon saatujen vastausten varaan. Syvähaastattelusta käytetään myös nimityksiä avoin haastattelu, asiakaskeskeinen haastattelu, keskustelunomainen haastattelu sekä kliininen haastattelu. (Tuomi & Sarajärvi 2018, 65–66.)

Avoimuudessaan tässäkin tutkimuksessa käytetty teemahaastattelu eli puolistrukturoitu haastattelu on lähempänä syvähaastattelua kuin lomakehaastattelua. Teemahaastattelussa eteneminen tapahtuu tutkijan etukäteen valitsemien teemojen ja niihin liittyvien tarkentavien kysymysten varassa. Teemahaastattelun etu on se, että haastattelun aikana on mahdollista tarkentaa ja syventää kysymyksiä perustuen haastateltavilta saatuihin vastauksiin. Se, pitääkö kaikille haastateltaville esittää kysymykset samassa järjestyksessä, pitääkö sanamuotojen olla jokaisessa haastattelussa samat ja niin edelleen, vaihtelee teemahaastattelulla toteutetusta tutkimuksesta toiseen. (Tuomi & Sarajärvi 2018, 65.)

Käytin tässä tutkimuksessa aineistonkeruumenetelmänä teemahaastattelua. Haastattelut olivat asiantuntijahaastatteluja, jotka toteutettiin yksilöhaastatteluina. Asiantuntijoita ovat henkilöt – tässä tapauksessa etsivät nuorisotyöntekijät – joilla on sellaista erityistä tietoa tutkittavasta asiasta, jota ei ole kenelläkään toisella tai jota on vain hyvin harvalla. (Alastalo, Åkerman & Vaitinen 2017, 183.) Asiantuntijahaastattelu teemahaastatteluna oli valintani, koska olin kiinnostunut etsivien nuorisotyöntekijöiden omista näkemyksistä siitä, minkälaista osaamista heidän työnsä vaatii. Teemojen avulla tarkoituksena oli ohjata haastattelua ja rajata keskusteltavat aiheet tutkimusongelmani kannalta tarkoituksenmukaisesti. Haastattelurungon teemat ovat: 1) Etsivä nuorisotyö yleisellä tasolla, 2) Laadukkaan ja onnistuneen asiakastyön tekeminen sekä siihen vaadittava osaaminen, 3) Etsivän nuorisotyön reunaehdot ja haasteet, 4) Palautteet etsivästä nuorisotyöstä ja 5) Taustakysymykset, koulutus ja työkokemus. Kuten jo luvussa 3 (Tutkimustehtävä ja tutkimuskysymykset) olen kuvannut, tarkoitukseni on näiden teemojen kautta päästä kokonaisvaltaisesti pureutumaan siihen, minkälaisia tietoja, taitoja ja muuta osaamista etsivän nuorisotyöntekijän työ vaatii.

Ensimmäinen haastattelu oli testihaastattelu, jonka toteuttaminen oli tutkimukseni kannalta ensiarvoisen tärkeää. Testihaastattelussa havaitsemani ja haastateltavan arvokkaan palautteen pohjalta tein vielä muokkauksia haastattelurunkoon. Testihaastattelu oli samaan aikaan tutkimukseni kannalta informatiivinen, joten se on myös osa tutkimukseni aineistoa.

Yhdeksästä haastattelusta kolme on toteutettu kasvokkain ja loput kuusi etähaastatteluina. Koronavirustilanteen vuoksi Suomen hallitus kehotti kansalaisia välttämään sosiaalisia tilanteita pandemian hidastamiseksi. Näin ollen osa haastatteluista täytyi järjestää etäyhteydellä. Etähaastatteluissa pidimme haastateltavien kanssa kameroita auki vähintään haastattelun alussa, mutta suljimme kamerat, mikäli yhteys tai kuva meinasi pätkiä ja tarvittaessa vaihdoimme puhelinyhteyteen. Uskon, että tämän tutkimuksen kannalta haastattelutavalla ei ole todennäköisesti ollut hirmu suurta merkitystä ensinnä siksi, että kiinnostukseni kohdistui siihen, mitä haastateltavat kertovat enkä esimerkiksi tarkkailut nonverbaalista viestintää. Toisekseen koin, että myös etähaastattelujen tunnelma oli rento ja keskustelu sujuvaa. Toki etähaastatteluissa on olemassa esimerkiksi se riski, että mikäli yhteys pätkee ja joudutaan kiinnittämään huomiota tekniikkaan, saattaa haastateltavan ajatus karata ja jokin mielessä ollut asia unohtua sanoa.

Haastattelurunko sisälsi pääkysymykset sekä kuhunkin teemaan liittyen tarkentavia kysymyksiä. Lähetin haastattelurungosta tiivistetyn version haastateltaville etukäteen tutustuttavaksi. Ajatuksena oli, että koska aihe on laaja ja teemoja on useita, on haastateltavan näin helpompi orientoitua haastatteluun etukäteen niin halutessaan. Minkäänlaista etukäteisvalmistautumista en kuitenkaan haastateltavilta edellyttänyt. Osa haastateltavista oli lukenut haastattelurungon läpi etukäteen. Osa haastateltavista taas oli käynyt haastattelurunkoa läpi ennen haastattelutilannetta tarkastikin ja etukäteen jo miettinyt vastauksia sekä laatinut itselleen muistiinpanoja. Yksi haastateltava ei ollut lukenut haastattelurunkoa, sillä vaikka sähköpostissa kerroin, että toimitan rungon luettavaksi, oli liitetiedosto unohtunut ja huomasimme tämän vasta haastattelutilanteessa. En kuitenkaan huomannut mitään merkittävää eroa tämän ja muiden haastattelujen välillä.

Haastattelutilanteissa pyrin siihen, etten johdattelisi liikaa tai rajoittaisi haastateltavan vastausta liian tarkoilla kysymyksillä. Vilpitön tarkoitukseni on ollut aidosti kuunnella, mitä haastateltavilla on sanottavana. Toki esitin lisä- ja jatkokysymyksiä tarvittaessa. Lähdin jokaisessa haastattelussa etenemään teemojen mukaisesti temasta yksi alkaen.

Testihaastattelun, joka on myös aineistoa, osalta etenemisjärjestys ei ole aivan sama, sillä

haastattelurunkoa on muokattu vielä sen jälkeen. Tosin muissakin haastatteluissa kysymysten esittämisjärjestys saattoi hieman vaihdella, sillä haastateltavat saattoivat ottaa puheeksi jonkin aiheen, josta olin aikeissa kysyä vasta myöhemmin. Koska halusin pitää haastattelut mahdollisimman luontevina ja keskustelunomaisina, joustin tällaisissa tilanteissa. En usko, että kysymysten esittämisjärjestyksellä on tässä tutkimuksessa ollut ainakaan kovin suurta merkitystä.

Jätin taustakysymysten kysymisen tarkoituksella viimeiseen teemaan, sillä halusin lähteä liikkeelle asia edellä. Lisäksi halusin välttää antamasta haastateltaville tunnetta siitä, että sillä olisi tässä tutkimuksessa jotenkin erityisen keskeinen merkitys, minkälainen koulutustausta tai työkokemus heillä on. Toki jouduin haastattelupyynnöä tehdessäni kysymään työkokemuksen määrän ja selitinkin aina tässä yhteydessä haastateltaville, että työkokemuksen raja on hieman keinotekoinen ja kerroin, miksi olen päätenyt valitsemani rajaukseen ja mikä sen tarkoitus on.

5.5 Aineiston analyysi teoriaohjaavana sisällönanalyysina yhdistyen ajattelu teorian kanssa -analyysiin

Laadullisen tutkimuksen analyysin etenemistä voidaan yleisellä tasolla kuvata seuraavan listan avulla: 1) päätä, mikä aineistossa kiinnostaa, 2) käy läpi aineisto ja merkitse kiinnostavat asiat (kaikki muu jää pois) ja kerää merkityt asiat yhteen ja erilleen muusta aineistosta, 3) luokittele, teemoita tai tyyppitele aineisto, 4) kirjoita yhteenveto. Tämä yleinen kuvaus paljastaa laadullisen analyysin suurimmat pullonkaulat. Ensinnäkin aineistosta löytyy aina useita kiinnostavia asioita. Toiseksi on vain pystyttävä keskittymään tutkimustehtävän kannalta olennaiseen. Kolmas listan kohta ymmärretään usein varsinaiseksi analyysiksi (tekniikkana), mutta tämä kohta ei ole mahdollinen ilman kahta edeltävää eikä se ole mielekäs ilman yhteenvetoa. Luokittelu on yksinkertaisin aineiston järjestämisen muoto, jossa alkeellisimmillaan aineistosta määritellään luokkia ja lasketaan, montako kertaa kukin luokka aineistossa esiintyy. Teemoittelussa painottuu, mitä kustakin teemasta on sanottu. Siinä on kyse laadullisen aineiston pilkkomisesta ja ryhmittelystä erilaisten aihepiirien mukaan. Ideana on etsiä aineistosta tiettyä teemaa kuvaavia näkemyksiä. Tyypittelyssä aineisto ryhmitetään tietyiksi tyypeiksi. Esimerkiksi teemojen sisältä etsitään näkemyksille yhteisiä ominaisuuksia ja muodostetaan niistä eräänlainen yleistys, tyyppiesimerkki. (Tuominen & Sarajärvi 2018, 78–79.)

Laadullinen analyysi voi olla muodoltaan induktiivista, deduktiivista tai abduktiivista. Tutkimuksessa käytetyn päättelyn logiikan ollessa induktiivista, edetään yksittäisestä yleiseen. Tosin nk. puhtaan induktion mahdollisuus on asetettu kyseenalaiseksi: ajatellaan, että uusi teoria ei voi syntyä ainoastaan havaintojen pohjalta. Deduktiivisessa päättelyssä edetään taas yleisestä yksittäiseen ja sen perusidea on totuuden säilyminen päättelyprosessissa. Kahtiajako induktiiviseen ja deduktiiviseen unohtaa kolmannen tieteellisen päättelyn logiikan, joka on abduktiivinen päättely. Siinä teorianmuodostuksen nähdään olevan mahdollista silloin, kun havaintojen tekoon liittyy jokin johtoajatus tai johtolanka. (Tuomi & Sarajärvi 2018, 80.)

Tuomen ja Sarajärven (2018) mukaan aineistolähtöinen, teoriasidonnainen/teoriaohjaava ja teorialähtöinen analyysi -jaottelussa on mahdollista ottaa analyysin tekoa ohjaavat tekijät paremmin huomioon kuin edellä esitetyssä jaottelussa. Tässä toisessa jaottelussa korostuu teorian tai teoreettisen merkitys laadullisessa tutkimuksessa. Aineistolähtöisessä analyysissä pyritään luomaan tutkimusaineistosta teoreettinen kokonaisuus. Analyysiyksiköt valitaan aineistosta tutkimuksen tarkoituksen ja tehtävänasettelun mukaisesti. Päättelyn logiikka tulee lähelle induktiivista. Aineistolähtöinen tutkimus on erittäin vaikea toteuttaa jo siitä syystä, että ajatus havaintojen teoriapitoisuudesta on yleisesti hyväksytty periaate. Teorialähtöinen analyysi taas on perinteinen analyysimalli, jossa analyysi nojaa johonkin tiettyyn teoriaan, malliin tai auktoriteetin esittämään ajatteluun. Tutkimuksessa esitetään tämä malli ja sen mukaan määritellään esimerkiksi tutkimuksen kohteena olevat käsitteet. Teoriaohjaavassa analyysissä teoria voi toimia apuna, mutta analyysi ei pohjautu suoraan teoriaan. Analyysiyksiköt valitaan aineistosta, mutta aikaisempi tieto ohjaa tai auttaa, joskin aikaisemman tiedon merkitys ei ole teoriaa testaava. (Tuomi & Sarajärvi 2018, 80–82.)

Dokumentteja voidaan analysoida systemaattisesti ja objektiivisesti sisällönanalyysin menetelmällä. Dokumentti ymmärretään tässä väljästi, kyseessä voi olla esimerkiksi kirjat, artikkelit, raportit kirjeet tai haastattelut. Lähes mikä vain kirjalliseen muotoon saatettu materiaali voi olla dokumentti. Sisällönanalyysillä pyritään saamaan tutkittavasta ilmiöstä kuvaus tiivistetyssä ja yleisessä muodossa. Aineisto saadaan kuitenkin vain järjestetyksi johtopäätösten tekoa varten. Sisällönanalyysillä toteutettuja tutkimuksia onkin kritisoitu keskeneräisyydestä. Tärkeää siis on, että tutkija tekee sisällönanalyysin päätteeksi mielekkäitä johtopäätöksiä eivätkä tulokset jää vain järjestetyn aineiston esittelyksi. (Tuomi & Sarajärvi 2018, 86.) Tutkimuksen tulosten ei pidä rakentua vain lainauksen ja saman asian omin sanoin kuvailun varaan. Myöskään jako isoihin luokkiin ja niistä kertominen tiivistetysti ei riitä.

Tutkijan ei siis pidä jättää aineistoa puhumaan puolestaan vaan analyysivaiheeseen kuuluu olennaisimpana nimenomaan se, että aineistosta saadaan systemaattisen läpikäynnin myötä irti jotakin sellaista, joka ei suorissa lainauksissa sellaisenaan ole nähtävissä. (Ruusuvuori, Nikander & Hyvärinen 2010, 16.)

Sisällönanalyysista on puhuttu eri aikoina hieman eri tavoin. Itse erotan Tuomen ja Sarajärven tapaan (2018, 87) sisällönanalyysin sisällön erittelystä, jolla tarkoitetaan dokumenttien analyysia, jossa kuvataan kvantitatiivisesti esimerkiksi tekstin sisältöä. Sisällönanalyysilla taas tarkoitetaan pyrkimystä kuvata dokumenttien sisältöä sanallisesti (Tuomi & Sarajärvi 87–88). Sisällönanalyysissa aineisto järjestetään tiiviiseen ja selkeään muotoon siten, ettei kadoteta sen sisältämää informaatiota. Tarkoituksena on informaation lisääminen tutkittavasta ilmiöstä, sillä hajanaisesta aineistosta on tarkoitus luoda mielekästä, selkeää ja yhtenäistä informaatiota ilmiöstä. Analyysillä luodaan aineistoon selkeyttä, jotta voidaan tehdä luotettavia ja selkeitä johtopäätöksiä tutkimuksen kohteena olevasta ilmiöstä. Ensin aineisto jaotellaan pienempiin osiin ja järjestetään uudelleen uudenlaiseksi kokonaisuudeksi. (Tuomi & Sarajärvi 2018, 90.)

Haastatteluaineiston analysoinnissa käytin menetelmänä teoriaohjaavaa sisällönanalyysia yhdistyen ajattelu teorian kanssa -analyysiin. Teoriaohjaava sisällönanalyysi sijoittuu aineistolähtöisen ja teorialähtöisen analyysin välimaastoon. Teoriaohjaava sisällönanalyysi etenee aineiston ehdoilla samoin kuin aineistolähtöinen analyysi. Ero on siinä, miten abstrahoinnissa empiirinen aineisto liitetään teoreettisiin käsitteisiin. Aineistolähtöisessä analyysissa käsitteet luodaan aineistosta, kun taas teoriaohjaavassa ne tuodaan teoriasta. Teorialähtöisessä analyysissa taas aineiston luokittelu perustuu jo alusta lähtien aikaisempaan käsitejärjestelmään. (Tuomi & Sarajärvi 2018, 94, 98.) Tämän tutkimuksen analyysia ohjaava teoreettinen viitekehys muodostuu tutkimuksen teoriaosuudesta, painopisteen ollessa erityisesti ohjaustyötä ja etsivän nuorisotyön tekemiseen liitettävää osaamista käsittelevissä luvuissa. Samaan aikaan pyrkimyksenäni oli kuitenkin pysyä avoimena sille, että aineistosta saattaa nousta esiin jotain aivan uutta.

Koska sisällönanalyysillä tehtyjä tutkimuksia on kritisoitu keskeneräisyydestä ja siitä, että menetelmä tuottaa ainoastaan luokitteluja ja varsinaiseen analyysiin sillä ei päästä, on tarpeen korostaa sisällönanalyysin luokittelun tasolle jäävää luonnetta. Analyysi ei saisi pelkistyä vain luokitteluun ja alkuvaiheen analyysiin, koska on totta, että uudelleen järjestetty aineisto ei sellaisenaan ole varsinaista tutkimuksen tulosta. (Aaltonen & Högbäck 2015, 166, 171)

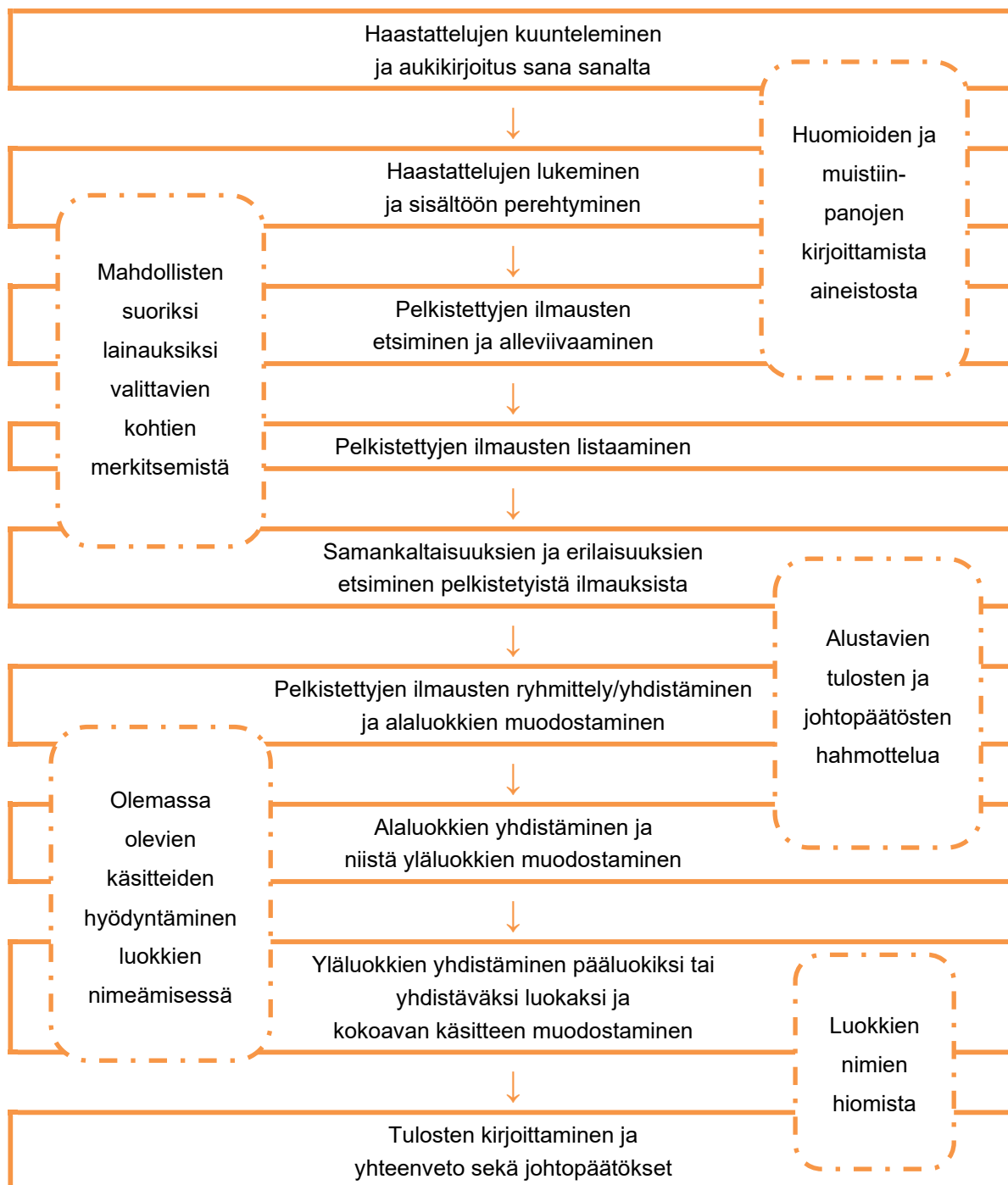
Ajattelu teorian kanssa -analyysin tietoinen hyödyntäminen ehkäisee mielestäni tulosten jäämistä vain luokittelun tasolle.

Teorian kanssa ajattelemista on vaikea opettaa, jonka vuoksi analyysia opetetaan koodaamisena ja teemoitteluna. Ajattelu teorian kanssa -analyysiin ei ole valmista kaavaa, koska ensin tutkijan tulee tutustua teoriaan, jonka jälkeen se laitetaan niin kutsutusti toimimaan omassa tutkimuksessa. Tämä ei käy helposti, aina lopputulos ei ole siisti tai pysy kurissa ja järjestyksessä. Tällainen analyysi onkin sekä kokeilevaa että kehkeytyvää ja sen vuoksi analyysin toteutumisesta on haastavaa selittää ja avata. Tutkimuksen kulku ei myöskään etene perinteistä polkua aineiston hankinnasta analyysin kautta raportointiin, koska analyysi tapahtuu koko ajan ja joka paikassa. (Aaltonen & Högbäck 2015, 181–182.) Tämä kuvastaa myös omaa analyysiani. Olen kirjoittanut ylös mielenkiintoisia huomioita, yllättäviä asioita, alustavia tuloksia ja johtopäätöksiä jo haastattelujen jälkeen ja myös niiden litteroimisen aikana sekä palannut sitten tarkastelemaan muistiinpanojani aineiston luokittelun aikana ja jälkeen korjaten, tarkentaen ja kirjoittaen lisää.

Koodaaminen, esimerkiksi teemoittelu tai kategorisointi huomaa yleensä asiat, jotka ovat tutkijalle entuudestaan tuttuja. Kun ajatellaan aineistoa teorian kanssa, laajennetaan ajattelua, pyritään aineiston analyttiseen lukemiseen tavoilla, joissa myös analyysin rajallisuus tulee osaksi analyysia ja auki kirjoittamisen kohteiksi. (Aaltonen & Högbäck 2015, 182.)

Laadullisessa analyysissa saatetaan unohtaa aineistosta osia, jotka eivät asetu valmiiden koodien kuten teemojen tai kategorioiden alle. Koodaamisella onkin taipumus niputtaa asiat ohjaavien ideoidensa alle sekä tuottaakseen merkityksiä ja teemoja koodaaminen tukahduttaa erilaisuutta ja toisenlaisuutta. (Aaltonen & Högbäck 2015, 179.) Niinpä olenkin teoriaohjaavaa sisällönanalyysia tehdessäni pyrkinyt kiinnittämään erityistä huomioita myös asioihin, joille ei tunnu löytyvän paikkaa kokonaisuudessa tai sopivaa kategoriaa – tai luokkaa kuten tässä tutkimuksessa puhun – sekä yllättäviin asioihin kuten vitseihin, siihen, mihin ne kohdistuvat tai mille asioille nauretaan. Vaikka huomaan löytäväni aineistosta asioita, jotka asettuvat erityisen mielenkiintoni kohteiksi, pyrin tunnistamaan tämän ja tietoisesti kiinnittämään huomiota yhä myös koko muuhunkin aineistoon niin, ettei minkään osa-alueen merkitys kasvaisi suuremmaksi kuin toiset oman mielenkiintoni vuoksi. Toisaalta aineistosta on löydettävissä osa-alueita, joiden merkityksen näen suurempana, minkä tuon esiin ja perustelen näkemykseni.

Tuomi ja Sarajärvi (2018) esittävät aineistolähtöisen sisällönanalyysin etenemisen kuvauksen kuvion avulla, jota voi hyödyntää myös teoriaohjaavan sisällönanalyysin pohjana. Noudatin omassa aineiston analyysissäni pitkälti samoja vaiheita hieman soveltaen ja tehden samalla analyysia myös joka paikassa ja koko ajan aiemmin kuvatun ajattelu teorian kanssa -analyysin tapaan. Sisällönanalyysini vaiheiden etenemistä, jossa tutkittavasta ilmiöstä muodostetaan tiivistetty kuvaus, havainnollistan tässä luvussa taulukoiden avulla. Seuraava kuvio on muokattu Tuomen ja Sarajärven (2018) kuvion pohjalta kuvaamaan omaa analyysiani.

Kuvio 4. Teorialähtöisen sisällönanalyysin eteneminen yhdistyen ajattelu teorian kanssa -analyysiin. (Muokattu Tuomi & Sarajärvi 2018, 92 kuvion pohjalta.)

Ensimmäinen vaihe sisällönanalyysissä on siis ”Haastattelujen kuunteleminen ja aukikirjoitus sana sanalta”. Haastattelunauhoitteiden yhteispituus oli noin 17,5 tuntia (sisältäen alkutervehdykset ja loppukiitokset) ja litteroitua eli aukikirjoitettua tekstiaineistoa kertyi 310 sivua. Litteroinnin tarkkuuden tasoa määrittää ennen kaikkea tutkimuskysymys (Ruusuvoori

& Nikander 2017, 367). Tutkiessani sitä, minkälaista osaamista etsivän nuorisotyön tekemisessä tarvitaan, keskityn asiantuntijoiden puheen sisältöön enkä varsinaisesti tapaan, jolla haastateltava asiantuntija puhuu. Koska sisällönanalyysissä analysoidaan puheen sisältöjä, olen litteroinut tarkasti haastateltavien puheen – myös nk. tilkesanat esimerkiksi niinku, tiedäks, tuota – mutta en kuitenkaan taukoja, äänensävyjä, mahdollista päällekkäin puhumista (Ruusuvoori & Nikander 2017, 367–368). Jos haastateltava on vitsailnut ja olemme nauraneet, tai haastateltavan on kertonut karrikoivan esimerkin naureskellen, olen kirjannut litterointiin ”naurua” muistutukseksi siitä, että ko. kommenttia ei ole välttämättä sanottu täysin vakavissaan.

Toinen sisällönanalyysin etenemiskuvion vaihe on ”Haastattelujen lukeminen ja sisältöön perehtyminen”. Tässä kohdin luin haastattelut ja jaoin aineiston haastattelurungonmukaisiin teemoihin, kuitenkin pysyen avoimena sille, että aineistosta saattaa löytyä muitakin teemoja. Tämän jälkeen siirryin analyysin kolmanteen vaiheeseen eli etsin ja erotin aineistosta tutkimuskysymyksen kannalta merkitykselliset ilmaukset, joiden pohjalta syntyi pelkistetyt ilmaukset.

Taulukko 4. Esimerkki merkityksellisten ilmausten erottamisesta haastatteluaineistosta ja niiden pelkistämisestä.

Alkuperäinen ilmaus	Pelkistetty ilmaus
<p>”Äärimmäisen hyvät kommunikoinnin taidot. Se on selkeä, koska niin nuorten kanssa, kun on erilaisia nuoria, niin on myös erilaisia verkostotoimijoita ja kaikkia heitä viranomaisia. Niin se, että sä pystyt toimimaan tulkkina sen jonkun viranomaisen ja nuoren kanssa. Ja pystyt ne kaikki karensit ja mahdolliset päihdehuollon asiat ja muut välittämään sille nuorelle niin, että hän oikeasti ymmärtää, että minkä tason vakavuuslajista on tavallaan kyse - - Se on niin kun ihan selkeä se kommunikoinnin taidot.”</p>	<p>Hyvät kommunikoinnin taidot</p> <p>Asiakkaan tulkkina toimiminen</p> <p>Tiedon välittäminen nuorelle ymmärrettävässä muodossa</p>

Seuraavana vuorossa oli analyysin neljäs vaihe eli pelkistettyjen ilmauksien listaaminen teema kerrallaan, ja tämän jälkeen viides vaihe eli samankaltaisuuksien ja erilaisuuksien etsiminen pelkistetyistä ilmauksista. Kuudennessa vaiheessa etenin pelkistettyjen ilmauksien ryhmittelyyn ja luokkien muodostamiseen. Luokkien nimeämisessä olen hyödyntänyt teorialähtöisen sisällönanalyysin tapaan myös jo olemassa olevia käsitteitä. Sisällönanalyysin

etenemisvaiheista seitsemättä, kahdeksatta ja viimeistä yhdeksättä vaihetta tein hieman limittäin ja tarvittaessa siirryin tarkastelemaan aiempia vaiheita ja päätöksiäni ja mietin niitä uudestaan, kun hioin kokonaisuutta lopulliseen muotoonsa.

Seuraava taulukko on vajavainen siinä mielessä, että todellisuudessa niitä pelkistettyjä ilmauksia ja alaluokkia on ollut paljon suurempi määrä, joiden perusteella olen tiettyyn yläluokkaan päätenyt. Poimin tähän kuitenkin vain joitakin pelkistettyjä ilmauksia ja alaluokkia esimerkinomaisesti.

Taulukko 5. Esimerkki alaluokkien muodostamisesta pelkistettyjen ilmauksien pohjalta ja alaluokkien yhdistämisestä yläluokiksi.

Pelkistetty ilmaus	Alaluokka	Yläluokka
Hyvät kommunikoinnin taidot Asiakkaan tulkkina toimiminen Tiedon välittäminen nuorelle ymmärrettävässä muodossa	Kommunikointitaidot Tulkkina toimiminen	Vuorovaikutustaidot
Taito, kyky, halukkuus kokea asioita empaattisesti Ennakoajatuksia ei pitäisi olla Pitää pystyä katsomaan oman maailmankatsomuksen ulkopuolelle	Empaattisuus Ennakoajatusten välttäminen Kyky katsoa oman maailmankatsomuksen ulkopuolelle	Empatiakyky
Huolimatta etukäteen saadusta informaatiosta kontaktoinnin teko ilman ennakoajatuksia Ennakkokäsitykset eivät saa värittää yhteydenottoa Lähdetään tyhjältä pöydältä, vaikka olisikin pohjatietoa	Omien mahdollisten ennakkokäsitysten sivuuttaminen	Kyky sivuuttaa omat ennakkoluulot

Analyysini alkoi sisällönanalyysin etenemiskuvion vaiheiden mukaan, siihen sekoittui teorian kanssa ajattelu -analyysia eli aineiston analyysia tapahtui koko ajan ja joka paikassa. Sitä

pyrin havainnollistamaan kuviossa 4 katkoviiwaisten ruutujen avulla. Lopuksi, kun kokosin päätutkimuskysymykseen, eli etsivien nuorisotyöntekijöiden työssään tarvittavaan osaamiseen liittyvän aineiston, yläluokat yhteen kuvioon pääluokkien (tiedot, taidot ja muu osaaminen) alle, jatkoin vielä analyysia ja luokat, niiden nimet ja sijoittelut hioutuivat lopulliseen muotoonsa ja järjestykseensä vasta silloin.

Kuten aiemmin tässä luvussa on todettu, sisällönanalyysin tulosten ei pidä jäädä vain aineiston luokittelun ja siitä raportoinnin tasolle. Niinpä viimeisenä sisällönanalyysin vaiheena, jota alkuperäisessä aineistolähtöisen analyysin kuviossa ei mainita, on tulosten yhteen vetäminen ja johtopäätösten tekeminen. Luokittelun tuon esiin seuraavassa Tulokset - luvussa. Johtopäätökset ja pohdinta -luvussa vedän tuloksia vielä yhteen, esittelen johtopäätöksiäni sekä joitakin jatkotutkimusehdotuksia.

6 Tulokset

Tämän tutkimuksen tarkoituksena oli selvittää, minkälaisia tietoja, taitoja ja muuta osaamista etsivän nuorisotyön tekeminen vaatii eli näkökulma on työntekijöiden osaamisvaatimuksissa. Tässä tutkimuksessa nostan etsivässä nuorisotyössä tarvittavan osaamisen keskiöön ja tarkastelen osaamisia tarkemmalla tasolla niin, että kuvaan käytännön esimerkeillä sitä, mitä kunkin tiedon, taidon ja muun osaamisen vaatimus juuri etsivässä nuorisotyössä tarkoittaa. Lähestyin asiaa haastatteleamalla etsiviä nuorisotyöntekijöitä haastattelurungon viiden teeman kautta, jotka ovat 1) Etsivä nuorisotyö yleisellä tasolla, 2) Laadukkaan ja onnistuneen asiakastyön tekeminen sekä siihen vaadittava osaaminen, 3) Etsivän nuorisotyön reunaehdot ja haasteet, 4) Palautteet etsivästä nuorisotyöstä ja 5) Taustakysymykset, koulutus ja työkokemus.

Tässä luvussa käyn läpi tulokset ensin alatutkimuskysymysten osalta, jonka jälkeen siirryn avaamaan tuloksia päätutkimuskysymyksen osalta. Esittelen siis aluksi etsivää nuorisotyötä yleisellä tasolla haastateltavien itsensä kuvaamana. Tämän jälkeen käsittelen haastateltavien esiin nostamia etsivää nuorisotyötä mahdollistavia ja hankaloittavia tekijöitä, jonka jälkeen kerron lyhyesti etsivien saamasta palautteesta. Seuraavaksi käsittelen haastateltavien näkemyksiä tarkemman koulutus- ja työkokemusvaatimuksen tarpeellisuudesta. Haastateltavien taustaa kuten koulutusta ja työkokemusta olen avannut jo aiemmin luvussa 5.3 Tutkimukseen osallistujat. Tulokset -luvun viimeisessä osuudessa käsittelen päätutkimuskysymykseeni (minkälaisia tietoja, taitoja ja muuta osaamista etsivä nuorisotyö tekijöiltään vaatii asiantuntijoiden omien näkemysten mukaan) liittyviä tuloksia.

Tulosten raportoinnin yhteydessä hyödynnettyjen haastatteluaineistosta poimittujen lainausten mahdollisia hyvin murteellisia sanoja olen muokannut yleiskielisemmiksi anonyymiteetin lisäämiseksi. Lisäksi olen luettavuuden parantamiseksi saattanut jättää lainauksista usein toistettuja tilkesanoista (esimerkiksi ”niin kun” ja ”tota”) osan pois kuitenkin siten, että sisältö ei muutu.

6.1 Etsivä nuorisotyö ja sen tavoitteet haastateltavien kuvaamana

Kysyin haastateltavilta asiantuntijoilta etsivästä nuorisotyöstä ja sen tavoitteista yleisellä tasolla. Pyysin heitä myös kuvailemaan etsivää nuorisotyötä ja asiakaskuntaa sekä kertomaan yhteistyötahoista.

Haastatteluaineiston perusteella etsivän nuorisotyön tarkoitus ja tavoite on sama valtakunnallisesti joka paikassa, eli suuria eroavaisuuksia suhteessa lain määritelmään ei hirvittävästi pitäisi olla. Tämän lisäksi tunnistetaan kuitenkin, että lain määritelmä on melko väljä, jolloin painotuseroja voi eri paikkakuntien välillä olla esimerkiksi silloin, jos yleisen nuorisotyön palvelut on kunnassa/kaupungissa suunnattu nimenomaan yläasteikäisille, etsivä nuorisotyö voi tällöin keskittää palvelut peruskoulusta päässeille. Etsivän nuorisotyö on kuitenkin kaikkialla tarkoitettu alle 29-vuotiaille nuorille, joilla on haasteita elämässä. Se, mikä on asetettu palvelun alaikärajaksi, vaihtelee. Haastateltavat tuovatkin esiin sen, että työssä tehdään sitä, mitä nuorisolaissa on määritelty eli tarkoitus on tavoittaa nuoret ja auttaa heidät sellaisten palveluiden ja tuen piiriin, jolla edistetään heidän kasvuaan, itsenäistymistään ja osallisuuttaan yhteiskuntaan ja muuta elämänhallintaa sekä pääsyään koulutukseen ja työmarkkinoille. Pitäisi siis löytää ensisijaisesti NEET-nuoret, mutta haastattelussa tulee hyvin esiin myös se, että tehdään kuitenkin töitä kaikkien nuorten kanssa, jotka apua tulevat pyytämään. Esimerkiksi asiakasnuori saattaa kyllä olla töissä, mutta tarvita apua, vaikka valtavista veloista selviämisen suunnitteluun.

Etsivä nuorisotyö on erityisnuorisotyötä, intensiivisempää ja henkilökohtaisempaa yksilöohjausta, se voi olla myös katutyötä ja työtä tehdäänkin vaihtelevin käytännöin esimerkiksi jalkautuvana työnä tai toimistotyötyyppisesti useimmiten näitä molempia yhdistellen, riippuen paikkakunnasta ja työntekijästä. Nuorille siis tarjotaan ohjausta ja neuvontaa erilaisissa elämäntilanteissa. Etsivältä saa tukea, tietoa ja rohkaisua asioiden hoitamiseen sekä apua sopivien palvelujen löytämiseen. Työn lähtökohtana on vapaaehtoisuus ja luottamuksellisuus. Palvelu on maksutonta.

Työ on myös siinä mielessä järjestäytymätöntä, että etsivät eivät ole viranomaisia, jonka nähdään antavan hedelmällinen tila kohdata nuori. Järjestäytymättömyys kuvaa hyvin myös etsivän nuorisotyön työmuotoja. Etsivät saattavat tavata nuorta esimerkiksi toimistollaan, kahvilassa, nuoren kotona tai vaikkapa frisbeegolfradalla liikunnan parissa. Lisäksi suunniteltu päivän tai viikon aikataulu saattaa muuttua yhtäkkiä. Nuoret eivät välttämättä

saavu sovituille tapaamisille, joka on ilmiönä tuttu, tai asiakas saattaa soittaa jonkin asian kanssa, jolla on tulipalokiire.

Päätavoitteena voi nähdä olevan nuorisolainmukaisten ilmoitusten vastaanotto, ilmoitettujen nuorten tavoittelu, ajanvaraus tapaamiseen ja ohjauksen ja tuen tarjoaminen heille. Lisäksi etsivän nuorisotyöntekijän tehtävänä on osoittaa palvelujärjestelmän ongelmakohtia. Vaikka ensisijaista on löytää palvelujärjestelmän ”aukosta tipahtaneelle” nuorelle sopiva palvelu, tulisi tämän lisäksi tuoda esiin palvelujärjestelmän epäkohtia, jotta nämä huomatuut aukot voitaisiin paikata. Eräs haastateltava huomautti, että vaikka työhön liittyy edellä mainitut asiakastaso ja yhteiskunnallinen taso, on etsiviä, jotka täyttävät vain asiakastason tavoitetta.

Lisäksi haastatteluaineistosta nousee esiin huomio siitä, että etsivä nuorisotyö on syntynyt osittain siitä syystä, että palvelujärjestelmä ei toimi kaikilta osin hyvin, jolloin pääsee syntymään niin kutsuttu väliinpuotoajien joukko:

Palvelujärjestelmään on sellainen, että se vaatii aktiivista toimijuutta palveluiden käyttäjiltä, ja meillä on iso osa sellaisia nuoria, joilla on haasteita tässä, myös sen takia, että se palvelujärjestelmä on niin byrokraattinen ja monimutkainen. Niin sit musta tuntuu, että etsivä nuorisotyö on vähän niin kun kehitetty tähän tarpeeseen vastaamaan. (Haastateltava 6)

Haastateltavien kuvaukset etsivän nuorisotyön asiakaskunnasta sisältävät hyvin paljon samoja asioita hieman eri tavalla ilmaistuna. Haastateltavien mukaan tyypillisesti asiakas on jäänyt palvelujärjestelmän ulkopuolelle, eikä hänellä siis ole koulu- tai työpaikkaa, ja josta on useimmiten tullut etsivään nuorisotyöhön tieto lakisääteisellä ilmoituksella. Usein pitkäaikaisilla asiakkailta on jokin mielenterveyden häiriö tai päihdeongelma, monesti molemmatkin. Useilla on taustalla myös jonkinlainen neurologinen tai neuropsykiatrinen ongelma kuten ADHD, oppimisvaikeuksia tai vastaava, joka vaikeuttaa koulunkäyntiä ja töissä käymistä sekä ihan tavallista arkielämää. Yksinäisyys on asiakkaiden keskuudessa huomattavan yleistä, monilla on kokemuksia kiusatuksi tulemisesta ja lisäksi asiakkailta voi olla vaikeuksia sosiaalisessa kanssakäymisessä. Asiakkaan tilanteeseen voi myös vaikuttaa ylisukupolvinen osattomuus tai huono-osaisuus, ja isompi osa asiakkaista on nuoria miehiä. Usein saattaa olla myös niin, että omaa kiinnostuksen kohdetta ei ole löytynyt ja motivaatiota omien asioiden hoitamiseen puuttuu. Usein vertaistukea puuttuu ja vanhempien tai suvunkaan suunalta tukea ei usein ole käytettävissä.

Etsivän nuorisotyön asiakasnuorten keskuudessa yleistä onkin, että yksilöille on kasaantunut useita erilaisia ongelmia. Kaikki edellä kuvattu tuo esiin hyvin sen, minkälainen etsivän

nuorisotyön asiakaskunta yleisimmin on. Lisäksi eräs haastateltavista kertoi, että toisinaan tulee vastaan tilanteita, joissa huomaa, että asiakkaalla on selkeästi jokin neurologinen haaste olemassa, mutta perhe ei ole missään vaiheessa halunnut diagnoosia omalle lapselleen. Tämä taas aiheuttaa etsivän työhön haasteita, sillä nuoren käsitykset itsestä ja omista kyvyistä eivät tällöin ehkä ihan vastaa todellisuutta. Lisäksi haastateltavat toivat esiin nopeat ja helpommat asiakkuudet. Esimerkiksi lukiosta valmistuneita saattaa tulla asiakkaiksi, jos on jäänyt ilman jatkokoulutuspaikka. Tämän kaltaiset asiakkuudet ovat usein nopeita ja heidät saa hyvin ohjattua seuraavaan palveluun.

Asiakkuudet voivat siis vaihdella pienestä avusta ja palveluohjauksesta tai muutamasta juttuluhetkestä hyvin intensiiviseen ja useamman vuoden kestävään tukeen ja apuun. Haastatteluaineiston perusteella vähemmistössä vaikuttaa olevan nopeat asiakkuudet ja enemmistössä nuoret, joilla ongelmat ovat päässeet jo kasautumaan.

Etsivät nuorisotyöntekijät tekevät yhteistyötä monien eri tahojen kanssa. Seuraavassa kuviossa esittelen haastateltavien esiin nostamia yhteistyötahoja.

Kuvio 5. Etsivän nuorisotyön yhteistyötahoja.

Kuten edellä esittämästäni kuviosta käy ilmi, yhteistyötahoja on paljon ja ne saattavat olla keskenään hyvinkin erityyppisiä. Huomionarvoista etsivän nuorisotyön näkökulmasta on se, että yhteistyötahot määrittävät aina asiakkuuden myötä riippuen siitä, mitkä ovat asiakasnuoren sen hetkiset ongelmat, joihin hän apua ja tukea kaipaa. Myös se määrittää yhteistyökumppaneita, tekeekö etsivä nuorisotyöntekijä toimistopainotteista työtä vai puhdasta katutyötä tai kenties jotakin näiden väliltä. Haastatteluaineistosta nousee tähän liittyen esiin myös huomio siitä, että paikkakunnalla ja resursseilla, etsivän nuorisotyöntekijän osaamisella ja etsivän työn sijoittumisella kunnan palvelukokonaisuuteen voi olla ja onkin vaikutusta siihen, miten etsivää nuorisotyötä tehdään:

Riippuu varmaan paikasta, ja kunnasta ja siitä ilmoitusten ja työntekijäresurssien suhteesta on paljon kiinni. Mutta mä luulen, että kaikista eniten se on kiinni niistä työntekijöistä ja työpaikasta. Että haluaako ne työntekijät tehdä sellasta

jalkautuvaa työtä, osaavatko he tehdä sitä, näkeekö he sen tarpeelliseksi. Ja sitten toisaalta myöskin työnantajan näkökulma, että mitä se työnantaja haluaa. Se riippuu paljon myös siitä, mihin se on sijoitettu se etsivä nuorisotyö siellä kunnassa. Esimerkiksi meilläkin on ollut vaikka työllisyysyksikön alla, ja eihän työllisyysyksikön tehtävä ehkä okkaan etsiä ihmisiä kadulta ja auttaa heitä eteenpäin elämässä, mutta omasta näkökulmasta se olis ollut etsivän tehtävä. Siellä voi olla myös tällaisia. - - Kyllä mä sanoisin, että aika moni semmosesta kasista neljään -etsivästäkin menee esimerkiksi kouluille, tai aika moni osallistuu kutsuntoihin, niin kun tällaisiin. Mutta ehkä just se, että mennään ihan kadulle tai kauppakeskukseen tai sellaiseen, missä nuoret on omasta vapaasta tahdostaan, niin se on ehkä vielä vähän eri asia, kun tommonen, että ne on jossain instanssissa. (Haastateltava 1)

Kaikille yhteisiä yhteistyökumppaneita ovat lakisääteisiä ilmoituksia tekevät tahot vähintään siten, että ilmoitukset otetaan vastaan. Koulutuksen järjestäjällä on ilmoitusvelvollisuus etsivään nuorisotyöhön silloin, kun yli 18-vuotias nuori keskeyttää opinnot toisen asteen koulutuksessa. Opetuksen järjestäjä voi lisäksi luovuttaa tiedot oppivelvollisesta, joka ei ole sijoittunut perusopetuksen jälkeisiin opintoihin tai joka keskeyttää opinnot. Puolustusvoimilla ja siviilipalveluskeskuksilla on ilmoitusvelvollisuus silloin, kun nuori vapautetaan palveluksesta palvelukelpoisuuden puuttumisen takia tai hän keskeyttää palveluksen. (INTO ry 2022)

Katsoin tarpeelliseksi kysyä haastateltavilta etsivästä nuorisotyöstä, asiakaskunnasta ja yhteistyötahoista yleisellä tasolla sillä oletukseni oli, että mikäli käsitykset etsivän nuorisotyön kokonaisuudesta poikkeaisivat toisistaan joltain osin selkeästi, voisi sillä olla vaikutusta siihen, minkälainen osaaminen koetaan tarpeelliseksi työn tekemisessä. Tutkimukseen osallistuneet etsivät nuorisotyöntekijät kuvastivat etsivää nuorisotyötä, sen tarkoitusta ja tavoitteita, asiakaskuntaa, yhteistyötahoja sekä työn tekemisen tapoja aika saman suuntaisesti. Näin ollen voisi ajatella, että lähtökohdat, joista työtä ja sen vaatimuksia tarkastellaan, ovat ainakin isossa kuvassa jokseenkin yhtenäisiä, vaikka toki käytännön toteutuksessa eroja ja paikallisia painotuksia selvästi onkin.

6.2 Etsivän nuorisotyöntekijän työtä mahdollistavia ja sitä hankaloittavia tekijöitä

Haastatteluissa pyysin etsiviä nuorisotyöntekijöitä kertomaan, mitkä ovat heidän mielestään laadukkaan ja onnistuneen asiakastyön tekemisen mahdollistavia tekijöitä ja sitä hankaloittavia tekijöitä, sekä minkälaisia muita haasteita he ovat työssään kohdanneet.

Näiden asioiden kautta tarkoitukseni oli saada hieman erilaista näkökulmaa siihen, minkälaiset tiedot ja taidot haasteiden kannalta katsottuna voisivat olla tarpeen. Lisäksi kiinnostavaa tämän teeman vastauksissa on se, kertovatko hankaloittavat tekijät ja haasteet kenties enemmän etsivän nuorisotyön kehittämistarpeesta vai etsivien nuorisotyöntekijöiden osaamisen kehittämistarpeista.

Seuraavassa taulukossa esittelen etsivien nuorisotyöntekijöiden onnistunutta ja laadukasta asiakastyötä mahdollistavia ja hankaloittavia tekijöitä. Taulukossa jotkin työtä mahdollistavista ja hankaloittavista tekijöistä saattavat olla osin päällekkäisiä. Tutkimukseni kannalta en nähnyt välttämättömäksi yrittää luoda kategorioita, joiden väliset erot olisivat täysin selkeitä eivätkä menisi limittäin toistensa kanssa. Oleellisempaa on mielestäni se, että taulukko kuvaa haastateltavien esiin nostamia asioita niin, ettei mitään keskeiseksi koettua jäisi täysin ulkopuolelle, vaikka päällekkäisyyttä jonkin verran esiintyisikin tätä varmistaessani. Toki tämä luettelomainen taulukko on siitä huolimatta hyvin äärimmilleen tiivistetty ja siihen sisältyviä asioita olisi voinut käsitellä kattavammin. Koska tutkimukseni pääpainopiste on osaamisvaatimuksissa, esittelen etsivän työtä mahdollistavia ja hankaloittavia tekijöitä näin tiiviimmässä muodossa.

Taulukko 6. Etsivien nuorisotyöntekijöiden onnistunutta ja laadukasta asiakastyötä mahdollistavia ja hankaloittavia tekijöitä.

MAHDOLLISTAVAT TEKIJÄT	HANKALOITTAVAT TEKIJÄT
Riittävästi aikaa	Kiire
Hyvin rakennettu organisaatio ja hallinto sekä etsivän työn ymmärrys	Huonosti rakennettu organisaatio ja hallinto sekä huono ymmärrys etsivän työstä
Ymmärtävä, osaava ja tukeva esihenkilö	Esihenkilön ymmärryksen, osaamisen ja tuen puute
Mahdollisuus aidosti keskittyä etsivään nuorisotyöhön	Työn painopisteen halutaan olevan muualla
Vapaat kädet suunnitella työn tekeminen	Oman työn suunnittelun vapautta rajoitettu
Työn raamit on määritelty	Työn raamit puuttuvat tai ovat epäselvät
Hyvät työtilat sekä teknisten perusasioiden sopivuus työn luonteeseen ja riittävän laadukkaat työvälineet	Huonot työtilat tai asiakastyöhön tarkoitettua tilaa ei ole ollenkaan sekä tekniset perusasiat eivät tue etsivän nuorisotyön työtapaa ja työvälineet ovat huonot
Etsivällä nuorisotyöllä on käytössään toimintarahaa	Taloudellisten resurssien puute
Työpari	Yksin työskentely paikkakunnan ainoana etsivänä tai paikkakunnalla useampi etsivä, jotka työskentelevät täysin yksin

Keskusteleva ja tukeva ilmapiiri työyhteisössä ja tiimissä	Työyhteisön puute sekä tuen puute ja yksin työskentely
Työnojaus	Työnohjauksen puuttuminen
Vahva etsivän ammatillinen identiteetti	Ammatillinen identiteetti ei ole ehtinyt rakentua tai se ei ole vahva
Hyvä työssäjaksaminen	Haasteita työssäjaksamisen kanssa
Hyvä perehdytys toiselta etsivältä nuorisotyöntekijältä	Perehdytyksen puuttuminen
Vertaisoppiminen ja reflektio	Urautuminen
Yhteistyötahot/verkosto tietävät etsivästä nuorisotyöstä ja ymmärtävät sen tarkoituksen ja työmuodon ja ovat halukkaita tekemään yhteistyötä, yhteisvastuu on sisäistetty	Yhteistyötahot/verkosto eivät tiedä ja/tai ymmärrä etsivää nuorisotyötä ja ovat haluttomuus yhteistyöhön ja ei kanneta yhteisvastuuta
Etsivää nuorisotyötä arvostetaan	Etsivän nuorisotyön arvostuksen puute
Työn rajaus on selkeää ja helppoa ja esihenkilöllä ja yhteistyötahoilla valmiiksi tiedossa	Työn rajaamisen haasteet ja selkeän työnkuvan puute
Paikkakunnalla on hyvin palveluja saatavilla peruspalveluiden lisäksi, ne ovat lähellä ja palvelua voi mennä hakemaan paikanpäälle	Paikkakunnalla on huonosti palveluja saatavilla tai palveluita puuttuu ja on siirtynyt verkkoon
Palvelujärjestelmän sekä organisaatioiden ja palveluiden sujuva toiminta	Palvelujärjestelmän sekä organisaatioiden ja palveluiden toiminta ei ole sujuvaa, lisäksi palveluissa on ristiriitaisuuksia
Sujuva yhteistyö asiakasnuoren kanssa ja selkeä ihmissuhde	Vuorovaikutuksen haasteet asiakasnuoren ja etsivän välillä tai etsivään ihastuminen
AMK-tasoinen tutkinto ja työkokemusta	Sopivan tutkinnon ja työkokemuksen puute
Nuori saa ”luomuverkostoltaan” tukea	Nuorella ei saa tukea lähipiiriltään
Nuorella on omat verkkopankkitunnukset	Nuorella ei ole omia verkkopankkitunnuksia
Nuoren oma sitoutuminen työskentelyyn ja kykeneväisyys sosiaaliseen kanssakäymiseen	Nuoren sitoutumattomuus ja nuoren ujous ja vetäytyvyys
Nuori on kykenevä poistumaan kotoa ja tulemaan tapaamisiin	Nuori ei kykene poistumaan kotoa ja tulemaan tapaamisiin
Ohjauksen oikea-aikaisuus	Ei koskaan varmaa tietoa siitä, milloin on oikea aika
Työskentely ilman tulostavoitteisuutta	Tehokkuusajattelu valtaa alaa
Etsivän nuorisotyön taloudelliset hyödyt ovat työnantajalla tiedossa ja niitä nostetaan esiin	Etsivän nuorisotyön taloudellisia hyötyjä ei tunneta
Etsivät ohjaavat nuoria sopivien palveluiden piiriin	Palveluiden piiristä ohjataan etsivään nuorisotyöhön
Ymmärrys siitä, että nuori tekee itse omat päätöksensä ja etsivä on rinnalla kulkijan roolissa	Liian suuret kuvitelmat omasta auttajanroolista
Etsivän oma avoimuus ja tuomitsemattomuus sekä kyky keskustella objektiivisesti	Etsivän nuorisotyöntekijän näkemykset voimakkaassa ristiriidassa asiakkaan näkemysten kanssa

Haastatteluaineiston perusteella moni etsivän nuorisotyöntekijän työtä hankaloittavaista tekijöistä näyttää liittyvän siihen, että organisaation johdolla, esihenkilöillä tai yhteistyötahoilla ei ole riittävästi tietoa ja ymmärrystä etsivästä nuorisotyöstä. Vaikka haastatteluaineiston tämän teeman osuus sisältää kyllä jonkin verran positiivisia kuvauksia myös esihenkilötyöstä ja yhteistyötahojen kanssa tehtävästä yhteistyöstä, niin haastateltavat puhuvat kuitenkin enemmän hankaloittavista tekijöistä, joiden yhteydessä nostetaan esiin, että mikäli asia olisi toisin ja paremmin, niin silloin se olisi mahdollistava tekijä.

Haasteena lisäksi on, että ilmeisesti joillain paikkakunnilla etsivään nuorisotyöhön ei resurssoida riittävästi rahaa. Osa etsivistä ei saa tarvitsemaansa työnohjausta, ja etsivässä työssä ei pystytä toimintarahan puuttuessa järjestämään nuorten kaipaamaa, heille tarpeellista ja vertaistukea mahdollistavaa ryhmätoimintaa. Lisäksi on etsiviä, jotka joutuvat työskentelemään yksin ilman työparia, joka nähdään työturvallisuuden, työssä jaksamisen ja asiakastyön jatkuvuuden varmistamisen näkökulmasta hyvin ongelmallisena.

Vahvan ammatillisen identiteetin tarve ja tähän liittyen argumentointitaitojen tarve korostuu, kun omaa työtä, työtapoja ja sitä, mikä ei kuulu etsivän työtehtäviin, joutuu perustelemaan eri tahoille, jopa omalle esihenkilölle. Mikäli uutena alalle tuleva etsivä nuorisotyöntekijä on luonteeltaan mukautuva ja sovinnollinen tai ammatti-identiteetti ei ole vielä rakentunut ja selkeää käsitystä siitä, mitä etsivän nuorisotyöntekijän on tarkoitus tehdä, ei vielä ole, tai kokeneen työparin tuki puuttuu, niin voi etsivä ajautua tekemään muuta kuin mitä rahoittaja on tarkoittanut.

Vaikuttaa siltä, että etsivä nuorisotyö kroonisesti kärsii arvostuksen puutetta. Arvostuksen puute näkyy esimerkiksi silloin, kun työyhteisön jäsenet edellyttävät etsiviä osallistumaan mm. erilaisiin tapahtumiin tai vierailuihin päivän varoitusajalla ja mikäli etsivät toteavat, että näin nopeasti eivät pysty järjestämään osallistumista, niin kollegoiden sanavalinnat antavat ymmärtää, että ”jos te vaan haluaisitte, niin kyllä te pääsisitte”. Toinen esimerkki arvostuksen puutteesta työyhteisön sisällä on se, että kun etsivä jalkautuu kentälle, lähdön hetkellä kuuluu ”taas nuo etsivät menevät jonnekin” mutinaa eikä ymmärretä, että toimistolta lähteminen ei tarkoita sitä, ettei tehtäisi töitä vaan sitä, että mennään nuorten pariin tai tavataan jossain nuorelle miellyttävämmässä ympäristössä.

Muut ammattilaiset eivät aina hoksaa tai tunnusta etsivien asiantuntemusta. Etsivää nuorisotyö ei automaattisesti tai itsestään selvästi nouse muiden nuorten palveluiden rinnalle, kuten pitäisi eli etsivän nuorisotyön pitäisi tulla omasta arvostaan samalle tasalle, kuin muutkin, esim. nuorten päihde- ja mielenterveyspalvelut, oppilashuolto ja niin edelleen. Etsivän nuorisotyöntekijän osaamista saatetaan mitätöidä tahallisesti tai tahattomasti. Etsivä joutuu yleensä todistamaan ammatillisen osaamisensa ja asiantuntemuksensa, kun monella muulla toimijalla verkostossa pelkkä nimike tuo tietyn statuksen vaikkei työkokemusta juurikaan vielä olisi. Arvostuksen puute näkyy myös alan palkkatasossa, joka on matala suhteessa työn vaativuuteen.

Etsivien työtä hankaloittaa lisäksi palvelujärjestelmän monimutkaisuus ja byrokraattisuus, sillä palvelujärjestelmän ymmärrys ja sen hyödyntäminen vaatisi aktiivista toimijuutta palvelun käyttäjältä, joka on etsivän asiakasnuorille nimenomaan haastavaa. Lisäksi palvelujärjestelmän toiminta on usein liian hidasta, esimerkiksi mielenterveyspalveluiden jonotusajat ovat liian pitkiä. Palvelujärjestelmä pitää sisällään myös ristiriitaisuuksia, jotka hankaloittavat etsivien työtä. Esimerkkinä nostettiin katkaisuhuolto, johon hakeutuessaan asiakas on kyennyt juuri ja juuri olemaan selvinpäin vain sen yhden päivän, hakeutumispäivän.

Jos joku lähtee katkolle, niin sen pitää olla selvinpäin, ja sitten kun se pääsee sinne [paikkakunnan nimi] ja on selvinpäin, niin sitten sille sanotaan, että sinähän olet pystynyt katkaisemaan tän sun putken itse, niin et sä tänne pääse. Niin tällaisia jänniä tavallaan ristiriitaisuuksia, mitä saattaa palveluissa olla. Niin se on selkee haaste. (Haastateltava 3)

Kaikkien mahdollistavien ja hankaloittavien tekijöiden tai haasteiden osalta ei mainittu vastinparia. Olen koonnut loput mainitut tekijät erillisiin taulukoihin.

Taulukko 7. Etsivien nuorisotyöntekijöiden onnistunutta ja laadukasta asiakastyötä mahdollistavia tekijöitä, joille ei mainittu vastinparia.

MAHDOLLISTAVIA TEKIJÖITÄ, JOILLE EI MAINITTU VASTINPARIA
Se, että on taho, joka kysyy etsivän nuorisotyön tunnuslukuja
Monipuoliset ilmaiset liikuntavälineet
Etsivää nuorisotyötä tarjoaa nainen ja mies
Elämäkokemus/korkeampi ikä
Lähetävä taho tuntee etsivän nuorisotyön
Nuorten puskaradio
Asiantuntijaorganisaation olemassaolo

Mahdollistavana tekijänä nähtiin myös se, että etsivältä kysytään työn tunnuslukuja.

Raporttien kirjoittamisen yhteydessä etsivän tulee samalla itse käytyä läpi tehtyä työtä.

Tulee ite käytyä läpi niitä, että kuinka hyvää työtä onkaan tehnyt – tai kuinka huonoa työtä – että kun katsot niiden nuorten yksilölliset setit läpi ja huomaat, että okei, aika menee hirveen helposti eteenpäin niin, että et huomaakaan, mutta sitten saattaa olla, että siellä on yksi tai kaksi nuorta, että et ole ollut vähään aikaan yhteydessä. Joku muu on ehkä saanut se suuremman osan sun aikaa. Niin sitten tulee taas tarkasteltua, ja ai niin, otanpa yhteyden tuohonkin. (Haastateltava 3)

Esimerkiksi kunnan tai kaupungin tarjoamat maksuttomat liikuntavälineet mahdollistavat asiakkaan aktivointia. Se, että etsivää työtä tarjoaa sekä mies että nainen, voidaan myös nähdä mahdollistavana tekijänä.

Haastateltava: Mä tykkään siitä ajatuksesta, että meillä on tätä palvelua antamassa nainen ja mies. Että kyllä mä huomaan sen meidän asiakkaista, että jotkut nopeammin luottaa mieheen, toiset naiseen ja se luottamussuhde on erilainen. He lähestyvät jotkut selkeästi toista kuin toista. Toki me ollaan siinä vaiheessa vähän vittumaisia, että me vähän rikotaan sitä myös..

Haastattelija: ..että opetetaan, että pitää pystyä tekemään sitä työtä..

Haastateltava: ..kaikkien kanssa myös. Juuri näin. Koska myöskään he eivät pysty työelämässä valitsemaan heidän työkavereitaan sen mukaan, mitä sukupuolta he ovat. Mutta kyllä olen huomannut, että se, että meillä on mies ja nainen, niin se on enemmän valtti kuin mitään muuta. (Haastateltava 3)

Myös elämäkokemus ja korkeampi ikä mainittiin onnistunutta ja laadukasta työtä mahdollistavina tekijöinä. Kun itse on elämässään ehtinyt esimerkiksi opiskella, tehdä työtä, olla parisuhteessa ja perustaa perheen, niin näistä asioista keskustelu nuoren kanssa voi olla

helpompaa, ja erään haastateltavan näkemyksen mukaan tuki, jota nuorelle pystyy tällöin tarjoamaan, on myös aidompaa.

Työtä mahdollistavina tekijöinä mainittiin myös lähettävän tahon etsivän nuorisotyön tuntemus (mikä helpottaa saattaen vaihtamista), nuorten puskaradio (nuoret suosittelevat etsivää nuorisotyötä kavereilleen, kun siitä on ollut apua heille itselleen) sekä asiantuntijaorganisaation olemassaolo (etsivä nuorisotyö on perusluonteeltaan tietyllä tavalla hahmotonta, minkä vuoksi on hyvä saada työlle tukea koordinaatiosta eli on INTO ry, jonka puoleen kääntyä).

Lisäksi eräs haastateltavista toi esiin sen, että jos sosiaalista työllistämistä velvoitettaisiin tietyissä määrin tai siihen olisi paremmat kannustimet, olisi se etsivän nuorisotyön näkökulmasta silloin mahdollistava tekijä, kun työnantajat palkkaisivat enemmän osatyökykyisiä tai heikosti työmarkkinoilla olevia. Ajatuksena on, että tämänkaltaisen työmahdollisuus voisi olla hyvä ponnahduslauta joillekin etsivän nuorisotyön asiakkaille.

Taulukko 8. Etsivien nuorisotyöntekijöiden onnistunutta ja laadukasta asiakastyötä hankaloittavia tekijöitä, joille ei mainittu vastinparia.

HANKALOITTAVIA TEKIJÖITÄ, JOILLE EI MAINITTU VASTINPARIA
Työn arvaamattomuus
Pienten kuntien kuntaidentiteetit ja negatiivinen asenne
Verkoston toimijoilta puuttuu ymmärrystä nuorten taustoista sekä työtä tehdään byrokratia edellä, ei nuori edellä
Etsivänä työskentely muun kuin kunnan tai kaupungin palveluksessa
Nuoren huonot aiemmat kokemukset palveluista ja palvelujärjestelmän toiminnasta
Nuoren ennakkoluulot etsivää nuorisotyötä kohtaan
Etsivän kaksoisrooli haastaa työntekijää ja yhdistyneenä matalaan arvostukseen, joka käytännössä näkyy matalana palkkatasona aiheuttaen vaihtuvuutta
Nuorten tukiasumisen väheneminen, sosiaalitoimen tarjoamien asuntojen vähäisyys
Nuorten haasteet hahmottaa oma osaaminen realistisesti
Työtä tehdään eri tavoilla eri paikoissa
Etsivien nuorisotyöntekijöiden vaihtuvuus ja yhteistyöverkostojen toimijoiden vaihtuvuus sekä etsivän nuorisotyön olemassaolon ja tarpeellisuuden todistelu
Palkkataso on matala
Rahoituksen hakeminen vuosittain
Nuoren sisäistämä negatiivinen asenne kotoa

Nuorella on ongelmia miltei kaikilla elämän osa-alueilla ja tukitoimista huolimatta tilanne ei parane
Kun nuori täyttää 30-vuotta eikä enää kuulu etsivän nuorisotyön kohderyhmään, mutta tuentarve on edelleen olemassa
Paikkakunnalle haetaan etsivän nuorisotyön rahoitus ilman selkeää suunnitelmaa
Etsivän henkilökohtaisen ominaisuuden takia eriarvoiseen asemaan joutuminen
Poikkeustilanteen myötä etätöihin siirtyminen
Etsivän nuorisotyöntekijän mahdolliset omat käsittelemättömät asiat voivat olla haaste ja siksi toiveena, ettei ammattilaisella olisi omia käsittelemättömiä asioita

Hankaloittavia tekijöitä, joille ei mainittu vastinparia, tuotiin esiin useita erityyppisiä. Osa näistä tekijöistä liittyi jälleen siihen, ettei etsivää nuorisotyötä aina ymmärretä. Tällaisia tekijöitä ovat muun muassa kuntien negatiivinen asenne, verkostotoimijoiden ymmärryksen puute ja etsivän nuorisotyön rahoituksen hakeminen ilman kunnollista suunnittelua.

Osa hankaloittavista tekijöistä liittyi nuoren aiempiin kokemuksiin ja ennakkoluuloihin. Näitä samoja asioita tuotiin esiin myös taidoista puhuttaessa, kun kuvattiin taitona sitä, että nuoren tulisi saada kokea, että hänestä ollaan kiinnostuneita, jolloin samalla luodaan mahdollisuus korjaaviin kokemuksiin, kun palveluista usein on aiempia huonoja kokemuksia.

Kyllä tässä useasti tehdään korjaavia kokemuksia nuorille muista palveluista – nyt ei ole tarkoitus mitenkään pahaa puhua muista, kaikki tekee varmasti parhaansa – mutta että tavallaan, jos on niitä haljuja kokemuksia jostain toisesta jutusta, niin sitten jos vaikka yhdessä asioidaan tai lähdetään miettimään, että no miten tämä nyt saadaan hoidettua, niin parhaimmillaan se korjaa sitä uskoa siihen palvelujärjestelmään, että hommat voivat onnistua. (Haastateltava 5)

Yltä löytyvän taulukon viimeiseen kohtaan eli toiveeseen siitä, ettei ammattilaisella olisi omia käsittelemättömiä asioita, koen tarpeellisen huomauttaa, että asiasta ei keskusteltu haastattelutilanteessa tämän syvemmin. Seuraava lainaus sisältää tähän liittyvän keskustelun:

Haastateltava: Se, mikä on ihan yhtäläillä sosiaalityössä kun etsivässä työssäkin, niin toivoisin, että meillä ei olisi yhtä ainuttakaan rikkinäistä ammattilaista. Että ei sosiaalityössä saati lastensuojelutyössä. En toivois, että siellä olis yhtä ainutta ammattilaista, kenellä olis omia käsittelemättömiä asioita, ihan yhtäläillä etsivässäkään. Tää on kuitenkin erityisnuorisotyötä, tehdään erityisten nuorten ja erityisten nuorten tarpeiden kanssa töitä, niin jos sulla on itellä jonkun näköinen käsittelemätön asia, niin vähän kun sanoin niistä erittäin voimakkaista mielipiteistä..

Haastattelija: ..eli vähän sama, että se ei sais sieltä tulla..

Haastateltava: Niin se ei saa näkyä, just näin. (Haastateltava 3)

Pohdin, että mikäli asiaan olisi syvennytty haastattelussa, olisimme kenties tulleet keskustelleeksi esimerkiksi siitä, kuinka mahdollinen toivottu skenaario olisi siinä valossa, minkä verran suomalaisella työssäkäyvällä aikuisväestöllä keskimäärin on mielenterveyden haasteita. Mielenterveyden häiriöt ovatkin varsin yleisiä, ja suomalaisista aikuisista mielenterveyden häiriöistä kärsiviä arvioidaan olevan 20-25% (Reini 2016, 6). Lisäksi on otettava huomioon se, että väestötason tutkimusten esiintyvyytuloksia voi vääristää se, että henkilöt, joilla on vaikeita mielenterveyden ongelmia, eivät osallistu kyselyihin tai haastatteluihin (Reini 2016, 7). Esimerkiksi 2000-luvun alkaessa 15,2 prosenttia työssäkäyvistä oli kärsinyt joko masennustiloista, alkoholiin liittyvistä häiriöistä tai ahdistuneisuushäiriöistä. Mielenterveyden häiriöt ovat siis työssäkäyvillä melko yleisiä. (Ahola, Virtanen, Pirkola & Suvisaari 2010, 22.) Suomalaisista 14 % oli psyykkisesti merkittävästi kuormittunut vuonna 2020 (Suvisaari, Appelqvist-Schmidlechner, Solin, Partonen, Parikka, Koskela & Ikonen 2021, 2). Vaikka mielenterveyden häiriöt voivat vaikuttaa työntekijän kykyyn vastata työn vaatimuksiin, voidaan haasteita kuitenkin ratkoa organisaation, johtamisen ja työyhteisön toimintatapojen kehittämällä. Huomionarvoista onkin se, että työtehtävä, jossa ihminen selviytyy ja viihtyy, on toipumisen kannalta itseasiassa merkittävä voimavara. On totta, että välillä työkyvyn heikkeneminen näkyy työpaikalla jo ennen sairauden toteamista, mutta on myös tärkeää tiedostaa, että on tilanteita, joissa työntekijä sairastaa mielenterveyden häiriötä, mutta vaikutukset työkykyyn ovat hyvin vähäisiä eivätkä välttämättä ilmene työpaikalla. (Työterveyslaitos 2022.)

Työtä mahdollistavien ja sitä hankaloittavien tekijöiden ja haastavien asioiden lisäksi haastateltavat toivat esiin tekijöitä, jotka saattoivat olla sekä mahdollistavia että hankaloittavia tekijöitä, ja tekijöitä, jotka osa näki mahdollistavana ja osa hankaloittavana tekijänä. Kerron seuraavaksi näistä.

Taulukko 9. Etsivien nuorisotyöntekijöiden onnistuneeseen ja laadukkaaseen asiakastyöhön vaikuttavia tekijöitä, jotka voivat olla sekä mahdollistavia että hankaloittavia.

TEKIJÖITÄ, JOTKA VOIVAT OLLA SEKÄ MAHDOLLISTAVIA ETTÄ HANKALOITTAVIA
Etsivän nuorisotyöntekijän ikä
Taustaorganisaatio ja sen vaikutus
Etsivien työskentelytapojen erot
Professionaalistumisen prosessi tai ammatillisuuden vahvistaminen
Puhe siitä, että työtä tehdään persoonalla

Etsivän nuorisotyöntekijän ikä voidaan nähdä mahdollistavana tai hankaloittavana tekijänä. Haastatteluaineistosta nousi esiin havainto ja näkemys siitä, että ikä saattaa vaikuttaa niin, että nuoremmalle – lähempänä asiakkaan omaa ikää olevalle – etsivälle saattaa joidenkin asiakkaiden olla helpompi avautua. Myös vastakkainen näkemys nousi esiin, minkä yhteydessä haastateltava korosti, että kyseessä on juuri hänen omaan kokemukseensa perustuva mielipide:

Olen itse ihan sitä mieltä, että etsivässä työssä pitäisi olla sellaiset ihmiset töissä, joilla on tavallaan jonkunäköistä työkokemusta asiakastyöstä, siis ihmisten kanssa työskentelystä, ja elämäkokemusta eli ikää. Minä olen vaan itse sitä mieltä kovasti, kun meidän asiakkaat ovat lähellä kolmeakymmentä, niin alle kolmekymmentävuotias työntekijä tai siinä aikalailla rajamailla, niin se on minun oma kokemus, mutta se ei ehkä ole niin sujuvaa sitten. (Haastateltava 8)

Vaikuttaa siis siltä, että osan kohdalla nuorempi ikä voi olla mahdollistava tekijä, kun taas osan kohdalla se voidaan nähdä haastavana tekijänä, eikä iän vaikutuksesta etsivänä työskentelyyn siis ole tämän aineiston perusteella mahdollista tehdä yleistystä kumpaankaan suuntaan.

Taustaorganisaation vaikutus voi olla sekä etsivän työtä mahdollistavaa ja toisaalta hankaloittavaa. Esimerkiksi jos työskentelee asiantuntijaorganisaatiossa etsivänä, saattaa kunnan/kaupungin kollegat ohjata haastavammat nuoret kyseiselle etsivälle. Osin tämä voi johtua siitä, että osaamista ja tietoa on korkeakoulututkinnon suorittaneella ja asiantuntijaorganisaatiossa työskentelevällä enemmän ja osin taas siitä, että asiantuntijaorganisaatiossa on muita nuorelle sopivia palveluita ja eri asiantuntijoita, joille nuorta voi ohjata tai joilta voi kysyä neuvoa. Sopivan tutkinnon ja työkokemuksen puute ja Selkeän työnkuvan puute -kohtiin liittyvä tilanne, jossa etsivät saattavat tehdä liikaa perusnuorisotyötä eli keskittyä esimerkiksi ryhmätoimintojen järjestämiseen yms. sen sijaan, että he keskittyisivät erityisnuorisotyön mukaisesti auttamaan nuoria ongelmien ratkaisemisessa tukikuvioita suunnittelemalla, voinee osaltaan johtua paitsi selkeän työnkuvan ja/tai sopivan tutkinnon ja työkokemuksen puutteesta, osaltaan tämä voi olla tosiaan myös mahdollisesti taustaorganisaation vaikutusta. Haasteena on, että osaavammalle ja/tai asiantuntijaorganisaatiossa työskentelevälle kasautuu haastavat asiakkaat ja paljon töitä eikä esimerkiksi ryhmätoiminnan järjestäminen mahdollistu, kun aikaa siihen ei riitä. Toisaalta taas taustaorganisaation asiantuntijayhteistyö ja muut tarjolla olevat palvelut voidaan nähdä myös mahdollistavana tekijänä.

Haastatteluaineistosta nousi esiin myös, että työskentelytapojen erot voivat olla sekä hankaloittava että mahdollistava tekijä. Etsiväkollegoiden kesken osalla voi olla toiminnallisempi koulutus- ja työkokemustausta, joka tuo varmuutta ryhmätoimintojen järjestämiseen, ja osalla tietopainotteisempi tausta, joka tuo mukanaan prosessiajattelua, käsitteiden tuntemusta ja palvelujärjestelmän ymmärrystä. Näin ollen esimerkiksi asiakkaat, joilla on jo valmiuksia ryhmässä olemiseen ja työskentelyyn, saattavat ohjautua tietyille henkilöille, ja haastavassa elämäntilanteessa olevat, joille tarvitsee räätälöidysti suunnitella erilaisia tukipalveluita, taas tietyille henkilöille.

Erilaisuus eri etsivien tai organisaatioiden tarjoaman etsivän nuorisotyön työskentelytavoissa ei ole pelkästään haaste silloin, kun paikkakunnalla työskentelee useampia etsiviä, sillä silloin se tarjoaa myös mahdollisuuden kullekin pelata omilla vahvuuksillaan. Edellä esitetyn haastatteluaineistosta nousseen lisäksi näkisin, että haasteellisen tilanteesta voi tehdä se, mikäli nuoret, joilla elämä on hyvin repaleista ja ongelmia on monenlaisia, ohjautuvat pääasiassa tietyille henkilöille, voi tämä kuormittaa heidän työssäjaksamistaan merkittävästi enemmän kuin se, että välillä olisi aikaa tarjota ryhmätoimintoja ryhmätyöskentelyyn jo kykeneville tai hoitaa välillä myös niitä nopeampia ja helpompia asiakkuuksia. Näkisin, että työyhteisössä työskentelevien yksilöiden näkökulmasta olisi parempi, että eri haastavuustason asiakkuudet jakautuisivat etsivien kesken tasaisemmin. Toisaalta tällöin etsiville, jotka ovat tottuneet työskentelemään jo ryhmätyöhön kykenevien nuorten kanssa, tulisi mielestäni tarjota lisäkouluttautumismahdollisuutta, jolloin tiedon karttuessa ja osaamisen lisääntyessä vältyttäisiin siltä, että he kokisivat kuormittuvansa liikaa haastavissa elämäntilanteissa olevien moniongelmaisten nuorten tukemisessa ja ohjaamisessa.

Professionaalistumisen prosessi tai ammatillisuuden vahvistaminen voidaan nähdä hankaloittavana tai mahdollistavana tekijänä. Haastatteluaineistosta nousi esiin näkemys siitä, että ammatillisuuden vahvistuminen on tarpeellista ja toivottua, jotta sen myötä ammatin arvostus ja palkkataso voisivat kasvaa. Lisäksi esiin nousi näkemys, jossa professionaalistuminen huolestutti ja se pohditutti, saatetaanko sen myötä rajata etsivän työtä liikaa tai rakentaa turhia kynnyksiä. Näkisin, että puheessa ammatillisuuden vahvistamisesta viitattiin ennen kaikkea yleisesti toimintaympäristössä ja yhteiskunnassa sen tiedon vahvistamiseen, että etsivää nuorisotyötä tehdään ammatillisesti, se on erityisnuorisotyötä ja siihen näin ollen tarvitaan tietynlaista osaamista ja ammattitaitoa.

Osa haastateltavista toi esiin, että työtä tehdään nimenomaan persoonalla, kun osa taas korosti, että työtä tehdään ammattitaidolla, jota persoona toki höystää voimakkaasti. Pohdin, onko mahdollista, että mikäli alasta puhuttaessa kovasti korostetaan sitä, että työtä tehdään persoonalla, voiko ulkopuolinen henkilö saada helpommin sen kuvan, että mitään sen kummempaa osaamista työhön ei varsinaisesti tarvitsekaan, kunhan on tietynlainen sopiva persoona. Ymmärrän kritiikin persoonaa korostavaa puhetta kohtaan, sillä näkisin sen, että korostetaan työtä tehtävän ammattitaidolla, luovan kuvaa siitä, että henkilöltä vaaditaan tietynlaista osaamista, eikä pelkästään se, että persoona on työhön sopiva, riitä. Vaikka kyseessä on erään haastateltavan sanoin ”nyanssiero”, voi kritiikkiä näkemykseni mukaan perustella esimerkiksi sillä, että kielellä ja sanavalinnoilla luodaan todellisuutta ja merkityksiä. Ei ole yhdentekevää, millä tavalla asioista puhutaan.

Näkisin, että varmastihan persoona väkisininkin vaikuttaa työntekoon, kun kyse on vuorovaikutusammattista, mutta se, kuinka paljon ja miltä osin pystyy itse vaikuttamaan omaan vuorovaikutukseen ja esimerkiksi tarvittaessa häivyttämään hieman omaa persoonaa omassa tekemisessä tai valjastamaan omaa persoonaa etsivän nuorisotyön tavoitteiden mukaiseen olemiseen ja vuorovaikuttamiseen, lienee se keskeinen asia. Kuten Kiesiläinen (2004) toteaa, niin vuorovaikutuksen ammattilaisten kannattaa muistaa, että on useita tapoja tehdä työtä ja jokaiselle yksilölle löytyy hyvä tapa toimia tavoitteiden suunnassa eli omasta yksilöllisyydestään ei tarvitse luopua. Näin ollen kehittymisen näkökulmasta vastuu on hyvin suuri, koska ulkopuolisen on mahdoton sanoa, mikä on toisen ihmisen persoonaan parhaiten sopiva ammatillinen tapa toimia. Vaikka jokaisen on löydettävä oma tapansa itse, niin tärkeää on muistaa, että mikäli toimii vastoin työnsä tavoitteita, vaikka kuinka toimisi oman persoonan mukaisesti, on tehtävänä arvioida – tai ottaa vastaan arviointia – tavasta toimia ja muutettava se vastaamaan työn vaatimuksia. (Kiesiläinen 2004, 22–23.) Kuten haastatteluaineistostakin nousee esiin, oman persoonan käyttöön työssä eli omaan persoonalliseen, mutta ammatilliseen työtapaan kytkeytyy myös paradoksi -tyyppinen haaste: miten etsivää nuorisotyötä voisi tehdä siten, ettei se henkilöidy liikaa tiettyihin työntekijöihin, mutta kuitenkin siten, että ihminen kohtaa ihmisen. Kuten yleisemminkin ohjaustyötä, myös etsivää nuorisotyötäkin koskee vastaava haaste, kasvattajan paradoksi, eli miten tukea ohjauksesta riippuvaista nuorta itsenäiseen toimintaan riittävästi, muttei liikaa, jotta hänen oma osaamisensa ja toimijuutensa pääsisi vahvistumaan (Vehviläinen 2014, 36).

Haastateltavien etsivien nuorisotyöntekijöiden kuvaamat asiakastyötä hankaloittavat tekijät ja työn haasteet liittyivät pääasiassa muuhun, kuin oman osaamisen kehittämistarpeisiin.

Mielestäni hämmästyttävän iso osa työtä hankaloittavista tekijöistä on sellaisia, jotka olisi mahdollista poistaa tai niihin olisi mahdollista vaikuttaa hyvällä johtamisella.

Lisäksi monessa yhteydessä haasteiden taustalla näyttäisi vaikuttavan se, että etsivän nuorisotyön määritelmä on laissa hyvin väljä. Etsivältä nuorisotyöltä puuttuu myöskin rahoittajan tarjoama selkeä ja yhtenäinen tehtäväkuva, johon olisi mahdollisuus nojata ja jonka avulla voisi esimerkiksi perustella yhteistyötahoille etsivän nuorisotyön työmuotoja työn rajauksia.

Haasteiden kuvauksia, jotka liittyivät osaamiseen, oli hyvin vähän ja ne linkittyivät etsivän nuorisotyöntekijän uran alkuvaiheeseen kuten seuraavassa lainauksessa:

Ne asiat [asiakasnuoren elämässä] voivat olla tosi monisyisiä, voidaan olla niin erilaisissa elämäntilanteissa mukana ja läsnä, niin pahimmillaan, ainakin oman työuran alussa koin murskaavuutta siitä, kuinka paljon tässä pitääkään olla sellaista perustietoa erilaisista elämänvaiheista ja palvelujärjestelmän kohdista esimerkiksi. Mulla meni ainakin itselläni aikoinaan aikaa siinä, että pystyin olemaan itseäni kohtaan armelias, että ei välttämättä siinä hetkessä tarvitse osata sanoa, vaan voi yhtä lailla asiakkaan kanssa yhdessä tutkia ja oppia. Se on ollut oikeastaan aika tärkeä juttu, että parhaimmassa tapauksessa, kun sanot nuorelle, että en itseasiassa itsekään ole ihan varma, mutta katsotaanko yhdessä, niin siinä tulee samalla sellainen osallistaminen ja parhaassa tapauksessa nuorellekin se, että no tottakai katsotaan. Silloin aikoinaan mietin sitä, että onko se epäammattimaista, jos ei suoraan osaa vastata heti kaikkeen. Mutta ajansaatossa sitä oppi ymmärtämään sen. Ja tavallaan nuorellekin tulee sellainen turvallinen olo, että kuitenkin olen ihminen, joka on sitoutunut etsimään tietoa, tutkimaan, että en vaan sano, että en nyt tällä hetkellä tiedä, kokeile vaikka Kelaa. Vaan että yhdessä pysähdytään siihen. (Haastateltava 5)

Huomionarvoista on, että tiedoista ja taidoista kysyttäessä sama haastateltava nostikin esiin taitona sen, että pitää kyetä hyväksymään, ettei tarvitse tietää valmiiksi kaikkea ja uskaltaa sanoa tämä myös asiakkaalle. Mainittakoon jo tässä kohtaa, että haastatteluaineistossa yksi taito, jota paljon tuotiin esiin, olikin tiedonhaun taidot.

Kun kysyit, minkälaisia tietoja ja taitoja tarvitsee, varmaan kaikista tärkein on, että osaa nuoria auttaa, kyky hankkia tietoa. Työuralla on joutunut kaikennäköistä oppimaan, Kelan tuet, mitä on olemassa, miten niitä haetaan ja milloin niitä haetaan, velkajärjestelyistä ja rikosoikeudellisista prosesseista, lähestymiskiellosta, seksuaalineuvontaa, seksuaaliterveys ja terveysneuvonta ylipäättään, minkälaisia palveluita on päihde- ja mielenterveysasiakkaille, mitä palveluita sosiaalipalveluista saa. Se on ihan valtava tietomäärä, mitä siinä itseasiassa etsivänä tarvitsee, jos sitä työtä tekee niin kuin ihan niin, että selvittää oikeasti, mitä se nuori tarvitsee ja miten hän pääsisi eteenpäin. Ei sellaista tietenkään opi.. et sä voi kerralla oppia vaikka opiskelujen aikana kaikkea sitä tietomäärää, vaan se tulee melkein asiakaskohtaisesti, että okei sulla on tällainen

juttu, että lähdetään selvittämään. Ja monesti me selvitetään niitä yhdessä asiakkaiden kanssa. Samalla tietysti opetetaan asiakasta siihen, että hän hankkii tietoa ja miten täytetään jotain lomakkeita ja hoidetaan itse omia asioita. Sitähän se on sitten siinä samaan aikaan. (Haastateltava 1)

6.3 Palautteet etsivästä nuorisotyöstä

Kysyin haastateltavilta etsiviltä, minkälaista palautetta he ovat asiakkailta ja muilta tahoilta saaneet. Oletuksenani oli, että palautteesta voi olla pääteltävissä, että jokin toiminta tai toimintatapa on ollut hyvä ja onnistunut. Etsivien osaamisen näkökulmasta lisäksi kiinnostavaa on se, minkälaisista asioista annetaan positiivista ja minkälaisista asioista negatiivista palautetta.

6.3.1 Asiakkailta saatu palaute

Valtaosa palautteesta, jota haastatteleman etsivät nuorisotyöntekijät saavat asiakkailtaan, on positiivista. Tämä tulos oli linjassa sosiaalisen vahvistumisen (Sovari) mittarilla saatujen tulosten kanssa. Sovari-kyselyssä etsivän nuorisotyön asiakasnuorilta kysyttiin muun muassa arvosanaa etsivän nuorisotyön toteutukselle kokonaisuutena asteikolla 1–5. Kyselyyn vastanneet nuoret antoivat erittäin hyvän arvosanan: 4,6. Asiakkaat ovatkin kyselyn mukaan hyvin tyytyväisiä työskentelyyn etsivän nuorisotyöntekijän kanssa ja häneltä saatuun apuun. (Kinnunen 2021, 6.)

Kuvio 6. Esimerkkejä palautteista, joita etsivät nuorisotyöntekijät ovat asiakkailtaan saaneet.

Haastatteluaineiston perusteella melko tyypillinen etsivän nuorisotyöntekijän saama palaute on, että nuori kokee etsivän olevan ensimmäinen tai ainoa taho ja henkilö, joka on aidosti ollut kiinnostunut nuoresta ja kuunnellut ja halunnut ymmärtää. Tästä päättelen, että etsivät onnistuvat saamaan yhteyden nuoreen, rakentamaan luottamusta ja saamaan nuorelle tunteen siitä, että hänestä ollaan kiinnostuneita ja halutaan aidosti auttaa. Tähän vaikuttaa varmasti paitsi etsivien osaaminen – erityisesti vuorovaikutusosaaminen ja kohtaaminen – mutta joltain osin myöskin työn luonne, kuten eräs haastateltava osuvasti kuvaa:

Etsivä on siitä tietysti kiva, että kun se on vapaaehtoinen palvelu. Sen nuoren ei ole pakko kiinnittyä sinne, jos se ei halua. Ja koska me ei tehdä mitään päätöksiä esim. rahasta, niin silloin niin kun... että hyvin harvoin sellainen negatiivinen palaute kohdistuu siihen etsivään. Se etsivä saa monesti ollakin kiva ja kivassa roolissa sillä tavalla, että jotkut raha-asiat eivät ole meidän takana tai huostaanottopäätökset tai mitkään tällaiset. Että sitten sen takia harvoin tulee [negatiivista palautetta]. (Haastateltava 1)

Näin ollen palvelun vapaaehtoisuus näyttäytyykin hyvin positiivisessa valossa. Vapaaehtoisuus luo mahdollistavamman pohjan luottamussuhteen rakentamiselle, kun asiakkuus perustuu nuoren omaan päätökseen ja hän haluaa tavata etsivää. Huomionarvoista tietenkin on, että etsivän nuorisotyön ollessa täysin vapaaehtoista, se asettaa hyvin korkean vaatimuksen etsivien vuorovaikutustaidoille, sillä etsivän on kyettävä saamaan kontakti, motivoimaan ja kannustamaan nuorta niin, että hän haluaa työskennellä etsivän nuorisotyöntekijän kanssa haasteidensa ratkomisen parissa. Mielestäni tärkeä huomio on, että ”homma ei ole hoidossa” sillä, että nuori tulee ensimmäiseen tapaamiseen, vaan vuorovaikutustaitoja – kuten toki myös tarvittavia tietoja ja muita taitoja – tarvitaan koko asiakkuussuhteen ajan myös siitä syystä, että nuori jatkaisi työskentelyä etsivän kanssa. Nuorella on vapaus koska tahansa päättää asiakkuus ilman selitysvelvollisuutta. Näin ollen etsivän täytyy olla helposti lähestyttävä ja etsivällä tulee olla kyky käyttää vuorovaikutustaitojaan tilanteen mukaan tarkoituksenmukaisella tavalla ei vain kontaktia luodessaan vaan koko työuransa ajan. Etsivät siis käyttävät vuorovaikutustaitojaan esimerkiksi nuoren motivointiin, tsemppaamiseen ja luottamussuhteen ylläpitoon ja kehittämiseen, jotta he voisivat omalta osaltaan edistää tukea tarvitsevan nuoren asiakkuuden jatkumista ja sitä kautta tuen ja avun vaikuttavuutta.

Kun nuori kokee, että hänestä ollaan kiinnostuneita, luodaan samalla mahdollisuus korjaaviin kokemuksiin, kuten eräs haastateltava nostaa esiin:

Kyllä tässä useasti tehdään korjaavia kokemuksia nuorille muista palveluista – nyt ei ole tarkoitus mitenkään pahaa puhua muista, kaikki tekee varmasti parhaansa – mutta että tavallaan, jos on niitä haljuja kokemuksia jostain toisesta jutusta, niin sitten jos vaikka yhdessä asioidaan tai lähdetään miettimään, että no miten tämä nyt saadaan hoidettua, niin parhaimmillaan se korjaa sitä uskoa siihen palvelujärjestelmään, että hommat voivat onnistua. (Haastateltava 5)

Eräs haastateltava nostaa esiin näkökulman, että palautteet saattavat olla hyvin pysäyttäviä ja etsivä on voinut olla hyvin merkittävänä apuna nuorelle, vaikka on tehnyt ikään kuin ”vain” sen työnsä, joka kuuluukin tehdä. Parhaimmillaan, kun yhteystyö asiakkaan kanssa onnistuu ja saadaan luotua luottamuksellinen suhde, etsivä pystyy olemaan nuorelle tukena tiukoissa paikoissa, vaikka asiat eivät vielä ratkeaisikaan. Nuorella saattaa olla yhä samoja haasteita elämässään, haastateltavan sanoin:

Mutta siitä huolimatta, että on voinut sitten olla ihan vaikka sillä läsnä olemisella sen verran tukena, että se on jotenkin kantanut sitä nuorta. Se on aika pysäyttävää. Sellaisia helmiä tavallaan siinä työssä. (Haastateltava 7)

Kuten olen palautekuvioon nostanutkin esimerkiksi, eräs haastateltava kertoi, että heillä etsivään nuorisotyöhön ohjautuu välillä mielenterveyspalveluiden asiakkaita, jotka ovat tyytymättömiä hoitosuhteeseen, joka heillä mielenterveyspalveluissa on. Mielestäni tällainen tilanne on hyvin haasteellinen ja ongelmallinenkin, koska keskeinen etsivän nuorisotyöntekijän tehtävä on ohjata nuorta sopivien palveluiden piiriin eli esimerkiksi juuri mielenterveyspalveluihin. Kun nuorella on jo asiakkuus mielenterveyspalveluihin ja hän kokee, ettei saa tarvitsemaansa tukea mielenterveyden haasteisiin mielenterveyden ammattilaisilta, on ymmärrettävää, ettei hän välttämättä koe saavansa riittävää tukea etsivästä nuorisotyöstä, sillä etsivä ei välttämättä ole mielenterveyden ammattilainen ainakaan niin syväluotaavalla tasolla, kuin tarve vaatisi. Toki haaste ja nuoren tyytymättömyys saattaa liittyä myös siihen, että mielenterveyspalveluista ei pystystä kenties tarjoamaan vahvempaa tukea kuten yksilöterapiaa silloin, kun tarve vaatisi. Kuten työtä hankaloittavista tekijöistä kysyttäessä eräs toinen haastateltavakin nosti esiin, että on ongelmallista, jos palveluiden piiristä nuoria aletaan ohjata etsivään nuorisotyöhön, ja palveluista etsivälle ohjaus kertoo todennäköisesti jonkin tarvittavan palvelun puuttumisesta. Jos tämän suuntaista ohjausta tehdään, sille pitäisi olla vahva peruste – kuten haastateltava huomauttaa – esimerkiksi nuoren merkittävä luottamuspuola viranomaisiin. Nuorelle voi olla helpompaa rakentaa vapaaehtoisuuteen perustuvassa etsivässä nuorisotyössä luottamuksellinen suhde työntekijään ja rakentaa luottamusta myös järjestelmään. Tässä päästään etsivän tehtävään nostaa

palvelujärjestelmän ongelmakohtia esille. Etsivän pitää tuoda esiin puuttuvien palveluiden tarve:

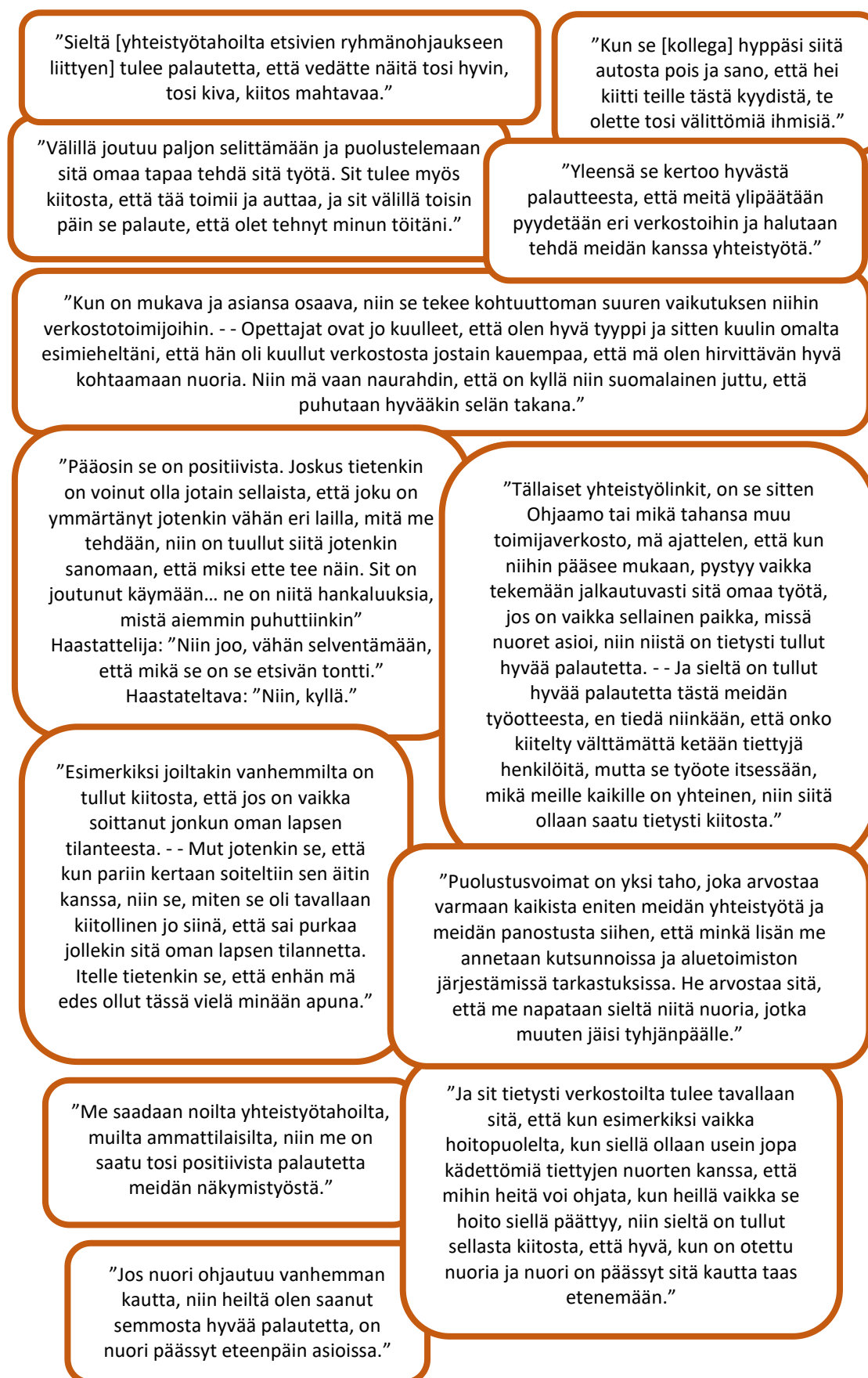
Nämä on sellaisia kestoteemoja kyllä. - - Totta kai ihan kaikista tärkein tavoite on se niiden nuorten tukeminen ja auttaminen, jotka apua tarvitsee ja heidän auttaminen kiinni yhteiskuntaan. Mutta toisaalta etsivän nuorisotyön tehtävä on tavallaan tehdä itsensä tarpeettomaksi, että se on sellainen tietynlainen tehtävä. Eikä niin, että me alamme tarjoamaan jotain sellaista palvelua nuorille, jota ei ole missään muualla. (Haastateltava 6)

Huomionarvoista on se, että nuoren yhteiskuntaan kiinnittymisessä tukeminen on kovin haasteellista, jos ei ole palvelua, jota nuori tarvitsisi, palveluun on valtavat jonot, tai nuori on tyytymätön palveluun, johon hänet on ohjattu. Haastatteluaineiston perusteella vaikuttaa siltä, että paitsi mielenterveyspalveluiden myös päihdepalveluiden ongelmakohdista asiakkaat kertovat etsiville palautetta ja niitä tuodaan etsivien toimesta kyllä esille, mutta niihin ei tartuta palvelujärjestelmän kehittämiseksi ja tukea tarvitsevien nuorten mahdollisuuksien parantamiseksi, tai jos tartutaan, toimenpiteet eivät ole olleet riittävän vaikuttavia.

Esimerkkipalautteiden kuvion yhdessä palautteessa etsivä kuvaa tilannetta, jossa itse on kokenut asiakastapaamisen raskassoutuisena, mutta nuori on ollut tyytyväinen. Mielestäni tämä on hyvä esimerkki etsivien vuorovaikutustaidoista. Lisäksi voidaan ajatella, että kyky luoda hyvä ilmapiiri ja nuorelle tunne siitä, että hänet on kohdattu, kuuluu etsivän osaamisvaatimukseen riippumatta siitä, kuinka haasteellinen asiakas on kyseessä. Kuten Kiesiläinen (2004, 20) tuo esiin teoksessaan ”Vuorovaikutusvastuu: ammatilliset vuorovaikutustaidot kasvatusyhteisössä”, mitä heikommat vuorovaikutustaidot yksityishenkilöllä – tässä tapauksessa nuorella – on, sitä vaativampi on ammatti-ihmisen tehtävä. Vastaavasti mitä ammattitaitoisempi on, sitä paremmin selviää vaativistakin vuorovaikutustilanteista. Vaikka ihmisinä olemme kaikki tasa-arvoisia, tulee muistaa, että vastuu vuorovaikutuksesta on aina ammatti-ihmisellä. Tämän hyväksyminen ei Kiesiläisen (2004) mukaan ole työyhteisöissä itsestäänselvyys, vaikkakin se on edellytys vuorovaikutusammattitaidon kehittymiselle. Kiesiläisen huomio vuorovaikutustyötä tekeville – eli myös etsiville – on keskeinen muistettava: olisi erittäin tärkeää ymmärtää se, että mikäli ammatti-ihmisenä ei hyväksy vuorovaikutusvastuutaan, joutuu silloin hyväksymään sen, että asiakkaan vuorovaikutustaidot määrittelevät onnistumista omassa ammatissa.

6.3.2 Muilta tahoilta saatu palaute

Asiakaspalautteen lisäksi kysyin, minkälaista palautetta etsivät nuorisotyöntekijät ovat muilta tahoilta saaneet. Etsivät saavat paljon positiivista palautetta, mutta haastateltavat kertoivat myös negatiivisemmasta palautteesta, johon näyttäisi kytkeytyvän se, etteivät yhteistyötahot aina täysin ymmärrä etsivän nuorisotyön työmuotoa tai työnjako ei ole kaikille täysin selvä. Tämä samainen asia nousi esiin jo työtä hankaloittavien tekijöiden kuvauksissa. Seuraavaan kuvioon olen koonnut esimerkkejä muilta tahoilta saaduista palautteista.

Kuvio 7. Esimerkkejä palautteista, joita etsivät nuorisotyöntekijät ovat muilta tahoilta saaneet.

Haastatteluaineistoni perusteella etsivät nuorisotyöntekijät saavat muilta tahoilta paljon positiivista palautetta. Toisaalta yhteistyökumppaneilta saadaan myös negatiivista palautetta, mikä liittyy tyypillisimmin kiinteästi siihen, että yhteistyökumppaneilla ei ole selkeää käsitystä siitä, mitä etsivä nuorisotyö on, eikä näin ollen ymmärrystä esimerkiksi etsivien hyvin erilaisia työtapoja kohtaan.

6.4 Näkemykset tarkemman koulutus- ja työkokemusvaatimuksen tarpeellisuudesta

Kysyin haastateltavilta etsiviltä nuorisotyöntekijöiltä heidän mielipidettään siitä, pitäisikö etsiville nuorisotyöntekijöille asettaa jokin tarkempi koulutusvaatimus ja mahdollisesti työkokemusvaatimus. Mielipiteet tarvittavan koulutuksen vaativuudesta ja työkokemuksen tarpeellisuudesta antavat viitteitä siitä, miten vaativana etsivät nuorisotyöntekijät omaa työtään pitävät.

Usealla haastateltavalla oli hyvin selkeä ajatus siitä, että etsivän nuorisotyön koulutusvaatimuksena tulisi olla vähintään soveltuva ammattikorkeakoulututkinto. Tässä yhteydessä puhuttiin nimenomaan alemmasta ammattikorkeakoulututkinnosta. Myös yliopiston kandidaatin ja maisterin tutkinto mainittiin. Toisaalta moni oli myös sitä mieltä, että mikäli korkeakoulutusta ei ole, voi sopivan nuorisotyön kokemuksen määrä korvata puuttuvan tutkinnon. Lisäksi eräs haastateltava nosti esiin sen, että esimerkiksi putkimiehestä voi tulla loistava etsivä nuorisotyöntekijä, mikäli hänellä on erittäin hyvät vuorovaikutustaidot ja hän osaa kohdata nuoren. Niinpä koulutuksen ja työkokemuksen lisäksi myös yksilön ominaisuuksilla ja lahjakkuuksilla nähtiin olevan merkitystä.

Minimityökokemuksen määrittely nuorten parissa tehtävästä ohjaus ja neuvontatyöstä voisi olla hyvä tehdä, sillä se saattaisi ehkäistä sitä, että työntekijä joutuu erään haastateltavan sanoin yhtäkkiä ns. ”syvään päätyyn” ja joutuu oppimaan asioita ”kantapään kautta”. Kokeneempi voisi olla valmiimpi ottamaan työn haltuun ja tekemään työn rajausta, joka on erityisen tärkeää työssä jaksamisen kannalta.

Kun haastateltavat pohtivat vastausta kysymykseen siitä, pitäisikö etsivään nuorisotyöhön asettaa jokin tarkempi koulutusvaatimus sekä sitä, pitäisikö olla jokin tarkempi työkokemusvaatimus, pohdinnoille leimallista on se, että asia nähdään monisyisenä. Tätä

kuvaa hyvin seuraava haastateltavan vastaus koulutusvaatimuksen tarpeellisuudesta kysytyäni:

Paljon enemmän saataisiin aikaan ihan pelkästään sillä, että [edellytyksenä olisi] soveltuva korkeakoulututkinto. Tällä hetkellä pienemmillä paikkakunnilla voi myös olla sitä, että siellä on [etsivinä] nuorisiohjaajia ja lähihoitajia, mutta sitten taas kun ei heidänkään osaamista voida vähätellä, jos työkokemusta joka tapauksessa on. Kyllä sitä jotenkin pitäisi... Etsivässä nuorisotyössä pitäisi ehkä kuitenkin olla ihmisellä se korkeakoulututkinto juuri siitä syystä, että tämä vaatii niin laajaa osaamista ja sitä ei saada kyllä varmasti ammattikoulutuksella. Mutta voiko vastavalmistunut sosionomi olla yhtä hyvä etsivä nuorisotyöntekijä kuin vaikka 10 vuotta lastensuojelutyötä tehnyt lähihoitaja, tuskin. (Haastateltava 4)

Haastatteluaineiston perusteella tärkeää on, että etsivillä olisi korkeakoulututkinto, mutta samaan aikaan pitkän työkokemuksen mukanaan tuomaa osaamista pidetään arvossa.

Korkeakoulutuksen suorittaneiden valmiuksien arvostuksesta kertoo myös muun muassa seuraava pohdinta, ja samaan aikaan etsiväkollegan saatavan perehdytyksen tärkeys nousee esiin.

No.. Kyllä mä sanoisin, että just valmistunut – jos tiputetaan se toinen aste pois – sosionomi, yhteisöpedagogi tai vaikka kasvatustieteiden maisteri, niin kyllä sieltä tulee sitä osaamista ja näkemystä, jollon ehkä sä pystyt tekemään etsivää pelkästään sillä koulutaustalla. Mutta siinä kohtaa kyllä kentältä mä nään, että se mentorointi olis tosi tärkeätä, koska työtä tehdään niin eri tavalla eri kunnissa, niin sit tavallaan, jos sun täytyisi yksin lähteä rakentaan jotakin, niin kyl sä hukassa olisit. (Haastateltava 2)

6.5 Työssä tarvittava osaaminen

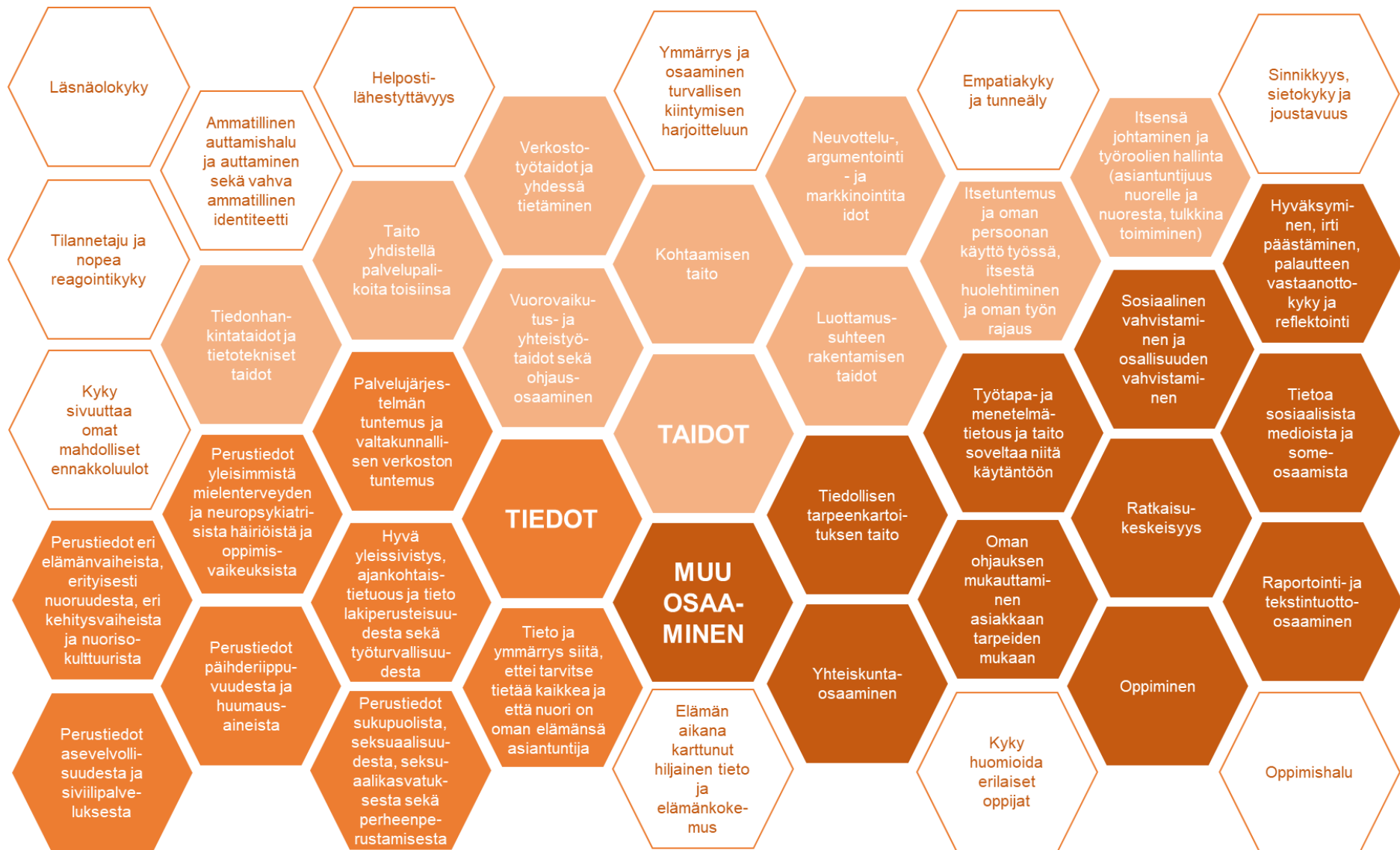
Haastattelussa teemassa kaksi, laadukkaan ja onnistuneen asiakastyön tekeminen sekä siihen vaadittava osaaminen, kysyin haastateltavilta sitä, minkälaisia tietoja ja taitoja he tarvitsevat asiakastyön tekemisessä. Tämän lisäksi minua kiinnosti tietää, minkälaisia muita tietoja ja taitoja he työssään tarvitsevat, jotka eivät välttämättä kytkeydy niin kiinteästi asiakastilanteeseen. Kysyin teeman päätteeksi, tuleeko haastateltavalle mieleen jotakin muuta osaamista tai lisättävää, ennen kuin siirryimme seuraavaan teemaan. Ilokseni havaitsin, että lähestymistapana tiedoista ja taidoista puhuminen tuotti tulosta niin, että haastateltavat jäsentelivät työn osaamisvaatimuksia tietoihin ja taitoihin. Tämän lisäksi kuitenkin totesimme kaikkien kanssa sen, että osa osaamisesta on sellaista, että sen voi nähdä olevan sekä tietoa että taitoa ja sitä on vaikea sijoittaa kuuluvaksi vain jompaankumpaan. Tokihan osaamisen erottelu tietoihin ja taitoihin on muutoinkin keinotekoinen raja, mutta se helpottaa

kokonaisuuden hahmottamista. Lisäksi osan osaamisesta voi kuvata olevan enemmänkin kykyjä ja ominaisuuksia.

Tässä luvussa esittelen etsivien nuorisotyöntekijöiden työssä tarvittavaa osaamista siten, että käyn läpi haastateltavien esiin nostamia tietoja ja taitoja sekä muuta osaamista, jota on haastavaa liittää kuuluvaksi vain tietoihin tai taitoihin. Kerron siitä kokonaisuuteen liittyvästä osaamisesta, jota on vaikea sijoittaa pääluokkiin – (tiedot, taidot, muu osaaminen) tai niiden alaisiin yläluokkiin, vaan kyse on enemmänkin henkilön kyvyistä ja ominaisuuksista – eri pääluokkien yhteydessä riippuen siitä, mihin näen kukin kyvyn tai ominaisuuden linkittyvän vahvimmin.

Haastatteluaineistosta on löydettävissä suuri määrä erilaisia tietoja, taitoja, muuta osaamista sekä kykyjä ja ominaisuuksia, joita etsivä nuorisotyöntekijä työssään tarvitsee. Kun tein analyysia ja muodostin alkuperäisistä ilmauksista pelkistettyjä ilmauksia, jo tässä kohtaa asia tiivistyi paljon. Haastateltavat puhuvat samoista asioista usein myös hieman eri sanoin, joten jo pelkistettyjen ilmausten tiivistysvaiheessa on tapahtunut siinä mielessä karsintaa.

Pelkistettyjen ilmauksien ryhmittelyjen myötä muodostetut alaluokat ovat siis yhä tiiviimpi esitys etsivässä nuorisotyössä tarvittavasta osaamisesta. Niinpä voisi sanoa, että seuraava kuva, jossa olen koonnut pääluokkien (tiedot, taidot ja muu osaaminen) ympärille yläluokat sekä kuvion laitamille työssä tarvittavia kykyjä ja ominaisuuksia, on aika äärimmilleen tiivistetty kuvaus etsivien työssä tarvittavasta osaamisesta, kyvyistä ja ominaisuuksista.

Kuvio 8. Etsivässä nuorisotyössä tarvittava osaaminen, kyvyt ja ominaisuudet.

Olen jakanut haastateltavien osaamiseen liittyviä kuvauksia tietoihin, taitoihin ja muuhun osaamiseen, sekä vielä kykyihin ja ominaisuuksiin. Huomionarvoista on toki se, että joku muu olisi saattanut yhdistää kuvauksia tarvittavista osaamisista hieman eri tavoin ja siten myös nimetä luokkia kenties eri lailla kuin mitä olen tässä tehnyt. Niinpä tutkimukseni tulosten läpinäkyvyyttä ja luotettavuutta lisätäkseni olen sisällyttänyt tuloksien esittelyn yhteyteen suoria lainauksia. Anonymiteetin lisäämiseksi olen muuttanut lainausten hyvin murteellisia ilmauksia yleiskielisemmiksi, ja luettavuuden parantamiseksi olen paikoin karsinut tiuhaan toistuvia tilkesanoja kuitenkin siten, ettei sanoma pääse muuttumaan.

6.5.1 Tiedot

Seuraavaksi esittelen etsivässä nuorisotyössä tarvittavia tietoja kuviossa esitettyjen otsikoiden mukaisissa kokonaisuuksissa.

Palvelujärjestelmän tuntemus ja valtakunnallisen verkoston tuntemus

Palvelujärjestelmän tuntemus on etsivässä nuorisotyössä tärkeää. Millä tahansa asialla nuori etsivän luo tuleekaansa, etsivän on tunnettava palvelujärjestelmä, jotta hän osaa ohjata nuorta oikean palvelun piiriin, tai vähintään tulisi tietää, miten lähteä selvittämään asiaa esimerkiksi ottamalla yhteyttä oikeaan tahoon. Esimerkkinä kahden haastateltavan kuvaukset:

Hyvä palvelujärjestelmän ymmärrys täytyy olla, koska miten etsivä nuorisotyöntekijä voi työskennellä nuoren kanssa palvelupallojen välissä, jos hän ei ymmärrä ympärillään olevia palloja. (Haastateltava 2)

Pitää olla myös se positio, et me voidaan ja pystytään ja kyetään olemaan se taho, joka pystyy antamaan myös konkretiaa, faktoja, neuvoja, vinkkejä. Että tavallaan meillä on myös se tiedollinen positio olemassa. Et se ei oo pelkästään sitä, että hengailaan yhdessä ja ihmetellään elämää, vaan että meillä pitää myös olla se paletti, mistä me voidaan tarjota vaihtoehtoja. (Haastateltava 5)

Etsivät ohjaavat nuoria muun muassa mielenterveys-, päihde, sosiaali- ja asumispalvelujen piiriin. Lisäksi nuori voi tarvita apua erilaisiin toimeentuloon liittyviin haasteisiin, jolloin Te-palveluiden, Kelan ja etuusjärjestelmien tuntemus on tarpeen, jotta osaa ohjata oikealle taholle kulloisenkin asiakkaan tilanteen ja tarpeen mukaan. Myös perhepalveluihin sekä asevelvollisuuteen ja siviilipalvelukseen liittyvissä asioissa nuori voi tarvita neuvoja. Työllistymisen lisäksi nuoret voivat tarvita tukea myös alan, koulutusmuodon ja sopivan oppilaitoksen löytämiseen.

No sitten tietenkin koulutusjärjestelmä ja koulutusvaihtoehdot, niin kun oppisopimuskoulutus, toisen asteen koulutukset, täydennyskoulutukset, työpajatoiminnot ja mitä seillä on. (Haastateltava 6)

Ylipäätään kaikki yleiset opiskeluun liittyvät asiat, haut ja mitä koulutustarjontaa on. (Haastateltava 9)

Etsivät voivat tarvita työssään myös tietoa velkajärjestelyistä. Tämän aineiston perusteella vaikuttaisi siltä, että etsivän asiakasnuorilla velkaantuminen voi hyvinkin olla yksi asia, jonka ratkomisessa kaivataan apua. Rikosoikeudellisten prosessien ja lähestymiskiellon tuntemus voi myös olla tarpeen. Tietoa pitää siis olla lukuisista palveluista ja asioista, jota eräs haastateltava kommentoi seuraavasti:

Loppujen lopuksi kaikesta tarvii tietää yleisesti jotain, mutta ei niinku ihan nippelitietoa tarkkaa. Mutta tärkeintä on kuitenkin se, että meillä on se tieto, mihin [ohjataan] ja jos me ei itse sitä tarkkaan tiedetä, mutta mistä me osataan kysyä se asia tarkemmin, niin se meillä pitää olla hanskassa. (Haastateltava 9)

Lisäksi laajan tietämyksen tarpeen yhteydessä mainittiin myös, että silloin, kun tuntee hyvin erilaiset palvelut ja rakenteet, niin pystyy haastateltavan sanoin ”olemaan oikeissa naruissa kiinni”, jolloin kykenee hoitamaan asiakkaan asian huomattavasti nopeammin perille.

Palvelujärjestelmän tuntemuksen keskeinen osa on se, että pitää tuntea palveluihin liittyviä käsitteitä ja tunnistaa toisiaan lähellä olevien käsitteiden erot.

Pitää osata sitä kieltä, mitä tuolla palveluissa puhutaan. Että jos nuori puhuu, että hänellä itsellään on kuntoutustuki myönnetty opintoihin, niin pitää osata kysyä ne oikeet kysymykset. Että, onko kyse oikeesti kuntoutustuesta, eli siitä, että hänellä on määräaikainen eläke, vai kuntoutusrahasta, joka tarkoittaa sitä, että tuetaan opintoja kuntoutusmuotona. Tässä on siis, se on hirvittävän pieni ero, mutta asiasisällöllisesti hirveen suuri. (Haastateltava 4)

Palvelujärjestelmän tuntemuksen lisäksi etsivän työssä hyödyllistä on tietää oman kunnan yhteistyötahot ja yhteyshenkilöitä.

Ne omat verkostot, ne ketkä on muita tekijöitä tässä kentällä, alalla. Kunhan sulla on jonkinlaiset suhteet niihin, tiedät vähän, että kuka missäkin menee, minkälaisia palveluita on tarjolla. (Haastateltava 5)

Tietää ylipäätään, että ketä siellä omassa kunnassa paikallisesti tekee mitäkin työtä, että keneen on mahdollista olla yhteydessä vaikka nuoren. (Haastateltava 7)

Lisäksi etsivän on hyödyllistä tietää etsivän nuorisotyön valtakunnallisesta verkostosta ja siitä, että tarvittaessa on mahdollisuus kääntyä asiantuntijaorganisaation puoleen.

Sitten tietenkin myös ehkä jossain vaiheessa on tärkeää ymmärtää, miten tää etsivän nuorisotyön verkosto valtakunnallisesti toimii, mikä on meidän toi asiantuntijaorganisaatio, joka on tää INTO, etsivä nuorisotyö ja työpajatoiminta. Tää on muutenkin tosi pieni ammattikunta, että on viisi ja plus sataa työntekijää noin suurin piirtein, niin ehkä se sitten, ja tässä on niin kun, heillä on se työn tekemisen kulttuuri, että käännytään muiden puoleen. Että se on semmonen musta aika vahva se koordinaatio tai yhdessä tekemisen ajatus etsivässä työssä. Niin ehkä se on semmonen tieto, mikä on hyvä olla. (Haastateltava 6)

Hyvä yleissivistys, ajankohtaistietous ja tieto lakiperusteisuudesta sekä työturvallisuudesta

Kuten aiemmasta kuvioista kävi ilmi, etsivän työssä tarvitaan hyvin laajasti erilaisia tietoja. Jo hyvästä yleissivistyksestä mainitaan olevan hyötyä.

Ja sitten yleissivistys. Niinku kaiken järkevän keskustelun perusta on hyvä yleissivistys, tää tulee järkytyksenä, mutta pitää paikkansa. Pelkkä koulutus ei anna yleissivistystä, mutta kyllä koulutuksen kautta yleissivistystä saa. Niin kyllä mä näen, että sieltä tulee tällaista konkreettista kykyä kohdata nuori. (Haastateltava 2)

Ajankohtaistietoisuudella viitataan tässä siihen, että tulisi olla tietoinen siitä, mitä nuorten keskuudessa on kullakin ajan hetkellä menossa, ja myös siihen, että tietää etsivän nuorisotyön asiakasryhmän kannalta oleellisia ajankohtaisia asioita. Esimerkkinä seuraavassa lainauksessa esiin tuotu tukien uudistus:

Tiedot siitä, että mitä on juuri tällä hetkellä myös nuorten keskuudessa menossa. Niin se on sellainen nykyajan, tavallaan syrjässä pysymisen tietotaitous. Tietoa tämän hetken ajankohtaisista asioista, mutta en tarkoita uutisia. Sellaista tietoa pitää olla. - - Jo pelkästään se, että kun erinäköiset lait muuttuu ja opintotuet esimerkiksi – ja tän tyyppiset asiat – niin sulla täytyy olla tieto siitä, koska ne muuttuu ja mihin tää tulee vaikuttamaan, koska sen tiedon sä joudut taas välittämään eteenpäin. Todennäköisesti meidän asiakkaat on tavallaan hirveen kiinnostuneita ympäristöstään, mutta ne nypii sieltä ne kivat uutiset, ne mitkä on sensaatiohakuja, ja Trumpit ja Putinit ja kaikki. Mutta sitten tällainen, tyyliin opintotuki uudistus, joka vaikuttaa juuri heihin, tai asumistuen uudistus, niin ei he ole koskaan kuullutkaan. Niin etsivän työ on välittää tämäkin tieto eteenpäin. (Haastateltava 3)

Kuten luvussa 6.1 *Etsivä nuorisotyö haastateltavien kuvaamana* kävi ilmi, jo kysyttäessä etsivästä nuorisotyöstä ja sen tavoitteista yleisellä tasolla, haastateltavista jokainen nosti esiin lakiperusteisuuden. Etsivän nuorisotyön tarkoitus ja tavoite on siis sama valtakunnallisesti joka paikassa, vaikka haastateltavat tunnistivat kuitenkin lain määritelmän olevan väljä, mikä aiheuttaa sen, että painotuseroja eri paikkakuntien välillä voi olla ja onkin. Myös kysyessäni etsivän työssä tarvittavista tiedoista, lakiperusteisuus nousi esiin. Samassa yhteydessä haastateltava toi esiin sen, että tieto pitää paitsi olla, mutta myös kyötä välittämään se muille.

Sit ehkä tietenkin ymmärrys tästä lakiperusteisuudesta, ymmärtää, minkä takia tätä työtä tehdään, osaa kertoa ja välittää sen muille. Markkinointi on semmonen asia, työtä täytyy pystyä markkinoimaan, koska me eletään verkostoista, niin täytyy osata markkinoida työtä. Ja tietenkin se riippuu, että teetkö sä yksin vai kenen kanssa tai tiimissä, mutta täytyy ymmärtää, että täytyy markkinoida työtä sekä niille verkostoille että nuorille. Ja täytyy miettiä, miten sitä tehdään.

(Haastateltava 6)

Huomionarvoista onkin, että lakiperusteisuuden ja tavoitteiden ymmärrys ei ole tärkeää ainoastaan siksi, että tietää, mitä omaan työhön kuuluu ja osaa toimia lainmukaisesti, vaan myös siksi, että pystyy markkinoimaan etsivää nuorisotyötä.

Vaikka haastateltavat pitävät tärkeänä sitä, että etsivät tietävät, mitä heidän työnkuvaansa kuuluu, jotta osaavat rajata siihen kuulumattomat tarjotut tehtävät pois, kuvaavat he silti tilanteita, joissa ovat päätyneet tekemään muuta kuin erityisnuorisotyötä kuten esimerkiksi perusnuorisotyöntekijän sijaistaminen tai CV-pajan vetäminen ammatillisen oppilaitoksessa opiskeleville. Osa tilanteista on sellaisia, että etsivät ovat selvästi ajautuneet tilanteeseen esimerkiksi epämääräisen tehtävänannon myötä, osa sellaisia, että jokin tehtävä hoidetaan pyynnöstä poikkeuksellisesti. Tämän aineiston perusteella on vaikea arvioida, kuinka paljon etsivien työpanosta hyödynnetään perusnuorisotyöhön tai muuhun työhön, jonka useimmat etsivät itse näkevät työnkuvaan kuulumattomaksi, kuten kunnan tehtäviin kuuluvien muiden tilaisuuksien tai tapahtumien järjestämiseen tai palavereihin, jotka eivät liity suoraan etsivään nuorisotyöhön tai hyödytä etsivän nuorisotyön kohderyhmää. Aineistoni perusteella vaikuttaisi olevan selvää, että tätä kuitenkin tapahtuu. Esimerkiksi seuraavat lainaukset kuvaavat hyvin, että se, missä ja kenen alaisuudessa työskentelee, vaikuttaa:

Aikaisemmin meillä tehtiin etsivää nuorisotyötä niin, että me oltiin käytännössä työpajan etsiviä. Eli silloin etsivä on koko päivän 8-16 istumassa työpajalla ja osallistui työpajan arkeen. Ja jos työpajalla on joku henkilökunnan jäsenistä kipeenä, etsivä toimii sijaisena. Ja sitten työpajan lisäksi sä voit tehdä etsivää nuorisotyötä jos sulla nyt oli tarvetta. Ja tää on just se, että kenen alaisuudessa olet niin sen töitä teet. (Haastateltava 2)

Olin aiemmin työpajaohjaajana, sitten mut siirrettiin tekemään etsivää työtä vähän sillai, että ”teet sit etsivää työtä vink vink”. Mä olin että vink vink mä teen etsivää, että en ole enää työnohjaaja, mä teen sataprosenttisesti etsivää ja katon jos mulla jää, että onko pajalle aikaa. Ja se oli semmonen vähän hankala tilanne, koska oltaisiin toivottu, että paja olisi sataprosenttisesti toiminut, mutta mä niinku leikin sitä etsivällä rahotuksella. Tää on yhdistyskentällä ihan normaali käytäntö. (Haastateltava 2)

Seuraavista lainauksista käy ilmi se, että välillä etsivä nuorisotyöntekijä tekee perusnuorisotyöntekijän tehtäviä ja toisaalta välillä esihenkilölle kuuluvia tehtäviä.

Joskus voidaan olla työparina apuna esimerkiksi tuolla perusnuorisotyön puolella nuorisotiloilla. (Haastateltava 7)

Työyhteisössä tällainen kaikenlainen säätäminen. Se on varmaan sitä sellasta esimiestason, niinkun sanoin äsken, että joudutaan tekemään aika paljon itse sellasia asioita ja päättämään sellasista asioista, jotka ei meille kuulu, me käytetään energiaa niiden miettimiseen, kun ne olisi esimiestason asioita. Että he toisi ne meille niinkun alaspäin ja selvittäisivät ja kannustaisivat ja näin. Että sellanen sählääminen ja säätäminen, että toiminta ei oo sellasta järjestäytyntä siinä omassa työyhteisössä, niin se kyllä hankaloittaa myös sitä asiakastyöhän se hankaloittaa. (Haastateltava 8)

Kuten aiemmin esitellystä käy ilmi, tietoa lakiperusteisuudesta ja etsivän työn tavoitteista voi tarvita silloin, kun tulee eteen tilanteita, jotka nousivat esiin työtä hankaloittavista tekijöistä puhuttaessa, siis sellaisia tilanteita, joissa joutuu perustelemaan vaikkapa etsivän työn työmuotoja tai työn rajauksia. Työn rajauksen ja työmuotojen perustelu on usein haastavaa, koska etsivän nuorisotyön määritelmä laissa on tähän tarkoitukseen liian väljä eikä rahoittajatahona Aluehallintovirastotkaan tarjoa tarkempaa määritelmää. Vaikka työn vapautta ja jäsentymättömyyttä etsivien keskuudessa arvostetaankin, samaan aikaan kaivataan kuitenkin tarkempaa määrittelyä, kuten eräs haastateltava seuraavassa kuvaa:

Että joskus jopa tuntuisi, että se vois olla jopa vähän tiukemmin tai tarkemmin [määritelty laissa], että mitä se [etsivä nuorisotyö] ainakin voisi olla. Toki se on samalla mahdollisuus, mutta se voi olla myös vähän niinkun.. ainakin miettii, että jos on yksin etsivänä eikä oo välttämättä aikaisempaa kokemusta, niin se voi olla uhkakin sille työlle, että mitä sitä nyt kuuluu tehdä, kun on etsivä. (Haastateltava 7)

Lakiperusteisuudella viitataan tässä nuorisolain tuntemuksen lisäksi tietosuojalain tuntemukseen etsivän nuorisotyön näkökulmasta.

Monella taholla on tiukat tietoturvaehdot, niin kun pitää tietysti tänä päivänä ollakin, että esimerkiksi asioiminen jonkun Kelan kanssa ei onnistuis ollenkaan ilman, että nuori on läsnä, tai edes etänä läsnä, niin ollaan tehty ryhmäpuheluita, missä nuori on antanut luvan omien tietojen käsittelyyn. (Haastateltava 5)

Etsivän tulisi lisäksi tuntea työturvalliset tai työturvallisimmat toimintatavat, kuten seuraavissa lainauksissa esiin tuodut toimintatavat kotikäyntejä ja ensimmäistä tapaamista koskien.

Mulla ei oo hirveesti semmosta fyysistä toimistotyöskentelyä, muuta kun ne asiakastapaamiset kirjata itselle ja mitä niissä keskusteltiin, koska nuorten kanssa täyty mennä sinne, mihin ne suostuu menemään ja osalla niistähän ei ole rahaakaan, niin saatan hurauttaa autolla sinne heidän naapurustoon ja lähtee lenkille. Koska kotikäyntejä ei yksin saa tehdä, se on työturvallisuuskysymys. Ja

sitten kun heillä ei ole rahaa, niin he ei pääse bussilla keskustaankaan.
(Haastateltava 4)

Kyllä mä ensimmäistä kertaa tapaan asiakkaat aina toimistolla ihan turvallisuussyistä, mutta sen jälkeen me voidaan ihan hyvin tavata vaikka kahvilla. Tai jonkun verran oon tehnyt sitä, että ollaan ihan kotona, nuoren kotona tavataan. Tai sitten jos meillä on joku virastoasiointi, niin sit me mennään sinne virastoon yhdessä. Niinku tämän kaltaisia. (Haastateltava 1)

Lisäksi haastatteluaineistosta nousi esiin huomio siitä, että etsivien nuorisotyöntekijöiden työturvallisuuteen kiinnitetään hämmästyttävä vähän huomiota ja ohjeita tähän liittyen ei ilmeisesti ainakaan kaikilla paikkakunnilla ole.

Sit yksi semmonen asia, mihin ollaan työparin kanssa kiinnitetty huomiota – ja sitten kun on keskusteltu aiheesta ympärillä – niin ollaan hämmennetty siitä, kuinka vähän siihen kiinnitetään huomiota, on yksinkertaisesti työturvallisuus. Etsivässä työssä ei ole minkäänlaista ohjeistusta työturvallisuuteen viitaten. Sosiaalityöstä löytyy. Moni kunta miettii selkeästi sosiaalityön työturvallisuusasiat ja just tämä, että jos mennään kotikäynnille, että siellä täytyy olla riskien kartoitus ja analyysit ja ynnä muut. - - Tää on selkeä tämä nuorten kускаaminen. Että se on semmonen työturvallisuusasia, mikä just sen takia torpataan pois, että ette kuskaa koska se on riski. Mutta koska meillä on ne pitkät välimatkat, että me ei saada niitä nuoria muuten sinne palvelun äärelle välttämättä. - - Niin, että me ollaan mietitty se, että miten me kuskataan niin, että se on mahdollisimman turvallista. - - Työpari ajaa ja asiakas istuu etupenkillä pelkääjän paikalla ja minä istun takana. Tää on ilmeisesti myös virkavallan käyttämä tällainen kolmio siinä tilanteessa jos joutuu kuljettamaan jotakuta autossa, jossa ei ole takapaksia tai ei ole mitään pleksiä välissä, niin tää on ilmeisesti virkavallankin hyödyntämä ratkaisu, että sitten se asiakas on pelkääjän paikalla.
(Haastateltava 3)

Haastateltava, jonka puheesta viimeisin lainaus on, toi esiin myös sen, että työturvallisuus on tärkeä asia, joka kannattaisi miettiä kuntakohtaisesti ja toimijakohtaisesti. Toiveena hän esitti, että osaamiskeskus tai Aluehallintovirasto voisi velvoittaa, että olisi olemassa esimerkiksi etsivän nuorisotyön omavalvontasuunnitelma, joka sisältäisi työturvallisuuteen liittyvät asiat, sekä tiedon siitä, kuinka toimitaan silloin, kun jotakin sattuu.

Perustiedot yleisimmistä mielenterveyden ja neuropsykiatrisista häiriöistä sekä oppimisvaikeuksista

Lista siitä, minkälaisista nuoren elämään mahdollisesti kytkeytyvistä asioista etsivällä nuorisotyöntekijällä olisi hyvä olla perustiedot, on pitkä. Mielestäni tämä on helppo ymmärtää, sillä onhan etsivän nuorisotyön asiakaskunta kirjavaa ja haasteita on monenlaisia, mutta ennen muuta siksi, että nuori voi tulla etsivän luokse minkälaisella asialla vain.

Todetessaan, että esimerkiksi yleistiedot yleisimmistä mielenterveyden häiriöistä, neuropsykiatrisista häiriöistä, oppimisvaikeuksista sekä huumausaineista ovat tarpeen, eräs haastateltava kuvaa asiaa näin:

Mä sanoisin, et lähtökohtaisesti riittää, että sä ymmärrät mieltä, että tässä voi olla jotain. - - Joku sellainen, mitä ei ole huomattu tai selvitetty. Ei tarvitse osata diagnosoida, etkä sä voikaan diagnosoida. - - Mutta ehkä se, et jos sulla on sellaiset yleistiedot olemassa tuollaisista yleisimmistä jutuista, että osaat epäillä, niin voit kysyä, onko sulla ollut tällaista tai onko sulla joskus epäilty tai onko joskus hoidettu tai onko sulla jo todettu tämä. Ja sitten hoitoon ohjaaminen, että sitten mennään vaikka lääkäriin yhdessä. (Haastateltava 1)

Toinen haastateltava perustelee neuropsykiatristen sekä mielenterveyden häiriöiden tuntemisen tärkeyttä sillä, että tieto auttaa mukauttamaan omaa ohjausta:

Nepsy-haasteista on hyvä tietää. Siihen meillä on ollu yllättävän paljon koulutusta viime aikoina, koska ne on noussu tosi isona osana nuorten keskuudessa nää nepsyjutut, ja sitten mielenterveyspuolen asioissa myöskin. Niin kyllä meillä on hyvä tietää ja tunnistaa niitä asioita myöskin. Että tarkkaan meidän ei tarvi terveysasioihin sen nuoren kohdalla mennä, mutta on hyvä tietää jotain kuitenkin, koska se on sen ohjaamisen kannalta aika tärkeää, vähän taustoja tietää ja ymmärtää niitä yhteyksiä, mihin joku nepsy-nuori pystyy ja mihin ei, ja mitkä asiat on niitä haasteellisia hänelle ja niin poispäin. (Haastateltava 9)

Eli vaikka tulee esimerkiksi tietää mielenterveydenhäiriöistä ja neuropsykiatrisista häiriöistä perustiedot sekä ymmärtää, millä tavalla nämä ihmisen käyttäytymisessä ilmenevät, ei tarvitse olla huippuasiantuntija. Sen tason tiedot riittävät, joiden avulla etsivä pystyy huomaamaan, että nuoren tilanteeseen jokin tällainen mahdollisesti liittyy, ja tämän perusteella ohjaamaan nuorta oikealle taholle, esimerkiksi mielenterveyspalveluiden piiriin. Tietysti riittävät tiedot toimivat myös monien taitojen pohjana. Jotta pystyy mukauttamaan ohjaamistaan ja tukimenetelmiään esimerkiksi neuroepätyypilliselle asiakkaalle sopivaksi, täytyy tietenkin tietää kyseessä olevan neuroepätyypillisyyden ilmenemismuodot ja sen mukanaan tuomat haasteet. Haastatteluaineistossa ADHD nousee esiin useamman kerran. Aktiivisuuden ja tarkkaavuuden häiriö ADHD on jokapäiväistä toimintakykyä heikentävä kehityksellinen neuropsykiatrinen häiriö. Sen ydinoireita ovat tarkkaamattomuus, ylivilkkaus ja impulsiivisuus. Vaikka ADHD:n patofysiologiaa eli selitystä sille, mistä häiriö tarkalleen johtuu, ei ole vielä pystytty täysin selvittämään, niin ADHD:ssa on kuitenkin todettu keskushermoston rakenteellisia ja toiminnallisia poikkeavuuksia. (Tarnanen ym. 2019.) Kun työntekijällä on riittävät tiedot ja ymmärrys neuropsykiatrisista häiriöistä – kuten ADHD:sta – niiden tuomista haasteista ja siitä, millaista tukea tarvitaan, hän pystyy mukauttamaan

ohjaamistaan ja toimintatapojaan paremmin kohtaamaan neuroepätyypillisen nuoren tarpeita ja kykyjä.

Etsivän nuorisotyöntekijän on hyödyllistä tietää, minkälaisia oppimisvaikeuksia on olemassa. Eräs haastateltava kuvaa asiaa käyttäen esimerkkinä opintojen keskeytymistä:

Vaikka jostakin mielenterveydenhäiriöistä, oppimisvaikeuksista, semmosten tietojen. Ja se ymmärrys, että jos opinnot vaikka keskeytyy monta kertaa, että mitä siellä tavallaan voi olla taustalla. Niinkun, että se ei välttämättä oo aina se, että ei kiinnostu. Tai se voi olla yksi syy, niin se, että miksi ei kiinnostu? No se onki aivan älyttömän hankalaa se opiskelu ja oppiminen, että se ei vaan oo helppoa. (Haastateltava 7)

Että jos minua ei kiinnostu niin ei tarvi käydä siellä koulussa, eikä kannata miettiä mitään muutakaan, että mä nyt vaan ennemmin oon. Mutta meidän tehtävä on jotenkin herätellä joko sitä motivaatiota tai sitten sitä keskustelua, että mikä siellä on se perimmäinen syy, että onko se vaikka ne koulukiusaamiskokemukset tai onko se joku oppimisvaikeudet, että ei pysy mukana, ja sit esim. lähtee jos sieltä tulee joku semmonen, että no on hirveän hankala keskittyä ja että peruskoulussa onki ollut tukitoimia, mutta ne on unohtunut siinä kun on siirtynyt toiselle asteelle. Ja ei oo ite hoksannut tai osannut tuoda niitä esille ja onkin tullut vaikka tämmönen uupuminen, että kun on pinnistellyt aikansa ja jotenkin aatellut, että on huonompi tai heikompi kun muut kun ei pysy mukana tai ei jaksa keskittyä, niin sitten tulee tämä, että keskeytyy ne opinnot. (Haastateltava 7)

Haastatteluaineistosta nousi esiin myös se, että etsivällä nuorisotyöntekijällä tulisi olla perustietoa erityisnuorista. Erityisnuorilla tarkoitetaan usein juuri mielenterveyden häiriöistä ja neuropsykiatrisista häiriöistä kärsiviä nuoria sekä myös kehitysvammaisia nuoria.

Erityisnuorista jonkinnäköinen haju ja ymmärrys siitä, niin se helpottaa hirveesti kun sä ymmärrät, että kaikki ei toimi samoilla säännöillä kun teikäläinen ja he eivät ole vaan ilkeitä, vaan heillä on joku syy siihen, minkä takia he eivät toimi tietyllä tavalla. Se, että sulla on haju siitä, että sulla on tällaisia ihmisiä olemassa. No okei sä oot lukenu kirjasta, no joo mutta ei se ihan ehkä vielä riitä, että sit kun sä oot esimerkiksi tehnyt töitä erityisnuorten parissa, niin sit se perspektiivi laajenee niinku valovuosia vasemmalle ja oikeelle. Että joku sellanen ymmärrys siitä. (Haastateltava 2)

Eli laajat yleistiedot suuresta määrästä asioita on merkittävästi hyödyksi työssä, mutta kuten osa haastateltavistakin mainitsi, aivan kaikkea ei tarvitse heti tietää ja osata, vaan paljon oppii myös työssä. Lisäksi pulmia voi selvittää myös yhdessä asiakkaan kanssa, jolloin asiakaskin saa esimerkkiä siitä, millä tavalla asioista otetaan selvää, kun työntekijä ei tiedäkään puolesta. Toisaalta tästäkin huolimatta on erittäin hyvä, että tietoja on rutkasti jo työtä aloittaessa, jotta etsivä voisi välttyä – erään haastateltavan sanoin – ”syvään päähän” hyppäämiseltä ja liialta

kuormittumiselta, ja jotta työhön perehtyminen ja sen haltuun ottaminen voisi sujua ilman liiallista kuormittumista.

Perustiedot päihderiippuvuudesta ja huumausaineista

Tutkimusaineistosta nousi esiin, että etsivä nuorisotyöntekijä tarvitsee työssään tietoa sekä päihderiippuvuudesta että huumausaineista, mutta perustiedot riittävät:

Se, että tarviiko olla kattavaa tietoutta, tarviiko mun olla niinkun tiedätkö yks päihdetietosanakirja, niin moni on sitä mieltä, että kyllä, mutta mä olen sitä mieltä, että ei. Perustiedot riittää näistä asioista. (Haastateltava 3)

Ei tarvitse olla jokaisen päihteen asiantuntija, mut että on ymmärrys siitä. (Haastateltava 2)

Myös päihteitä käyttävistä nuorista puhuttaessa viitattiin samaan kuin edellä mielenterveydenhäiriöihin liittyen. Eli oleellista olisi olla perustietoa sen verran, että on haju siitä, milloin on todennäköisesti kyse riippuvuusikäytymisestä tai huumausaineiden vaikutuksesta, jonka perusteella osaa ohjata sopivien palveluiden piiriin:

Ei sun tarvitse olla mikään mielenterveys- tai huumausainetyön asiantuntija sillä tavalla. Vähän kun teidät jotain. Ja kyllä siinäkin se työ aika paljon opettaa sitä. Kyllä mä sanon, että työuran alussa en olisi esimerkiksi osannut tunnistaa, että mitkä nyt olis aika tyypillisiä kannabiksen käyttäjän merkkejä, tai niinku siis sellasia, että ei ole osannut niitä edes epäillä. (Haastateltava 1)

Perustiedot eri elämänvaiheista, erityisesti nuoruudesta, eri kehitysvaiheista ja nuorisokulttuurista

Etsivässä nuorisotyössä nähtiin tarpeelliseksi myös perustiedot eri elämänvaiheista, erityisesti nuoruudesta. Myös pop- tai erityisesti nuorisokulttuurin ymmärrys – tässä sisältäen trenditietoisuuden – nähdään hyödyllisenä.

Ja tietenkin tällainen nuoruuden tietäminen ja mitä nuoruuteen kuuluu, myöskin se tieto on ihan kohtuullisen tärkeä. - - Nuoruus, kaikki kehitysvaiheet. (Haastateltava 9)

Pop-kulttuuri tai nuorisokulttuurituntemusta ehkä. Niin, koska se taas, kun ollaan maakunnassa, niin täällä on sitä mopokulttuuria myös. Ei voida puhua pelkästään pop-kulttuurista.. että pitää tietää, kuka ne mopoautot tuunaa (naurua) ja mistä niitä kannattaa ostaa ja missä menee paikallinen pimppisreitti. (Haastateltava 4)

Sit pitää olla sen verran kärryillä noiden nuorten asioiden suhteen, että tietää, no onko se trenditietoisuutta sitten, että mä en nyt mee mitään Pikku G:n ”Me ollaan

nuoriso” soittamaan tuolla autosta niin tässä vaiheessa enää. Ainakaan tosissaan, ironisestihan se toimii aina, mutten voi tosissaan soitattaa. Ja miten, no pelaaminen on hyvä esimerkki, pitää tietää sen hyvät ja huonot.. pitää tietää pelaamisesta jonkin verran, että voi nuorten miesten kanssa keskustella. Siinä ei tarvi välttämättä mitään muuta kun se, että millaisia eri pelejä on. (Haastateltava 4)

Nuorisokulttuurin voi nähdä menevän osin päällekkäin aiemmin mainitun ajankohtaistietouden kanssa, jolla viitattiin siihen, että on tiedossa, mitä nuorten keskuudessa on kulloinkin menossa. Tosin ajankohtaistietoisuuteen kuuluu myös tiedot erilaisista nuoria koskettavista ajankohtaisista asioista, kuten tukien uudistuksista. Siksi olen tässä maininnut nuorisokulttuurin vielä erikseen.

Perustiedot sukupuolista, seksuaalisuudesta, seksuaalikasvatuksesta sekä perheenperustamisesta

Etsivän nuorisotyöntekijän on hyvä ymmärtää sukupuolen ja seksuaalisuuden moninaisuutta siitä huolimatta, että kohtaamisessa keskeistä on tasavertaisuus ja ihmisen kohtaaminen. Lisäksi on hyvä tietää perusasioita seksuaalikasvatuksesta.

Vaikka puhutaan seksuaalisuudesta tai sukupuolista, että näitä asioita pitää ymmärtää ja ne pitää... niinkun ajatus siitä, koska nämä on asioita, minkä kanssa nuoret painii, niin näitä pitää ymmärtää, näistä pitää jotain tietää, mutta se maalaisjärki ja sen pitäminen siinä arjen työssä on tosi suuri valtti ja nimenomaan se ihmisen kohtaaminen. Ei sen miehen tai naisen tai oletettujen tai homoseksuaalin tai mitään tällösiä näin. Et ei me kohdata seksuaalisuutta, ei me kohdata punatukkaisuutta eikä kohdata pienuutta, suuruuta, mitään tällöistä vaan niitä ihmisiä. Niin se on semmonen mikä kirkkaimpana pitäisi siinä asiakastyössä ja muittenkin kanssa olemisessa muistaa. (Haastateltava 3)

Voit mielellään pistää sinne myös perustiedot perheenperustamisesta ja seksuaalikasvatuksesta, koska se on semmonen yks selkee homma. (Haastateltava 3)

Vaikka etsivä nuorisotyö ei varsinaisesti tee perhetyötä, on etsivien asiakkaina kuitenkin nuoria äitejä ja isiä tai vanhemmaksi tulevia nuoria. Kyseiset nuoret ovat neuvolapalvelun piirissä, mutta siitä huolimatta samoista asioista he usein puhuvat myös etsivälle.

Meillä on muutamia nuoria perheitä, ketä tota on ihan pihalla, että mitä nyt sitten kun se lapsi alkaa olemaan siinä kohtaa, kun mentäisiin päivähoitoon ja näin, että vaikka he saavat neuvolalta ja kunnan muilta toimijoilta sen hyvän avun siihen, niin se semmonen keskustelu meidän kanssa auttaa tosi paljon. Niin myös siinä kohtaa tarvii muistaa ne tulevat äidit ja nää, että se semmonen vanhempien palvelut on yks semmonen palveluosa, mikä selkeesti – etenkin jos siellä on päihteidenkäyttöä ja on tehty ennakoiva lastensuojeluilmoitus – niin tällöiset

asiat on semmosia, että jos ei nyt mitään muuta, niin ainakin jutututtaa.
(Haastateltava 3)

Perustiedot asevelvollisuudesta ja siviilipalveluksesta

Asevelvollisuudesta ja siviilipalveluksesta on hyvä tietää perusasiat, sillä ne voivat olla etsivän nuorisotyöntekijöiden asiakkaille ajankohtaisia ja nuoret saattavat kysyä niihin liittyviä asioita etsivältä. Haastatteluaineistossa nousi lisäksi esiin se, että etsivät nuorisotyöntekijät tuottavat Aikalisä-toimintaa eli ovat mukana kutsunnoissa ja aluetoimiston järjestämissä tarkastuksissa sekä tarjoavat tukea palvelusikäisille. Puolustusvoimien mainittiin olevan taho, joka arvostaa yhteistyötä, etsivien panostusta ja sitä, että etsivät nappaavat haaviin niitä nuoria, jotka muuten jäisivät tyhjään päälle.

Tiedonhakutaidot tulevat tässä kyseeseen, sillä etsivinä työskentelee paljon naisia, joilla ei ole kokemusta siviilipalveluksesta tai ei välttämättä ole omakohtaista kokemusta asepalveluksesta.

Kun lähetään kutsuntoihin, niin tota jännää on tämä, että etsiviä on tosi paljon naisia ja asiakaskunta enemmistöissä on miehiä, ja sitten siinä kohtaa, kun kutsunnoista tullaan tai yritetään pukea sanoiksi sitä, että mikä siellä intissä odottaa, niin harvalla naisella on siitä minkään näköstä käryä. Niin tavallaan se, että niinkun yrittäisi ottaa ainakin tietoon sit sen, että miten tää homma toimii. Aukit ja rukit ja muut.. (Haastateltava 3)

Tieto ja ymmärrys siitä, ettei kaikkea tarvitse tietää ja että nuori on oman elämänsä asiantuntija

Keskeistä etsivän nuorisotyöntekijän työssä on tietää ja ymmärtää, ettei kaikkea tarvitse tietää. Kuten seuraavassa lainauksessa haastateltava hyvin kuvaa, voi silloin, kun ei tiedäkään asiaa valmiiksi osallistaa nuoren mukaan asian selvittämiseen yhdessä etsivän kanssa.

Ne asiat [asiakasnuoren elämässä] voivat olla tosi monisyisiä, voidaan olla niin erilaisissa elämäntilanteissa mukana ja läsnä, niin pahimmillaan, ainakin oman työuran alussa koin murskaavuutta siitä, kuinka paljon tässä pitääkään olla sellaista perustietoa erilaisista elämänvaiheista ja palvelujärjestelmän kohdista esimerkiksi. Mulla meni ainakin itselläni aikoinaan aikaa siinä, että pystyin olemaan itseäni kohtaan armelias, että ei välttämättä siinä hetkessä tarvitse osata sanoa, vaan voi yhtä lailla asiakkaan kanssa yhdessä tutkia ja oppia. Se on ollut oikeastaan aika tärkeä juttu, että parhaimmassa tapauksessa, kun sanot nuorelle, että en itseasiassa itsekään ole ihan varma, mutta katsotaanko yhdessä, niin siinä

tulee samalla sellainen osallistaminen ja parhaassa tapauksessa nuorellekin se, että no tottakai katsotaan. Silloin aikoinaan mietin sitä, että onko se epäammattimaista, jos ei suoraan osaa vastata heti kaikkeen. Mutta ajansaatossa sitä oppi ymmärtämään sen. Ja tavallaan nuorellekin tulee sellainen turvallinen olo, että kuitenkin olen ihminen, joka on sitoutunut etsimään tietoa, tutkimaan, että en vaan sano, että en nyt tällä hetkellä tiedä, kokeile vaikka Kelaa. Vaan että yhdessä pysähdytään siihen. (Haastateltava 5)

Lisäksi etsivän nuorisotyöntekijän on hyvä muistaa, että nuorta voidaan auttaa myös yhteistyössä muiden toimijoiden kanssa, eikä siitäkään syystä kaikkea tarvitse itse aina tietää etukäteen. Myös nuorella oleva tieto omasta elämästään on tietoa, jota etsivän tulisi hyödyntää.

Ja sit se, mikä on ollu mun henkilökohtasen oppimisen suurin paikka tässä työssä on ollu se, että mun ei tarvi tietää, että me ollaan palveluohjaajia. Mun ei tarvi tietää kaikkea, tärkeintä on se viesti välittää nuorelle, että mä välitän, me selvitetään yhdessä näitä asioita. Ja tässä työssä oppii tuntemaan paljon niistä verkostoista ja tietämään. Ja sit sellanekin just, kun yksin tätä ei kuitenkaan tarvi tehdä, kun tää on sitä yhteistyötä muiden toimijoiden kanssa ja oman tiimin kanssa. (Haastateltava 6)

Sit se muistaa, että nuori on sen oman asiansa tietäjä, että muistaisi käyttää sitä nuoren tietoa hyödyksi myös. (Haastateltava 8)

6.5.2 Taidot

Seuraavaksi esittelen etsivässä nuorisotyössä tarvittavia taitoja kuviossa esitettyjen otsikoiden mukaisissa kokonaisuuksissa tai joskus yhdistäen useamman kuvion osasen yhden otsikon alle niiden limittyessä toisiinsa erityisen vahvasti. Lisäksi avaan myös kuvion reunamille sijoitettuja erilaisia kykyjä ja ominaisuuksia niiden linkittyessä tässä esiteltäviin taitoihin.

Vuorovaikutus- ja yhteistyötaidot sekä kohtaamisen ja luottamussuhteen rakentamisen taidot

Haastateltavat mainitsivat vuorovaikutustaidot ja yhteistyötaidot useaan otteeseen. Kuviossa erikseen mainitut kohtaamisen ja luottamussuhteen rakentamisen taidot nähtiin myös erityisen tärkeinä. Siksi olen halunnut nostaa ne näkyviin omana palikkanaan, vaikka molemmat tapahtuvatkin vuorovaikutuksessa ja hyvä kohtaaminen sekä luottamussuhteen rakentaminen vaatii hyviä vuorovaikutustaitoja.

Etsivät nuorisotyöntekijät kuvasivat hyvin käytännönläheisillä esimerkeillä sitä, minkälaisia asioita vuorovaikutustaidot pitävät sisällään ja miten vuorovaikutetaan hyvin. Nämä

kytkeytyvät vahvasti myös hyvään kohtaamiseen ja luottamussuhteen rakentamiseen. Esimerkiksi etsivän tulee olla utelias ja kysyä rohkeasti asioita nuorelta. Etsivän on pystyttävä esimerkiksi kysymään huumausaineiden ja alkoholin käytöstä sekä mahdollisista diagnooseista. Tässä yhteydessä kannattaa kertoa toki myös omasta salassapito- ja ilmoitusvelvollisuudesta, jotta nuori voi ottaa ne huomioon päättäessään, mitä haluaa kertoa. Lisäksi tulisi osata olla myös hiljaa.

Tavallaan se peruskohtaaminen on aina sama. Et se on se, että sä oot läsnä siinä tilanteessa ja sä haluat kuulla, mitä se toinen sanoo ja sit, kun on oikein tosi pro, niin ei edes ajattele hänen puolestaan. Kun aika useinhan me vuorovaikutuksessa täytetään päässämme sen toisen lauseita ja tehdään oletuksia niinku tällasii näin, mutta et tietenkin sä antaisit sen tilan. Se on kans ehkä yks semmonen taito, mitä siinä etsivässä tarvii, että pitää osata olla myös hiljaa. (Haastateltava 1)

Vuorovaikutustaitoja tarvitaan paitsi erilaisten nuorten kanssa toimittaessa, mutta myös verkostotoimijoiden kanssa toimimisessa. Lisäksi etsivän on kyettävä toimimaan niin kutsutusti tulkkina muiden viranomaisten ja nuoren välillä, jotta hän pystyy kertomaan asiat siten, että nuori ne varmasti ymmärtää ja hahmottaa myös haastateltavan sanoin sen, ”minkä tason vakavuuslajista on tavallaan kyse”.

Etsivän vuorovaikutustaitoihin kuuluu lisäksi sosiaalinen pelisilmä toisin sanoen tilannetaju. Silloin kun nuoresta on tullut etsivään nuorisotyöhön ilmoitus, on etsivällä heti jotain, mistä lähteä liikkeelle ja syy olla yhteydessä. Kun nuoria kohdataan kadulla voi ensikontaktin luominen olla huomattavasti haastavampaa. Toki muissakin vuorovaikutustilanteissa, mutta erityisesti silloin tarvitaan hyvää tilannetajua.

Eli tota työssä yleisesti, mutta myös ensikontaktia varsinkin tehdessä, niin tulee olla aika hyvä se sosiaalinen pelisilmä, eli missä tilanteessa sä lähdet vaikka siellä kadulla kontaktoimaan sitä nuoriso porukkaa ja mikä se ajatus siinä vois olla. Me ollaan koitettu tässä vuosien saatossa jotain pieniä konsteja, meillä on ollu jotain hassuja [juttuja], mitä on jaettu, se on ollu hirmu helppo jäänsärkijä, että hei meillä on teille jotain kivaa ja hei me ollaan muuten tämmösiä tyyppejä. Ja siitä jää joku konkreettinen muisto ehkä sille nuorelle, niin se saattaa muistaa meidät myös seuraavana perjantaina sitten kadulla, et hei nää oli näitä tyyppejä. Eli siinä on varmasti myöskin työporeilla paljon semmosia omia juttuja, miten vaikka kadulla lähtee sitä kontaktia muodostaan. Jos näyttäytyy, että siinä on vaikka jotain hirveitä häsellystä, että nuorilla on vaikka joku juttu menossa, niin ei ehkä siihen lähetä sotkeentumaan, että ollaan siinä taustalla, ollaan olemassa ja katotaan, mikä se hetki sen jäänsärkemiselle vois olla paras. (Haastateltava 5)

Lisäksi etsivällä tulee olla nopea reagointikyky, jota voisi ehkä myös intuition hyödyntämiseksi nimittää. Tähän liittyy myös tietynlainen herkillä oleminen ja hyvä havainnointikyky, koska etsivän työssä niin monenlaista voi tulla vastaan.

Haastateltava: Niin se tavallaan, miten siinä, miten nuori sen ilmaisee, miltä näyttää, niin pitää olla hirmu herkillä, niinku näkemään ne, mutta tulkintoja ei saa tehdä. Et havainnot pitää osata erottaa tulkinnoista ja rohkeesti kysyä, että mitäs sinä mietit, kun meni näin pitkä aika vastata.

Haastattelija: Nii, joo. Jos laitan tollai, että havaintokyky, niin ja kysyä..

Haastateltava: Joo siis havaintojahan ne on. Et se, että jos jollakin kestää vaikka pidempään vastata, tai äänenpaino muuttuu tai jos on vaikka.. yks nuori oli äitinsä kanssa käymässä ja kysyin, että miten koulu sujuu, niin äiti hymähti. Niin antaa tietoa, että tossa on nyt selkeesti jotain, mihin pitää mennä. Mennäänkö siinä tapaamisessa vai joskus toiste.. niin. Intuitiota pitää hyödyntää juuri siitä syystä, että paljon jää sanomatta. (Haastateltava 4)

Ja ehkä sellanen taito myöskin, että täytyy olla tavallaan sillee nopee reagointikyky, kun periaatteessa sulla voi tulla mitä tahansa vastaan. (Haastateltava 1)

Luottamussuhteen rakentamisen kannalta olennaista on siis vuorovaikutustaidot ja kohtaaminen. Ne kietoutuvat hyvin vahvasti toisiinsa. Hyvän kohtaamisen elementtejä ovat muun muassa suvaitsevaisen ilmapiirin luominen, tasavertaisuus kohtaamisessa, puolesta tietämisestä luopuminen ja aito kuunteleminen.

Joo, tota varmaan suurin taito on se kohtaamisen taito eli se on varmaan se kaikista A ja O. Voidaan sanoo, että me ollaan – tai meidän pitäisi olla – kohtaamisen ammattilaisia, koska muuten sitä luottamuksellista asiakassuhdetta ei synny, jos ei jotenki osata kohdata ja haistella sitä ilmaa ja asiakasta, että minkälainen tapaus tässä on kyseessä. - - No jotenkin ehkä se semmonen ihan lähtökohtaisesti semmonen suvaitsevainen ilmapiiri siinä, että moni nuori tulee meille semmosella asenteella että ”vittu teistä oo mitään hyötyä, kun ei oo kenestäkää muustakaan ollu” ja heillä on hirveen huonoja kokemuksia kaikista virkaihmisistä ja työntekijöistä, mitä heidän elämässään on koko sen nuoruuden ja lapsuuden mahdollisesti pyöriny. Niin me voidaan hyvässä lykyssä olla se ensimmäinen, joka oikeesti kohtaa sen nuoren ja on aidosti kiinnostunu, mitä sillä nuorella on asiaa, eikä lähdetä sillä lailla ensimmäisenä tietämään, että minä tiedän, mikä sulle on parasta ja mitä sun nyt pitäis tehdä. Vaan se idea on se, että me oikeesti kuullaan ja kohdataan se nuori ja mitä hänellä on mielen päällä, mitä hän toivoo ja haluaa. Et se olis mahdollisimman semmosta nuoren näköstä se polku, mitä lähdetään viemään eteenpäin. (Haastateltava 9)

Hyvään kohtaamiseen liittyy myös kyky olla aidosti läsnä sekä mukautumiskyky.

Sä oot läsnä aidosti, se on mun mielestä se the thing. Että siinä kohtaa, kun tapaat sen nuoren, hänelle täytyy tulla sellanen fiilis, että hän on tervetullut, kaikki sun huomio on annettu hänelle. (Haastateltava 2)

Ehkä ketteryys, semmonen taito vaihtaa suunnitelmaa tai luovia ittensä siitä tilanteesta tai siinä tilanteessa. Mulla on se alkukartoituslomake olemassa, mutta jos nuori rupee kertomaan itsenäisesti jostain muusta asiasta, niin en mä puske sitä läpi. Ihan turhaan mä pusken sitä läpi, koska sit se rampauttaa sitä koko meidän ohjaussuhdetta sen loppuajan. (Haastateltava 4)

Lisäksi kohtaamiseen liittyy erilaisia ilmaisuun liittyviä asioita kuten katsekontakti ja esimerkiksi nauraminen, jos siihen on sopiva paikka. Huumorin hyödyntäminen yleisestikin asiakastyössä nostettiin esiin. Lisäksi etsivän pitää osata myös nauraa itselleen.

Kohtaamisessa hyödyllisenä nähdään myös se, että etsivä voi kertoa omasta elämästä tai läheisten elämästä valoisampia tarinoita. Nämä tarinat sekä se, että ei pidä itseään kenenkään yläpuolella, voivat kantaa jo pitkälle. Kohtaamisessa olennaista on myös taito saada asiakas tunteemaan olonsa tervetulleeksi, kyky luoda tulevaisuususkkoa sekä kyky tsemptata ja nähdä positiivinen. Etsivän tulisi olla helposti lähestyttävä, empatiakykyinen ja kärsivällinen.

Mä ajattelen, että ehkä semmonen taito, kyky, halukkuus kokea asioita empaattisesti, eli sulla on niinku kyky asettua toisen asemaan, eli sä pystyt niinkun näkemään tavallaan tietyllä tavalla toisen vinkkelistä. Koskaan ei tietysti voi täysin tietää, mitä toinen tuntee ja tietää, sitä mä en sano tässä. Mut mä ajattelen, että jos pystyt jotenkin ajatteleen, et hei jos oot vaikka kodittomana ja jos kohtaat tämmösiä ongelmia, niin sä pystyt pikkusen niinku yrittää pohtia, että miltähän niinku elämä ja asiat voi näyttää sellasesta vinkkelistä käsin. (Haastateltava 5)

Myös tunneäly ja tunteiden sanoittamisen taito nähtiin tärkeinä.

Mä lähetän minä viestejä toisille ja sanotan omia tunteita, mut sanotan myös niitä asiakkaan tunteita. Että tavallaan sit taas, kun puhutaan erinäköisistä jäävuoriteorioista, niin kyl on monta kerta, a jos on toinen siinä vaahdonnu ihan valtavasti, niin sit se on ollu tosi hyvä, että on pystytty sanottamaan sille nuorelle, että ymmärränkö nyt oikein, että oot kiukkunen siitä syystä, että. Se kiukku on se valtava tunne, mikä siellä on, mutta onkohan se nyt niin, että ootkin itseasiassa pettynyt siihen, että se sun kaveris ei nyt teekään näin. Että ei hän olekaan kiukkunen vaan hän onki pettynyt, kun ei itse saanut sitä huomiota tai tällasta näin. Niin nää avaa siinä asiakastyössä ihan valtavasti asioita, mitkä on hyödyksi siinä sekä sille luottamussuhteelle, että myöskin sille nuorelle, että antaa hänelle eväitä myöskin sinne omaan arkeen. (Haastateltava 3)

Haastateltava: Sit monesti on niitä asiakkaita, että toinen työntekijä sanoo ihan saman asian, niin se [nuori] vetää hirveet kilarit siitä ja haukkuu sen työntekijän aivan niinku ties miksi, ja sit mä saatan ite sanoa sen saman jutun...

Haastattelija: ..pystyykin ottaan vastaan..

Haastateltava: ..niin. Sit hän pystyykin miettimään, että olikohan itsessään jotain vikaa. Että ehkä se on myös sitä vuorovaikutustaitoa, että sä osaat peilata sille asiakkaalle, kun se asiakas kertoo jostain vuorovaikutustilanteesta, mikä ei oo menny kauheen hyvin just esim. jonku toisen viranomaisen kanssa, niin sit se, että pystyt hänen kanssa peilaan sitä, että miltähän siinä tapahtu ja miksi siinä tapahtu

näin ja mitäs sä oisit voinu ite tehdä vähän eritavalla. Että siinäkin tulee ne vuorovaikutustaidot aika isoon rooliin. (Haastateltava 1)

Kohtaamistyössä on hyvä muistaa, että vaikka puhutaan esimerkiksi seksuaalisuudesta ja sukupuolista ja niistäkin asioista on hyvä tietää, niin maalaisjärjen pitäminen työssä siinä mielessä on suuri valtti, että ymmärretään, ettei kohdata miehiä, naisia homoseksuaaleja tai vaikka punatukkaisuutta, pienuutta tai suuruutta.

Haastateltava: Ja etenkin kun puhutaan - - sukupuolisensitiivisestä nuorisotyöstä ja sukupuolien kohtaamisesta. Anteeks nyt vaan kaikkia sukupuolia kohtaan, kun ei mua kiinnosta, kun mä haluaisin kohdata sen ihmisen.

Haastattelija: Niin, että ihan sama, onko sukupuoli mikä hyvänsä tai kokeeko semmosta olevankaan. Periaatteessahan se ihmisenä ja tasavertaisena kohtaaminen on se juttu, olit sinä mitä hyvänsä.

Haastateltava: Niin just. Niin tavallaan, että se on ehkä semmonen, että voisiko puhua etsivässä työssä ihmissensitiivisistä kohtaamisesta. Jos lanseerataan tällaisia hienoja uusia trendisanoja: ihmissensitiivinen, miten kohtaat ihmisen.

(Haastateltava 3)

Etsivässä nuorisotyössä tarvitaan myös taitoa tunnistaa ja huomioida sekä sivuuttaa omat mahdolliset ennakkoluulot tai ennakoajatukset. Etsivän tulisi kyetä keskustelemaan aika objektiivisesti aiheesta kuin aiheesta.

Nuori saattaa tulla mun luokse kertoen jotain mun mielestä kamalaa asiaa, mutta hän on aivain innoissaan, kun on jonku ajatuksen saanut päähänsä. Niin haluisiko hän, että mä taputtelen hänet ihan tyystin pakettiin välittömästi ja sit sillee, niin, mites tää jatko tästä nyt meneekään. Vaan tavallaan se, että etsivän pitää ymmärtää, että jos keskustelet jostain asiasta, kyky siihen, että pystyt keskustelemaan asioista mahdollisimman objektiivisesti niin, että sun ei tarvitse omaa agendaa tuoda välttämättä esille, muttei tarvitse myöskään hyväksyä. Meidän nuoret on monesti niin, että jos et ole minun kanssani samaa mieltä, olet minua vastaan. (Haastateltava 3)

Jos nuori kertoo polttavansa pilvee eikä nää, ei selkeesti koe sitä ite ongelmaksi, niin saatan todeta, että tiedäthän sinä, että se on laitonta ja näkyy verikokeessa 3 viikkoa, että jos sinä nyt töitä saat, niin ja ajat vaikka trukilla seinään ja sun verikokeessa näkyy, että oot polttanu pilvee, et vaika juur ennen sitä, mut pari viikkoo ennen bileissä, niin vakuutukset ei ehkä korvaa. Että mä en sen kummemmin rupee ripittämään vaan kerron kuinka asia on. (Haastateltava 4)

Olellaisena osana vuorovaikutukseen ja kohtaamiseen liittyy hyväksyminen. Pitää hyväksyä, että asiakas tekee omat valintansa ja nuorella on oikeus omiin valintoihin.

Kun ollaan rinnalla ja vierellä kulkijoita ja ollaan pitkälti samalla tasolla, niin me myös pystytään ja kyetään hyväksymään nuoren mahdolliset huonot valinnat. Se on joskus myös semmonen, että sitä tietysti miettii, että jos sulla on sellanen jonkinlainen ajatus, että hei jos näin ja näin tapahtuisi niin sä voisit olla onnellinen

ja tyytyväinen. Ja sit jos nuori tekeekin jotain ihan täysin päinvastaista, niin se on.. se pitää kyetä hyväksymään, että se on täysin hänen valinta sitten siinä kohtaa. (Haastateltava 5)

Etsivä nuorisotyöntekijä voi joutua kohtaamaan nuoren kiinnittymisen tai kiintymisen tarpeen, joka tulee myös ymmärtää ja hyväksyä. Tähän liittyy kiinteästi myös uskallus päästää asiakas lähelle ja toisaalta se, että muistaa valmistaa nuorta siihen, että etsivän ja nuoren ihmissuhde ei ole ikuinen.

Kerran yks työnhajaaja sano aika hyvin, jotenkin niin, että sen nuoren täytyy pystyä ensin kiinnittymään, jotta hän pystyy eriytymään. Joskus, kun kipuili itsenkin sitä, että onko ne [nuoret] niinku liian tarvitsevia. (Haastateltava 1)

Tottakai se tarkoitus on, että [nuori] kiinnittyy yhteiskuntaan, mutta sit toisaalta se voi harjotella sitä turvallista luottamista ja olemista siinä sen etsivän kanssa. (Haastateltava 6)

No ehkä mä voisin tässä nostaa vähän sitä tiettyä rajausta. Ajattelen, että kun tässä työssä ollaan hyvin lähellä sitä asiakaskuntaa, uskallan sanoa, että ollaan lähempänä kun vaikka jossain Kelan työssä, missä ollaan sen yhden asian äärellä ja sit asiakas vaihtuu ja that's it. Meillä ollaan tosi pitkiä matkojakin tässä yhdessä nuoren kanssa. Niin se rajaaminen sen suhteen, että monet nuoret saattaa kiintyä siihen työntekijään, että no hei se on siinä mukana ja sen on aina tässä ja kyllä on tuki ja turva ja siivet kantaa niin kauan kun se on tässä. Niin periaatteessa se, että muistaa myös vastuullistaa sitä nuorta, koska mikään ei tietysti ole ikuista. Työsuhteet ja työurat on täällä rajallisia varmasti meillä kaikilla. Jossain vaiheessa liikkuu ja vaihtaa. Että sit kun se työntekijä jossain vaiheessa katoaa, niin se nuori ei täysin romahda. Että nuorella on oma tieto, oma uskallus, hän pärjää, jos hän ei pärjää, niin kyky vastaanottaa siihen joku toinen kaveri tilalle. (Haastateltava 5)

Nuoret saattavat tulla etsivän luokse sillä ajatuksella, että etsivä ratkaisisi heidän ongelmansa. Etsivän tuleekin kyetä tuomaan nuorelle aika nopeasti tiettäväksi, ettei hän ratkaise nuoren ongelmia, vaan auttaa nuorta ratkaisemaan niitä. Tähän kytkeytyykin se, että vaikka ollaan nuoren apuna ja tukena, niin silti on hyvä kyetä pidättäytymään niin kutsutun kurling-etsivän tekemisestä. Eli ei tehdä liikaa puolesta vaan ollaan vain apuna, jotta nuoren omatoimisuus ja kyky tehdä itse asioita pääsee myös kehittymään. Onkin hyvä tunnistaa nuoren lähikehityksen vyöhyke ja tietää, milloin voi vähän tuupata eteenpäin, ikään kuin hellästi puskea pois helmoista. Etsivän tulisikin kyetä osallistamaan nuori omien asioidensa selvittelyyn.

Olennaista on lisäksi muistaa, että kohtaamistyö on moninaista. Kohtaamista ei voi tehdä ja tuottaa jokaiselle samanlaisena, vaan kohtaaminen tehdään nimenomaan yksilöidysti eli vaikka hyvä kohtaaminen sisältää edellä lueteltuja yhteisiä elementtejä, niin silti jokainen kohdataan yksilönä. Vuorovaikutuksessa ja kohtaamisessa tärkeää onkin taito oppia, mitä

kenellekin nuorelle voi missäkin tilanteessa sanoa mitenkään. Lisäksi kunnioituksen tulisi olla olennainen osa kohtaamisessa. Kohtaamisessa voi hyödyntää myös omaa persoonaa, ja kohtaaminen voi olla toisten kanssa helpompaa kuin toisten.

Semmonen tavallaan se kunnioittaminen ja nuorten omien mielipiteiden arvostaminen, että vaikka olisikin erimieltä tai vaikka ajattelisikin, että no onpa, tuo on tommosta nuorison hömpötystä joku asia, niin sit kuitenkin antaa sen arvon sille, tai että ei nyt sit kajauta niitä omia vastakkaisia mielipiteitä sillai suorilta, että kyllä se sinäkin ajattelet parin vuoden päästä eri tavalla, että nyt se ehkä tuntuu tuolta. Hoksaa sen, että vaikka ollaan eri maailmoista, niin silti se voi sillä hetkellä sen nuoren elämässä olla, tai että ainakin sen yhteistyön kannalta se ei oo merkityksellistä, että jotenkin pyrkis väenvängällä tuomaan ne omat ajatukset ja myymään tavallaan ne sille nuorelle. (Haastateltava 7)

Ja sitten.. sen voi tehdä niinkun oman persoonansa, et se oman persoonan käyttäminen siinä työssä on ihan semmonen ensisijainen juttu. Sit me mennään myös sellaseen kemiasastoon. Joidenkin nuorten kohdalla se kohtaaminen tapahtuu helpommin ja toisten kanssa se on haastavampaa. (Haastateltava 6)

Koska etsivät nuorisotyöntekijät tekevät yleensä työtään yhteistyössä työparin ja tiimin kanssa, on tarpeellista kyetä refleктоimaan työtä yhdessä sekä kyetä avoimuuteen työparityössä. Lisäksi on hyvä jakaa omaa osaamista työyhteisössä.

Huomion arvoista on, että etsivien puheessa ei hirmu usein nouse esiin ohjausosaaminen. Vuorovaikutus- tai kommunikaatiotaidoista sekä kohtaamisesta sen sijaan puhutaan paljon ja niitä pidetään erityisen tärkeänä. Toki, kun tarkastelee vuorovaikutus- ja kohtaamistaitojen tarpeellisuudesta kerrottuja erimerkkejä, voi havaita, että monessa kohtaa niihin yhdistyy ohjausosaaminen, joka tulee tuki näkyväksi nimenomaan vuorovaikutuksen kautta. Näin ollen pidän tätä ilmiötä varsin ymmärrettävänä ja olen tästä huolimatta nostanut ohjausosaamisen sanana koontikuvioon näkyviin. Ohjausosaaminen mainitaan haastatteluaineistossa seuraavasti:

Käynyt pari kertaa mielessä sosiodynaaminen ohjausteoria. Kun teki yamkia ja mietti ohjausta, niin siinä tuli paljon niitä piirteitä, miten itse toimii. Se on nimenomaan sitä, että asettaudutaan tasavertaiseen asemaan ja tehdään yhdessä niitä asioita. (Haastateltava 1)

Lisäksi haastatteluaineistossa nousi esiin ryhmänohjauskokemus, joka on ollut yhtenä syynä etsivän nuorisotyöntekijän rekrytointiin sekä toiminnanohjaus, jonka katsottiin olevan osa etsivän nuorisotyöntekijän perustyötä.

Etsivällä nuorisotyöntekijällä tulisi olla myös sinnikkyyttä, sietokykyä ja joustavuutta.

Haastatteluaineistossa nousi esiin sinnikkyys ja pitkäjänteisyys. Nuorten asiat ovat monesti

aika solmussa ja asioiden selvittely voi olla haastavaa, mikä kysyy sinnikkyyttä. Lisäksi siihen, että nuoret saavat omasta elämästään otteen ja pystyvät toimimaan itsenäisemmin, saattaa kulua hyvinkin pitkä aika. Etsivien tulee siis olla pitkäjänteisiä. Tässä yhteydessä muistutettiin myös siitä, että silloin, kun etsivällä on tietoa esimerkiksi neuropsykiatrisista ja mielenterveyden häiriöistä sekä päihderiippuvuudesta, auttaa tämä tieto sekä kohtaamisessa, kommunikaatiossa että pitkäjänteisyydessä, koska ymmärrys tuo mukanaan sen, ettei ihmettele ja kummastele sitä, että helpolta tuntuvat asiat voivatkin tuottaa suuria vaikeuksia eikä turhaudu.

Etsivät kuvasivat työlleen tyypillisenä sen, että aikataulut muuttuvat, nuoret eivät välttämättä ilmesty paikalle, välillä asiakastapaamiset taas venyvät ja tulee kiire seuraan paikkaan ja nuorten kanssa saatetaan käsitellä hyvinkin rankkoja aiheita sekä pyyntöjä tehdä etsivän työhön kuulumatonta työtä saattaa tulla niin omalta esihenkilöltä kuin yhteistyötahoilta ja etsivän työmuotoa ja työtapojen erilaisuutta joutuu usein perustelemaan. Etsivän nuorisotyöntekijälle tarpeellisia ominaisuuksia ovatkin hyvä paineensietokyky ja joustavuus. Lisäksi erityisesti etsivät nuorisotyöntekijät ja verkostojenkin työntekijät monesti vaihtuvat aika usein, hankkeita alkaa ja loppuu ja tulee erilaisia uudistuksia eli ollaan jatkuvan muutoksen keskellä. Etsivällä tulisikin olla myös muutostensietokykyä.

Verkostotyötaidot sekä neuvottelu-, argumentointi- ja markkinointitaidot

Etsivä nuorisotyöntekijä tarvitsee työssään lisäksi verkostotyötaitoja. Verkostotyötaitoihin sisältyy tässä myös vuorovaikutustaitoja, sillä etsivä tarvitsee työssään niitä myös muiden viranomaisten kanssa toimiessaan.

Ja tuli just mieleen, että just se vuorovaikutustaidot suhteessa niihin muihin viranomaisiin. Kun sä toimit myös yhtä aikaa siinä nuorten äänitorvena ja joudut niinkun tuomaan esiin niitä epäkohtia, mitä on, niin siinä myöskin, että miten sä saat sen äänes kuuluviin. Eikä niin, että se vastaus on, että no asiakkaasi on väärässä, mikä myös aika helposti on se, mikä sieltä sit tulee. (Haastateltava 1)

Verkostotyötaitoihin juuri etsivässä nuorisotyössä voidaan toki katsoa kuuluvaksi myös aiemmin esiteltyjä tietoja kuten palvelujärjestelmän tuntemus ja perustiedot erilaisista ihmisen elämään kytkeytyvistä teemoista kuten neuropsykiatrisista häiriöistä tai vaikkapa perheen perustamisesta. Verkostotyössä tieto ei kuitenkaan yksinään riitä, vaan pitää osata myös toimia verkostossa ja hyödyntää verkostoja tarkoituksenmukaisesti.

Tavallaan se verkosto, mitä on hyvä verkostotyö, miten sä saat nuoren asiaa eteenpäin. Että sun täytyy olla sellanen hyvä verkostotyön osaaja, että osaat, miten

sä lähdet edustamaan nuoren asiaa esimerkiksi sosiaalitoimessa tai mielenterveyspalveluissa, niin välillä pitää olla nuoren asianajaja, niin mitä se tarkoittaa. Vaikka Kelassa jonkun asian selvittäminen tai sitten esimerkiksi jos kuntouttaviin palveluihin täytyy ohjata. (Haastateltava 6)

Esimerkiks 4hlla on tällasia vuosittaisia talkoita ja sitten, koska meillä on ajatuksena se, että me pyritään meidän asiakasnuoria aktivoimaan siihen omaan ympäristöönsä vaikuttamiseen ja tavallaan saamaan niitä hyviä fiiliksiä sieltä, ja heitä sit näihin talkoisiin mukaan. Eli hyödynnetään toisen toimijan jotain tämmöstä yhteisöllistä juttua ja kutsutaan sinne myös meidän jengiä sitten, asiakasnuoria. (Haastateltava 3)

Osa verkostotyötettä on se, että asiakkaan auttaminen nähdään yhteisenä projektina.

Ja sitten myöskin tämmönen verkostotyöote, että myöskin voi niinku sit jos se nuori päätyy jonkun palvelun piiriin, niin vähän haistella siinä, että onko siinä tarvetta semmoselle laajemmalle verkostotyölle vai riittääkö, että se nuori, jollekin saattaa riittää se, että se ensin tulee vaikka meidän tuen piiriin ja sitten saatellaan vaikka mielenterveyspalveluihin. Mutta joku toinen tarvii laajempaa verkostoo, että eihän se mikään semmonen automaatio ole, että kaikki tarvii tosi laajan verkoston, mutta ei myöskään erehdy ajatteleen sillä tavalla, että no mä nyt hoidin oman osani ja voin tästä sanoutua irti ja tuo jatkakoon tuolla omaa hommaansa. Että semmosta yhteydenpitoa ja tavallaan semmosta, että se ois sellanen yhteinen projekti se asiakas, jos se hänelle sopii. Eihän kaikki nuoretkaan sit halua, että pidetään jotain verkostoneuvotteluita. (Haastateltava 7)

Toimiessaan yhteistyötahojen kanssa etsivä nuorisotyöntekijä tarvitsee siis vuorovaikutustaitoja sekä neuvottelu- argumentointi ja markkinointitaitoja. Etsivät joutuvat usein kertomaan ja perustelemaan yhteistyötahoille sitä, miksi asiakassuhde voi näyttää kaverisuhteelta, vaikka on olemassa tietty raja-alue niin, että etsivä on ammattilainen eikä kaveri.

Se, että etsivän ja nuoren ihmissuhde saattaisi äkkikatsomalta vaikuttaa enemmän kaverisuhteelta, voi erään haastateltavankin mukaan liittyä siihen, että etsivän palvelu on vapaaehtoinen palvelu. Etsivän täytyy olla helposti lähestyttävä, läsnä nuorelle, kuunnella ja luoda luottamussuhdetta, ja nuoret voivat monesti olla aika epäluuloisia viranomaisia kohtaan, jolloin vapaaehtoisen palvelun edustajana etsivän on kyettävä olemaan henkilö, jonka kanssa nuori haluaa vapaaehtoisesti hoitaa omia asioitaan.

Yhteistyötahojen voi siis olla vaikeaa ymmärtää, että yhdessä tekeminen, ohjaus ja tuki ei ole hyysäämistä tai liian läheisenä olemista. On totuttu virastotyöskentelyyn, jossa asiakkaalla pitää olla valmis ongelma, kun hän tulee tapaamiseen, joka sitten ratkaistaan ja asia on sillä valmis. Kun lähdetään etsivän nuorisotyön kaltaiseen kokonaisvaltaiseen työskentelyyn, niin edellä esitetty kaava ei voi toimia. Lisäksi nuoren lähtökohdat, valmiudet ja osaaminen

vaikuttaa paljon siihen, mitä hän jo pystyy itse tekemään ja missä hän tarvitsee etsivältä vahvaa tukea. Mikäli nuori heitetään juuri hänelle itselleen liian haastavaan tilanteeseen, niin asia jää todennäköisimmin hoitamatta tai pahimmillaan koko asiakkuussuhde päättyy siihen. Etsivän nuorisotyön ja sen työmuotojen ja lähestymistavan ymmärtämättömyyteen vaikuttanee se, että kyseessä on melko pieni ja kuitenkin vielä aika tuore palvelu. Niinpä etsivät usein joutuvat perustelemaan sitä, mitä tekevät ja miksi tekevät sen niin kuin tekevät. Haastatteluaineiston perusteella syntyykin vaikutelma, että etsivän nuorisotyöntekijän tulee todistaa ammatillinen osaaminen, kun monella pelkkä nimike antaa tietyn statuksen. Eräs haastateltava kuvaa asiaa seuraavasti:

Mutta itellä koen, että se on helpottanu, kun oon kohta neljä vuotta ollu tässä. En oo muissa työpaikoissa tehnyt tätä työtä. Että se on sillai, et kun ne muut verkoston ihmiset on tullu tutuiksi, että on päässy näyttään sen oman, ja just että on tullu näkyväksi se, mitä oma asiantuntemus on, niin että justiin tämä että jollakin toisella se tavallaan se ammatillinen.. tai se nimike tuo joissakin tilanteissa jo sen statuksen nostaa vaikka työkokemusta ei olisi välttämättä juuri ollenkaan. (Haastateltava 7)

Oman työn markkinointia kuvattiinkin lakiperusteisuudesta puhuttaessa, mutta myös muissa yhteyksissä.

Sit ehkä tietenkkin ymmärrys tästä lakiperusteisuudesta, ymmärtää, minkä takia tätä työtä tehdään, osaa kertoa ja välittää sen muille. Markkinointi on semmonen asia, työtä täytyy pystyä markkinoimaan, koska me eletään verkostoista, niin täytyy osata markkinoida työtä. Ja tietenkkin se riippuu, että teetkö sä yksin vai kenen kanssa tai tiimissä, mutta täytyy ymmärtää, että täytyy markkinoida työtä sekä niille verkostoille että nuorille. Ja täytyy miettiä, miten sitä tehdään. (Haastateltava 6)

Se oikeestaan, että olisi tahtotila ja ymmärrys ja kunnioitus tätä työtä ja sitä yhteistyötä kohtaan, niin se on paljolti myös siitä etsivän kyvystä markkinoida omaa toimintaa. Ja siitä, onko sellanen henkilö, kenen kanssa halutaan tehdä töitä. (Haastateltava 3)

Onks se sit tossa etsivässä, kun se on vapaaehtonen palvelu, niin mun täytyy myös työntekijänä kokoajan myydä sitä mun palvelua, jotta se nuori kiinnittyis siihen. (Haastateltava 1)

Verkostotyötaitoihin liittyy lisäksi hyvät verkostoitumiskyvyt, joista on hyötyä paitsi nuoren ohjauksessa ja tuessa, mutta myös apua tarvitsevien nuorten löytämisessä.

Erittäin hyvät verkostoitumiskyvyt, tää on henkilökohtanen mielipide. Sun täytyy pystyä kulkemaan muiden toimijoiden luona, sun täytyy pystyä kulkemaan viereisissä kaupungeissa, puhumaan ihmisten kanssa, toimijoiden kanssa ja kertoo

itestäs ja omasta työstä ja löytää niitä nuoria. Se on se sellanen tosi selkeä.
(Haastateltava 2)

Etsivä nuorisotyöntekijä on rinnalla kulkija ja palveluohjaaja, jolloin kaikkea ei ole tarkoitukseen osata ja tietää itse, vaan työtä tehdään yhteistyössä oman tiimin ja verkoston kanssa. Lisäksi asioita voi selvittää yhdessä nuoren kanssa, jolloin nuorikin saa nähdä, miten asioita voi hoitaa. Etsivän tulisikin tunnistaa työlleen tyypillinen yhdessä tietäminen. Yhdessä tietäminen ulottuu verkoston toimijoiden lisäksi myös asiakkaana olevaan nuoreen, sillä tulee ymmärtää, että nuori on oman asiansa tietäjä ja oman elämänsä asiantuntija. Eli nuoren näköisen ja hänelle sopivan palvelupolun ja tuen rakentamisessa hyödynnetään sekä verkostoissa olevaa tietoa ja osaamista sekä nuoren omaa tietämystä.

Itsetuntemus ja oman persoonan käyttö työssä, itsestä huolehtiminen ja oman työn rajaus sekä itsensä johtaminen ja työroolien hallinta

Haastatteluaineistosta nousi esiin, että etsivän nuorisotyöntekijän itsetuntemus on tärkeä taito. Etsivällä tulisi olla käsitys omista arvioista, etsivä ei saisi olla asenteellinen vaan aika neutraalisti pitää pystyä suhtautumaan erilaisiin vastaan tuleviin asioihin. Oman persoonan käyttö nousi aineistossa esiin pääasiassa hyvässä valossa, mutta välillä tietyin varauksin. Osa haastateltavista korosti, että etsivää työtä tehdään ammattitaidolla, jota persoona toki höyryttää. Tärkeäksi nähtiin se, että etsivällä on kyky ikään kuin antaa itsestään ja olla avoin, sillä sen on huomattu helpottavan työskentelyä. Avoimesti omana itsenä oleminen lisää helposti lähestyttävyyttä ja turvallisuuden tunnetta eli etsivä tuo oman persoonan kautta nuorelle mahdolliseksi tuntea, että häntä aidosti kuunnellaan, hänestä välitetään ja hänestä ollaan kiinnostuneita. Tässä apuna voi käyttää kysymyksiä, aktiivista yhteydenpitoa, rohkaisemista, nuoren vahvuuksien esille tuomista. Erityisen tärkeää tämä kaikki on tutustumisvaiheessa:

Mun mielestä se tutustumisvaihe on jotenkin sellanen, että siinä täytyy antaa itestään ja näyttää sille nuorelle, että hei mä haluan tutustua suhun ja mun mielestä sä oot magee ja hieno tyyppi ja mä haluan auttaa sua. Se on jotenkin se viesti, mikä pitää saada sille nuorelle läpi. Ja sen voi tehdä niin kun oman persoonansa [kautta/avulla], että se oman persoonan käyttämien siinä työssä on ihan semmonen ensisijainen juttu. (Haastateltava 6)

Erilaisten persoonallisuuksien vaikutus työhön on hyvä ymmärtää ja toisten nuorten kanssa niin kutsuttu yhteinen kemia löytyy nopeasti ja toisten kanssa kohtaaminen voi tuntua hyvin haastavalta. Työparityöskentelyä voidaankin etsivässä nuorisotyössä hyödyntää siten, että ainakin ensitapaamisella nuori kohtaa kaksi etsivää. Jos kemia toisen kanssa eivät kohtaa, ei homma pääse kaatumaan siihen. Toisaalta työturvallisuusnäkökulmasta kahden etsivän

mukanaolo on myös työntekijän etu. Mikäli etsivällä on niin kutsutusti omia asiakkaita eikä asiakastapaamisia tehdä yhdessä työparin kanssa muulloin kuin ensimmäisellä kerralla, olisi hyvä pitää mielessä ja kertoa myös asiakkaalle mahdollisuudesta vaihtaa työntekijää:

Haastateltava: Mun mielestä ehkä yks semmonen niin sanotusti hyvän työntekijän merkki on, että työntekijä on valmis siihen, että asiakas voi vaihtaa työntekijää. Et koska tehdään ihmistyötä, aina vaikka sulla oiski kaikki vuorovaikutustaidot ja kaikki olemassa, niin sit voi olla, että silti se ei jotenki klikkaa se asiakas-työntekijä suhde siinä.

Haastattelija: Nii et jotenki asiakas kokee, että toi ei oo mun tyyppinen ihminen..

Haastateltava: ..niin. Että on jotenkin vaikka ihan eri temperamentti, vaikka nopeus tai joku, tai et on ihan eri mielenkiinnonkohteet, tai mikä vaan. Tai joku näyttää sun omalta äidiltä, tai joku siis niinku semmonen, että se ei vaan tavallaan ole sen työntekijän käsissä enää, että onnistuuko se suhde vai ei. Niin sen takia mä aina sanon mun asiakkaille, että sun on aina lupa pyytää toista työntekijää, tai että sä saat aina lopettaa tän asiakassuhteen, jos susta tuntuu, tai että sanoo, että jos tää ei auta sua. (Haastateltava 1)

Kuten jo etsivän nuorisotyön reunaehdoista ja haasteista puhuttaessa kävi ilmi, osa haastateltavista toi esiin sitä näkökulmaa, että työtä tehdään persoonalla, kun osa taas korosti, että työtä tehdään ammattitaidolla, jota persoona toki höyryttää voimakkaasti. Kuten aiemmassa yhteydessä totesin, uskon, että varmasti persoona väkisinikin vaikuttaa työntekoon, kun kyse on vuorovaikutusammattista, mutta se, kuinka paljon ja miltä osin pystyy itse vaikuttamaan omaan vuorovaikutukseen omassa tekemisessä tai valjastamaan omaa persoonaa etsivän nuorisotyön tavoitteiden mukaiseen olemiseen ja vuorovaikuttamiseen, lienee keskeisintä.

No varmaan semmonen, en tiedä onko se taito niinkään vaan ominaisuus, että jollakin lailla, tai varmaan liittyy tuohon nuorten asioihin pääsemiseen niinku käsiksi, että jotenkin semmoenn oman persoonan välittäminen, että jotenkin nuoret kyllä aistii sen, että jos on jotenkin sillai falski, että yrittää olla jotain muuta, että se oma persoona pitää jollakin lailla näkyä. Toki se, että ei kaikkien tarvii olla samanlaisia, että ei se tarkoita, että tarvitsisi olla jotenkin samanlainen, kun ne nuoret. Ja siinä on aina mukana se ammatillisuus, että ei se oo samaa se ammatillinen rooli ja se olemus, kun mitä se on samalla ihmisellä vapaa-ajalla välttämätää, mutta kuitenkin, että se olis semmonen, tavallaan perustuis semmoseen aitouteen. (Haastateltava 7)

Mä ite karsastan sitä tosi voimakkaasti, kun nuorisopuolen kentällä, on se sitten etsivän, työparin tai perusnuorisotyön puolelle, niin ajatusta siitä, että persoonallahan me tehdään täällä töitä. Tää on nyanssiero, mutta mä ajattelen sen asian ennemmin niin, että mä teen ammattitaidolla töitä, mutta mun persoona höyryttää kyllä voimakkaasti sitä mun ammattitaitoo ja mun persoonasta tulee kyllä paljon sellasta kohtaamsien taitoo, se tulee mulle luonnosta, mutta kohtaamista voi myös opetella, niin se ei oo suoraan persoonasta kiinni. (Haastateltava 3)

Ei ole vain yhtä oikeaa tapaa tehdä vuorovaikutustyötä, vaan jokaiselle ainutlaatuiselle löytyy oma hyvä tapa toimia tavoitteiden suunnassa eikä kenenkään ei tarvitse luopua yksilöllisyydestään. Kehittymisen näkökulmasta vastuu on hyvin suuri, koska ulkopuolinen ei pysty määrittelemään sitä, mikä olisi jonkun toisen persoonaan parhaiten sopiva ammatillinen tapa toimia. Jokaisen on löydettävä se itse. Mikäli toimii vastoin työnsä tavoitteita, vaikka kuinka toimisi oman persoonan mukaisesti, on itse arvioitava tai kyettävä ottamaan vastaan arviointia tavasta toimia ja muutettava se vastaamaan työn vaatimuksia. (Kiesiläinen 2004, 22–23.)

Itsestä ja omasta jaksamisesta huolehtiminen nousee aineistosta esiin yhdistyen monesti juuri työn rajaamisen kanssa.

Se rajaaminen ja itsestä huolehtiminen, et siinä ollaan helposti tosi isojen tunteiden ja monesti tosi toivottomien tilanteiden kanssa tekemisissä ja nähdään aika paljon sellasta elämän nurjaa puolta ja sitä palveluverkon toimimattomuuta, mikä alkaa itseäkin turhauttamaan, että miten tää nyt voikaan olla näin. Et myöskin se itsestä huolehtiminen on siinä aika iso juttu, että sitä työtä jaksaa ja pystyy tekemään. (Haastateltava 1)

Lisäksi etsivällä tulee olla itsetuntemusta oman osaamisen rajoista ja siitä, mihin asti pystyy itse nuorta auttamaan ja koska on aika ohjata vahvemman tuen ja avun piiriin.

Haastatteluaineistosta nousee esiin se, että etsivän nuorisotyön kentällä tiedostetaan työntekijöiden vaihtuvuuden olevan olemassa oleva haaste, johon työn kuormittavuus ja työssä uupuminen todennäköisesti osaltaan vaikuttavat:

No työn rajaus selkeesti. Just se, se että sä pystyt ymmärtämään, mihin asti sä pystyt nuorta tiettyssä asiassa auttamaan ja millon jonkun toisen täytyy. Plus sit se, että uupuminen on semmonen, mistä puhutaan etsivän kentällä. Meillä on alle kaks vuotta etsivää tehneitä niin osasyynähän, että työ kuormittaa ihan älyttömästi. (Haastateltava 2)

Yksi keskeinen tekijä itsestä huolehtimisessa on työnohjaus. Haastatteluaineiston perusteella työnohjaus on erittäin tärkeä elementti työntekijän hyvinvoinnin tukemisessa, sitä pitäisi tarjota kaikille ja parasta on, jos työntekijä saa valita itselleen sopivan työnohjausmuodon, ryhmä- tai yksilöohjauksen.

Asiat, joita käsitellään voi olla aika raskaita ja niitä voi olla aika paljon, niin se on iso paketti. Senkin takia on tärkeätä, että on olemassa turvaverkko myös työntekijöille. Meillä [paikkakunnan nimi] on kyllä hyvät mallit, että periaatteessa meidän esimies on tässä lähestulkoon aina tavoitettavissa, hänelle voi puhua, mutta sitten pakollinen rakenne on meillä myös toi työnohjaus, eli se on sitten

paikka, missä me voidaan sitä mieltä purkaa, et me saadaan vähän semmosta etäänymistä ehkä niihin tiettyihin asioihin. - - Se [työnohjaus] ehkäsee sitä kuormittumista, mä ajattelen, että kun puhutaan noista haasteista, niin se jaksaminen. Uskon ihan laajemmalla tasolla, että tää ala on itessään aika kuluttavaa just senkin takia kun ollaan niin kauheen lähellä. - - Mulla on ollu ihan yksilötyönohjaus, se on ollu tasasesti kolmen viikon sykleissä. On mulla kokemusta ryhmäversioistakin, enemmän ehkä oon tykästyny tohon yksilötyönohjaukseen. Jotenkin tuntuu, että siinä, no hyvin itsekkäästi sanottuna, pääsee ehkä enemmän käsittelemään näitä omia mieltä murehduttavia asioita. - - Mun mielestä, mä en oo ihan varma onko se sisään kirjetettu etsivään työhön, että se [työnohjaus] on välttämätön, mun mielestä kyllä pitäs olla välttämätön, koska mä ajattelen, että se antaa kuitenkin niin paljon työntekijälle parhaimmillaan, kun se työntekijä ja työnohjaaja kohtaa, että siinä on selkeesti se klikki, että puolin ja toisin pystyy ja uskaltaa luottaa ja puhua. Niin se on tosi iso tekijä sen oman työssäjaksamisen suhteen. (Haastateltava 5)

Meillä on ryhmätyönohjaus. - - Siihen on aivan ulkopuolinen työnohjaaja – oliko hänen taustansa ratkaisukeskeinen työnohjaaja tai vastaava – mutta sekin on hirveen hyvä, kun sen työnohjauksen kautta on saatu yhtenäistettyä tätä meidän toimintaa ja puhuttua semmosia hankaliakin asioita näistä rajanvedoista. Se on ihan ehdottoman tarpeellista se työnohjaus. Ainut, mitä jäin miettimään, että vielä ulkopuolisen ihmisen neuvoja saattas yksilötasolla kaivata joskus enemmän, juuri siitä syystä, kun itse on tässä nyt yksinensä. (Haastateltava 4)

Eräs etsivä kertoo saavansa tiimityönohjausta ja sen lisäksi yksilöohjausta tarpeen mukaan, jos on esimerkiksi joku erittäin raskas tapaus käsillä. Kyseinen etsivä kokeekin hieman poikkeuksellisesti (tässä aineistossa) tiimityönohjauksen jopa tärkeämpänä, koska silloin saa kollegoilta vertaistukea, lohtua ja ymmärrystä. Silti työnohjaajan rooli nähdään myös tärkeänä:

Et se työnohjaaja tarjoo tavallaan uusia näköaloja, se kattoo sitä tilannetta vähän sivusta, niin se on hirvittävän hyödyllistä ja tarkeeta, ja se pystyy jäsentämään semmosia asioita, mihin me ollaan tiiminä ja etsivinä sokeita ehkä. Mutta sen lohdun ja ymmärryksen ja sen vertaistuen mä saan mun kollegoilta. (Haastateltava 6)

Etsivät, joille ei ole työnohjauksen mahdollisuutta annettu, yrittävät ajaa asiaa ja saada työnohjausta myös itselleen. Eräs haastateltavista nostaa esiin, että on joskus kuullut työkavereiden kokemuksia siitä, että eivät aina ole kokeneet työnohjausta tarpeellisena. Hänellä itsellään ei sellaisia kokemuksia ole, vaan kokee työnohjauksen hyödyllisenä, vaikka toteakin:

Eihän se mitenkään autuaaksi tee se työnohjauskaan. (Haastateltava 7)

Näinhän asia juuri on. Työnohjaus on yksi työntekijän hyvinvoinnista ja jaksamisesta huolehtimisen muoto ja työnohjauksen tarve saattaa vaihdella ihmisestä ja tilanteesta toiseen.

Työroolien hallinnalla viitataan tässä siihen, että etsivän on kyettävä olemaan asiantuntijaroolissa niin nuorelle kuin nuoresta. Ensin mainittuun liittyy vahvasti palvelujärjestelmän kuten erilaisten etuuksien ja muiden tukimuotojen tai vaikka koulutuspalvelujen tuntemus. Etsivän pitää kyetä miettimään räätälöidysti kullekin yksilölle palvelupolkua ja esittelemään nuorelle vaihtoehtoja. Viimeiseksi mainittu asiantuntijuus nuoresta taas liittyy siihen, että viedään verkostoille ja päättävälle elimille tietoa nuorista sekä palvelujärjestelmän ongelmakohdista, jotka esimerkiksi vaikeuttavat nuorten pääsyä tarvittavien palveluiden piiriin. Lisäksi asiantuntijaroolien hallintaan voidaan lukea kuuluvaksi myös tulkkina toimiminen. Etsivän on siis kyettävä toimimaan tulkkina nuoren ja viranomaisen välillä, mikä mainittiin myös jo aiemmin vuorovaikutus- ja yhteistyötaitojen yhteydessä, joka voisi olla tälle taidolle toinen sopiva yläluokka.

Haastateltava: No asiantuntijaroolihan on sille nuorelle ja nuoren puolesta. Jos mietitään verkostossa toimimista, niin kun sen nuoren kanssa mennään esimerkiksi opinto-ohjaajan luokse, niin se opinto-ohjaaja saattaa puhua sitä kieltä, mitä aikuisten kesken voidaan puhua ja heidän kesken ketkä tuntevat koulutusjärjestelmää, mutta nuori ei ymmärrä siitä yhtään mitään. Niin pitää varmistaa jälkeinpäin tai siinä tilanteessa, että nuori on ymmärtänyt, mistä ollaan keskusteltu. Ja sitä pitää pystyä taas siinä tilanteessa havainnoimaan, että menikö perille. - - Mä sanoin, että oon hirveen hyvä kyseleen tyhmiä kysymyksiä, mutta se tulee juuri siitä, että kun mä tiedän kyllä, mitä sillä asialla tarkotetaan, mutta tiedän myös, että se voitais kyllä sanoa ihan selkosuomeksi.

Haastattelija: Et voi ite myös kysyä, jollon se tulee selityetyks myös sille nuorelle?

Haastateltava: Kyllä, juuri tätä. Ja siantuntijarooli sit taas nuorten elämästä, kun mä kohtaan esimerkiksi kaupungin valtuutetun, joka kysyy mun työstä, niin mä puhun nuorten elämästä siinä samalla ja kerron nuorten kuulumisia. (Haastateltava 4)

Etsivän työn tavoite on kahdentasoinen tavoite. Myöskin se, että me löydetään sille aukosta tippuneelle nuorelle joku paikka, mutta sitten se toinen on myös, että millä se aukko tukitaan. Että on tavallaan ne kaks tehtävää. Siinä on se suora henkilökohtanen asiakastyö, mut sit siinä on myös se yhteiskunnallinen taso. Tää on semmonen, mitä ei välttämättä oo kaikilla, se voi olla myös, että siellä on niitä etsiviä, jotka täyttää vaan sitä asiakastaso. (Haastateltava 1)

Etsivässä nuorisotyössä tarvitaan myös itsensä johtamisen taitoja. Etsivillä on useimmiten aika vapaat kädet tehdä työtään ilman, että siihen liittyy hirmu vahvoja ulkoapäin tulevia, esimerkiksi ajankäyttöllisiä raameja. Tavallisesti etsivällä itsellään on valta ja vastuu päättää siitä, kuinka monta asiakasta tapaa päivässä, kuinka usein tapaa ketäkin ja kuinka kauan asiakastapaamiset kestävät. Samaan aikaan, kun etsivä itse määrittelee sitä, kuinka paljon pystyy antamaan ja jakamaan aikaansa asiakkaina oleville nuorille, etsivä johtaa itseään myös siinä mielessä, että tekee rajausta sen suhteen, kuinka paljon nk. antaa itsestään asiakastyössä.

Voidaan nähdä, että ammatillinen auttamishalu ja auttaminen sekä vahva ammatillinen identiteetti liittyvät itsetuntemukseen, itsestä huolehtimiseen, itsensä johtamiseen sekä oman työn rajaamiseen. Niinpä avaan niitä tässä. Haastatteluaineistosta nousee esiin se, että vaikka tavoitteena on tukea ja auttaa nuorta, se tehdään rinnallakulkijana yrittämättä ottaa pelastajan roolia.

Ei, joo, se on semmonen, että sit tavallaan tää työ käy hirvittävän raskaaksi, jos kuvittelee, että tässä voi ihmisiä pelastaa tai nuoret voi pelastaa. Että semmonen.. tai jotenkin, että jos se on tavoitteena.. mun mielestä täytyy muistaa se oma rooli suhteessa siihen nuoreen, että se nuori on sen oman elämänsä asiantuntija ja se on oikeesti just sitä rinnalla kulkemista se meidän homma. Rinnalla tukemista. Että sitten jos on liian suuret kuvitelmat itestä siinä auttajana niin se on vaarallista, siinä sitten uupuu kyllä nopeesti mun mielestä. (Haastateltava 6)

Työn rajaaminen sen hyväksyminen, että nuori tekee valintansa itse sekä irti päästäminen kytkeytyvät myös ammatilliseen auttamishaluun.

Eräs haastateltavista perusteli vahvan ammatillisen identiteetin tarvetta seuraavasti:

Meillä on nyt ongelmana se, että peruskouluhan kaipaa apua, heillä on ongelmia. Peruskoulu on toimija, minne sä saat kaataa kaikki resurssit eikä se riitä, mutta se ei ole etsivää nuorisotyötä. Että sulla täytyy olla myös tosi voimakas ammatillinen identiteetti siinä, että hei tää ei oo meidän homma. - - Siis voimakas ammatillinen identiteetti siitä, mitä se etsivä nuorisotyö on ja mitä se ei ole. (Haastateltava 2)

Tiedonhankintataidot ja tietotekniset taidot sekä taito yhdistellä palvelupalikoita toisiinsa

Etsivä nuorisotyöntekijän sujuvan työskentelyn mahdollistamiseksi yksi keskeisimpiä taitoja on vuorovaikutus- ja yhteistyö sekä kohtaamistaitojen jälkeen tiedonhankintataidot. Vaikka nähdään, että etsivän tulee valmiiksi tuntea palvelujärjestelmä hyvin ja perustiedot lukuisista asioista tulisi jo olla olemassa, niin ymmärretään, että kaikkea ei voi eikä tarvitse tietää valmiiksi. Asiat, joiden kanssa etsivät ovat tekemisissä ovat laaja-alaisia, nuorilla on monenlaisia erilaisia tilanteita ja siten asioita, joita etsivien tulee kyetä selvittämään, on lukuisia ja eteen tulee jatkuvasti uudenlaisia tilanteita. Niinpä tiedonhankintataidot ovat tärkeitä etsivän työssä. Tiedonhankintataitoihin nähdään haastatteluaineiston perusteella liittyvän kolme puolta. Ensinnä tulisi olla jonkinlainen pohja-ajatus siitä, mistä kulloinkin tarvittavaa tietoa lähteä etsimään. Tilanteesta riippuen ensimmäinen asia voi olla esimerkiksi se, että etsitään tietoa vaikka jonkin tahon nettisivuilta tai vaikka se, että hyödynnetään verkostoa soittamalla tietylle henkilölle. Toiseksi tulee osata haastateltavan sanoin ”käyttää erilaisia vermeitä ja värkkejä, kirjoja ja nettiä ja muita tällaisia”. Kolmanneksi, tämän aineiston perusteella yksin nämä kaksi edellä mainittua tiedonhankintataitojen osa-alueita eivät

vielä riitä, vaan tiedonhakutaitoihin halutaan lukea kuuluvaksi myös halu ja kyky ylläpitää ja päivittää tietoa:

Tiedonhakutaitoihin liittyen myös pitää olla semmosta aktiivista halukkuutta pitää yllä sitä olemassa olevaa tietoa tieyllä tavalla. Tää ei oo ristiriidassa sen suhteen kun sanoin, että kaikkea ei voi tietää, mutta sen, mitä sä teidät, niin halukkuus pitää yllä sitä tietoa. Että aktiivisesti palauttaa, että onks tää muuttunu, vaikka joku pykälä tai lainsäädäntö, että halukkuus sen tiedon päivittämiseen. (Haastateltava 5)

Tiedonhankintataitojen lisäksi etsivät nuorisotyöntekijät tarvitsevat työssään tietoteknisiä taitoja, mikä toki kytkeytyy vahvasti osaksi tiedonhankintataitoja. Tietotekniset taidot liittyvät lisäksi nuorten tavoittamiseen ja raportointiin.

Tietysti tietotekniset taidot, tänä päivänä varmaan työ kun työ, mutta vielä sillä tavalla, että sun täytyy myös olla aika hereillä niistä palveluista, missä nuoret pyörii ja toisaalta rohkeus ottaa niitä myöskin käyttöön siinä omassa työssä. Ja kyllähän kaikki raportoinnit ja muut tällaiset vaatii jonkin verrankin sitä tietoteknistä osaamista. (Haastateltava 1)

Kun nuoreen ja hänen tilanteeseensa on tutustuttu ja nuorta tuetaan ja lähdetään ohjaamaan häntä sopivien palveluiden piiriin, etsivä nuorisotyöntekijä tarvitsee taitoa yhdistellä palvelupaikoita toisiinsa. Etsivä siis selvittää tukimuotoja ja räätälöi palvelupolkua aina kulloisenkin asiakkaan tarpeiden ja halun mukaan. Toinen nuori saattaa ohjautua hyvinkin kevyellä tuella ja palveluilla eteenpäin, kun taas toinen voi tarvita laajempaa verkostoa ja toimijoita ympärilleen tukemaan ja auttamaan elämän eri osa-alueisiin liittyvissä haasteissa. Palveluiden ja tukimuotojen yhdistelyyn ja siinä onnistumiseen liittyy myös nuoren oman asiantuntijuuden tunnistaminen ja hyödyntäminen.

Etsivän työhön liittyy paljon se, että sä annat siitä asiantuntijuudesta sille asiakkaalle, että asiakas on itse sen oman elämänsä asiantuntija. Että mä en ole se, jolla on se kaikki tieto ja asiantuntijuus nyt tästä tilanteesta, vaan että sillä asiakkaalla on vähintään yhtä paljon tietoa siitä omasta tilanteesta ja sitten me yhdessä rakennetaan se, että mitä hän nyt tarvitsee ja mistä kaikki johtuu tai miten me päästään sinne, mihin hän haluaa. Että sitten ehkä muissa selkeemmin viranomaisasemassa olevalla, niin se on ehkä sellasessa ”minä olen nyt asiantuntija ja minä tiedän tämän”. Tavallaan vähän puolesta. Tavallaan sen takia myös etsivää työtä on tosi vaikea kuvata, kun se on niin yksilökohtaista, kun se periaatteessa rakennetaan joka kerta joka asiakkaan kanssa niinkun uudestaan, tietyllä tavalla. (Haastateltava 1)

6.5.3 Muu osaaminen

Yhteiskuntaosaaminen ja tiedollisen tarpeenkartoituksen taito sekä elämän aikana karttunut hiljainen tieto ja elämäkokemus

Erotin kuviossa omaksi luokakseen tiedot siitä, miten asiat yhteiskunnassa toimivat, vaikka tämä luokan voi nähdä menevän osin päällekkäin muun muassa Palvelujärjestelmän tuntemus- sekä Elämän aikana karttunut hiljainen tieto ja elämäkokemus -yläluokkien kanssa. Tarkoitan tässä kuitenkin myös laajempaa ja yleisempää ymmärrystä, joka ei välttämättä kytkeydy selkeästi koskemaan jotakin palvelua tai tietous ei välttämättä kumpua omasta elämäkokemuksesta. Tällaista laajempaa tietoa yhteiskunnasta etsivä tarvitsee tiedollisessa kartoitustyössä:

Sen tarpeen kartottaminen, että missä ne nuoret on, missä on niitä nuoria, jotka tarvii etsivää nuorisotyötä, missä on ne väliinputoajat, ne nivelvaiheet, missä nuoret tipahtaa, miten me päästään niiden nuorten luokse. Se on sellaista tiedollista kartotustyötä, mikä on myös osa sitä. Se on ilmiöiden tarkastelua ja se on tiedollista, se on myös sellasta tavallaan silmät auki, korvat auki sinne nuorisoalalle ja myös yhteiskunnan ilmiöihin. (Haastateltava 6)

Toki osa tiedosta, joka liittyvät – mahdollisesti jo oman elämäkokemuksen kautta – siihen, että ymmärtää, miten asiat yhteiskunnassa toimivat, kytkeytyvät tiettyihin palveluihin, esimerkiksi lääkärikäynnille meneminen:

Kyllä täytyy olla tosi selkeä ymmärrys siitä, miten asiat toimii. Jos nuorella on sormessa pipi ja hänen pitäisi päästä lääkäriin, niin kyllä sun täytyy tietää, miten se tehdään, miten se homma toimii. (Haastateltava 2)

Lisäksi yhteiskunnalliseen keskusteluun osallistuminen tuotiin esiin:

Esimerkiksi täähän ei ole meille mikään yllätys, että psykiatriset mielenterveyspalvelut ei vedä. Se se ei oo meille mikään ylläri ollu moneen vuoteen, me tiedetään se asia. Että sitten tavallaan myös ehkä se, että voidaanko osallistua jotenkin siihen keskusteluun, mitä yhteiskunnassa käydään vaikka tästä, että nuorisopsykiatrian poliklinikat on ihan täynnä. (Haastateltava 6)

Jos vaikka palvelujärjestelmässä on jotain selkeitä vinoumia, jotkut asiat, jotka ei nyt mene ihan järkevällä tavalla, logiikalla, niin niiden esiin tuominen. Jos mietitään sitä, että halutaan muutosta johonkin epäkohtaan, niin totta kai sitä pitää pystyä tuomaan esille ja viemään eteenpäin niille, kellä on pelimerkkejä sitä muuttaa. (Haastateltava 5)

Lueteltuaan, että etsivän on hyödyllistä tietää Te-palveluiden tuista ja niihin liittyvistä säännöistä, laista ja ohjeistuksista, Kelan tuista ja hakemisesta sekä yleisesti opiskeluun liittyvistä asioista, haastateltava summasi lopuksi näin:

Ja loppujen lopuksi kaikesta tarvii tietää yleisesti jotain, mutta ei niin kun ihan nippelitietoa tarkkaa. Mutta tärkeintä on kuitenkin se, että meillä on se tieto, jos me ei ite sitä tarkkaan tiedetä, mutta mistä me osataan kysyä se asia tarkemmin. Niin se meillä pitää olla hanskassa. (Haastateltava 9)

Elämän aikana karttunut hiljainen tieto voi olla hyvin monenlaista riippuen eletystä elämästä. Tyypillisesti elämäkokemuksen myötä karttuneella tiedolla tarkoitetaan omassa tai läheisten elämässä vastaan tulleiden asioiden myötä kertynyttä tietoa tai muuta osaamista tai ymmärrystä, kuten seuraavasta haastattelupätkästä käy ilmi.

Haastattelija: Mitäs siitä elämäkokemuksesta tämmösenä tietona?

Haastateltava: Meillä on 15-29 -vuotiaita asiakkaita, niin sä itekin ymmärrät, että siellä on opiskelua, asuntoo, parisuhde, lapsi, perhe, työ, tiedätkö kaikki nämä. Niin jos sä oot itse joskus jotain työtä tehnyt, niin sä ymmärrät työelämän perussäännöt ja sä pystyt puhumaan nuoren kanssa työelämän perussäännöistä. Miten sä tuet nuoren kiinnittymistä työelämään esimerkiksi, jos sä et oo ikinä itse tehnyt töitä. Et se on, sä voit antaa jotain tukea, mut kyl se tuki on...

Haastattelija: Se on helpompi?

Haastateltava: On on ja oikeempaa, tavallaan keep it real, se on oikeempaa, aidompaa, jos sä oot itteki töitä joskus tehny. Jos sä oot itse opiskellu, niin se tuki mitä sä pystyt antaa nuorelle siirtyessä opiskeluun tai kiinnittyessä opiskeluun niin on paljon aidompaa, jos sä oot itte joskus opiskellut. Nää ei oo tietenkään edellytyksiä, et jossei sul oo jotain.. tää on täydellinen etsivä, mistä me puhutaan.

Haastattelija: Niin. (naurua)

Haastateltava: Ooks mä täydellinen etsivä, no aika lähellä (naureskellen) mut kyllä..

Haastattelija: Niin, et mitä se parhaimmillaan antaa se elämäkokemus..

Haastateltava: On on, että tällasia asioita täytyy olla siellä, plus sit se, että nuoren erotilanteet. Jos nuorella on hirvee akuutti kriisi päällä, niin etsivähän on se ensimmäinen olkapää, jonka jälkeen etsitään se oikea olkapää. - - Etsivä ei voi alkaa pitkäaikaseks olkapääks, tai jos hänellä on kompetenssia, mutta jos hänellä ei ole, niin sitten pitää ymmärtää se. Etsivä ei voi eikä saakaan alkaa psykologiks. - - Elämäkokemuksesta usko ja ymmärrys omiin supervoimiin, se että sä ymmärrät, mihin pisteeseen asti sä pystyt nuorta auttamaan ja missä kohtaa se sun apusi oli tässä ja jonkun toisen täytyy ottaa se. (Haastateltava 2)

Työtapa- ja menetelmätietous ja taito soveltaa niitä käytäntöön, oman ohjauksen

mukauttaminen asiakkaan tarpeiden mukaan sekä kyky huomioida erilaiset oppijat

Etsivä nuorisotyöntekijä tarvitsee vapaat kädet työskennellä hyödyntäen erilaisia työtapoja. Haastateluaineistossa esiin nousi työtapana kentälle jalkautuminen eli mennään sinne missä nuoret ovat. Yksi työtapa on ryhmämuotoisen toiminnan järjestäminen etsivän nuorisotyön

asiakkaille. Rinnalla kulkeminen on työmuoto, joka etsivässä työssä on keskeisessä roolissa. Rinnalla kulkemiseen liittyy nuoren tukeminen ja ohjaaminen sekä samaan aikaan se, ettei tehdä liikaa puolesta ja hyväksytään, että nuori on oman elämänsä asiantuntija ja myös saa tehdä omat valintansa.

Ja tota ajatuksena on toimia nuoren ehdoilla. Ajattelen, et se on akikista tärkein tossa. Nuori määrittelee sen tavaoitteen. Nuorilla on jou ajatus, mutta hän ehkä kaipaa jotain luottamuksellista aikuissuhdetta, jotain paikkaa missä pohtia puntaroida, hakee sitä suuntaa, mutta me ei olla semmonen taho, joka puskee, että sun tulee elää sun elämä näin vaan me ollaan siinä rinnalla kulkijoita. (Haastateltava 5)

Itse näkisin, että se on semmosta nuoren rinnalla kulkemista, psykososiaalista tukea, hyvin kokonaisvaltaista tukea ja nuoren omista lähtökohdista käsin ja tavoitteista käsin lähtevää, että se ei niinku, jos aatellaan vaikka monia muita palveluita, niin meillä on hyvin vahvasti siinä työotteessa, että se perustuu nuoren vapaaehtosuuteen, eikä meillä tässä työssä oikein ookaan mitään semmosia, millä me voitais edes velvottaa nuoria tähän mukaan. - - Semmosta aika arjen läheistä ja käytännöllistä apua ja tukea, jonka nuori itse määrittelee. Se rinnalla kulkeminen on oikeastaan se, miten.. mun mielestä se kuvaa aika hyvin sitä. Mutta toki se ei ole hirveen ammatillinen ilmaus, että monelle se voi tarkoittaa liian abstraktia, että mitä se sitten ammatillisessa mielessä tarkoittaa, mutta että varmaan itekin sisäistänyt sen jotenkin sen ammatillisen rinnalla kulkemisen näkökulman, että se on parhaimmillaan ainakin sitä. (Haastateltava 7)

Haastatteluaineistosta nousi esiin myös se, että etsivässä työssä tarvitaan tietoa erilaisista menetelmistä sekä taitoa soveltaa niitä käytäntöön. Menetelmiä voi hyödyntää niin yksilöiden kuin ryhmien kanssa. Eräs haastateltava kertoo esimerkin menetelmästä, jota hän on työssään käyttänyt:

Yksi ihana semmonen harjoite, missä käytetään taikahuulia – käytännössä paperille piirretyt huulet – ja se, kenellä on huulet saa puhua ja toinen joutuu kuuntelemaan tai saa kuunnella sen tarinan ja sen jälkeen, kun tarina on kerrottu, niin hän toistaa sen tarinan tälle toiselle. Siinä kohtaa kun on tyytyväinen toistoon, niin sitten hän luovuttaa taikahuulet toiselle ja toinen saa kertoa oman tarinan. Siinäkin harjotellaan valmiiksi reflektoimista oman kaverin kanssa ihan tavallisissa asioissa, että kuuletko sä mua vai kuunteletko mua. (Haastateltava 3)

Huomionarvoisena nähtiin, että menetelmäosaaminen sisältää kyvyn soveltaa niitä luovasti eri tilanteissa valiten kulloiseenkin tilanteeseen tai kulloisellekin yksilölle sopivia menetelmiä. Toki menetelmä on vain väline, menetelmä ei koskaan kohtaa nuorta, vaan etsivän voi käyttää menetelmiä esimerkiksi keskustelun avaamisen apuvälineinä. Toki osa nuorista itse puhuu ja kertoo paljon asioitaan ilman, että on erityistä tarvetta keskustelun herättelylle.

Tutkimusaineistossa mainittiin oman ohjauksen mukauttaminen asiakkaan tarpeen mukaan. Tämä kytkeytyy toki muun muassa edellä mainittuun menetelmäosaamisen soveltamiseen, vuorovaikutustaitoihin, mutta halusin kuitenkin nostaa asian esiin omana kohtanaan. Tiedot - luvussa oli puhe siitä, että etsivät tarvitsevat perustietoa esimerkiksi mielenterveydenhäiriöistä ja neuropsykiatrisista häiriöistä sekä ymmärrystä siitä, millä tavalla nämä ihmisen käyttäytymisessä ilmenevät. Tietoa tarvitaan siis sen huomaamiseen, että nuoren tilanteeseen jokin tällainen ehkä liittyisi, ja sen perusteella pystytään ohjaamaan nuorta oikealle taholle, kuten mielenterveyspalveluihin. Tämän esiintuomisen yhteydessä jo totesinkin, että tietysti riittävät tiedot toimivat myös taitojen pohjana. Eli jotta etsivä kykenee mukauttamaan ohjaamistaan ja tukimenetelmiään esimerkiksi neuroepätyypilliselle asiakkaalle sopivaksi, täytyy tietää kyseessä olevan neuroepätyypillisyyden ilmenemismuodot ja sen mukanaan tuomat haasteet. Kyky huomioda erilaiset oppijat kytkeytyykin juuri kaikkeen tähän, sillä samalla, kun nuorta tuetaan ja autetaan, häntä opetetaan selvittämään ja hoitamaan omia asioitaan.

Kyky myöskin mukauttaa omaa ohjaamista ja näyttää vaikka seuraavaks kuvin, jos se sitä vaatii. Se semmonen erilaisten oppijoitten tietotaito, että sä pystyt mukautumaan sen nuorten tarpeitten mukaiseen ohjaajuuteen. (Haastateltava 3)

Sosiaalinen vahvistaminen ja osallisuuden vahvistaminen sekä ratkaisukeskeisyys

Haastateltavat toivat esiin sosiaalisen vahvistamisen ja osallisuuden vahvistamisen. Sosiaalisella vahvistamisella pyritään muun muassa siihen, että nuoren itsetunto vahvistuu. Etsivän tulee tutustua nuoreen ja auttaa häntä löytämään omia vahvuuksiaan keskustellen havaitsemistaan nuoren vahvuuksista yhdessä hänen kanssaan. Osallisuutta etsivä voi vahvistaa muun muassa siten, että asioita selvitetään yhdessä ja etsitään ratkaisuja nuoren haasteisiin yhdessä hänen kanssaan. Olennaisena osana osallisuuden vahvistamiseen liittyy se, ettei tehdä liikaa puolesta, vaan tuetaan nuoren omaa toimijuutta, tehdään asioita yhdessä ja jossain vaiheessa, kun nuorella alkaa olla valmiuksia, kannustetaan tekemään asioita itsenäisemmin.

Ratkaisukeskeisyys nähtiin etsivässä nuorisotyössä tärkeänä. Tilanteet tulisi kohdata ja asioista ajatella ratkaisukeskeisesti. Haasteita on työssä paljon ja ongelmista tulisikin ottaa opiksi sen sijaan, että jäätäisiin vellomaan niihin. Myös verkostoyhteistyötä tehdessä lähtökohtana tulisi olla se, että halutaan aktiivisesti olla ratkaisemassa ongelmia. Verkostotyössä pelkkä kriitikon rooli ei vie pitkälle vaan silloinkin työotteen tulisi olla ratkaisukeskeinen.

Oppiminen ja oppimishalu

Kuten monessa kohdassa aiemmin on noussut esiin, vaikka etsivä nuorisotyöntekijä tarvitsee rutkasti erilaisia tietoja ja osaamista, niin siitä huolimatta kaikkea ei tarvitse tietää. Tärkeää kuitenkin on kyky oppia uutta. Oppimista tapahtuu työssä eri tavoilla. Oppia voi yhdessä nuoren kanssa, kun selvitetään yhdessä jotakin asiaa, mikä ei etsivällä ole ennestään ollut tiedossa. Lisäksi esiin nousi vertaisoppiminen.

Varmaan niinku esimerkkejä myös, mistä peilata sitä ja jotenkin se on myös vertaisoppimista. Jatkuvaa oppimista siitä, että aa noinkin voi tehdä. Minkälaisia erilaisia keinoja on kohdata nuori ja minkälaisia keissejä, millasten palveluiden kautta ja.. Että siihen liittyy semmonen jakamisen kulttuuri varmaan myös, semmonen vertaisoppimisen ajatus. Mun mielestä liittyy vahvasti. Ja sitten se on myös sitä reflektiota, pysytään auki sille mahdollisuudelle, että tässä on sokeita pisteitä myös mulla ja mun täytyy aktiivisesti tarkastella sitä, että miten mä tätä työtä teen. Ja miten mä tässä oon, että mä en kalkkiudu paikoilleni tähän sen nuoren kanssa. (Haastateltava 6)

Kuten lainauksessa tuodaan esiin, vertaisoppimisen kautta voi löytää uusia tapoja toimia. Etsivä voikin joutua myös poisoppimaan totutuista vanhoista toimintatavoista havaitessaan esimerkiksi kollegoiden kertomuksista, että jokin muu toimintatapa voisikin olla toimivampi. Välillä tarvitaan tietoista opettelua ja välillä taas huomaa oppineensa uutta ilman, että välttämättä tunnistaa, onko lukenut tiedon jostakin tai onko joku sen kertonut. Lisäksi oppimishalu nostettiin esiin tietoteknisistä taidoista puhuttaessa:

Ihan siis tietotekninen osaaminen, digitaalinen osaaminen, pitää olla tosi hyvää, että voi yhtään edes pärjätä nuorten kanssa. Ja pitää olla hirvittävän halukas oppimaan. (Haastateltava 4)

Hyväksyminen, irti päästäminen, palautteen vastaanottokyky ja reflektointi

Hyväksyminen on mainittu jo aiemmin kohtaamisen taidosta puhuttaessa. Hyväksymisellä haastateltavat viittaavat muun muassa siihen, että etsivän nuorisotyöntekijän on kyettävä hyväksymään nuoren tilanne, se mistä hän tulee ja mihin hän haluaa suunnata. Ammatillisena voi toki nähdä, mitä nuoren kannattaisi tehdä ja pystyisi tekemään asioita nuoren puolesta, mutta se ei pitkässä juoksussa kannu, sillä nuoren tulee saada itse tehdä omat valintansa ja oppia hoitamaan omia asioita itse. Etsivän tulee siis hyväksyä, että tavoitteet asettaa asiakas itse, vaikka ollaankin tukemassa tavoitteiden löytymisessä ja niihin pääsemisessä. Hyväksymiseen liittyy myös irti päästäminen. Vaikka etsivällä olisi ajatus siitä, millaista polkua nuori voisi lähteä kulkemaan ja nuorelle on kerrottu vaihtoehtoja ja tarjottu

tukea ja apua ja nuori tekeekin jotain aivan muuta, jonkin huonon valinnan, niin etsivän on kyettävä myös niin kutsutusti päästämään irti:

Haastateltava: Mutta se, että kun tavallaan on ymmärrettävä ja hyväksyttävä se, että se yksilö itse tekee ne kaikki [valinnat] ja ne paskatkin valinnat, ja vaihtoehdot niitten välillä, niin tavallaan se, että siinä kohtaa päästää myös irti. Jos huomaat, että toinen menee ihan päin honkia, että tää valinta ei nyt oo järkevä. Niin sitten se, että okei sä haluat lähtee nyt menemään tätä polkua eteenpäin, niin vaikka mä näen kuinka hemmetin kirkkaana...

Haastattelija: ... että ei oo fiksu veto?

Haastateltava: ...niin, et tää tulee kaatuun tää mökki, niin se, että okei, mä oon täällä sitten siinä kohtaa, kun se kaatuu.

Haastattelija: Eli nuorella on oikeus tehdä myös vääriä valintoja.. ettei liikaa hyysää..

Haastateltava: On. Ei sitä kurling-etsivää. (Haastateltava 3)

Etsivän nuorisotyöntekijän on lisäksi kyettävä ottamaan palautetta vastaan. Asiakkailta saatava palaute on haastateltavien mukaan lähes pelkästään kiittävää ja positiivista. Kehittävää palautetta voi tulla esimerkiksi työparilta silloin, kun yhdessä reflektoidaan asiakastilanteita. Seuraavassa haastattelupätkässä esimerkki tästä:

Haastattelija: Joo. Mitä se käytännössä tarkoittaa sitten, kun sä reflektoit sun omaa työtäsi? Sä mietit niitä asiakastilanteita vai?

Haastateltava: Joo. Me käydään meidän asiakastilanteita, jos ne pureksii kaavamaisiksi, niin me varataan niihin kaksi tuntia ja käytetään niihin tunti, puoltoista, kaksituntia riippuen asiakkaan asiasta. Monesti sen jälkeen otetaan vartti tai 20 minuuttia siinä, että mietitään, että mitä siinä tapahtu. Aina tälle ei ole aikaa, niin se menee iltapäivän siihen ajomatkaan. Sitten me mietitään, että jaaha me nähtiin tänään Mirrku Markko, Seppo ja Pirkko, niinku näin ja sitten me mietitään, että mitä siellä tapahtu. Menikö tavallaan, edettiinkö asiassa, miten mahto hän kokea minkäkin asian. Ja jos hän saatto sanoo jotain, niin oliko se sun mielestä outoon, oliko susta, kun musta tuntu, että nyt hän mielti jotain, tai että siitä se innostu. Tai vaihtoehtosesti mietitään toisin päin, kun itellä on ollu muutamii semmosii heikkoja hetkiä, että oon ite ehkä halunnut, että se nuori menee kovempaa eteenpäin, kun mitä se nuori on ollu kykeneväinen vastaanottamaan. Niin sit oon miettiny, että saatiin homma pulkaan joo, mutta sit työkaveri ollu sillee, että painostitkohan nyt liikaa, niin sitten voi olla sillai, että kyllä taisin. Että ymmärtää myös sen, että itekkin on ihminen ja just se, että turhautuneena, väsyneenä tai nälkäsenä tai mitä ikinä, niin mennään vähän sillee etsivä edellä. Kun sen taas sanottaa, että nyt kohtaaminen ei menny niin hyvin, kun olis voinu mennä, niin sitten tiedostaa sen jatkossa, että tää saattaa olla tilanne, mikä täytyy keskustella sen nuoren kans läpi. Tää saataa jopa olla tilanne, mikä pitää mahdollisimman nopeesti puhuu hänen kanssan, niin voin ottaa myös heti puhelimen käteen tai pistää viestiä, että hei että jos sulle jäi semmonen fiilis, että meni vähän perseelleen tai että jouduit tekeen jotain, mitä et halunnu tehdä, niin kerro se mulle, niin sitten jutellaan tästä asiasta, että ei oo tarkotus painostaa tai olla ilkeä tai näin. Että kyllä sitä joutuu asiakastyössä tarkastelemaan itseensä ja sen jälkeen ihmettelemään nuoren kanssa ja avoimesti sitä, että yritetään, että

kun sä sanot, että haluat töihin, niin me yritetään saada sut töihin, mutta joskus se CV:n kirjottaminen ei oo kivaa. Niin tavallaan semmosissa tapauksissa voi taas selittää sitä auki, että hei mitä siinä sitten tapahtu. Että tää on ollu semmonen selkee. En tiedä onko nuoret arvostanu sitä lainkaan, että me käydään myös välillä heidän kanssa asioita läpi, sitä, että mitä tässä nyt tapahtuu tässä asiakastapaamisessa. Mut selkeesti he on ymmärtäny paremmin, että mihin tässä pyritään. (Haastateltava 3)

Kuten vertaisoppimisen yhteydessä nousi esiin, niin reflektointia täytyy tehdä yhteisesti siitäkin syystä, että voi olla mahdollista löytää sellaisia sokeita pisteitä, joita itse ei ole havainnut. Pitää siis kyetä aktiivisesti tarkastelemaan sitä, miten työtään tekee. Eräs haastateltavista liittää reflektointikyvyn tunnetyöskentelyyn seuraavasti:

No reflektointikyky. Se on ihan äärimmäisen tärkeä, että täytyy pystyä peilaamaan sitä omaa.. ja omia niinkun tunteita, mitä herää niissä nuorten kanssa työskentelyssä, se on hirvittävän hyödyllinen taito. Täytyy pystyä purkamaan sitä työtä, se tapahtuu työnohjauksessa tai meilläkin on semmosta case-työskentelyä, missä tiimin kanssa puretaan, työparin kanssa puretaan, ettei ne jää kuormittamaan ne asiat. Ne on kuitenkin, monesti nuorilla on haastavia ja vaikeita tilanteita, että tavallaan se tunnetyöskentely on tärkeä juttu. Sitten on tavallaan niinku, että miten sitä psykososiaalista kuormitusta, mitä siinä työssä kohtaa, niin miten sitä sitten kukin tavallaan pystyy palautumaan siitä työstä. Usein se asioista puhuminen auttaa siinä ja että on semmonset rakenteet luotu sitten tiimissä esimerkiksi tai kollegan kanssa, että pystyy siitä työstä jakamaan. Työnohjaus on tosi tärkeä yks, mikä on semmonen työn tukimuoto. (Haastateltava 6)

Reflektointi ja tunnetyöskentely on tärkeää myös silloin, kun huomaa turhautuvansa, jos työskentely nuoren kanssa ei lähde liikkeelle, nuori ei vastaa tai on yritetty jo monenlaista eikä mikään onnistu. Riittämättömyyden tunnetta pitää pystyä käsittelemään ja toisaalta samaan aikaan voi joutua toteamaan, että nyt ei ehkä vain ollut oikea aika tai nuori ei ollutkaan valmis.

Aiemmin nousi esiin, että etsivän on hyväksyttävä se, että asiakas voi halutessaan vaihtaa työntekijää. Eräs haastateltava kertoi kuulleensa joskus toisen etsivän kertovan, että joku muu etsivä vie hänen asiakkaat. Tällaisessa tilanteessa tarvittaisiin itsereflektointitaitoa sen pohtimiseen, että voisinko itse tehdä jotakin eri tavalla, jotta nuoret haluaisivat työskennellä myös minun kanssani.

Reflektoinnin yhteydessä nostettiin esiin myös työnohjauksen tarvetta ja tärkeyttä.

Mä ehkä itse koen, että mä tarvitsisin yksilötyönohjausta. Tarvitsisin jonkun, kenen kanssa reflektoida omaa työtäni. Että toi ryhmähomma palvelee tietenki sitä, että tää meidän tiimi puhuu keskenään ja tiimi keskenään pystyy rajaamaan sen, mitä me tehdään ja millä tavalla tehdään ja tavallaan tuomaan toisillemme

jotakin ja sitä toi työyhteisö tarvii, mutta jos mun pitäisi valita, niin yksilön mä ottaisin silmääkään räpäyttämättä. (Haastateltava 2)

Tietoa sosiaalisista medioista ja some-osaamista sekä raportointi- ja tekstintuotto-osaaminen

Korona-aikana etsivässä nuorisotyössä jouduttiin siirtymään etätöihin, mikä sopii etsivään työhön huonosti. Eräs haastateltavista kertoo, että silloin pyrittiin olemaan enemmän läsnä sosiaalisessa mediassa:

Tämmönen jonkun palvelun tarjoaminen verkon välityksellä, niin ei se nyt aivan mikään läpihuuto juttu ole. Toki varmaan niitäkin nuoria on, ketä voidaan verkon kautta tavoittaa, jotka ehkä muuten jäis kokonaan tavoittamatta, jos ei sieltä verkosta jossakin vaiheessa.. en tiedä. Sieltähän ei nyt sillai ohjauduta, vaan ne nuoret sitten itse tekee sen valinnan, että ottaako jotenki yhteyttä. Kyllä se ainaki madaltaa sitä [kynnystä].. Mutta tavallaan tuo, että meilläkin oli aika kova pyristely, että mitä me siellä verkossa tehdään, ja pyrittiin tehostaan tämmöstä some- ja digitaalista työtä, oltiin tavallaan enempi läsnä. Tai puhuttiinki, että tehtiin digiloikka täällä meillä. Kyllähän se vaati paljon uuden tiedon omaksumista silloin siinä vaiheessa. (Haastateltava 7)

Lisäksi etsivät kohtaavat usein työssään sitä, että asiakkaat eivät saavukaan sovituille tapaamisille. Eräs haastateltava kertoikin, että tällöin saatetaan hyödyntää vapautunut aika esimerkiksi juttelemalla asiakasnuorten kanssa sosiaalisen median kanavissa. Sosiaalinen media on myös kanava, jossa etsivät pystyvät näkymään yhteistyökumppaneille ja myös muille etsiville:

Mutta ei ne nuoret meitä seuraa. Ne seuraa jotain tyyppisiä, jotka menee jonnekin vuorille. Me ei olla ihan niin siistejä tyyppisiä, vaikka meidän toive olis. Mutta me pystytään näkymään kyllä – todettiin, että ei se mitään vaikka me ei somen kautta näytäkään nuorille niin voimakkaasti – mutta me näyttään meidän vertaisille ja me pystytään näyttämään, että me tehdään tällasta työtä ja me pystytään näyttämään, että me ollaan havaittu, että tää on hyvää työtä, että jos halutte matkia niin matkikaa. (Haastateltava 3)

Etsivät nuorisotyöntekijät tarvitsevat työssään lisäksi raportointi- ja tekstintuotto-osaamista.

Se, mikä selkeesti pitää myös handlata, niin on ihan yksinkertaisesti taidot kirjoittaa tekstiä, raporttia ja sanottaa omaa työtä, koska tavallaan niinku se, että niin kunnan edustajat kun sitten, meillä nyt tietty, kun on yhdistys, niin mehän raportoidaan joka kuntaan erikseen ja sitten me raportoidaan meidän koko toiminnasta meidän yhdistykselle ja meidän yhdistyksen hallitukselle. Että se semmonen niinkun, että sä pystyt omasta työstä, ensinnäkin sanottamaan sen työn niin, että sen ymmärtää joku, ketä tarkastelee sitä ja kattoo, että varmana on heidän palvelun tarjonnan... että niinku vastaa siihen [tarpeeseen]. Ja myöskin se, että sä pystyt tiivistämään sitä ajatusta niin, että kun sä mietit kenelle sä sitä kirjoitat, niin että hän saa sen järkevän tiedon, eikä siellä oo mitään diipadaapaa. (Haastateltava 3)

6.5.5 Miksi esiintuodut osaamiset, kyvyt ja ominaisuudet ovat tärkeitä?

Mielestäni on helppo ymmärtää, miksi etsivät nuorisotyöntekijät tarvitsevat edellä esitettyjä tietoja, taitoja, muuta osaamista ja kykyjä ja ominaisuuksia. Seuraavassa lainauksessa eräs haastateltava perustelee suuren tietomäärän tarvetta:

Tietysti, mitä enemmän tietoa, sitä nopeampaa ja jouhevampaa on se ohjaaminen. Etsivän työ on tietysti sillä lailla haasteellinenkin – ja vähän armotonkin – kenttä siinä mielessä, että kun ei ole just tavallaan sitä, että meille ohjautuis vaan vaikka talousvaikeuksissa olevat nuoret. Silloin se olis aika selkee se. Me tiedettäis, mitä me lähdetään ohjaamaan ja olis varmaan hurjasti tietotaitoa siitä tietystä asiasta, mutta nyt kun ei tiedetä. Nuori voi tulla ihan millä asialla vain. (Haastateltava 8)

Etsivä nuorisotyöntekijä tarvitsee asiakastyössä aiemmin esiin tuotuja taitoja, koska niiden avulla pystytään kohtaamaan nuori tasavertaisesti ja välittävästi ja rakentamaan luottamussuhdetta, jonka syntymisen myötä päästään rinnalla kulkijan rooliin, joka mahdollistaa nuoren paremman kiinnittymisen palveluihin. Luottamuksellisessa suhteessa päästään todennäköisemmin kiinni perimmäisiin ongelmiin, joita päästään sitten ratkaisemaan. Kun nuori on saanut ongelmiinsa apua ja tukea, jonka myötä hän saa omaa elämää haltuunsa ja kykenee huolehtimaan itsestään ja asioistaan omatoimisesti, vasta tämän jälkeen pinnallisemmat ongelmat todennäköisemmin ratkeavat. Jos taustalla on vaikka masennusta ja päihderiippuvuutta, ei todennäköisesti ole realistista ajatella työelämään kiinnittymistä ennen kuin nuori on saanut mielenterveyden haasteisiin apua.

Mä ehkä etenen mielummin vähän hitaammin, kun sillee, että no niin nyt ollaan täytetty paperit kouluun ja heippa, valmis. Et mielummin mennään vähän hitaammin ja etsitään, mikä sen nuoren juttu on. Aika monesti se ensimmäiseksi näkyviin tuleva ongelma ei oookkaan välttämättä se perimmäinen ongelma. Varsinkin huumausaineiden käyttö on sellanen, mistä nuoret ei kerro, tietenkään koska he pelkää, että mihin vaikeuksiin he joutuvat ja varsinkin jos on alaikäinen kyseessä niin he pelkää niitä seurauksia niin paljon. Niin sitten, kun sit taas jos siellä on vaikka se huumausaineiden käyttö, se täytyy hoitaa sieltä alta pois, ennen kun voidaan oikeesti edes rehellisesti keskustella mitään koulunkäynnistä tai työnteosta. Täytyy saada ensin se luottamussuhde siihen nuoreen rakennettua. (Haastateltava 1)

7 Tulosten yhteenvetoa, johtopäätökset ja pohdinta

Tässä luvussa vedän tuloksia yhteen aloittaen alatutkimuskysymyksiin saaduista tuloksista ja edeten päätutkimuskysymykseen saatuihin tuloksiin eli siihen, minkälaista osaamista etsivä nuorisotyöntekijä työssään tarvitsee. Tämän jälkeen, jotta tutkimukseni tulos ei jäisi vain järjestetyn ja tiivistetyn haastatteluaineiston kuvaukseksi, jatkan analyysia tekemällä johtopäätöksiä.

7.1 Tulosten yhteenvetoa

Tutkimukseen osallistuneet etsivät nuorisotyöntekijät kuvastivat etsivää nuorisotyötä, sen tarkoitusta ja tavoitteita, asiakaskuntaa, yhteistyötahoja sekä työn tekemisen tapoja hyvin saman suuntaisesti. Näin ollen voisi ajatella, että lähtökohdat, joista työtä ja siihen liittyviä osaamisvaatimuksia tarkastellaan, ovat jokseenkin yhtenäisiä. Tokihan haastateltavien koulutuksella, työkokemuksella ja elämäkokemuksilla on väistämättä vaikutusta siihen, miten he maailman näkevät ja kokevat, ja näin ollen myös siihen, minkälaista osaamista he painottavat. Käytännön toteutuksessa onkin selvästi havaittavissa eroavaisuuksia ja paikallisia painotuksia. Näihin vaikuttaa myös muun muassa taustaorganisaatio, johtaminen, paikkakunnan koko ja saatavilla olevien palvelujen monimuotoisuus.

Myös aiemmassa tutkimuksessa etsivän nuorisotyön toteuttamismallien ja käytäntöjen on havaittu olevan kirjavia ja paikallisiin tarpeisiin sovitettuja. Yhteistä erilaisissa tavoissa kuitenkin on apua tarvitsevan etsiminen, avun tarjoaminen ja se, että avun vastaanottaminen perustuu vapaaehtoisuuteen (Männikkö 2011, 10). Nämä samat elementit ovat löydettävissä myös haastatteluaineistostani.

Etsivän nuorisotyön laadukkaan ja onnistuneen asiakastyön tekemistä mahdollistavien ja sitä hankaloittavien tekijöiden ja muiden haasteiden kautta oli tarkoitus saada näkökulmaa siihen, minkälaiset tiedot ja taidot haasteiden kannalta katsottuna voisivat olla tarpeen. Tähän teemaan liittyvien vastausten perusteella hankaloittavat tekijät ja haasteet kertovat enemmän etsivän nuorisotyön kehittämistarpeesta. Mielestäni aika iso osa hankaloittavista tekijöistä liittyy johtamiseen ja esihenkilötyöhön sekä siihen, että etsivien työnkuvaa ei ole selkeästi määritelty ja omia työtapoja ja sitä, mitä tekee ja mitä ei, joutuu itse selittämään joidenkin kohdalla jopa omalle esihenkilölle ja useimpien kohdalla vähintään joillekin yhteistyötahoille.

Haasteiden kuvauksia, jotka liittyivät etsivien omaan osaamiseen, oli hyvin vähän ja ne linkittyivät etsivän nuorisotyöntekijän uran alkuvaiheeseen siitä syystä, että haltuun otettavaa on niin valtavasti. Huomionarvoista onkin, että tiedoista ja taidoista kysyttäessä nousi esiin taitona se, että pitää kyetä hyväksymään, ettei tarvitse tietää valmiiksi kaikkea – ja uskalltaa sanoa tämä myös asiakkaalle – sekä se, että tiedonhakutaitoja tarvitaan paljon, mutta tietoa voi ja kannattaakin etsiä yhdessä asiakasnuoren kanssa.

Etsivän nuorisotyön tekemiseen liittyvien haasteiden ja työtä mahdollistavien tekijöiden kuvauksissa on paljon yhtäläisyyksiä aiemmassa tutkimuksessa havaitun kanssa, kuten johtamisen ja esihenkilötyön merkitys ja yhteistyötahojen puutteellinen etsivän nuorisotyön ymmärrys (Puuronen 2014), jotka molemmat nousevat keskeisinä ja useilla tavoilla esiin myös tämän tutkielman tuloksissa. Samojen ongelmien jatkumista huonoon johtamiseen liittyen kuvaa hyvin Puuronen (2014) tutkimuksesta löytyvä suora lainaus:

”Monessa paikassa etsivää työtä tekeviltä ohjaajilta edellytetään alan koulutusta ja työkokemusta nuorten parissa työskentelystä. Esimiehinä taas työskentelee usein ihmisiä, joiden koulutus on riittävä, mutta työkokemusta alalta, erityisesti nuorten parissa työskentelystä ei ole. Esimiehillä eritoten tulisi olla alan työkokemusta. Jos esimies ei ymmärrä työtä ja sen tekotapaa, ollaan aika perustavaa laatua olevan ongelman äärellä” (Puuronen 2014, 87).

Etsivien osaamisen näkökulmasta minua kiinnosti se, minkälaisista asioista he ovat saaneet positiivista ja minkälaisista asioista negatiivista palautetta. Valtaosa palautteesta, jota etsivät nuorisotyöntekijät saavat asiakkailtaan, on positiivista. Melko tyypillinen haastateltavien saama palaute on, että nuori kokee etsivän olevan ensimmäinen tai ainoa taho ja henkilö, joka on aidosti ollut kiinnostunut nuoresta ja kuunnellut ja halunnut ymmärtää. Tästä päättelen, että etsivät onnistuvat saamaan yhteyden nuoreen, rakentamaan luottamusta ja saamaan nuorelle tunteen siitä, että hänestä ollaan kiinnostuneita ja halutaan aidosti auttaa. Kuten haastatteluaineistostakin nousi esiin, kun luottamussuhde on rakennettu, päästään rinnalla kulkijan rooliin ja tukemaan nuoria hänelle sopiviin palveluihin kiinnittymisessä. Työssä onnistumiseen vaikuttaa varmasti paitsi etsivien osaaminen, mutta jonkin verran myös työn luonne eli se, että etsivä nuorisotyö on vapaaehtoinen palvelu, nuorella ei ole velvollisuutta työskennellä etsivän kanssa eikä etsivä tee päätöksiä nuoren asioista kuten rahallisista tuista. Etsivät saavat yhteistyötahoilta paljon positiivista palautetta, mutta haastateltavat kertoivat myös negatiivisemmasta palautteesta, johon näyttäisi kytkeytyvän se, etteivät yhteistyötahot aina täysin ymmärrä etsivän nuorisotyön työmuotoa tai työnjako ei ole kaikille täysin selvä.

Kysyin haastateltavilta etsiviltä nuorisotyöntekijöiltä heidän mielipidettään siitä, pitäisikö etsiville nuorisotyöntekijöille asettaa jokin tarkempi koulutusvaatimus ja mahdollisesti työkokemusvaatimus. Haastateltavien pohdinnoille leimallista on se, että asia nähdään monisyisenä. Haastatteluaineiston perusteella tärkeää on, että etsivillä olisi vähintään alempi korkeakoulututkinto, mutta samaan aikaan pitkän työkokemuksen mukanaan tuomaa osaamista pidetään arvossa. Mielipiteet tarvittavan koulutuksen vaativuudesta ja työkokemuksen tarpeellisuudesta antavat viitteitä siitä, että työ koetaan vaativaksi, mikä on helppo ymmärtää, kun katsoo tarvittavien osaamisten määrää ja laajuutta.

Etsivät nuorisotyöntekijät tarvitsevat työssään hyvin paljon erilaisia tietoja, taitoja, muuta osaamista sekä kykyjä ja ominaisuuksia. Etsivä nuorisotyö on vaativaa ihmissuhdetyötä ja osaaminen ilmenee lähes aina vuorovaikutuksessa. Näin ollen nostaisinkin tärkeimmäksi osaamiseksi vuorovaikutus- ja yhteistyötaidot sekä ohjausosaamisen ja kohtaamisen ja luottamussuhteen rakentamisen taidot. Vaikka näen nämä keskeisimpinä taitoina, yksin nekkään eivät vielä riitä etsivän nuorisotyöntekijän työstä selviytymiseen.

Etsivä nuorisotyöntekijä tarvitsee työssään lukuisia erilaisia tietoja. Etsivän tulee tuntea lain asettamat työn raamit ja tavoitteet. Lisäksi etsivä tarvitsee palvelujärjestelmän tuntemusta eli tulee tuntea esimerkiksi Kelan, Te-palveluiden, sosiaalipalveluiden ja mielenterveys- ja päihdepalvelujen palvelutarjontaa ja niihin hakeutumista. Lisäksi tarvitaan valtakunnallisen verkoston tuntemusta ja myös hyvästä yleissivistyksestä on apua. Etsivällä tulisi olla perustiedot hyvin monista ihmisen elämään ja elämänvaiheisiin kytkeytyvistä teemoista kuten nuoruudesta, mielenterveyden ja neuropsykiatrisista häiriöistä, päihderiippuvuudesta, sukupuolista ja seksuaalisuudesta sekä asepalvelukseen liittyvistä asioista. Mitä enemmän tietoa on, sitä jouhevampaa nuoren ohjaaminen juuri hänelle sopivien palveluiden piiriin todennäköisesti on.

Etsivä nuorisotyöntekijä tarvitsee työssään myös monenlaisia taitoja kuten tiedonhankintataitoja, taitoa yhdistellä palvelupalikoita toisiinsa sekä verkostotyötaitoja. Myös neuvottelu, argumentointi ja markkinointitaidot ovat työssä tarpeen. Itsetuntemus, oman persoonan käyttö ja itsestä huolehtiminen sekä oman työn rajaaminen ovat kaikki tärkeitä taitoja sen varmistamisessa, että etsivä jaksaisi työssään eikä uupuisi. Toki organisaation toimivuudella, johtamisella ja erityisesti lähiesihenkilötyöllä, työilmapiirillä ja työnohjauksella on yhdessä valtavasti vaikutusta työssä viihtymiseen ja jaksamiseen. Vaikka etsivällä olisi kaikki tarvittavat osaamiset hallussa, voi hän silti kuormittua, mikäli

työympäristö on sellainen, ettei se tue jaksamista ja työhyvinvointia. Etsivä tarvitsee työssään myös itsensä johtamisen taitoja sekä työroolien hallintaa eli kykyä toimia asiantuntijana nuorelle, asiantuntijana nuoresta (kun viestii johdolle ja yhteistyötahoille) sekä kykyä toimia tulkkina viranomasihtahojen ja nuoren välillä.

Muuta etsivän työssä tarvittavaa osaamista on yhteiskuntaosaaminen eli elämäkokemusta ja palveluiden tuntemusta laajempi tietämys, sekä tiedollisen tarpeenkartoituksen taito, jotta pystyy paikallistamaan nivelvaiheita ja muita tilanteita, joissa nuoret voivat tippua palveluiden piiristä ja näin tavoittaa tuen tarpeessa olevia nuoria. Lisäksi etsivä tarvitsee osaamista erilaisiin työtapoihin – kuten jalkautuminen nuorten pariin, ryhmämuotoinen toiminta ja rinnalla kulkeminen – sekä menetelmien käyttöön ja niiden soveltamiseen kulloiseenkin tilanteeseen. Myös omaa ohjaamista on kyettävä mukauttamaan asiakkaan tarpeiden mukaan. Esimerkiksi nuoren kohdalla, jolla on diagnosoitu jokin neuropsykiatrinen häiriö ja siitä johtuen ilmenee tiettyjä haasteita, ohjauksen ja tuen muodot pitää sovittaa näitä haasteita silmällä pitäen nuorelle sopiviksi. Etsivän nuorisotyöntekijän osaamiseen kuuluu sosiaalinen vahvistaminen ja osallisuuden vahvistaminen. Etsivä pyrkii siis tunnistamaan nuoren vahvuuksia ja tuomaan niitä esille sekä osallistamaan nuorta omien asioiden selvittelyyn niin, ettei tehdä liikaa puolesta. Myös aktiivinen ongelmien ratkominen ja asioihin ratkaisukeskeisesti suhtautuminen nähdään osaamisena, joka etsivällä tulisi olla. Toisaalta etsivän työssä tulee kyetä hyväksymään muun muassa se, että asiakas saa tehdä itse oma valintansa, myös ne huonot. Tarvittaessa on kyettävä päästämään irti. Lisäksi etsivät tarvitsevat sekä palautteen vastaanottokykyä että reflektointitaitoja. Asiakastilanteita reflektoidaan itsenäisesti, mutta isomman annin saa, kun sitä tekee työparin, kollegoiden ja työnohjaajan kanssa. Myös kyky uuden oppimiseen ja oppimishalu kuuluvat etsivän osaamiseen. Sosiaalisen median ymmärrystä ja osaamista tarvitaan myös. Somen kautta etsivä voi olla yhteydessä asiakkaisiin ja näkyä ja jakaa työstään kollegoille ja verkostoille. Raportointi- ja tekstintuotto-osaamista etsivä tarvitsee sanoittaessaan omaa työtään ja raportoidessaan siitä. Tulee kyetä tiivistämään keskeiset asiat huomioiden kohderyhmä, jolle kirjoitetaan.

Lisäksi etsivässä työssä tarvitaan erilaisia kykyjä ja ominaisuuksia kuten läsnäolokykyä, tilannetajua ja nopeaa reagoitokykyä, kykyä sivuuttaa omat ennakkoluulot sekä empatiakykyä ja tunneälyä. Lisäksi etsivän tulisi kyetä olemaan helposti lähestyttävä, sinnikäs, sietokykyinen ja joustava. Etsivän auttamishalun tulisi olla ammatillista ja etsivällä tulisi olla vahva ammatillinen identiteetti. Lisäksi työssä tarvitaan kykyä huomioida erilaiset

oppijat, oppimishalua sekä ymmärrystä ja osaamista turvallisen kiintymisen harjoitteluun. Lisäksi työssä elämän aikana karttuneesta tiedosta ja kokemuksesta on hyötyä. Nämä kyvyt ja ominaisuudet osaltaan tukevat ja helpottavat etsivän nuorisotyöntekijän työssä onnistumista.

Etsivä nuorisotyöntekijä siis tarvitsee esiin nostettuja tietoja, taitoja, muuta osaamista ja kykyjä ja ominaisuuksia siitä syystä, että hän pystyy löytämään avun tarpeessa olevia nuoria, pystyy kohtaamaan nuoret ja vuorovaikuttamaan heidän kanssaan siten, että nuori kokee tullessa kuulluksi valtahierarkioista vapaassa tasavertaisessa tilassa, jolloin luottamussuhde alkaa rakentumaan. Luottamussuhteen syntymisen myötä päästään kiinni perimmäisiin ongelmiin – jotka pitää ratkaista ennen, kuin pinnallisemmat ongelmat voivat ratketa – ja rinnalla kulkeminen mahdollistuu, jonka myötä saadaan nuori ohjattua ja kiinnitettyä tarkoituksenmukaisten tukimuotojen ja palveluiden piiriin. Kun nuori on saanut ongelmiinsa apua ja tukea, jonka myötä hän parhaassa tapauksessa saa omaa elämää haltuunsa ja kykenee huolehtimaan itsestään ja asioistaan omatoimisemmin, voivat myös pinnallisemmat ongelmat ratketa. Jos nuorella on esimerkiksi vakava päihderiippuvuus tai mielenterveysongelma, täytyy siihen saada apua ennen, kuin voidaan suunnitella opiskelua tai työntekoa.

Aiemmassa tutkimuksessa on tuotu esiin myös samoja osaamisia, kykyjä ja ominaisuuksia, kuin mitä tämän tutkielman tuloksissa (esim. Männikkö 2011, Puuronen 2014). Tosin osaamisia on nimetty usein hieman eri tavoilla, esimerkiksi Männikkö (2011) on koonnut etsivässä nuorisotyössä tarvittavaa osaamista luokkien *hyöty, työssä tarvitaan, osaaminen ja ominaisuudet ja kyvyt* alle.

7.2 Johtopäätökset ja pohdinta

Etsivässä nuorisotyössä tarvittava osaaminen näyttäytyy tämän tutkielman tulosten pohjalta hyvin laajana ja työn vaativuus ilmeisenä. Oli mielenkiintoista kuulla etsivien pohdintoja muun muassa tarkempaan koulutus- ja työkokemusvaatimukseen liittyen, ja vaatimus korkeakoulutuksesta ja kokemus nuorten parissa työskentelystä ovat mielestäni hyvin perusteltuja näkemyksiä. Osa haastateltavista nosti esille vahvasti erityisesti vuorovaikutustaitojen ja elämäkokemuksen merkitystä. Nähtiin, että vaikkapa sähköasentaja voi olla hyvä etsivä, jos hän osaa oikeasti kohdata ihmisen. Tarkennuksena haastateltava lisäsi, että sähköasentajasta voi tulla hyvä etsivä, mutta toki pitää olla kiinnostusta ja avoimuutta asiakastyöhön ja siinä tarvittaviin taitoihin. Vaikka vuorovaikutus- ja kohtaamisen

taito eivät tietenkään vielä yksinään etsivän työssä työskentelyyn riitä, on totta, että ne luovat erinomaisen pohjan. Toinen haastateltava nosti esiin elämäkokemuksen ja sen, että silloin, kun on itse kokemusasiantuntija eli kun on esimerkiksi itse opiskellut, tehnyt työtä tai perustanut perheen, on näistä asioista keskustelu ja niihin liittyvä ohjaus ja tuki helpompaa antaa, ja samalla se on parempaa ja aidompaa. Tässäkin näkemyksessä on perää.

Kokemusasiantuntijana pystyy ymmärtämään ja tukemaan eri tavalla kuin ammattilainen, jolta vastaava kokemus puuttuu (Mikkonen 2011, 215). Vaikka kokemusasiantuntijuudesta on kiistatta etsivän työssä hyötyä, tarvitaan kuitenkin myös esimerkiksi hyviä ammatillisia vuorovaikutustaitoja, sillä kaikki, myös itselle tuttuun ja koettuun asiaan liittyvä tuki ja ohjaus tapahtuu aina vuorovaikutuksen kautta. Vuorovaikutustaitojen lisäksi myös muut tiedot, taidot ja osaamiset sekä esimerkiksi empatiakyky auttavat paljon tuen ja avun tarjoamista sellaisissakin asioissa ja tilanteissa, joista omaa henkilökohtaista kokemusta ei ole.

Haastatteluaineiston perusteella on tärkeää, että etsivillä olisi vähintään alempi korkeakoulututkinto, mutta samaan aikaan pitkän työkokemuksen mukanaan tuomaa osaamista pidetään arvossa. Mielipiteet korkeakoulutuksen tarpeesta ja työkokemuksen tarpeellisuudesta antavat viitteitä siitä, että työ koetaan vaativaksi, mikä on helppo ymmärtää, kun katsoo tarvittavien osaamisten määrää ja laajuutta. Kuten eräs haastateltava toi esiin, yhtenäisyys koulutusvaatimuksissa voisi lisätä työn vakavasti otettavuutta ja lisätä näin työn arvostusta. Toki myös matala palkka nostettiin esiin ja kokemus on, ettei palkka vastaa työn vaativuutta. Työn vaativuuden kokemus näkyy myös siinä, että kuvatessaan työtään haastateltavat puhuivat asiantuntemuksesta ja asiantuntijuudesta:

Se on hyvin itsenäistä asiantuntijatyötä. - - Etsivän täytyy saada käyttää sellasta, niin kun hyvin itsenäisesti suunnitella ja toteuttaa sitä työtä. Sekin on tärkeää, että esimies ymmärtää sen ja antaa sen asiantuntijuuden viedä sitä etsivää jotenki eteenpäin. (Haastateltava 6)

Toki jos aloittaa uutena etsivänä ja kokemusta ei vielä ole, tärkeäksi nousee etsiväkollegalta saatava perehdytys tai työparin puuttuessa alueellisen koordinaattorin tuki. Lisäksi tutkimusaineistossa kuvattiin muun muassa sitä, että etsivä on asiantuntija nuorelle (mm. yksilöllisten palvelupolkujen räätälöinti ja vaihtoehtojen esiin tuominen nuorelle) ja nuoresta (viedään verkostoille ja päättävälle elimille tietoa nuorista sekä palvelujärjestelmän ongelmakohtista, jotka esimerkiksi vaikeuttavat nuorten pääsyä tarvittavien palveluiden piiriin).

Huomionarvoista on, että mahdollisuuksien tasa-arvo ei etsivän nuorisotyön palvelussa toteudu. Isommilla paikkakunnilla palveluita, joihin nuoria voi ohjata, on usein huomattavasti enemmän, kuin pienillä paikkakunnilla, jossa saattaa olla tarjolla ainoastaan pakolliset peruspalvelut. Lisäksi, mikäli kunta ostaa palvelun yhdistykseltä, niin etsivään nuorisotyöhön ei välttämättä ole käytössä toimintarahaa käytännössä lainkaan. Tällaisessa tilanteessa esimerkiksi retket, teatteripajat, erilaiset nuorten valmennuskurssit ym. aktivoivat toimenpiteet eivät mahdollistu paikkakunnan nuorille. Myös erilaisia hankkeita on usein isommilla paikkakunnilla suuret määrät, pienillä paikkakunnilla ei välttämättä lainkaan. Näin ollen se, minkälaisia palvelupolkuja etsivän on mahdollista nuorelle rakentaa, riippuu paljon siitä, työskenteleekö hän järjestössä vai kunnalla sekä vielä siitä, työskenteleekö hän pienessä kunnassa vai isossa kaupungissa.

Huomionarvoista on myös se, että riittämättömät resurssit aiheuttavat esimerkiksi sitä, että ryhmätoiminta ei mahdollistu, mikä kuitenkin olisi tärkeää, sillä etsivään nuorisotyöhön sisältyy yhteisötyö. Puurosen (2014) mukaan etsivän nuorisotyöntekijän ensisijaisena tehtävänä yhteisötyössä olisi saada asiakas osaksi ylipäätään jotakin ryhmää. On siis ensin rakennettava (uudelleen) suhde yhteisöllisyyteen, jotta nuoren ylipäätään olisi mahdollista kokea jossakin ryhmässä toimiminen itselleen mielekkäänä. (Puuronen 2014, 99.) Näin ollen näkisin hyvin tärkeänä, että etsivillä nuorisotyöntekijöillä olisi mahdollisuus järjestää ryhmätoimintaa. Tätä puoltaa myös se, että ryhmätoiminnan avulla voidaan luoda mahdollisuus sellaisella paikalle, ajalle ja tilalle, jossa nuortenvälisiä vertaissuhteita ja vertaistukea voi syntyä. Nuoret voivat ymmärtää toistensa tarpeita, ja toista vastaavassa tilanteessa olevaa on mahdollista ymmärtää ja tukea sellaisessakin asiassa, missä työntekijä ei siihen samalla tavalla kykene vastaavan kokemuksen puuttuessa (Mikkonen 2011, 215). Ammatillisella on oma ja tärkeä roolinsa tuen, ohjauksen ja neuvojen antajana. Kuitenkin, kuten Mikkonen (2011, 215) toteaa, vertaistukea pystyy tarjoamaan vain vertainen, ja lisäksi vertaiselta saatu tuki saattaa olla nuorelle merkitsevämpää kuin ammatilliselta saatava tuki.

Vaikka osalle nuorista kaikki palveluiden ja tukien mahdollisuudet eivät ole avoinna, siitä huolimatta etsivät saavat tulosteni mukaan riippumatta taustaorganisaatiosta ja työskentelypaikasta positiivista palautetta asiakkailtaan. Tosin tulee muistaa, että usein etsivät saavat kiitosta paljon myös jo siitä, että aidosti kuuntelevat ja ymmärtävät, vaikka nuorella saattaisi olla yhä samoja haasteita elämässään, kuten haastatteluaineistosta nousi esiin. Näin ollen yksinään etsivien saamasta positiivisesta palautteesta ei siis suoraan ole pääteltävissä, että nuoret olisivat päässeet tarvitsemiensa palveluiden piiriin tai päässeet haastavasta

tilanteesta elämässään eteenpäin. Sen sijaan palautetta on tarkasteltava tarkemmalla tasolla, minkä myötä selviää, että Sosiaalisen vahvistumisen mittarin Sovarin vastanneista 92 % on kokenut sosiaalista vahvistumista etsivän nuorisotyön ajanjaksollaan ja selkeää muutosta elämäntilanteessaan on kokenut 59 %. Sosiaalisesti vahvistava vaikutus näkyy kaikilla tarkastelluilla osa-alueilla eli arjen asioiden hoidossa, itsetuntemuksessa, sosiaalisissa taidoissa, opiskelu- ja työelämävalmiuksissa sekä elämänhallinnassa. (Kinnunen 2022, 14.) Tärkeä huomio on myös se, että etsivällä on merkittävä rooli mielenterveyden tukijana, etsivä on kannatellut ja neuvonut nuorta selviämään vaikeissa elämäntilanteissa. Keskustelut etsivän kanssa ovat helpottaneet nuorten kokemaa yksinäisyyttä ja ahdistusta. (Kinnunen 2022, 20.) Palaute on siis myönteistä ja etsivään työhön ollaan hyvin tyytyväisiä. Nuorten kehittämissuhteet kohdistuvatkin etsivien tarjoaman tuen ja ohjauksen sijasta muuhun. Eniten toivottiin, että etsiviä olisi enemmän ja että heillä olisi enemmän aikaa nuoren kanssa. Lisäksi työntekijöiden vaihtuvuus nähtiin ongelmana, sillä se lisää epäyhtenäisyyttä palveluun ja uuden työntekijän kanssa aloittaminen voi olla haastavaa. (Kinnunen 2022, 29, 31, 33–34.)

Vaikka tutkimukseni ensisijainen tarkoitus ei ollutkaan tutkia sitä, minkälaisia haasteita etsivillä nuorisotyöntekijöillä työn tekemisessä tulee vastaan, on tähän liittyvä löydös mielestäni niin merkittävä, että haluan nostaa sitä esiin. Alun perin tarkoituksena oli kartoittaa hieman työtä mahdollistavia ja sitä hankaloittavia tekijöitä, jotta selviäisi, onko haasteet jotakin sellaista, joihin voitaisiin vastata etsivien osaamisen kehittämisellä. Haastattelujen perusteella keskeisimmät etsivän nuorisotyön haasteet eivät kuitenkaan liity etsivien osaamiseen vaan siihen, ettei etsivää nuorisotyötä useinkaan ymmärretä, arvosteta ja esihenkilötyö ei monesti tue etsivän nuorisotyöntekijän työssä onnistumista ja työssä jaksamista.

Mielestäni yllättävän suureen osaan työtä hankaloittavista tekijöistä olisi mahdollista vaikuttaa ensinnä hyvällä johtamisella ja toisekseen sillä, että määriteltäisiin tarkemmin, mitä etsivään nuorisotyöhön ihan käytännön tasolla kuuluu. Tämän voisi toteuttaa joko tarkentamalla asiaa Nuorisolaissa tai esimerkiksi luomalla rahoittajan eli Aluehallintovirastojen toimesta etsivälle nuorisotyölle virallisen, selkeän ja yhtenäisen tehtäväkuvan, johon olisi mahdollisuus nojata ja jonka avulla voisi esimerkiksi perustella yhteistyötahoille etsivän nuorisotyön työmuotoja.

Tutkimuksessa Etsivän katse (Puuronen, 2014) todettiin, että haasteita on työn rajaamisessa ja siinä etteivät sidosryhmät tai aina esihenkilötkään tiedä, mitä etsivän työ on, ja arvostus on

heikkoa. Näyttää siltä, että haasteet ovat nykypäivä pitkälti ihan samoja. Selvitystyötä siitä, onko todellista panostusta asian tilan parantamiseksi tehty, en ole tämän tutkielman puitteissa valitettavasti pystynyt tekemään. Yleisvaikutelma tämän tutkimuksen perusteella on, ettei epäkohtien korjaamiseen ole valtakunnallisesti hirvittävän merkittävästi vaikutettu, vaikka haastateltavat paikoin tunnistavat, että eteenpäin on menty etsivän työn tunnettuudessa ja joillain paikkakunnilla työn ymmärtämisessäkin.

Vaikuttaa siltä, että nykyisellään etsivillä menee turhaan työaika ja voimavaroja sen kertomiseen, mitä etsivän työhön kuuluu ja mitä ei. Kuvaus tästä riippuu toki siitä, mikä heidän oma käsityksensä on; toiset rajaavat tiukemmin kuin toiset. Haastatteluaineiston perusteella etsiviä yritetään saada erilaisiin toimintoihin mukaan eri tahojen toimesta. Haastateltavien mainitsemia esimerkkejä olivat muun muassa CV-pajan vetäminen ammatillisen oppilaitoksen opiskelijoille sekä yläkouluikäisten oppilaiden kotoa hakeminen ja kouluun vieminen. CV-pajan vetämistä ei kuitenkaan nähdä etsivän työnkuvaan kuuluvaksi. Mielestäni tämä on helppoa ymmärtää, sillä onhan etsivä nuorisotyö vapaaehtoisuuteen perustuvaa erityisnuorisotyötä (Nuorisolaki 2016, 10§; Aluehallintovirasto 2023.) ja ammattiin opiskelevien CV-koulutus enemmänkin opinto-ohjaajan tai uraohjaajan työnkuvaan. Tähän toimintaan etsivä oli tosin ajautunut työparinsa kanssa ilmeisesti epäselvän ja puutteellisen alustuksen perusteella. Peruskoululaisten noutaminen kotoa kouluun taas ei kuulu etsivän tehtäviin, sillä etsivä nuorisotyö perustuu nimenomaan vapaaehtoisuuteen ja yhteistyöhön nuoren kanssa (Nuorisolaki 2016, 10§; Aluehallintovirasto 2023.), näin ollen etsivän on mahdotonta toimia sellaisessa roolissa, että menisi käskemään nuorta kouluun. Tällaisista pyynnöistä haastateltavat ovatkin kieltäytyneet.

Nuorisotyön kentällä puhutaan perusnuorisotyöstä ja erityisnuorisotyöstä. Etsivän työ on siis jälkimmäistä (Aluehallintovirasto 2023). Kahden edellisen esimerkin lisäksi etsivät ovat sijaistaneet perusnuorisotyöntekijöitä, mikä osan haastateltavien kertoman perusteella vaikuttaisi joillakin paikkakunnilla olevan vakiintunut käytäntö. Uskon, että kunnilla voi olla haasteita saada perusnuorisotyöntekijälle sijaista lyhyellä varoitusajalla, vaikka sairastumisen vuoksi, ja tässä tapauksessa etsivä nähdään helpoimpana resurssina siirtää hoitamaan perusnuorisotyöntekijän tehtäviä. Toinen asia on kuitenkin se, onko tämä etsivän hyödyntäminen resurssina perusnuorisotyöntekijän tehtävissä etsivää nuorisotyötä.

Kuten Tulokset-luvussa jo tuli esiin, etsivät arvostavat työn vapautta ja jäsentymättömyyttä, mutta samaan aikaan kaivataan kuitenkin tarkempaa määrittelyä, kuten eräs haastateltava kuvaa:

Että joskus jopa tuntuisi, että se vois olla jopa vähän tiukemmin tai tarkemmin [määritelty laissa], että mitä se [etsivä nuorisotyö] ainakin voisi olla. Toki se on samalla mahdollisuus, mutta se voi olla myös vähän niinkun.. ainakin miettii, että jos on yksin etsivänä eikä oo välttämättä aikaisempaa kokemusta, niin se voi olla uhkakin sille työlle, että mitä sitä nyt kuuluu tehdä, kun on etsivä. (Haastateltava 7)

Huomionarvoista on, että isossa kuvassa haastateltavat näkevät etsivän nuorisotyön hyvin saman tyyppisenä ja yleisen tason kuvaukset etsivästä työstä ovat myös tulosten perusteella aika hyvin linjassa. Tästä huolimatta syntyy vaikutelma siitä, että kaikki etsivät eivät myöskään aina itse tunnu aivan tarkkaan tietävän, mitä heidän työnsä kuulu ja mitä ei. Tämä ei ole yllättävää, kun otetaan huomioon se, että nuorisolain määritelmä on erittäin väljä eikä rahoittajalta eli Aluehallintovirastoiltakaan ole saatavissa kuntia velvoittavaa työnsä. Eräs haastateltava pohti sitä, että söisikö se etsivältä työltä vapautta, jos mentäisiin liian tarkasti rajattuun työnsä, ja muutkin pitävät väljyyttä tai vapautta pääasiassa positiivisena asiana. Kuitenkin samaan aikaan toivotaan, että yhteistyötahot ja esihenkilöt tietäisivät, mitä etsivän työhön kuulu ja mitä ei, eikä aina tarvitsisi perustella. Tämä on hyvin vaikeaa, jos käytännössä etsivillä on asiasta tarkemmalla tasolla erilaisia näkemyksiä, eikä kaikille yhteistä etsivän nuorisotyön määritelmää tai työnsä ole edes olemassa sellaisella tarkkuustasolla, jolle olisi käytännön työssä tarve.

Mielestäni tärkeä huomio onkin, että vaikka etsivä nuorisotyöntekijä itse ymmärtäisi lakiperusteisuuden ja hahmottaisi, mitä on tarkoituksenmukaista katsoa kuuluvaksi etsivään nuorisotyöhön, se ei yksin vielä riitä. Vastaava ymmärrys tulisi olla myös esihenkilöllä. Mikäli ei ole, on iso riski siihen, että viimeisimmän lainauksen mukainen uhkakuva toteutuu ja kokemattomampi etsivä ajautuu tekemään muuta/muutakin kuin etsivän työtä.

Toinen uhkakuva on, että oman työn, työtapojen ja sen, minkä ei katsota kuuluvan etsivän työtehtäviin, selittäminen ja perusteleminen yhteistyötahoille, kollegoille ja jopa omalle esihenkilölle kuormittaa etsivää nuorisotyöntekijää hyvin merkittävästi ja heikentää hänen työssä jaksamistaan ja työhyvinvointiaan. Luvussa *6.2 Etsivän nuorisotyöntekijän työtä mahdollistavia ja sitä hankaloittavia tekijöitä* kuvatuista työtä hankaloittavista tekijöistä monen voi nähdä kytkeytyvän nimenomaan johdon ja esihenkilöiden osaamisen, ymmärryksen ja tuen puutteeseen, muun muassa seuraavien: työn painopisteen halutaan

olevan muualla, oman työn suunnittelun vapautta rajoitettu, työn raamit puuttuvat tai ovat epäselvät, huonot työtilat tai asiakastyöhön tarkoitettua tilaa ei ole ollenkaan sekä tekniset perusasiat eivät tue etsivän nuorisotyön työtapaa ja työvälineet ovat huonot, taloudellisten resurssien puute, työyhteisön puute sekä tuen puute ja yksin työskentely, työnohjauksen puuttuminen, perehdytyksen puuttuminen, etsivän nuorisotyön arvostuksen puute, työn rajaamisen haasteet ja selkeän työnkuvan puute. Näkisinkin, että kaikkien näiden haasteiden kanssa painiminen voi olla hyvin kuormittavaa, ja toisaalta mikäli johdolla ja esihenkilöllä on aidosti osaamista ja ymmärrystä etsivästä työstä ja roolinsa mukaisesti tukevat alaisiaan, eivät nämä hankaloittavat tekijät ja niiden kanssa painimisen aiheuttama kuormittuminen ja uupuminen todennäköisesti edes pääse realisoitumaan siinä määrin kuin osaamisen, ymmärryksen ja tuen puuttuessa.

Viitaten työn rajaamiseen ja siihen, mitä etsivän työhön kuuluu, ei asia käytännön arjessa näyttäydy kovin yksinkertaisena. Etsivän nuorisotyön määritelmä on käytännön työelämässä liukuva eli ja omaa määrittelyä tehdään paikkakuntakohtaisesti (Puuronen 2014, 23). Se, mitä etsivään nuorisotyöhön määritellään kuuluvaksi, ei riipu pelkästään lain määritelmästä, koska se on niin väljä, että kullakin paikkakunnalla on yksinkertaisesti pakko tehdä tarkempaa määrittelyä itse. Lisäksi Puuronen (2014, 23) näkemyksen mukaan venyvät rajanvedot voidaan katsoa välttämättömiksi siitäkkin syystä, että paikalliset erot saattavat synnyttää tilanteen, jolloin alalla yleisesti toisistaan selvästi erillisinä pidetyt nuorisotyön muodot nähdäänkin jonkin kunnan tarpeiden vuoksi kuuluvan etsivän nuorisotyön piiriin, kuten esimerkiksi perinteisesti perusnuorisotyöhön kuuluvan nuorisotalolla päivystämisen ja työskentelyn. Esimerkiksi Puuronen (2014, 23) nostaa lainauksen haastatteluaineistostaan, jossa perustellaan etsivän nuorisotyöntekijän toimenkuvan laajentamista perusnuorisotyön puolelle pienempien kuntien kohderyhmän pienuuden vuoksi.

Etsivän nuorisotyön toteuttaminen onnistuisi kuitenkin ilman perusnuorisotyön ja erityisnuorisotyön niputtamista yhteen, perustuen yhteistyösopimukseen toisen kunnan kanssa (Aluehallintovirasto 2021c) tai määrittelemällä etsivän nuorisotyöntekijän työaika osaaikaiseksi (Bamming & Hilpinen, 23.). Mikäli tilanne on siis se, että pienellä paikkakunnalla kohderyhmään kuuluvia on niin vähän, ettei työtä riitä kokopäiväiselle etsivälle nuorisotyöntekijälle, pystyisi tällaisessa tapauksessa etsivän nuorisotyön rahoituksen hakemaan vain osalle työajasta, kun todellisuudessa osa työajasta kerran tehdään perusnuorisotyötä. Toinen vaihtoehto olisi järjestää etsivää nuorisotyötä yhdessä toisen

kunnan kanssa, jolloin kohderyhmän koko ja siihen tarvittava työaika kasvaa.

Aluehallintoviraston hakuilmoituksessa todetaan, että:

”Avustuksella tuetaan nuorisolain (1285/2016) mukaista etsivää nuorisotyötä. Avustuksen saajan tulee huolehtia siitä, että sen järjestämä etsivä nuorisotyö noudattaa nuorisolakia (<http://www.finlex.fi>). Avustusta saa käyttää vain siihen tarkoitukseen, mihin se on myönnetty.” (Aluehallintovirasto 2021c)

Tämän ohjeen valossa etsivän nuorisotyöntekijän, jonka palkkaukseen on saatu rahoitus AVI:lta, käyttäminen resurssina perusnuorisotyössä näyttäytyy kyseenalaisena. Toisaalta yhtä kyseenalaista on se, että avustuksensaajalla on velvollisuus järjestää lainmukaista etsivää nuorisotyötä, mutta määritelmä on niin väljä, että kullakin paikkakunnalla joudutaan pakotetusti tekemään itse laintulkintaa ja rajanvetoja siitä, minkä työn katsotaan olevan etsivää nuorisotyötä ja minkä taas muuta nuorisotyötä. Etsivät nuorisotyöntekijät ovat alansa asiantuntijoita, he tuntevat asiakaskuntansa ja nuorten tarpeet, ja vaikuttaakin siltä, että etsivät nuorisotyöntekijät itse hahmottavat melko hyvin, miten nuorisolain väljää määritelmää on tarkoituksenmukaisinta tulkita, ja pystyvät perustelemaan näkemyksensä vakuuttavasti. Esimerkiksi se, että työnantaja haluaa käyttää etsivää nuorisotyöntekijää kokoaikaisena työpajaohjaajana, tai esihenkilö ohjaa tekemään ainoastaan toimistumuotoista työtä ja vaatii jatkuvaa perustelua etsivän työmuodon mukaiselle jalkautumiselle, tai ettei esihenkilö varmista riittävää aikaa asiakastyölle vaan etsivää velvoitetaan käyttämään työaika palaverissa ja tehtävissä, jotka eivät suoraan liity etsivän työtehtäviin ja niihin käytetty aika on suoraan asiakastyöstä pois, kielivät siitä, että monesti työnantajatahoilta ja eritoten esihenkilöiltä puuttuu etsivän nuorisotyön asiantuntemus.

On nurinkurista, että usein avustuksen tarkoituksenmukaisesta käytöstä huolehtiminen jää etsivien itsensä harteille, kun esihenkilöiden suunnasta tulee painostusta sellaisen työn tekemiseen, jonka etsivät nuorisotyöntekijät itse määrittelevät etsivän työnkuvaan kuulumattomaksi. Tämä ei tietenkään koske jokaista etsivän työn esihenkilöä, kuten haastatteluaineistossakin nousi esiin, mutta yhdeksän haastateltavan toimesta asia nostettiin esiin useita kertoja ja esimerkkitalanteita niin osan haastateltavien omasta työstä kuin kollegoidenkin tai lähialueiden tilanteista on paljon. Tämän tutkimuksen valossa vaikuttaa siltä, että monet etsivät kamppailevatkin kukin tahoillaan näiden samojen ongelmien kanssa. Osalla haastateltavista oman työn, työnkuvan ja työmuodon perustelua joutuu tekemään sekä esihenkilön että yhteistyötahojen suuntaan ja osalla vain yhteistyötahojen suuntaan. Osa mainitsi, että vaikka haasteita edelleen on, on tilanne kuitenkin hieman parantunut aiemmasta

ja tietoisuus etsivästä työstä ja sen ymmärrys on paikoin jonkin verran lisääntynyt. Kuntien haastava taloustilanne saattaa aiheuttaa kuvattua etsivien nuorisotyöntekijöiden hyödyntämistä resurssina muissa työtehtävissä.

Työssä suoriutumisen keskeinen perusta on osaaminen (Viitala & Jylhä 2019, 245), mutta huomionarvoista on, että tärkeä työssä suoriutumisen edellytys on hyvä työkyky, jolloin ihminen voi hyvin työssään (Viitala & Jylhä 2019, 241). Tutkimuksissa on löydetty tiettyjä voimavaroja, joiden on havaittu olevan tärkeitä työhyvinvoinnin indikaattoreita: ihminen voi työssään hyvin silloin, kun työ on hänelle merkityksellistä, hän voi vaikuttaa sekä työnsä sisältöön että sen organisointiin, hän hallitsee työnsä ja kokee työyhteisössään hyväksyntää sekä häntä kohdellaan työpaikalla oikeudenmukaisesti (Viitala & Jylhä 2019, 242). Se, että etsivien nuorisotyöntekijöiden kuvaukset työtä hankaloittavista tekijöistä liittyvät muuhun kuin osaamisen kehittämistarpeisiin – kuten huonoon johtamiseen ja siihen, että omaa työtä ja työtapoja joutuu perustelemaan esihenkilölle, kollegoille ja yhteistyötahoille – sekä se, että etsivät kertovat jaksamisen haasteista ja työntekijöiden vaihtuvuudesta alalla, antavat viitteitä siitä, että monien etsivien nuorisotyöntekijöiden työympäristössä on paljon sellaista, mikä ei tue työssä jaksamista ja työhyvinvointia ja näin työkykyisyyttä.

Tutkimusaineistoni perusteella etsivien työssä on lukuisia haasteita ja kuormittavia tekijöitä, jotka ovat omiaan lisäämään työpahoinvointia, jolloin työntekijöiden vaihtuvuus ei näyttäydä kovin yllättävänä asiana. Toki vaihtuvuuteen varmasti liittyy myös työuralla etenemistä ja kiinnostuksen kohteiden vaihtumista ja tarkentumista. Tietysti muusta työstä kiinnostumiseen voi liittyä koettu työn arvostuksen puute, joka näkyy muun muassa työn vaatimuksiin nähden matalana palkkana. Haastatteluaineistosta nousi esiin myös se, että tieto etsivästä nuorisotyöstä ja työn arvostus on jonkin verran lisääntynyt verrattuna aiempaan, mikä on tietenkin hyvä asia, mutta selvää on, että kehitettävää on edelleen. Esimerkiksi se, kuinka hyvin esihenkilö tuntee etsivän nuorisotyön ja kuinka kiinnostunut hän siitä on, vaikuttaa tutkimusaineistoni perusteella olevan monesti liian henkilöriippuvaista eli niin kutsutusti sattuman kauppaa. On tietysti työntekijälle hyvin haastavaa ja kuormittavaa jos esihenkilönä on ihminen, joka ei tunne kunnolla etsivän nuorisotyön työtapoja tai sitä, mihin etsivän palkkaukseen saatu valtionavustus on tarkoitettu ja minkälaista työtä etsivän on tarkoituksenmukaista tehdä.

Haastatteluaineiston perusteella työnohjaus on erittäin tärkeä elementti työntekijän hyvinvoinnin tukemisessa. Työnohjausta tulisi olla etsiville tarjolla ja parasta on, jos etsivä

voi valita itselleen sopivan työnohjausmuodon, ryhmä- tai yksilöohjauksen. Toki työnohjaus on vain yksi työntekijän hyvinvoinnista ja jaksamisesta huolehtimisen muoto. Lisäksi työnohjauksen tarve saattaa vaihdella ihmisestä ja tilanteesta toiseen. Työhyvinvointia ja jaksamista tukisi myös jo esiinnousseiden työn johtamisen ja organisoinnin parantaminen, valtakunnallisen etsivän nuorisotyön määritelmän tarkentaminen ja/tai yhteisen työnkuvan laatiminen sekä työn arvostuksen lisääntyminen ja etsivien palkan nousu, muun muassa.

Tämän tutkielman tulosten perusteella vaikuttaa hyvin selvältä, että etsivät nuorisotyöntekijät ja nuorisotyön kenttä yleisemminkin tarvitsisivat tarkemman kaikille yhteisen etsivän nuorisotyön määritelmän tai työnkuvan. Tarkkuustason tulisi olla sellainen, joka palvelisi etsiviä ja heidän esihenkilöitään käytännön työssä. Jatkotutkimuksena olisi mielenkiintoista selvittää, mihin kaikkeen etsivän työpanosta hyödynnetään, mitä kaikkea etsivät työkseen siis tekevätkään. Lisäksi olisi erittäin mielenkiintoista tehdä jatkotutkimusta vaikkapa toimintatutkimuksena osallistaen esimerkiksi opetus- ja kulttuuriministeriön ja Aluehallintovirastojen henkilöstöä sekä etsiviä nuorisotyöntekijöitä etsivän nuorisotyön tarkemman määritelmän ja tehtävänkuvan laatimiseen.

8 Tutkimuksen luotettavuus ja tutkimuseettisten kysymysten pohdinta

Käsitykset totuudesta ja objektiivisuudesta vaikuttavat siihen, miten laadullisen tutkimuksen luotettavuuskysymyksiin suhtaudutaan (Tuomi & Sarajärvi 2018, 118).

”Laadullinen tutkimus on ”totta” konsensukseen perustuvan ja pragmaattisen totuusteorian mielessä, eikä se teorianmuodostuksen näkökulmasta tule myöskään toimeen ilman totuuden koherenssiteoriaa” (Tuomi & Sarajärvi 2018, 119).

Konsensukseen perustuvan totuusteorian mukaan ”totuus” voidaan luoda yhteisymmärryksessä, vaikkapa kun päätetään siitä, että toisen ihmisen tappaminen on tuomittava rikos. Pragmaattisen totuusteorian mukaan uskomus on tosi, mikäli se toimii ja on hyödyllinen. Koherenssiteorian mukaisesti väitteen voidaan ajatella olevan tosi, jos se on yhtäpitävä tai johdonmukainen muiden väitteiden kanssa, jotka on jo aiemmin todeksi todettu. Laadullisessa tutkimuksessa sanoudutaan siis irti korrespondenssiteoriasta – jonka mukaan väite on totta vain, jos se vastaa todellisuutta – ja samalla ehdottoman objektiivisen tiedon mahdollisuudesta. (Tuomi & Sarajärvi, 118-119.) Laadullisen tutkimuksen objektiivisuuden tarkastelussa on totuuskysymyksen lisäksi erotettava toisistaan havaintojen luotettavuus ja puolueettomuus. Puolueettomuudessa on kyse siitä, yritänkö tutkijana ymmärtää ja kuulla haastateltaviani itsenään vai suodattuuko haastateltavan kertoma minun oman kehykseni läpi eli vaikuttaako esimerkiksi ikäni, sukupuoleni tai muu seikka siihen, mitä kuulen. Laadullisen tutkimuksen piirissä myönnetään, että täyttä puolueettomuutta on mahdotonta saavuttaa, sillä onhan tutkija tutkimusasetelmansa luoja ja tulkitsija. (Tuomi & Sarajärvi 2018, 119.)

Tutkimuksen luotettavuuden tarkastelussa on tarkasteltava paitsi sitä, miksi tutkimus on eettisesti korkeatasoinen, että sitä, miksi tutkimusraportti on luotettava. (Tuomi & Sarajärvi 2018, 122) Vaikka laadullisessa tutkimuksessa täyttä objektiivisuutta onkin mahdotonta saavuttaa, niin subjektiivisuutta voidaan vähentää perustelluilla valinnoilla (Kananen 2014, 136). Tutkimusenteko, raportointi ja tietoaaineisoiden tallennus tulee tehdä tieteelliselle tiedolle asetettujen vaatimusten mukaisesti (Tutkimuseettinen neuvottelukunta 2012, 6.), ja tutkimuksen tulosten luotettavuuden arvioinnin lähtökohtana tulisikin olla tiedonkeruun, menetelmien ja tulosten riittävän tarkka dokumentaatio. Muutoin ulkopuolinen arvioija ei pysty päättämään mitään tutkimuksen luotettavuudesta. (Kananen 2014, 134.) Tutkimuksen tulosten raportoinnissa tulisi havainnollistaa lukijalle, miten tulkinta on tehty ja miten se nousee aineistosta (Kananen 2014, 136).

Olen pyrkinyt avaamaan tutkimusentekoprosessia niin, että lukija voisi hahmottaa, miten olen minkäkin vaiheen toteuttanut. Olen pyrkinyt tutkielmaa tehdessäni kuvaamaan avoimesti ja perustelemaan muun muassa valintani siitä, miten olen aineiston hankkinut ja miksi olen valitsemaani analyysimenetelmään päätenyt. Tutkimuslupia tai eettistä ennakoarviointia ei tämän tutkimuksen toteuttamiseen liity, mutta olen kuitenkin laatinut ja esittänyt kaikille haastateltaville suostumuslomakkeen, jotta he varmasti tietävät tutkimuksen tarkoituksen ja sen, että osallistumisen peruminen on mahdollista milloin vain, ja jokainen on antanut hyväksyntänsä haastattelun hyödyntämiseen tässä tutkielmassa. Olen poiminut suoria lainauksia haastatteluaineistosta tulosten esittelyn yhteyteen lisätäkseni tulosten läpinäkyvyyttä ja luotettavuutta. Teoreettinen viitekehykseni on ehkä Pro gradu -tutkielmaan melko laaja. Näkisin kuitenkin, että lukijalle saatavilla oleva tieto syrjäytymisestä, etsivästä nuorisotyöstä ja etsivien tarvitsemasta osaamisesta kuten ohjausosaamisesta ja vuorovaikutustaidoista auttaa häntä osaltaan arvioimaan tekemäni etsivien osaamisen koonnin ja muiden tulosten sekä johtopäätösten luotettavuutta. Lisäksi olen pyrkinyt seuraavaksi – ja myös jo pitkin tätä raporttia – tuomaan avoimesti esiin ja pohtimaan tutkimuksen ja tutkimuksen tulosten luotettavuutta mahdollisesti haastavia tekijöitä.

Kuten haastateltavien kanssa yhdessä monesti todettiin, työssä tarvittavaa osaamista voi olla vaikea jakaa tietoihin ja taitoihin vaan on myös sellaista osaamista, jossa yhdistyy niin tietoa kuin taitoakin. Vaikka haastattelurungon kysymyksenä on, mitä tietoja ja taitoja tarvitaan, on tällainen jako tehty lähinnä sillä ajatuksella, että oman osaamisen kategorisoinnilla keskitetään ajatuksia ja puhetta niihin asioihin, joista haastattelijana olen kiinnostunut. Haastatteluissa haastateltavat puhuivatkin taitojen ja tietojen lisäksi osaamisesta, ja haastattelijana vastaavasti esitin monesti tarkentavia kysymyksiä tai yhteenvetoja kuvattuun osaamiseen liittyen. Eli vaikka haastattelurunkoon kirjoitetuissa kysymyksissä käytetään tietoja ja taitoja -käsitteitä, haastatteluissa puhuttiin paljon myös osaamisesta, jonka jälkeen mietittiin, sopiiko se tietojen tai taitojen kategoriaan vai onko se jotakin, jossa yhdistyy molemmat ja kenties vielä muutakin kuten omaa persoonaa ja luontaisia lahjakkuuksia tai vaikka elämäkokemuksen mukanaan tuomaa laajempaa näkemystä. Toki myös kysyin aina hyvin yleisellä tasolla, että tuleeko muuta teemaan liittyvää mieleen, jolloin haastateltavilla oli vielä mahdollisuus kertoa mitä tahansa asiaan liittyvää. Uskon ja toivon, että valintani puhua teeman 2 – laadukkaan ja onnistuneen asiakastyön tekeminen sekä siihen vaadittava osaaminen – kysymyksissä ensisijaisti termien tiedot ja taidot kautta, ei vaikuttanut negatiivisesti rajaten haastateltavien ajattelua liikaa. Ainakin osaamisista, kyvyistä ja

ominaisuuksista tehtyä hunajakennokuviota katsomalla vaikuttaisi siltä, että osaamisvaatimuksista on kerrottu hyvin laajasti.

Haastatteluaineistosta kävi ilmi, että oma yhdeksän haastateltavan otokseni ei ole tavoittanut kaikenlaisia etsiviä. Haastateltavilla oli tiedossa toimintatapoja, joita joillain paikkakunnilla on tai on ollut käytössä, kuten työnantajan etukäteen määrittelemä asiakastapaamisen pituus tai tapa tehdä etsivän työtä täysin itsenäisesti siten, että saman paikkakunnan kollegoilla ei ole tietoa, mitä toiset etsivät tekevät ja keitä asiakkaina on. On siis mahdollista, että esimerkiksi täysin itsenäistä etsivän työtä tekevän vastauksissa työn osaamisvaatimuksista olisi saattanut tulla esille jotain sellaista, mitä nyt ei haastatteluaineistosta ole löydettävissä.

Huomionarvoista on, että kaikki mahdollinen ei ole välttämättä tullut haastateltavien mieleen juuri haastatteluhetkellä. Päättökysymyksenä oli siis se, minkälaista osaamista etsivä nuorisotyöntekijä työssään asiantuntijoiden omasta mielestä tarvitsee. Olisi varmaan hedelmällistä jatkotutkimuksessa pyytää etsiviä tutustumaan tutkimuksen perusteella koottuihin etsivässä nuorisotyössä tarvittavaan osaamiseen, kykyihin ja ominaisuuksiin, ja pyytää sitten heitä arvioimaan, puuttuuko kokonaisuudesta kenties jotain tai puuttuuko ehkä jokin tietty tärkeä näkökulma vielä. Toki mikseipä vastaavaa kysymystä voisi esittää myös alatutkimuskysymysten tuloksista.

Haastatteluaineistoa analysoidessa ja tehtäessä johtopäätöksiä tuloksista on muistettava, että haastatteluaineiston perusteella ei monesti voida arvioida sitä, kuinka syvällisesti haastateltavat ovat haastattelussa esiin nostamiaan asioita aiemmin pohtineet. Vaikka haastatteluaineistosta on löydettävissä melko usein esimerkiksi lausahduksia ”ollaan keskusteltu kollegoiden kanssa”, ”tätä ollaan aika paljon pohdittu työporukassa”, ”eipä ole hirveästi tullut pohdittua”, ”monta kertaa pohditaan kentällä sitä”, ”me ollaan keskusteltu monesti tuosta”, niin tällaisia huomioita ei ole liitetty kuin osaan vastauksista. Vastaavasti eräs haastateltava esimerkiksi toi suoriaan itse esiin sen, että näkemys korkeamman iän hyödyllisyydestä etsivän työssä perustui hänen omaan kokemukseensa.

Koodaaminen, esimerkiksi käyttämäni sisällönanalyysin mukainen luokittelu, huomaa yleensä asiat, jotka ovat tutkijalle entuudestaan tuttuja (Salo 2015, 182). Laadullisessa analyysissä saatetaan unohtaa aineiston osia, jotka eivät sovi koodien, kuten luokkien, alle. Koodaamisella onkin taipumus niputtaa asiat ohjaavien ideoidensa alle. Lisäksi tuottaakseen merkityksiä ja teemoja koodaaminen voi tukahduttaa erilaisuutta ja toisenlaisuutta. (Salo 2015, 179.) Niinpä

olenkin teoriaohjaavaa sisällönanalyysia tehdessäni yhdistänyt siihen ajattelu teorian kanssa -analyysia. Halusin kiinnittää huomiota myös niihin asioihin, joille ei tunnu löytyvän sopivaa luokkaa, jotka tuntuisivat sopivan samaan aikaan osittain useampaankin luokkaan tai jotka ehkä tuntuvat kokonaisuuteen nähden hieman erillisiltä. Niinpä kuvasin Tulokset -luvussa myös osaamisvaatimuksia, jotka eivät aivan suoraan istu luomiini pääluokkiin (tiedot, taidot, muu osaaminen) eli osaamisia, jotka ovat ennemminkin henkilön kykyjä ja ominaisuuksia tai joiden voidaan nähdä koostuvan tiedoista, taidoista ja muustakin osaamisesta kytkeytyen henkilön omiin kyvykkyyksiin ja oman persoonallisuuden mukaisiin ominaisuuksiin.

Moni haastatteluaineistossa esiin noussut osaaminen voi toki olla sellaista, jossa joku voi lähtökohtaisesti olla lahjakkaampi kuin joku toinen, jolloin kyseisien osaamisen voisi katsoa sopivan myös kyvyt ja ominaisuudet -kokonaisuuteen. Toisaalta kykyjä voi harjoitella ja kehittää sekä ominaisuuksia vahvistaa siinä missä muutakin osaamista. Rajaukset eivät ole siis yksiselitteisiä vaan yritykseni kuvata tutkimusaineistoani tiiviimmässä muodossa jokseenkin helposti hahmotettavalla tavalla. Hyväksyn sen, että lukija saattaisi järjestää osaamisia Tulokset -luvussa esitettyyn hunajakennokuviooni eri tavalla. Mikäli olisin tavoitellut tässä mahdollisimman tarkkaa rajaa eri luokkien välillä, olisi minun pitänyt tutustua ainakin tietojen, taitojen, osaamisen, kykyjen, ominaisuuksien ja persoonallisuuden käsitteisiin sekä kunkin nimetyn osaamisen, kyvyn ja ominaisuuden teoreettiseen taustaan vielä nykyistä paljon syvällisemmällä tasolla. Koska kyseessä on Pro gradu –tutkielma, olen tullut siihen tulokseen, etten tutkielman laajuus huomioon ottaen olisi pystynyt ryhtymäänkään aivan niin syvälliseen analyysiin, vaikka se varmasti antoisaa olisikin. Lisäksi haastateltavat kuvastivat samoja asioita tai saman tyyppisiä tilanteita eri sanoin, ja minä olen tehnyt valinnan siitä, minkälaisia termejä ja sanoituksia tässä tutkielmassa käytän. Ymmärrettävästi joku muu olisi voinut valita toisin. Olennaisinta lienee kuitenkin se, että olen pystynyt tällä aineistolla ja analyysillä saamaan vastauksia tutkimustehtävään, siis siihen, minkälaista osaamista etsivä työssään tarvitsee asiantuntijoiden omien näkemyksien mukaan.

Tutkimuseettisen neuvottelukunnan (Tutkimuseettinen neuvottelukunta 2012) mukaan hyvän tieteellisen käytännön lähtökohta on muun muassa se, että noudatetaan tutkimuksenteossa yhteisesti tunnustettuja toimintatapoja eli rehellisyyttä, yleistä huolellisuutta ja tarkkuutta. Lisäksi tutkimuksenteossa tulee käyttää tutkimuksen kriteerien mukaisia ja eettisesti kestäviä menetelmiä sekä noudattaa tieteelliselle tiedolle luonteenomaista avoimuutta ja vastuullista tiedeviestintää. Tämän lisäksi muut tutkijat tulee huomioida ja heitä tulee kunnioittaa viittaamalla heidän julkaisuihinsa asianmukaisella tavalla. (Tutkimuseettinen neuvottelukunta

2012, 6) Lähdeviittauksissa olen pyrkinyt olemaan tarkka, jotta en syyllistyisi tahattomastikaan plagiointiin, ja jotta annan huomion ja kunnian niille, joille se kuuluu. Lisäksi olen pyrkinyt tutkielmaa tehdessäni sekä huolellisuuteen, tarkkuuteen että rehellisyyteen kautta linjan.

LÄHTEET

- Ahola, K., Virtanen, M., Pirkola, S. & Suvisaari, J. 2010. Työ ja mielenterveys. Teoksessa A. Aromaa & S. Koskinen (toim.) Suomalaisten työ, työkyky ja terveys 2000-luvun alkaessa. Terveyden ja hyvinvoinninlaitos raportti 11/2010, 16–25.
<https://www.julkari.fi/bitstream/handle/10024/80299/346e246c-991f-4ca3-a7f7-3813415facf3.pdf?sequence=1&isAllowed=y> (Luettu 17.9.2022.)
- Alanen, O. & Kotkavuori, A. 2014. Välittämisen ammattilaiset – Vamoksen käsikirja etsivään työhön. Helsingin diakonissalaitos. <https://s3-eu-central-1.amazonaws.com/evermade-hdl/wp-content/uploads/2018/01/28130415/Helsingin-Diakonissalaitos-julkaisu-valittamisen-ammattilaiset-vamos.pdf> (Luettu 11.4.2020.)
- Alastalo, M., Åkerman, M. & Vaittinen T. 2017. Asiantuntijahaastattelu. Teoksessa M. Hyvärinen, P. Nikander & J. Ruusuvuori (toim.) Tutkimushaastattelun käsikirja. Tampere: Vastapaino, 181–197.
- Al-Saedi, A. & Annala, M. 2020. Nuorten elämäntilanne ja palveluihin ohjaamisen polut Kokkolan ja Seinäjoen etsivässä nuorisotyössä. Centria-ammattikorkeakoulu. Sosiaalialan koulutusohjelma. Opinnäytetyö AMK.
<https://www.theseus.fi/bitstream/handle/10024/345961/Al-Saedi%20Annika%20ja%20Annala%20Mari.pdf?sequence=2&isAllowed=y> (Luettu 25.9.2022.)
- Aluehallintovirasto. 2021a. Aluehallintovirastot.
<https://avi.fi/web/avi/aluehallintovirastot;jsessionid=5EEEA0F7F3547E5C9FEB347D756BB88B> (Luettu 1.2.2021.)
- Aluehallintovirasto. 2021b. Nuorisotoimi. <https://avi.fi/tietoa-meista/tehtavamme/opetus-ja-kulttuuri/nuorisotoimi> (Luettu 1.2.2021.)
- Aluehallintovirasto. 2021c. Hakuilmoitus. Erityisavustus etsivän nuorisotyön tukemiseen vuonna 2022. <https://aviavustukset.fi/wp-content/uploads/2021/11/HAKUILMOITUS-Etsiva-nuorisotyö-2022.pdf> (Luettu 5.3.2023.)

- Aluehallintovirasto. 2023. Etsivä nuorisotyö. <https://avi.fi/tietoa-meista/tehtavamme/opetus-ja-kulttuuri/nuorisotoimi/etsivanuorisotyö> (Luettu 3.4.2023.)
- Bamming, R. & Hilpinen, M. 2020. Etsivän nuorisotyö 2019. Valtakunnallisen etsivän nuorisotyön kyselyn tulokset. Opetus- ja kulttuuritoimen vastuualue. Aluehallintovirastojen julkaisuja 90/2020. https://nuorisotilastot.fi/wp-content/uploads/2022/06/ET_2019_raportti_2020_11_02.pdf (Luettu 30.5.2021.)
- Bamming, R. & Walldén, J. 2018. Etsivä nuorisotyö 2017. Valtakunnallisen etsivän nuorisotyön kyselyn tulokset. Opetus- ja kulttuuritoimen vastuualue. Aluehallintovirastojen julkaisuja 49/2018. <https://okm.fi/documents/1410845/4345832/Etsivä+nuorisotyö+2017+-+valtakunnallisen+etsivän+nuorisotyön+kyselyn+tulokset/58169690-08e2-4c46-8a64-fc67eca603c9/Etsivä+nuorisotyö+2017+-+valtakunnallisen+etsivän+nuorisotyön+kyselyn+tulokset.pdf> (Luettu 19.4.2020.)
- Bamming, R. & Walldén, J. 2019. Etsivä nuorisotyö 2018. Valtakunnallisen etsivän nuorisotyön kyselyn tulokset. Opetus- ja kulttuuritoimen vastuualue. Aluehallintovirastojen julkaisuja 71/2019. https://nuorisotilastot.fi/wp-content/uploads/2020/12/ET_2018_raoprtti.pdf (Luettu 20.3.2022.)
- Eteläpelto, A. & Vähäsantanen, K. 2010. Ammatillinen identiteetti persoonallisena ja sosiaalisena konstruktiona. Teoksessa T. Asunmaa & P. Räihä (toim.) Samalta viivalta 4. Valtakunnallisen kasvatustieteen valintayhteistyöverkoston (VAKAVA) kirjallisen kokeen aineisto 2010. Jyväskylä: PS-kustannus, 45–68.
- European Youth Forum. 2018. Euroopan nuorisotavoitteet (Youth Goals) -esite. <https://www.oph.fi/fi/tilastot-ja-julkaisut/julkaisut/euroopan-nuorisotavoitteet-youth-goals-esite> (Luettu 21.11.2020.)
- Euroopan komissio. 2010. Eurooppa 2020. Älykkään, kestävän ja osallistavan kasvun strategia. Komission tiedonanto. https://ec.europa.eu/eu2020/pdf/1_FI_ACT_part1_v1.pdf (Luettu 22.11.2020.)

- Euroopan unionin virallinen lehti. 2018. Euroopan unionin nuorisostrategia 2019–2027. 2018/C 456/01. http://publications.europa.eu/resource/ellar/da3b81f3-029b-11e9-adde-01aa75ed71a1.0008.03/DOC_1 (Luettu 21.11.2020.)
- Gretschel, A. & Myllyniemi, S. 2017. Työtä, koulutus- tai harjoittelupaikkaa ilman olevien nuorten käsityksiä tulevaisuudesta, demokratiasta ja julkisista palveluista – Nuorisobarometrin erillisnäyte/aineistonkeruu. Nuorisotutkimusseura/Nuorisotutkimusverkosto. https://www.nuorisotutkimusseura.fi/images/hankkeet/nuorisobarometrin-erillisnayte/eriavoistumistyoryhma_gretschelmyllyniemi_neet_aineistokooste_05122_017_nettiin.pdf (Luettu 16.11.2019.)
- Hakulinen, H. 2020. Katse etsivään! Yksintyöskentelevien etsivien nuorisotyöntekijöiden kokemuksia työhyvinvoinnista. Humanistinen ammattikorkeakoulu. Opinnäytetyö YAMK. https://www.theseus.fi/bitstream/handle/10024/345707/Hakulinen_Heini_2020.pdf?sequence=5&isAllowed=y (Luettu 25.9.2022.)
- Heikkinen, L.T., Huttunen, R., Niglas, K. & Tynjälä, P. 2005. Kartta kasvatustieteen maastosta. *Kasvatus* 36 (5), 340–354.
- Henttinen, A. 2022. Nuorten osallistuminen ja sitoutuminen etsivän nuorisotyön pienryhmätoimintaan. Metropolia Ammattikorkeakoulu. Opinnäytetyö AMK. https://www.theseus.fi/bitstream/handle/10024/747572/Henttinen_Annika.pdf?sequence=2&isAllowed=y (Luettu 25.9.2022.)
- Hilli, P., Ståhl T., Merikukka, M. & Ristikari T. 2017. Syrjäytymisen hinta – case investoinnin kannattavuuslaskelmasta. *Yhteiskuntapolitiikka* 82 (6), 663–675. https://www.julkari.fi/bitstream/handle/10024/135714/YP1706_Hilliyym.pdf?sequence=2&isAllowed=y (Luettu 14.12.2019.)
- Häkli, J., Kallio, K.P. & Korkiamäki, R. 2015. Myönteinen tunnistaminen – näkökulma hyvinvoinnin edistämiseen ja syrjäytymisen ehkäisemiseen. Teoksessa J. Häkli, K.P.

- Kallio & R. Korkiamäki (toim.) Myönteinen tunnistaminen. Helsinki:
Nuorisotutkimusverkosto/Nuorisotutkimusseura: verkkojulkaisuja 90, 7–36.
https://www.nuorisotutkimusseura.fi/images/julkaisuja/myonteinen_tunnistaminen.pdf
(Luettu 23.11.2019.)
- INTO ry. 2021a. Mitä on etsivä nuorisotyö? <https://www.intory.fi/etsiva-nuorisoty/nuorelle/mita-on-etsiva-nuorisoty/> (Luettu 1.2.2021.)
- INTO ry. 2021b. Etsivän nuorisotyön koordinaattorit. <https://www.intory.fi/etsiva-nuorisoty/etsivalle-nuorisotyontekijalle/etsivan-nuorisotyon-koordinaattorit/> (Luettu 1.2.2021.)
- INTO ry. 2021c. Valtakunnallinen tuki. <https://www.intory.fi/etsiva-nuorisoty/yhteystiedot/>
(Luettu 1.2.2021.)
- INTO ry. 2022. Etsivä nuorisotyö yhteistyökumppanille. <https://www.intory.fi/etsiva-nuorisoty/mita-on-etsiva-nuorisoty/ent-yhteistyokumppaneille/> (Luettu 25.9.2022.)
- INTO ry. 2023a. Sovari-vaikutusmittari. <https://www.intory.fi/tyopajatoiminta/sovari/> (Luettu 2.4.2023.)
- INTO ry. 2023b. Mitä on työpajatoiminta? <https://www.intory.fi/tyopajatoiminta/mita-on-tyopajatoiminta/> (Luettu 3.4.2023.)
- Järvinen, T. & Jahnukainen, M. 2001. Kuka meistä onkaan syrjäytynyt? Marginalisaation ja syrjäytymisen käsitteellistä tarkastelua. Teoksessa M. Suuraari (toim.) Vallattomat marginaalit. Yhteisöllisyyksiä nuoruudessa ja yhteiskunnan reunoilla. Nuorisotutkimusverkosto/Nuorisotutkimusseura: julkaisuja 20, 125–151.
https://www.nuorisotutkimusseura.fi/images/julkaisuja/vallattomat_marginaalit.pdf
(Luettu 2.11.2019.)
- Järvinen, T. 2020. Syrjäytymisen poliittiset tulkinnat. Kasvatus 51 (2), 181–186.

Kananen, J. 2014. Toimintatutkimus kehittämistutkimuksen muotona. Miten kirjoitan toimintatutkimuksen opinnäytetyönä? Jyväskylän ammattikorkeakoulun julkaisuja: 185.

Katajisto, J. 2020. Etsivän nuorisotyöntekijän osaamisperusta. Kaakkois-Suomen ammattikorkeakoulu. Opinnäytetyö YAMK.
<https://www.theseus.fi/bitstream/handle/10024/343088/katajisto%20janne.pdf?sequence=2&isAllowed=y> (Luettu 25.9.2022.)

Kauhanen, J. 2012. Henkilöstövoimavarojen johtaminen. Helsinki: Sanoma Pro Oy.

Kaukonen, S. 2021. Etsivän nuorisotyön turvallisuusopas Ikaalisten kaupungille. Diakonia-ammattikorkeakoulu. Sosiaalian koulutusohjelma. Opinnäytetyö AMK.
https://www.theseus.fi/bitstream/handle/10024/493298/Kaukonen_Samuli.pdf?sequence=2&isAllowed=y (Luettu 25.9.2022.)

Kiesiläinen, L. 2004. Vuorovaikutusvastuu: ammatilliset vuorovaikutustaidot kasvatusyhteisössä. (2. painos.) Helsinki: Arator.

Kinnunen, R. 2021. ”Tuntuu, että on pidetty huolta”. Etsivän nuorisotyön valtakunnalliset Sovari 2020 -tulokset. Into – etsivä nuorisotyö ja työpajatoiminta ry.
<https://www.intory.fi/materiaalipankki/tuntuu-etta-on-pidetty-huolta-etsivan-nuorisotyon-valtakunnalliset-sovari-2020-tulokset/> (Luettu 17.9.2022.)

Kinnunen, R. 2022. ”Luottamusta, että asiat järjestyvät aina”. Etsivän nuorisotyön valtakunnalliset Sovari 2021 -tulokset. Into – etsivä nuorisotyö ja työpajatoiminta ry.
<https://www.intory.fi/materiaalipankki/luottamusta-etta-asiat-jarjestyvat-aina-etsivan-nuorisotyon-valtakunnalliset-sovari-2021-tulokset/> (Luettu 4.6.2022.)

Kinos, S. 2020. Sosionomit (ylempi amk) muuttuvilla työmarkkinoilla: tutkinnon suorittaneiden sijoittuminen työelämään, osaaminen ja toimintaympäristön haasteet. Turun yliopisto. Yhteiskuntatieteellinen tiedekunta. Väitöskirja.

- Kivivuori, J. 2009. Johdanto. Teoksessa J. Kivivuori (toim.) Nuorten syrjäytyminen ja rikollisuus: Suomessa tehdyn tutkimuksen ja sen katvealueiden kartoitusta. Oikeuspoliittisen tutkimuslaitoksen tutkimustiedonantoja 94, 1–6. https://helda.helsinki.fi/bitstream/handle/10138/152521/94_nuorten_syrj_ytyminen.pdf?sequence (Luettu 4.3.2023.)
- Kuntaliitto. 2019. Nuorisotyö ja -politiikka. <https://www.kuntaliitto.fi/opetus-ja-kulttuuri/nuorisotyö> (Luettu 1.2.2021.)
- Lankila, T. 2021. Markkinointisuunnitelma. Tornion etsivä nuorisotyö. Lapin Ammattikorkeakoulu. Liiketalouden koulutus. Opinnäytetyö AMK. https://www.theseus.fi/bitstream/handle/10024/508013/Lankila_Taina.pdf?sequence=2&isAllowed=y (Luettu 25.9.2022.)
- Lehtonen, H. 2012. Koulu kasvun ja syrjäytymisen paikkana. Teoksessa E. Lindfors (toim.) Kohti turvallisempaa oppilaitosta! Oppilaitosten turvallisuuden ja turvallisuuskasvatuksen tutkimus- ja kehittämishaasteita. Tampere: Tampereen yliopisto, 135–146. <https://core.ac.uk/download/pdf/250105076.pdf#page=135> (Luettu 19.2.2023.)
- Lämsä, A-L. 2009. Tuhat tarinaa lasten ja nuorten syrjäytymisestä. Lasten ja nuorten syrjäytyminen sosiaalihuollon asiakirjojen valossa. Oulun yliopisto. Kasvatustieteiden tiedekunta. Väitöskirja.
- Miettinen, R. 2022. Oppivelvollisuuden laajentumisen vaikutukset oppilaitosten ja etsivän nuorisotyön väliseen yhteistyöhön. Kaakkois-Suomen ammattikorkeakoulu. Yhteisöpedagogikoulutus. Opinnäytetyö AMK. https://www.theseus.fi/bitstream/handle/10024/756345/Miettinen_Roosa.pdf?sequence=2&isAllowed=y (Luettu 25.9.2022.)
- Mikkonen, I. 2011. Vertaistuki osana sosiaalista vahvistamista. Teoksessa P. Lundbom & J. Herranen (toim.) Sosiaalinen vahvistaminen kokemuksina ja käytänteinä. Humanistisen ammattikorkeakoulun julkaisuja: Sarja C. Oppimateriaaleja 26, 2011. <https://www.theseus.fi/bitstream/handle/10024/38289/978-952-456-114-3.pdf?sequence=1#page=206> (Luettu 7.4.2023.)

- Mikkonen, M., Kauppinen, J., Huovinen, M. & Aalto, E. 2007. Etsivä työ Euroopan syrjäytyneiden väestönosien parissa. Suuntaviivoja yhdenmukaisiin etsivän työn palveluihin. A-klinikkasäätiön raporttisarja nro 58. https://tiedostot.a-klinikkasaaatio.fi/etsiva_tyo_euroopan_syrjaytyneiden_vaestonosien_parissa.pdf (Luettu 11.4.2020.)
- Mäkinen, A. 2020. Laatusuhteita etsivään nuorisotyöhön hyvällä esimiestyöllä. Johtamisen laatuindikaattorit. Humanistinen ammattikorkeakoulu. Opinnäytetyö YAMK. https://www.theseus.fi/bitstream/handle/10024/336127/Mäkinen_Anu.pdf?sequence=2&isAllowed=y (Luettu 25.9.2022.)
- Männikkö, J. 2011. Etsivän nuorisotyön ja työtteen pika-analyysi. Kaupunki-innovaatiot-hanke. Kesäkuu 2011. <https://docplayer.fi/495655-Etsivan-nuorisotyön-ja-työotteen-pika-analyysi-kaupunki-innovaatiot-hanke-kesakuu-2011-jaana-mannikko.html> (Luettu 25.11.2019.)
- Nuorisolaki 21.12.2016/1285. <https://www.finlex.fi/fi/laki/alkup/2016/20161285> (Luettu 20.9.2019.)
- OECD. 2019. Investing In Youth: Finland, OECD Publishing. https://read.oecd-ilibrary.org/social-issues-migration-health/investing-in-youth-finland_1251a123-en#page1 (Luettu 13.12.2019.)
- Ohjaamot. 2020. Mikä on ohjaamo? <https://ohjaamot.fi/mika-on-ohjaamo-1> (Luettu 1.5.2020.)
- Ojala, O. 2021. Keskiössä nuori: kokemuksia Kajaanin etsivän nuorisotyön toiminnasta. Savonia ammattikorkeakoulu. Sosiaali-, terveys- ja liikunta-ala. Opinnäytetyö. https://www.theseus.fi/bitstream/handle/10024/508118/Ojala_Olli.pdf?sequence=2&isAllowed=y (Luettu 25.9.2022.)
- Onnismaa, J., Pasanen H. & Spangar T. 2004. Ohjaus ammattina ja tieteenalana osa 3. Ohjaustyön välineet. Jyväskylä: PS-kustannus.

Onnismaa, J. 2007. Ohjaus- ja neuvontatyö: aikaa, huomiota ja kunnioitusta. Helsinki: Gaudeamus.

Opetus- ja kulttuuriministeriö. 2019. Nuorten palvelut syynissä. OECD:n arviointi nuorten palveluista Suomessa 2018. Opetus- ja kulttuuriministeriön julkaisuja 2019:18. Helsinki: Opetus- ja kulttuuriministeriö.
http://julkaisut.valtioneuvosto.fi/bitstream/handle/10024/161584/OKM_2019_18_Nuorten%20palvelut%20syynissa.pdf?sequence=1&isAllowed=y (Luettu 3.5.2020.)

Opetus- ja kulttuuriministeriö. 2020. Valtakunnallinen nuorisotyön ja -politiikan ohjelma 2020–2023. Tavoitteena nuoren merkityksellinen elämä ja osallisuus yhteiskunnassa. Opetus- ja kulttuuriministeriön julkaisuja 2020:2. Helsinki: Opetus- ja kulttuuriministeriö.
https://julkaisut.valtioneuvosto.fi/bitstream/handle/10024/162007/OKM_2020_2_VA_NUPO_fi_u.pdf?sequence=1&isAllowed=y (Luettu 25.11.2020.)

Opetus- ja kulttuuriministeriö. 2021a. Nuorisotyö. <https://minedu.fi/nuorisotyö> (Luettu 1.2.2021.)

Opetus- ja kulttuuriministeriö. 2021b. Nuorisoalan osaamiskeskukset ja nuorisokeskukset. <https://minedu.fi/nuorisotyön-keskukset> (Luettu 1.2.2021.)

Opetus- ja kulttuuriministeriö. 2021c. Nuorten työpajat ja etsivä nuorisotyö. <https://minedu.fi/tyopajat-ja-etsiva-nuorisotyö> (Luettu 1.2.2021.)

Paananen, E., Piironen, M. & Uustalo, K. 2022. Etsivän nuorisotyön käsikirja. Kerava: Into – etsivä nuorisotyö ja työpajatoiminta ry, Kohdennetun nuorisotyön osaamiskeskus.
<https://www.intory.fi/app/uploads/2022/03/Etsivan-nuorisotyön-kasikirja-Into-2022.pdf> (Luettu 12.4.2020.)

Peavy R. V. 2004. Sosiodynaaminen näkökulma ja ohjauksen käytäntö. Suom. P. Auvinen. (Julkaistu Peavyn perikunnan luvalla) Teoksessa J. Onnismaa, H. Pasanen & T.

- Spangar (toim.) Ohjaus ammattina ja tieteenalana 3. Ohjaustyön välineet. Jyväskylä: PS-kustannus.
- Puuronen, A. 2014. Etsivän katse. Etsivä nuorisotyö ammattina ja ammattialan kehittäminen – näkökulmia käytännön työstä. Nuorisotutkimusverkosto/Nuorisotutkimusseura: verkkojulkaisuja 70.
http://www.nuorisotutkimusseura.fi/images/julkaisuja/etsivan_katse.pdf (Luettu 20.9.2019.)
- Rauas, M 2014. Pieniä tekoja, suuria asioita – nuorisotyön eettinen näkökulma. Humanistinen ammattikorkeakoulu. Verkko Sarja B. Projektiraportit ja selvitykset 31.
<https://www.nuoli.info/application/files/8514/8457/2491/Pieniatekojasuuriaasioita.Nuorisotyoneettinennakokulma..pdf> (Luettu 24.11.2019.)
- Reini, K. 2016. Mielenterveyden edistämisen taloudelliset vaikutukset. Nuorten miesten syrjäytymistä ehkäisevän Aikalisä-tukipalvelun arviointi. Vaasan yliopiston julkaisuja, selvityksiä ja raportteja 208.
https://osuva.uwasa.fi/bitstream/handle/10024/7892/isbn_978-952-476-678-4.pdf?sequence=1 (Luettu 17.9.2022.)
- Rhodes, T. 1996. Outreach work with drug users: principles and practice. Council of European Publishing.
- Ruusuvuori, J., Nikander, P. & Hyvärinen, M. 2010. Haastattelun analyysin vaiheet. Teoksessa J. Ruusuvuori, P. Nikander & M. Hyvärinen. 2010. Haastattelun analyysi. Tampere: Vastapaino, 9–38.
- Ruusuvuori, J. & Nikander, P. 2017. Haastatteluaineiston litterointi. Teoksessa M. Hyvärinen, P. Nikander & J. Ruusuvuori (toim.) Tutkimushaastattelun käsikirja. Tampere: Vastapaino, 367–380.
- Salo, U-M. 2015. Simalabim, sisällönanalyysi ja koodaamisen haasteet. Teoksessa S. Aaltonen & R. Högbacka (toim.). Umpikujasta oivallukseen. Reflektiivisyys

- empiirisessä tutkimuksessa. Nuorisotutkimusverkosto/Nuorisotutkimusseura, julkaisuja 164. Tampere: Tampere University Press, 166–190.
- Sandberg, O. 2015. Hallittu syrjäytyminen. Miten syrjäytymisestä muodostui lähes jokaiseen meistä ulottuva riski? Tampereen yliopisto. Yhteiskunta- ja kulttuuritieteiden yksikkö. Väitöskirja.
- Savioja, H. 2007. Koulutekijät nuorten syrjäytymisriskiä selittämässä. Teoksessa S. Alatupa (toim.) Koulu, syrjäytyminen ja sosiaalinen pääoma – Löytyykö huono-osaisuuden syy koulusta vai oppilaasta? Helsinki: Sitran raportteja 75, 140–160.
<https://media.sitra.fi/2017/02/27172704/raportti75-2.pdf> (Luettu 12.10.2019.)
- Seta ry. 2023. Sateenkaarisanasto. <https://seta.fi/sateenkaaritieto/sateenkaarisanasto/> (Luettu 8.5.2023)
- Sisäministeriö. 2017. Hyvä elämä – turvallinen arki. Valtioneuvoston periaatepäätös sisäisen turvallisuuden strategiasta 5.10.2017. Sisäministeriön julkaisu 15/2017.
<http://julkaisut.valtioneuvosto.fi/bitstream/handle/10024/80782/sisaisen-turvallisuuden-strategia-verkko.pdf?sequence=4&isAllowed=y> (Luettu 26.9.2019.)
- Suomen nuorisokeskusyhdistys ry. 2021. Nuotta-valmennuksesta voimavaroja haastaviin elämäntilanteisiin. <https://www.snk.fi/palvelut/nuotta-valmennus/> (Luettu 1.2.2021.)
- Suomen nuorisotyön tilastot. 2021. Kuntien nuorisotyö. https://nuorisotilastot.fi/wp-content/uploads/2020/12/ET_2018_raoprtti.pdf (Luettu 1.2.2021.)
- Suvisaari, J., Appelqvist-Schmidlechner, K., Solin, P., Partonen, T., Parikka, S., Koskela, T. & Ikonen, J. 2021. Aikuisväestön mielenterveys ja avun hakeminen mielenterveysongelmiin – FinSote 2020. Tutkimuksesta tiiviisti 42/2021. Helsinki: Terveyden ja hyvinvoinnin laitos. <https://urn.fi/URN:ISBN:978-952-343-698-5> (Luettu 17.9.2022.)

- Syrjäläinen, E., Eronen, A. & Värri V-M. 2007. Johdanto. Teoksessa E. Syrjäläinen, A. Eronen & V-M. Värri (toim.) Avauksia laadullisen tutkimuksen analyysiin. Tampere: Tampere University Press.
- Tarnanen, K., Puustjärvi, A., Tuunainen, A., Käypä hoito -työryhmä, Berggren, K. & Koivunen, M. 2019. ADHD – varhaisella tuella arki toimivaksi. Käypä hoito -suosituksen ADHD (aktiivisuuden ja tarkkaavuuden häiriö) potilasversio. Suomalainen Lääkäriseura Duodecim. Saatavilla internetissä: www.kaypahoito.fi (Luettu 28.4.2023)
- Tuomi, J. & Sarajärvi, A. 2018. Laadullinen tutkimus ja sisällönanalyysi. Helsinki: Tammi.
- Tutkimuseettinen neuvottelukunta. 2012. Hyvä tieteellinen käytäntö ja sen loukkausepäilyjen käsitteleminen Suomessa. Tutkimuseettisen neuvottelukunnan ohje 2012. https://tenk.fi/sites/tenk.fi/files/HTK_ohje_2012.pdf (Luettu 11.12.2022.)
- Työterveyslaitos. 2022. Mieli ja työn muokkaus -verkkokurssi. Työkyky ja mielenterveys. <https://www.ttl.fi/oppimateriaalit/tyon-muokkauksen-verkkokurssi/2-tyokyky-ja-mielenterveys> (Luettu 17.9.2022.)
- Valtioneuvosto. 2019. Osallistava ja osaava Suomi – sosiaalisesti, taloudellisesti ja ekologisesti kestävä yhteiskunta. Pääministeri Sanna Marinin hallituksen ohjelma 10.12.2019. Helsinki: Valtioneuvoston hallintoyksikkö, julkaisutuotanto. Valtioneuvoston julkaisuja 2019:31. <http://urn.fi/URN:ISBN:978-952-287-808-3> (Luettu 25.4.2020.)
- Valtion nuorisoneuvosto. 2019. Nuorten määrä. 15–29-vuotiaiden nuorten määrä. Tietoa nuorista. <https://indikaattorit.tietoanuorista.fi/taustaindikaattorit/nuorten-maara-2> (Luettu 17.11.2019.)
- Valtiovarainministeriö. 2020. Eurooppa 2020 -strategia. Suomen kansallinen uudistusohjelma, kevät 2020. Valtiovarainministeriön julkaisuja 2020:35. <http://urn.fi/URN:ISBN:978-952-367-297-0> (Luettu 25.11.2020.)
- Vehviläinen, S. 2014. Ohjaustyön opas: yhteistyössä kohti toimijuutta. Helsinki: Gaudeamus.

- Venejärvi, A. & Tikka, N. 2022. Nuorten kokemuksia etsivän nuorisotyöntekijän kanssa työskentelystä Covid-19 pandemian aikana. Karelia-ammattikorkeakoulu. Opinnäytetyö AMK.
https://www.theseus.fi/bitstream/handle/10024/751326/Venjarvi_Tikka.pdf?sequence=5&isAllowed=y (Luettu 25.9.2022.)
- Viitala, R. & Jylhä, E. 2019. Johtaminen. Keskeiset käsitteet, teoriat ja trendit. Helsinki: Edita.
- Vilén, A. 2018 Etsivän nuorisotyön käsikirja. Etsivän nuorisotyön tuki -projekti. Espoon nuorisopalvelut. Opetus- ja kulttuuriministeriö.
https://www.intory.fi/app/uploads/2021/10/etsivan_nuorisotyon_kasikirja_fi.pdf (Luettu 26.9.2019.)
- Villman, C. & Väisänen, T. 2022. ”Työnohjaus auttaa jaksamaan henkisesti raskasta työtä”: etsivää nuorisotyötä tekevien kokemuksia työnohjauksesta. Diakonia-ammattikorkeakoulu. Opinnäytetyö AMK.
https://www.theseus.fi/bitstream/handle/10024/750685/Villman_Vaisanen.pdf?sequence=2&isAllowed=y (Luettu 25.9.2022.)
- Wenström, S. 2022. Kaikilla vahvuuksilla. Jyväskylä: PS-kustannus.
- Yhdenvertaisuusvaltuutettu. 2020. Selvitys afrikkalaistaustaisten henkilöiden kokemasta syrjinnästä. Syrjintä vaikuttaa afrikkalaistaustaisten elämään kokonaisvaltaisesti.
<https://syrjinta.fi/documents/25249352/0/Selvitys+afrikkalaistaustaisten+henkiloiden+kokemasta+syrjinnasta+%28PDF%2C+2204+kt%29.pdf/26f9e7b9-1dca-a3b6-4022-467340922da0/Selvitys+afrikkalaistaustaisten+henkiloiden+kokemasta+syrjinnasta+%28PDF%2C+2204+kt%29> (Luettu 4.3.2023.)

LIITTEET

Liite 1. Haastattelurunko

TEEMA 1

Etsivä nuorisotyö yleisellä tasolla

- Mikä on etsivän nuorisotyön tarkoitus ja tavoite kunnassa/kaupungissa, jossa työskentelet?
- Mitä etsivä nuorisotyö on?
 - Minkä tahojen/toimijoiden kanssa etsivät nuorisotyöntekijät tekevät yhteistyötä
 - Minkälainen työnjako eri toimijoilla tässä yhteistyössä on?
 - Minkälainen sinun asiakaskuntasi on?
 - Minkälaisia ovat tyypilliset työtehtäväsi/minkälainen on tyypillinen työpäivä tai työviikko?

TEEMA 2

Laadukkaan ja onnistuneen asiakastyön tekeminen sekä siihen vaadittava osaaminen

- Miten tehdään laadukasta ja onnistunutta asiakastyötä?
- Minkälaisia tietoja ja taitoja etsivä nuorisotyöntekijä tarvitsee työssään?
 - Minkälaisia taitoja etsivä nuorisotyöntekijä tarvitsee laadukkaan ja onnistuneen asiakastyön tekemisessä? Minkälaisissa tilanteissa näitä taitoja tarvitset, esimerkkejä?
 - Minkälaisia tietoja etsivä nuorisotyöntekijä tarvitsee laadukkaan ja onnistuneen asiakastyön tekemisessä? Minkälaisissa tilanteissa näitä tietoja tarvitset, esimerkkejä?
 - Minkälaisia muita tietoja ja taitoja etsivä nuorisotyöntekijä työssään tarvitsee? (jotka eivät välttämättä kiinteästi liity asiakastyön tekemiseen asiakkaan läsnä ollessa)
 - Miksi kertomasi toimintatavat ovat hyviä toimintatapoja laadukkaan ja onnistuneen asiakastyön tekemisessä?

TEEMA 3

Etsivän nuorisotyön reunaehdot ja haasteet

- Mitkä tekijät mahdollistavat ja mitkä hankaloittavat laadukkaan ja onnistuneen asiakastyön tekemistä?

- *Mitkä tekijät mahdollistavat laadukkaan ja onnistuneen asiakastyön tekemistä?*
- *Mitkä tekijät hankaloittavat laadukkaan ja onnistuneen asiakastyön tekemistä?*
- *Mitä hankaloittaville asioille voisi tehdä, jotta tilanne siltä osin parantuisi?*
- Minkälaisia muita haasteita olet kohdannut työssäsi ja miten olet onnistunut niitä ratkaisemaan?
- *Minkälaista apua tai tukea olisit kaivannut näiden haasteiden ratkaisemisessa?*
- *Mitä voisi muuttaa, jotta kuvaamasi kaltaiset haasteet olisi helpompi kohdata ja ratkaista?*

Teema 4

Palautteet etsivästä nuorisotyöstä

- Minkälaista palautetta olet asiakkailtasi saanut?
- *Minkälaiset palautteet ovat olleet mieleenpainuvimpia?*
- Minkälaista palautetta olet saanut muilta tahoilta? Keneltä/miltä taholta?

Teema 5

Taustakysymykset, koulutus ja työkokemus

Tässä teemassa kysytään muun muassa

- ikää ja työkokemusta (nämä raportoidaan tutkimuksen haastatteluaineiston kuvauksessa ikä- ja vuosihaarukoittain esim. ”viisi haastateltavaa on 30-35 vuotiaita”)
- koulutustaustaa
- aiempaa työuraa
- *Minkä ikäinen olet?*

- *Kuinka kauan olet työskennellyt etsivänä nuorisotyöntekijänä?*
- *Minkälainen työurasi on ollut ennen etsivää nuorisotyötä?*
- *Minkä tutkinnon olet suorittanut?*
- *Minkälaista hyötyä omasta koulutuksestasi on ollut työn tekemisessä?*
- *Minkälaisia asioita etsivän nuorisotyöntekijän koulutuksen olisi hyvä sisältää, jotta koulutus vastaisi työn vaatimuksia?*
- *Pitäisikö mielestäsi etsivän nuorisotyön tekoon asettaa kansallisesti jokin yhtenäinen ja tarkempi koulutusvaatimus kuin riittävä koulutus (Nuorisolaki)?*
- *Pitäisikö mielestäsi etsivän nuorisotyön tekoon asettaa kansallisesti jokin yhtenäinen ja tarkempi vaatimus työkokemuksesta kuin riittävä työkokemus (Nuorisolaki)?*
- *Saatko työnohjausta?*

Lopuksi

- Tuleeko mieleesi vielä jotakin, mitä haluaisit kertoa aiheeseen liittyen?

Liite 2. Keskivertoversio lisätietosähköpostista

Hei [*haastateltavan nimi*],

hienoa kuulla, että osuit tutkimukseni kohderyhmään ja kiitos, että saan haastatella sinua! Laitan tähän alkuun vielä tarkempaa infoa tutkimukseen ja haastatteluun liittyen.

Eli olen tosiaan aikuiskasvatustieteen opiskelija Turun yliopistosta, ja teen tällä hetkellä Pro gradu -tutkielmaani. Tutkimukseni aiheena on siis etsivien nuorisotyöntekijöiden työhön liittyvät vaatimukset. Olen kiinnostunut siitä, minkälaisia tietoja ja taitoja etsivät nuorisotyöntekijät työssään tarvitsevat ja miten tehdään laadukasta ja onnistunutta asiakastyötä, miten etsivää nuorisotyötä käytännössä tehdään. Haastattelen tosiaan etsiviä nuorisotyöntekijöitä, sillä juuri tähän olette parhaat asiantuntijat vastaamaan näihin kysymyksiin.

Tietoja käsitellään luottamuksellisesti ja haastatteluaineisto anonymisoidaan.

Tutkimushaastattelu muistuttaa tavallista keskustelua, jossa kerrot kokemuksistasi ja mielipiteistäsi. Vain minä Pro gradun tekijänä käsittelen haastatteluilla kerättyä tietoa. Haastattelu nauhoitetaan, jonka jälkeen haastattelunauhoite kirjoitetaan tekstimuotoon. Tässä yhteydessä aineistosta poistetaan mahdolliset henkilön tunnistettavuuteen viittaavat asiat, esimerkiksi kaupungin/kunnan nimet ja työpaikan nimi. Kun haastattelu on kirjoitettu tekstimuotoon, haastattelunauhoite poistetaan. Tutkimuksen tuloksia raportoitaessa suorissa lainauksissa haastateltavan mahdollisia hyvin murteellisia sanoja muokataan yleiskielelle. Lisäksi haastateltavien vastauksista poimitut lainaukset eriytetään toisistaan ainoastaan käyttämällä tutkimuksessa tunnistena numeroita (haastateltava 1, haastateltava 2 jne.). Tutkimuksessa noudatetaan Tutkimuseettisen neuvottelukunnan antamia ohjeita hyvästä tieteellisestä käytännöstä (lisätietoja: <https://www.tenk.fi/fi/hyva-tieteellinen-kaytanto>).

Tämän sähköpostin liitteenä on lisäksi suostumuslomake, sillä minun tulee saada varmistus sinulta siitä, että haastateltavana tiedät mm. että osallistuminen on vapaaehtoista ym. lomakkeessa mainittua. [*Kasvotusten haastateltaville: Tulostan lomakkeen mukaani haastatteluun, jolloin on tarkoitus käydä siinä olevat asiat vielä yhdessä läpi ennen haastattelun alkua.*] Koska toteutamme haastattelun etähaastatteluna, voimme tässä tapauksessa käydä lomakkeen asiat läpi yhdessä vielä haastattelun aluksi ja suullinen suostumuksesi haastattelun alussa siis riittää hyvin. Mikäli lomakkeen asioista tulee

kysyttävää, niin vastailen toki jo tässä vaiheessakin kysymyksiin! Lähetän sinulle vielä ennen haastatteluajankohtaa haastattelun teemat ja niiden pääkysymyksiä, jotta voit tutustua niihin etukäteen. Haastattelun edetessä kysyn lisäkysymyksiä ja tarkentavia kysymyksiä.

[Ehdotuksia haastattelun ajankohdasta] Mikäli mikään näistä ajankohdista ei sovi, niin katsotaan ihmeessä aikaa vähän pidemmän ajan päähän.

Jos sinulla tulee missä vaiheessa tahansa jotakin kysyttävää tutkimukseen liittyen, niin vastailen mielelläni!

Parhain terkuin

Siru-Liina Leppimäki

Liite 3. Tietosuojailmoitus

Tietosuojailmoitus

EU:n yleinen tietosuoja-asetus, artikkelat 13 ja 14

1. Rekisterin nimi	Etsivä nuorisotyö – minkälaista osaamista työtekijältään vaatii
2. Rekisterinpitäjä	Siru-Liina Leppimäki Turun yliopisto, Kasvatustieteiden laitos, Assistentinkatu 5, 20500 Turku
3. Vastuuhenkilön yhteystiedot	Siru-Liina Leppimäki srlep@utu.fi
4. Tietosuojavastaavan yhteystiedot	DPO@utu.fi +358 29 450 4361
5. Henkilötietojen käsittelyn tarkoitukset ja käsittelyn oikeusperuste	<p>Tutkimuksessa kerättiin haastatteluita, joissa kysytään etsivien nuorisotyöntekijöiden näkemyksiä heidän työnsä osaamisvaatimuksista. Julkisesti saatavilla olevia sähköpostiosoitteita käytettiin haastattelukutsun lähettämiseen.</p> <p>Henkilötietojen EU:n yleisen tietosuoja-asetuksen 6 artiklan mukaisena käsittelyperusteena on:</p> <p>☐ käsittely on tarpeen tieteellistä tutkimusta varten (yleinen etu 6. art. 1 a-kohta)</p> <p>☒ rekisteröity on antanut suostumuksensa henkilötietojen käsittelyyn (suostumus 6 art. 1 e-kohta)</p> <p>☐ muu mikä _____</p>
6. Käsiteltävät henkilötietoryhmät	<p>Rekisteriin tallennettiin rekisteröidyistä seuraavia tietoja: näkemyksiä tutkimuksen teemoihin liittyvistä asioista eli etsivästä nuorisotyöstä yleisellä tasolla, laadukkaan ja onnistuneen asiakastyön tekemisestä sekä siihen vaadittavasta osaamisesta, etsivän nuorisotyön reunaehdoista ja haasteista, etsivän nuorisotyöntekijän saamista palautteista sekä taustakysymyksistä, joita ovat ikä, työvuosien määrä, työura, koulutustausta, mielipide työhajauksesta ja mahdollisista koulutus ja työkokemusvaatimuksista etsivään nuorisotyöhön.</p>

	<p>Tämän tutkimuksen haastatteluaineisto anonymisoidaan siten, että litteroidusta eli tekstimuotoon kirjoitetusta haastatteluaineistosta poistetaan mahdolliset haastattelunauhoitteella mainitut henkilön tunnistettavuuteen viittaavat asiat, esimerkiksi kaupungin/kunnan nimet ja työpaikan nimi. Haastattelussa ei myöskään kysytty henkilökohtaisia tietoja kuten henkilötunnusta tai kotiosoitetta.</p>
7. Henkilötietojen vastaanottajat ja vastaanottajaryhmät	Henkilötietojen käsittelyssä ei käytetä ulkopuolista palveluntarjoajaa.
8. Tiedot tietojen siirrosta kolmansiin maihin	Henkilötietoja ei luovuteta EU:n tai Euroopan talousalueen ulkopuolelle.
9. Henkilötietojen säilyttämisaika tai sen määrittämisen kriteerit	<p>Haastattelunauhoitteita säilytettiin siihen asti, kun haastattelut oli litteroitu, minkä jälkeen nauhoitteet hävitettiin. Siihen saakka nauhoitteita säilytettiin vain minun tiedossani olevan salasanan takana. Henkilötietoja on säilytetty käytännössä siis litterointivaiheessa toteutettuun anonymisointiin asti.</p> <p>Tekstimuotoista haastatteluaineistoa, josta litteroinnin yhteydessä poistettiin suorat tunnistetiedot, säilytetään vain minun tiedossani olevan salasanan takana enintään 26.6.2028 saakka, jonka jälkeen aineisto hävitetään tietoturvalisesti.</p>
10. Rekisteröidyn oikeudet	<p>Jos käsittelyperusteena on suostumus, on rekisteröidyllä oikeus peruuttaa suostumuksensa ilmoittamalla siitä rekisterinpitäjälle seuraavasti: Lähettämällä sähköpostia Pro gradu -tutkielman tekijälle osoitteeseen slrlep@utu.fi.</p> <p>Rekisteröidyllä on oikeus pyytää pääsy häntä itseään koskeviin henkilötietoihin sekä oikeus pyytää tietojensa oikaisemista tai poistamista taikka käsittelyn rajoittamista tai vastustaa niiden käsittelyä.</p> <p>Rekisteröidyllä on oikeus tehdä valitus valvontaviranomaiselle.</p> <p>Yhteyshenkilö rekisteröidyn oikeuksiin ja velvollisuuksiin liittyvissä asioissa on Turun yliopiston tietosuojavastaava, yhteystiedot ilmoituksen alussa.</p>
11. Tiedot siitä, mistä henkilötiedot on saatu	Haastattelukutsujen lähettämiseksi on etsitty sähköpostiosoitteet julkisesta entit.fi -palvelusta ja varmistettu niiden oikeellisuus kunnan tai kaupungin omilta nettisivuilta, jossa etsivien nuorisotyöntekijöiden yhteystiedot ovat julkisesti saatavilla. Muita henkilötietoja tai tunnistetietoja

	on haastateltava itse voinut mainita haastattelussa. Haastattelunauhoitteen perusteella muodostettu tekstiaineisto ei sisällä sähköpostiosoitetta tai muita suoria tunnistetietoja.
12. Tiedot automaattisen päätöksenteon ml. profiloinnin olemassaolosta	Tietoja ei käytetä automaattiseen päätöksentekoon tai profiloinnin tekemiseen.